

ਜੋਸ-ਜੀਵਨ

੪

ਤਰਨ ਸਿੰਘ 'ਵਹਿਮੀ'

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਬਰਾਬਰੀ ਰਮੇਟੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library has been created with the approval and personal blessings of Sri Satguru Uday Singh Ji. You can easily access the wealth of teaching, learning and research materials on Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library online, which until now have only been available to a handful of scholars and researchers.

This new Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library allows school children, students, researchers and armchair scholars anywhere in the world at any time to study and learn from the original documents.

As well as opening access to our historical pieces of world heritage, digitisation ensures the long-term protection and conservation of these fragile treasures. This is a significant milestone in the development of the Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library, but it is just a first step on a long road.

In order to continue conserving, digitising and publishing our numerous literature online, we are asking for your support and involvement.

Please join with us in this remarkable transformation of the Library. You can share your books, magazines, pamphlets, photos, music, videos etc. This will ensure they are preserved for generations to come. Each item will be fully acknowledged.

Digitising our treasures is an ambitious undertaking. Every page, every object, must be photographed individually and with great care. The whole photographic process including lighting, colour temperature, and environmental controls must all be precisely regulated. Post processing is also done with meticulous care including orientation, de-skewing, sizing and finally quality control to ensure the documents reflect the true state of the originals.

To continue this work, we need your help

Your generous contribution and help will ensure that an ever-growing number of the Library's collections are conserved and digitised, and are made available to students, scholars, and readers the world over. The Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library collection is growing day by day and some rare and priceless books/magazines/manuscripts and other items have already been digitised.

We would like to thank all the contributors who have kindly provided items from their collections. This is appreciated by us now and many readers in the future.

Contact Details

For further information about the process or your contribution - please contact

Email: NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਡ ਪਰਤਾਪੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ

ਜੱਸ-ਜੀਵਨ

(ਭਾਗ ੪)

ਲੇਖਕ

ਤਲਣ ਸਿੰਘ 'ਵਹਿਮੀ'

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ

੧੨, ਪਿੰਡਤ ਪੰਤ ਮਾਰਗ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-੧੧੦੦੦੧

JAS-JIWAN

by

Sant Taran Singh 'Vahmi'

❶ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਭੰਟੀ ਸਾਹਿਬ

ਛਾਪੜੇ ੨੦੪੮ ਬਿ./ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੯੧ ਈ.

ਕੀਮਤ : ੨੦੦.੦੦ ਰੁਪਏ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ
੧੨, ਪੰਡਤ ਪੰਤ ਮਾਰਗ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-੧੧੦੦੦੧

ਸ਼ਾਖਾ :

ਜਠੜਕ ਪ੍ਰੈਸ,
੧੫੯, ਲਾਲਪਤ ਰਾਇ ਮਾਰਕੀਟ,
ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ, ਦਿੱਲੀ-੧੧੦੦੦੬.

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ
(੧੯੪੬-੨੦੧੬ ਬਿ.)

ਅਟਲ ਪ੍ਰਭਾਪੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਭਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ
ਸਮਰਪਤ

'ਵਹਿਮੀ' ਜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ :

੧. ਨਦੇੜੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਕੋਥਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ
੨. ਨਦੇੜੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ
੩. ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ
੪. ਸਚਹੁ ਓਰੈ ਸਭੁ ਕੋ
੫. ਪੰਜ ਨਿਰਨੈ
੬. ਗੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
੭. ਇੱਛਾ ਪੂਰਕ
੮. ਸਿਰਠ ਬੀਜਾ
੯. ਸਾਫ ਪਾਣੀ
੧੦. ਸੁਹੇਵਾ ਸਾਹਿਬ
੧੧. ਪ੍ਰੇਮ ਅੱਖਰ
੧੨. ਜੱਸ-ਜੀਵਨ ਹਿੱਸਾ ੧, ੨, ੩
੧੩. ਅੱਖੀਆਂ

ਦੇ ਸ਼ਬਦ

ਸਰਵਗੁਣ ਸੰਪੰਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਦਾ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਸਵਾਰਨ ਲਈ ਸੁੱਚ-ਸੋਧ, ਨਾਮ-ਥਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ, ਧਰਮ, ਜਾਤ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਕੇ "ਮਿਲਬੇ ਕੀ ਸੱਭਾ" ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦੱਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਸਰਨ ਆਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ "ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ" ਕੀਤਾ। ਤਾਰੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਧੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਗਿਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਪ ਦੇ ਤਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਗਿਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਰੋਸਾਏ ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਥਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਅਲੌਕਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਸ ਉੱਤੇ ਹੋਈ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਲੌਕਿਕ ਚਮਤਕਾਰਾਂ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਸਮਾਜ-ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਅਮਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਵਹਿਮੀ' ਨੇ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮਗਰੀ ਵਿਚੋਂ ਉਹਨਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਨੇ "ਜੱਸ-ਜੀਵਨ" ਦੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ, "ਜੱਸ-ਜੀਵਨ" (ਭਾਗ ਚੌਥਾ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਉੱਜੜ ਕੇ ਆਏ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਉਚੇਚੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਕਲਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਹਿਮੀ ਜੀ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਰਚਨਾ, 'ਜੱਸ-ਜੀਵਨ', ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਇਕੱਤਰ ਲਿਖੀਆਂ ਸਮਗਰੀ ਦਾ ਵਧੀਆ ਭੰਡਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚੋਂ ਸਰਧਾਵਾਨ ਪਾਠਕ ਸੌਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਕੋਤਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਨੰਦਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸੂਝਵਾਨ, ਖੋਜੀ, ਕਲਮ ਦੇ ਧਨੀ

ਵੀ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਸਮਝਰੀ ਲੈ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਆਪ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮਝਰੀ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰੰਥ ਦਾ ਵੀ ਭਰਪੂਰ ਸੁਆਗਤ ਕਰੋਗੇ। ਵਹਿਮੀ ਜੀ ਦੇ ਕ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਭਾਗ ਵੀ ਪਾਠਕਾਂ ਤਕ ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚਾਣ ਦੇ ਯਤਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਵਾਰਾ, ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

—ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਐਮ. ਐ.

ਪ੍ਰਧਾਨ,

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਰਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

੨੬ ਜੂਨ ੧੯੮੧ ਈ:

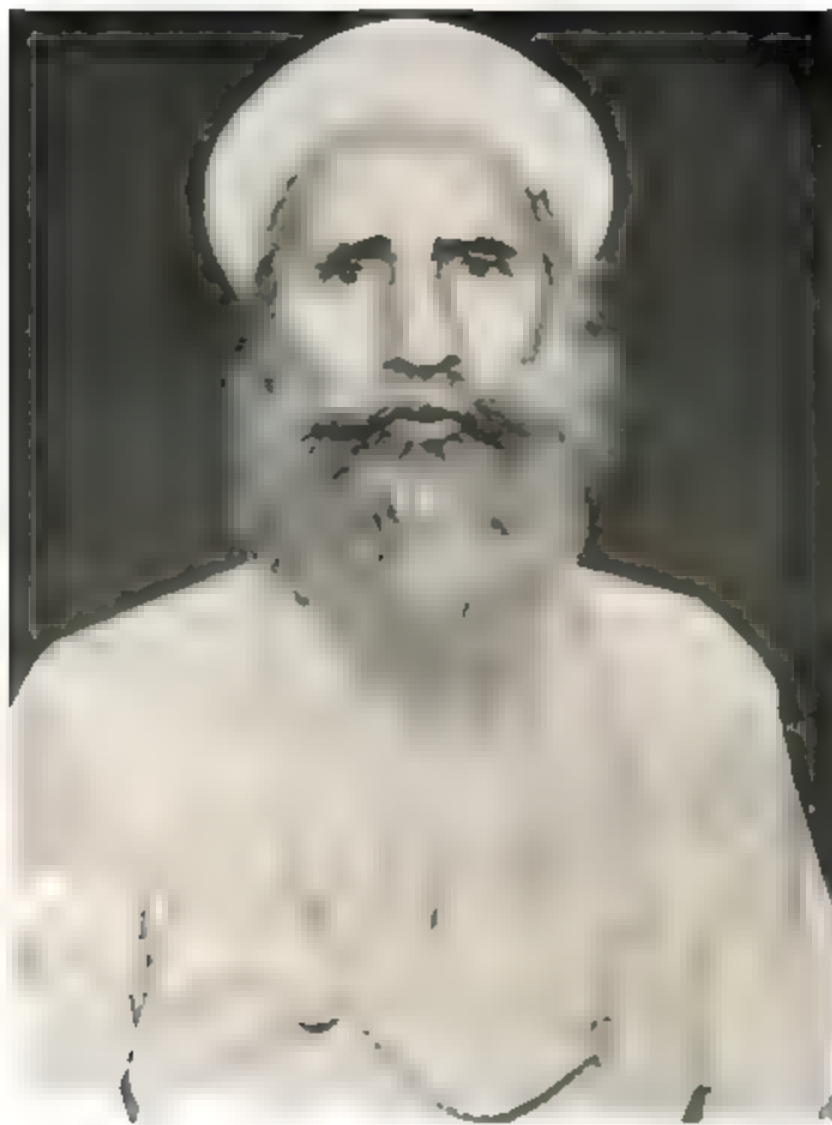
ਤਤਕਰਾ

ਅਸੂ ਦਾ ਮੋਡਾ : ਸਿਮਤ ੨੦੦੨ ਵਿ	੯
ਕੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹ	੧੦
ਨਕਲੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ	੧੧
ਆਇ ਜੁਗਾਈ ਗੁਰੂ - ਹਾਵਨ ਕੁੰਡ	੧੨
ਸੱਟ	੧੪
ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ	੧੫
ਦੀਪਮਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	੧੬
ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਨਹਿਰੂ	੨੦
ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੋਹਣੇ	੨੧
ਬੀਬੀ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਜੋਹਰੇ ਰਹੇ	੨੨
ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅਨੰਦ	੨੪
ਚੁਠਾਵੇਂ ਦਾ ਹੋਲਾ	੨੬
ਦੌਰਾ ਸਿਆਲਕੋਟ : ਸਿਮਤ ੨੦੦੩	੩੦
ਰਾਜਾ ਭਾਬਲ ਦਾਦ	੩੩
ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਖਰੀਦਦਾਰੀ	੩੫
ਖਟਿਣਟਾਂ ਵਾਲਾ ਸਾਲ	੩੭
ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬੋਰਡ	੩੮
ਕ੍ਰਿਸਤ ਵਿਚ ਸੁਖ ਕਿਵੇਂ	੪੧
ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ	੪੫
'ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ' ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ	੪੬
(ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੇਸਿਵ) ਬਾਰੇ ਕਾਪੀਆਂ ਪਾਠਾਂ ਤੇ	੪੭
ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਉਦਮ ਨੀਤੀਆਂ	੪੮

ਰਜਿਸਟਰੀ ਹੋਈ	੫੬
ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਦਾਰੀ	੫੯
ਬੰਗਾ ਵਰਤ ਦਸਟਾ	੬੧
ਵੰਡਾਏ ਦੀ ਹਲਚਲ	੬੩
ਬੇਖੁਪੂਰੇ ਬੇਦਾਦ ਦਾ ਹੋਲਾ	੬੪
ਸਿਮਤ ੨੦੦੪ ਵਿ.	੬੫
"ਆਹ ਫੈ !"	੬੬
ਪਿਤਾ ਧਰਮ	੬੯
ਸਿੱਖਿਆ	੭੧
ਹਲਚਲੀ ਸਮੇਂ ਬੁਢੇ	੭੩
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਆਏ	੭੫
ਖਰੀਆਂ ਖਰੀਆਂ	੭੮
(ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਸੁੱਖ)	(੮੧)
ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ	੮੪
ਹੋਰ ਚਾਲ	੮੯
ਚੇ ਸਿੱਖ ਕਰਲ	੯੧
ਆਚਾਦੀ ਤੇ ਬਰਥਾਦੀ	੯੩
ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਬਚਨ	੯੭
ਏਲੇ ਸਿਰ ਚਿਤਾਵਟੀ	੯੮
ਏਥ ਆਚਾਦ ਹੋ ਗਿਆ	੧੦੨
ਕਹੀਰਦੀਨ ਅਮਰਾਸਰ	੧੦੭
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ	੧੦੯

ਬੀ: ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਤੀ ਦੇ ਪਿਨਾਫ ਤੇ
ਮਾ: ਤਰਾਸ਼ਿਯੋ ਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਾਠਾਂ ਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਕੀ ਕਰੈ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ	੧੧੧	ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ-ਘਾਟੇ	੧੮੩
ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਲ ਵਤੀਰਾ	੧੧੨	ਸਖਤ ਬਖਾਰ	੧੮੪
ਸੇਵਕ ਕਉ ਗੁਰੂ ਸਦਾ ਦਇਆਲ	੧੧੪	ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ	੧੮੭
ਵੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ	੧੧੬	ਸੰਤ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ	੧੮੮
ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਕਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ	੧੧੮	ਅੱਖਾਂ ਠੀਕ ਹੋਈਆਂ	੧੮੯
ਮੁੜ ਵਸੇਬਾ	੧੧੯	ਉਪਾਧੀ ਦਾ ਮੁਢ	੧੯੪
ਕੱਲ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ	੧੨੧	ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿਆਮ 'ਚ	੧੯੮
ਫੂਮ ਖਿਚ ਬਰਤੀ ਜਿਵੇਂ	੧੨੪	ਓਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਨ	੨੦੧
ਸਾਖੀ ਬੰਡ ਕੌਰ ਦੀ	੧੨੭	ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ	੨੦੪
ਬਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚੱਬਰ	੧੩੦	ਜਹ ਸਾਧ ਪਛ ਪਰਹਿ	੨੦੫
ਲੰਗਰ ਕਿਵੇਂ ਚਲਦਾ ਹੈ	੧੩੩	ਦੇਹੋ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ	੨੦੭
ਸੰਤੋਖੀ ਤੈ ਕਮ-ਸਵਾਲ ਸਿੱਖ	੧੩੫	ਬਰਧਾ ਦੀ ਸਿਫਤ	੨੦੯
ਸ. ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਮਥੇਲ	੧੩੭	ਦਸਰਾਰ ਜੁਝੇ ਦੀ ਜੁਝਰ	੨੧੨
ਭਾਈ ਵਿਕਰ ਕਾਧੀ ਜੀ ਦਾ ਮਾਨ ਹੋਵੇ	੧੩੮	ਪੁਰਾ ਸਿੱਖ	੨੧੪
ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਾਸੇ ਸੀ	੧੪੧	ਪਿਛੇ ਨਾ ਜਾਊ	੨੧੬
ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਕਤਲ	੧੪੩	ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋਏ	੨੧੭
ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾ ਛਕਿਆ ਜ਼ੁਲਦੀ	੧੪੭	ਪੁਲਸ ਅਫਸਰ ਚਰਨੀ ਲਗੇ	੨੧੮
ਸਤਿ ਧਰਮ	੧੪੮	ਗੱਡ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਏ	੨੨੦
ਹੱਲੇ ਦੀ ਤਿਆਗੀ	੧੪੯	ਮਾਲਕੀ ਲਈ ਗਰੁਪ ਥਾਪੇ	੨੨੩
ਸਿਆਮ ਦੌਰਾ	੧੫੧	ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੀ ਵਾਲੇ	੨੨੫
ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ	੧੫੨	ਕ੍ਰਿਹਸਤ ਕਾ ਵਾਸਾ	੨੨੭
ਉੱਤਮ ਪੁਰਸ਼	੧੫੭	ਪ੍ਰਚਾਰਕ	੨੨੯
ਜਬ ਲਗੁ ਘਟ ਮਹਿ ਸਾਸਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਜੀ	੧੫੮	ਠਹਾਉ ਦੀ ਵੁਲ	੨੩੧
ਰੂਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗੱਦੇ ਨਾਵੇ	੧੬੧	ਕਾਣੀ ਦੰਡ	੨੩੩
ਸੰਕਤ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋਈ ਆਇਆ ਤੇ ਹੋ	੧੬੪	ਗਾਂਧੀ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ	੨੩੪
ਮਾਝੇ ਮੁਖਤਿਆਰ	੧੬੬	ਰਾਖਾ ਸਤਿਗੁਰੂ	੨੩੫
ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ	੧੭੦	ਦੋ ਨਿਰਨੇ	੨੩੬
ਧਰਮ ਦੀ ਖਾਤਰ	੧੭੩	ਪਤਵੰਤੇ ਬੱਲੇ	੨੩੭
ਸੁਦੇਖੀ ਰਾਜ ਦਾ ਹਾਲ	੧੭੮	ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਨਾ ਵਰਤੀ	੨੩੯
ਪਸ਼ੂਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ	੧੮੦	ਹੋਲਾ ਜਗਮਲੇਰੇ	੨੪੦

ਸੇਤ ਬਲ ਸਿੰਘ 'ਧਰਮ'
(1902-1978 ਈ)

ੴ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ

ਵਡ ਪਰਤਾਪੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਦਾ
ਜੋਸ਼-ਜੀਵਨ

ਅੱਸੂ ਦਾ ਮੋਢਾ : ਸੰਮਤ ੨੦੦੨ ਬਿਕਰਮੀ - ੫੭ = 1945

ਤੀਹ ਅੱਸੂ ਪੰਜ ਅਨੰਦ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭੁਕਾ/ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ
ਲਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੀ ਭਲਾ ਮੰਗ। ਇਕੱਠੀ ਅੱਸੂ ੪੮੦੦ ਭੋਗ ਪਏ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜ ਜੋੜਿਆਂ
ਦੇ ਅਨੰਦ ਹਵਨ ਦੁਆਲੇ ਹੋਏ ਤੇ ਬਾਅਦ ਛੇਵਾਂ ਅਨੰਦ ਮੁਜਰੀ ਜੋੜੇ ਦਾ ਹਵਨ ਦੁਆਲੇ
ਹੋਇਆ।

ਕੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹੋ

ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਅਰਜੀ ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਨੇ ਅਨੰਦਾਂ ਬਾਅਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਚ ਕੀਤੀ, ਜੀ ਮੇਰੀ ਆਤਮਾ ਆਖਦੀ ਹੈ ਜੋਤੋ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦੇਵ ਕਿ ਹੋਲੇ ਤੱਕ ਮੁਆਫੀ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਕੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਜੋਤੋ ਦਾ ਹੀ ਅਨੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ। ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਨੰਦ ਮਰਿਆਦਾ ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪੁਨਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ “ਕੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਸਭ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਸਭ ਬੁਢਾ ਬਾਲਾ ਪੜ੍ਹੇ ਕੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ, ਦਾ ਅਰੰਭ ਵੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਸਭ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ਕਹਿ ਸੰਤ ਜੀ ‘ਜੋ ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ’ ਬੋਲ ਉੱਚਾ ਜੈਕਾਰਾ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਭ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਾਥ ਬੋਲ ਪਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਾਇਆ। ਸੰਤ ਜੀ ਵੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਮੁਢਲੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਵਿਰ ਉਲਾਰ ਕਰ ਦਿਖਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਜੋ ਘੱਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸ਼ਾਂਤ ਮਨਨ ਹੈ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਕਿਟੜੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮੇਲਿਆ ਤੇ, ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਾਹਰ ਜਾ ਬੈਠ ਢਕੂਰ ਕਰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਫੁੱਲ ਕਢੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗਤ ਜੰਗ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਦਾ ਸੰਗਤ ਨੂੰ, ਜੋ ਵਸਤ ਵਧੀਆ ਸਭ ਤੋਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਕੋਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਵਿੰਡੇ ਵਾਲੇ ਕਿਹਾ ਬਰਦੇ ਸੀ, ‘ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹਿੰਦੇ ਸੀ ਮੇਂ ਦਰਗਾਹੋਂ ਨਾਮ ਤੇ ਸੇਵਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਸੋ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਜੋ ਵਸਤ ਵਧੀਆ ਜਾਣੀ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਆਂਗਾ।’ ਸੋ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਪੱਕੇ ਚੁੱਕੇ ਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਫੁੱਲਾਂ ਸੁਣੋ। “ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਭਨਾ ਦਾ ਫਲਾ ਮਨਾਇਦਾ” ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਐਸ ਸਮੇਂ ਸਾਖਿਆਤ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਰ ਵੁੱਲੇ ਰਹੇ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀਓ, ਜੋ ਕੁਰਵਾਕ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ ਮਹਲਾ ਚੌਥਾ “ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰਿ ਸੱਚੁ ਹੈ ਸੋ ਸਦਾ ਨਾਮੁ ਮੁਖਿ ਸਬੁ ਅਲਾਏ। ਓਹੁ ਹਰਿ ਮਾਰਗਿ ਆਪਿ ਫਲਦਾ ਹੋਰਨਾ ਨੇ ਹਰਿ ਮਾਰਗਿ ਪਾਏ। ਜੋ ਅਕੈ ਗੋਰਬੁ ਹੋਇ ਤਾ ਮਲੁ ਲਹੈ ਛਪਸਿ ਨਾਤੇ ਸਕਵੀ ਮਲੁ ਲਾਏ। ਤੀਰਥੁ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੋ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਏ। ਓਹੁ ਆਪਿ ਛੁਟਾ ਕੁਟੰਬ ਸਿਉ ਦੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸਤ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਛਡਾਏ। ਜਨ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰਣੈ, ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਏ।” ਕਉਤੀ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵਾਂ, “ਸੰਤ ਸੇਕਿ ਤਹ ਕੋਸਟ ਹੋਇ। ਬੋਟਿ ਜਨਮ ਕੇ ਕਿਲਵਿਖ ਬੋਇ।” ਟੋਡੀ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵਾਂ, “ਕੋਟਿ ਜਨਮ ਕੇ ਕਿਲਵਿਖ

ਨਾਸਹਿ। ਸਿਮਰਤ ਪਾਵਨ ਤਨ ਮਨ ਸੁਖ। ਦੇਖਿ ਸਰੂਪ ਪੂਰਨ ਭਾਈ ਆਸਾ ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਉਤਰੀ ਕੁਖ।"

ਗਉੜੀ ਕੁਆਰੇਰੀ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵੀਂ : 'ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮੇਲਾ', ਤੇ ਭਾਈ ਕੁਰਦਾਸ ਜੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਹੀਰਾ ਹਾਥ ਮੈਂ ਸੋ ਤਨਕ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤ। ਮੇਲ ਕੀਏ ਦਾਮਨ ਤੇ ਭਰਤ ਭੰਡਾਰ ਜੀ। ਜੈਸੇ ਬਰ ਬਾਧੇ ਹੁੰਡੀ ਲਾਗਤ ਨਾ ਭਾਰ ਬਛਹੁ। ਆਗੇ ਜਾਇ ਪਾਈਅਤ ਲਛਮੀ ਅਪਾਰ ਜੀ। ਜੈਸੇ ਬਟ ਬੀਜ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਸਰੂਪ ਹੰਡ। ਕੀਦਿ ਸੋ ਬਿਥਧ ਕਰੇ ਬਿਰਖ ਵਿਥਾਰ ਜੀ। ਤੈਸੇ ਕੁਰ ਬਚਨ ਸਚਨ ਕੁਰ ਸਿਖਨ ਮੈਂ ਜਾਨੀਏ ਮਹਾਤਮ ਕਰੇ ਹੀ ਹਰਿਦਾਸ ਜੀ। ਜੈਸੇ ਮਧ ਪੀਅਤ ਨਾ ਜਾਨੀਏ ਮਰਮ ਤਾਕੇ। ਪਾਛੇ ਮਤਿਵਾਰੇ ਹੋਇ ਛਕੇ ਛਕ ਜਾਤ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਨਾਰਿ ਭੇਟਤ ਭਤਾਰ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨੇ ਭੇਦ। ਉਦਤ ਅਧਾਨ ਆਨ ਚਿਹਨ ਦਿਖਾਰ ਹੈ। ਬਰ ਪਰ ਮਾਨੁਕ ਨਾ ਲਾਗਤ ਹੈ ਭਾਰੀ ਭੰਡ। ਮੇਲ ਸੰਖਿਆ ਦਾਮਨ ਕੇ ਹੋਰਤ ਹਿਰਾਤ ਹੈ। ਰੈਸੇ ਕੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸੁਨ ਮਾਨੇ ਸਿਖ। ਮਹਿਮਾ ਜੋ ਜਾਨੇ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਸਮਾਤ ਹੈ।

(੩੭੩-੭੪)

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸੁਆਦ ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਮਹਾਨ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ; ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਵਕਤ ਭੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨ ਅਤੇ ਅਮੋਲਕ ਵੇਲਾ ਸਮਾਂ ਦੁਰਲਭ ਕੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਕੱਸਟ ਵਾਲਾ ਬੇਅੰਤ ਕੀਮਤੀ ਜਾਨ ਮਨੋ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਕੁਰ ਵਰਮਾਨ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪਰਚਾ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਇਹ ਬਚਨ ਮੰਨੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਭੀ ਸਮਾਂ ਸੰਰੇਗਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਰਸਿਖਾਂ ਦੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਦੇ ਰੋਕੇ ਭੀ ਨਿਬੇੜੇ ਅਤੇ ਜੋ ਸ਼ਬਦੀ ਰੂਪਏ ਮਿਲੇ ਹੋਕਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਰਾਗੀਆਂ ਤੇ ਚਰਾਈਆਂ ਤੇ ਮਰਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀਵਾਨ ਮੇਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਭੰਟਾ ਤਾਂ ਕੁਰ ਅਰਥ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦਿਖਾਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਜੋ ਟਿਕੇ ਸੋ ਹੱਥੇ ਨਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਭੀ ਕੁਰ ਭੇਟਾ ਭੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਂਗਤ ਮਾਵਥ, ਵਡਿਆ, ਮੰਗਣਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਵਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਾਣ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਪਾਲਣਾ ਸੁੱਤੇ ਹੀ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ ਕਿਟਕਾ ਆਪ ਹੱਥ ਕਰ ਲੈ ਮੁਖ ਪਾਇਆ।

ਨਕਲੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ

ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਦੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਬੁਨੇ ਰਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾ ਵੰਡੇ ਸੀ ਤਾਂਕਿ ਕੂਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਕ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿਚ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਆਉਣਾ ਵੀ ਲਿਖ ਵੇਡਿਓ ਨੇ। ਉਹ ਅਦਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜ

ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋ ਭੀ ਭੂਠਾ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਦੂਜਾ, ਦੇਖ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਾਲ ਪਕੜੀ ਵਾਲਾ ਮੁੰਡਾ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰੁਖ਼ਰੂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਧਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਕੱਠੇ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਕਰਕੇ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, "ਮੇਰੇ ਮਰੇ ਤੇ ਨਾਨੂੰ ਸਿੰਘ ਆਉਂਦਾ। ਚਾਮ ਕੀ ਗੁਥਲੀ, ਚਾਮ ਕਾ ਸੁਆ ਤੇ ਤੁਸਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਭ ਗੀਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ" ਆਦਿ। ਜੋ ਸਾਰਾ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛਪਾਏ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਨਕਲੀ ਹੀ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਭੀ ਉਤਾਰਾ ਅਸਲੀ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ 'ਕ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਹਿਬ' ਹੈ ਨਾਲ 'ਗੁਰੂ' ਨਹੀਂ, ਤੇ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਹੈ ਭੀ ਸੱਚੀ ਕੋਲ ਇਥੇ ਲਿਖੀ ਹੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ "ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਜਦ ਦੀ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਰ ਮਿਲੀ ਹੈ", ਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜੋ ਸਿੰਘ ਸਭੀਆਂ ਵਲੋਂ ਗੋਰਿਆਂ ਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਲਿਖਿਆ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਈਮਾਨੀਆਂ ਚਾਹੁਰ ਕਰਦੇ।

ਸੂਝਾ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਝਾਲਾ, ਭੋਹਰ ਮੁੰਡੀਆਂ, ਨੇ ਬਚਨ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਹਬੋਂ ਮਜਬੀ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੱਭੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ "ਮੇਂ ਵਾਰੇ ਵਾਰੇ ਜਾਵਾਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸਖੀ, ਜਿਸ ਭਵਜਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਕੁਤਲੀ ਜਾਂਦੀ ਰਖੀ।" ਇਸ ਜੋੜੀ ਦਾ ਆਮ ਬੋਲਾ ਸੀ 'ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ।' ਇਹ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਵਾਹ ਸੂਝਾ ਜੀ ਤੁਸਾ ਨੇ ਅੱਜ ਭੀ ਕੁਰਸਿਘਾਂ ਦੀ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾ ਸੁਰਤ ਦਾ ਸੁਆਦ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ੨੧ ਭੰਗ, ੩੧ ਅਸੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਮਿਤ ਪਏ। ਜੋ ਸਦਾ ਦੇ ਬਣੇ ਸੂਝਾ ਅਨੁਸਾਰ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਆਏ ਨਿਹੰਗ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਦੁਬਲੀ ਜ਼ਿਲਾ ਲਾਹੌਰ ਨੇ ਇਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਥੀਤ ਪੱਥੀ ਤੋਂ ਭੀ ਛੋਟੇ ਅਕਾਰ ਦੀ ਤੇ ਇਕ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਭੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਅਖਿਰ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸੀ, ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ ਤੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਹਫ਼ੀਮ ਦੋਬੇ ਆ ਕੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਛੁਟ ਗਈ ਹੈ। ਗਲੋਂ ਲੰਬੀ ਬਲਾ। ਇਹ ਥੀਤ ਮੇਂ ਭੀ ਵੇਖੀ ਸੀ।

ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਗੁਰੂ

ਸੋਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਕਤ ਵਿਚ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਸਰਧਾਲੂ ਪੰਡਤ ਸੁੰਦਰ ਲਾਲ ਜਿਸ 'ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ' ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ, ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਸਤਿਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਰਜਨੀ ਦੇ ਸਤਿਪਾਰੋਂ ਲਊ ਕੁਸੂ ਦੇ ਜੁਧ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੁੰਡ ਵਾਲਾ ਥਾਂ ਲਭ ਪਿਆ ਸੀ। ਤਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ

ਜੱਸ-ਜੀਵਨ **ਕੇਤੋ ਤੇ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਚਰਨ ਕੀਤ ਰਾਮ ਸਰੋਤਰ ਤੋਂ** (੧੩)
 ਮਾਸ਼ੁ **ਜੀ ਕੋਈ ਸਾਹਬ**

ਦੇ ਹਵਨ ਕੁਝ ਕੋਲੋਂ ਬਿੰਦੇ ਕੋਲੋਂ ਨਿਕਲੇ ਸੁਣ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਦੇ ਏਥੇ ਵਰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਜੇ ਭੀ ਰਾਈਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਢਾਹੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੁਣ ਕਰਕੇ ਘਟ ਏ। ਪ੍ਰੀਤ ਹੁੰਦੇ ਇਹੋ ਥਾਂ ਰਾਮਸਰ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਰਿਖੀ ਜੁਝ ਕੇ ਵੇਦ ਪਾਠ ਤੇ ਰਿਚਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰ ਤੇ ਵੇਦ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਏਥੇ ਹੁਣ ਭੀ ਹੁਵਨ ਤੋਂ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਕੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ, ਚਕਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਗਤ ਭੁੱਲੀ ਨਾ ਰਹੇ ਆਦਿ ਜੁਝਾਈ ਇਹੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਸਦ ਕੇ ਕਿਹਾ ਮੁਹੱ ਨਹੀਂ ਬਹੀਦਾ। ਜੀਓਂ ਜਾਣੀਏਂ ਭੀ, ਮਨ ਦਾ ਕੀ ਇਤਬਾਰ ਏ ਕਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਕੀ ਆਖੇ। ਪਰ ਮੈਂ ਤੇ ਬੁਝ ਹੈ ਢੀ ਨਹੀਂ ਸਿਰਫ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲੋਹ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਅੱਜ ਉਹ ਦੁਸਹਿਰਾ ਦਿਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਭਾਵਣ ਤੇ ਭਤਿਹ ਪਾਈ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਰੁਸੀਂ ਉਸੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਰੂਪ ਰਾਮ ਅੱਗੇ ਅਰਜ ਕਰੋ ਕਿ ਹੁਣ ਇਸ ਯੋਗੇ ਰਾਜ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਰਾਮ ਦੇ ਸੁਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

੧ ਬੰਤਕ ੫੩੦੦ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਪਏ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਪੁੱਛਿਆ—'ਲੋਕ ਸੁਖੀਏ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ' ਦਾ ਅਰਥ ਕੀ ਹੈ? ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਸੰਗਤ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋਵੇ ਸੋ ਲੋਕ ਸੁਖੀਏ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਆਉਣੋਂ ਰੋਕਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਨਿਰਤੀ ਕਟਕ' ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ? ਉੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਨੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਰਲਾ ਉਕਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਮੈਂ ਭਾਲ ਮਾਰ ਆਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਲਾ ਨਿਰਵਿਘਨ ਨਿਭ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਥਾ ਅਰੂੜ ਸਿੰਘ ਬੋਰੇ ਪਿਆਰੇ ਭਿਲਾ ਭੁਜਰਾਵਾਲੀਆਂ ਅਰਚ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਸਾਂਤ ਰਸ ਅੰਦਰ ਤੇ ਸੁਖ ਦਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੋਹਰ ਕਰੇ ਬਣਿਆ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਬਖਸ਼ ਕੀਤੇ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੇ ਸਾਫ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਰਸ ਕਿਉਂ ਘਟੇ, ਗੁਰੂ ਮੋਹਰ ਕਰੇ।

ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਕੰਬੇ ਜੋ ਦੀਵਾਨ ਵਾਲੇ ਮਾਠਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਏ, ਨੇ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂਸਰ ਲਲੀਂ ਆ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਹਲਕ ਖੁੱਦ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਮੇਲਾ ਅੱਜੇ ਕਰਾ, ਹਲਕ ਹਟ ਜਾਏਗਾ। ਮੇਲੇ ਉੱਤੇ ਆ ਦਰਸਨ ਦੇ ਦਵਾਈ ਛਕਾ ਰਾਗੀ ਕੀਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ। ਚੰਧੇ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਸੁਖਾਲੀ ਸੁਆਸੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕਥਾ ਵਿਚ ਬਚਨ ਆਇਆ "ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਵੇ

੧੪) ਮੇਰੇ ਦੋ ਦਿੱਤ ਵਾਪਸ ਦੇਸ ਆਵਾਂਗਾ-ਦੇਹ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜੀ-ਜੀਵਨ

ਮੈਂ ਹਥੀਂ ਫੁਕ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ।" ਇਹ ਸੁਣ ਸੰਤ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ 'ਇਹ ਬਚਨ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ' ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਧ ਦਸਦੇ ਸੀ, ਭਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੋਰਾ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਤਾਲੀਏ ਤੇ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਿਆਂ ਦੇ ਆਦਿ ਕਿ ਕੁਝ ਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਲਾਟੇ ਨੂੰ ਸਤਿਕੁਰਾ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸੀ 'ਮੈਂ ਵੇਰ ਆ ਕੇ ਅਜੇ ਬੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਭੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਵਿਚ ਸੜਦਾ ਨਹੀਂ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਥੁਬਦਾ ਨਹੀਂ।'

੧ ਕੱਤਕ ਸਿਵਲ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਅਫਸਰ ਗੋਧਰਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਆਏ ਚਰਨੀ ਲਗੇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਆਦਰ ਦੇ ਜਲ-ਦੁੱਧ ਛਕਾਇਆ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਫਾਉਆਂ ਵਖਾਈਆਂ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਸਥਾਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ।

ਸੱਟ

ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲੱਤ ਤੇ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਕਰ ਪਟੀ ਬੱਝੀ ਦੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਸ ਜਗਰ ਕੋਰ ਕਿਹਾ, 'ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ'। ਬਾਬਾ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਅੱਗੇ ਸੱਟ ਵਜੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੱਡੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਭੀ ਤਾਂ ਜਰ ਹੀ ਲਈ ਏ। ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਤੇ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸਹਿਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਕੋਰ ਜੀ ਸੁਣ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੋਰ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਸੱਟ ਕਹੀ ਹੈ। ਮਾਥਾ ਦੇ ਮਨ ਬੜੇ ਨਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹੰਝੂ ਭਰ ਚੁਪ ਹੀ ਹੋ ਗਏ 'ਹੋ ਰਾਮ' ਕਹਿ ਕੇ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ੨ ਕੱਤਕ, ਨਾਲ ਰਲ ਗੋਰਤਨ ਕਰ ਮਸਤੀ ਵੰਡੀ। ਬੜਾ ਵਾਰਾ ਲਗਾ। ਬਾਅਦ ਬੋਹੜ ਤਲੇ ਬਹਾ ਹਰ ਪਾਠੀ ਨੂੰ ਸਿੰਘਣੀਂ ਬਦਾਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਦਾਈ ਛਕਾਈ। ਪਰਸਾਦਿ ਛੱਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਨੇਮ ਵਿਚ ਲਗੇ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਕੇਲਾ ਵਰਤਾਇਆ। ਹਵਨ ਹੁੰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਜ ਸਵੇਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਸਾਧ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋਏ। ਪਤਾ ਨਾ ਲਗਾ ਕਿਸ ਮਸਤਾਨੇ ਹਵਨ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਬਾਅਦ ਸੁਣਾਇਆ, ਸੁਣੇ ਹਵਨ ਕਰਨਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਤੇ ਬੁਝਾਉਣਾ ਜਾਂ ਵਿਘਣ ਪਾਉਣਾ ਦੋਤਾ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਜੋ ਸਿੱਖ ਹਵਨ ਨੂੰ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰ ਆ ਬੁਝਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਕਾ ਬੋਖਾ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਢਾਅ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਖਮ ਮਨ ਆਪਣੀ ਜਠਾਉਤ ਕਰਾਂਦਾ ਏ ਕਿ ਵੇਖ ਲਓ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾ। ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਇਹ ਤਾਕਤ ਆ ਵਸੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੰਮ ਕੂਕੇ ਨੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਦੋ ਕੱਤਕ ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੇ ਮਸਤ ਹੋਏ, ਬੱਤੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਤਕ ਦੌੜਦੇ ਉਥੇ ਨੀਵੇਂ ਥਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਰਤਾ ਨਾ ਕਰਦੇ। ਲੰਬੇ ਕੋਸ ਬਿਰਧ ਸਰੋਰ ਮਾਤਾ ਜਿਹਾ ਜਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਲੀ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਤੇ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰਖਦੇ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹੋ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵੇਖ ਪਰਤੀਤ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਅਸੀਂ ਜਦ ਆਵਾਂਗੇ ਘਿਉਂ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਬਿਰਧਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾ ਜਵਾਨ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।' ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁੱਢਿਆਂ ਨੂੰ ਜਵਾਨ ਕਰ ਲੈਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਚ ਵਸ ਨਸ ਨਸ ਕੁਦ ਕੁਦ ਜਵਾਨ ਬਣਿਆ ਵਖਾ ਦਿੱਤਾ ਦੇ। ਅਜ ਦੋ ਕੱਤਕ ੨੫੫੪ ਭੋਕ ਪਏ ਕੁੱਝ ਸਾਹਿਬ ਦੇ।

ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੇ ਚਿਲੇ ਪ੍ਰਸਿਆਰ ਪੂਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵਾਲ ਪਿੰਡ ਤੇ ਸੰਤ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਤੰਗ ਪਿੰਡ ਬੁਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਛਿਲਾ ਲਾਇਲਪੁਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ। ਰਜਨ ਪੁੱਛ ਕੁਝ ਚਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਹੇ, ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਫੇਰ ਕਈ ਥਾਈਂ ਬੈਠ ਬੰਦਗੀ ਕਰ ਸਹਿਜ ਸੁਖ ਪਦ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਸੰਤ ਜੀ ਅੰਜੇ ਦਰਦ-ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਹਨ ਰਾਹੇ ਜਾਂਦੇ ਦੁਖੀ ਦਾ ਬੁਚਕਾ ਵੀ ਬੁਕ ਲੈਂਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਏਕ ਸਮੇਂ ਇਕ ਬੁਢੇ ਦਾ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਹੁੱਕਾ ਭੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਖਿਆਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਦੇਖ। ਜੇ ਮੈਂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸੇਵਕ ਬਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੁਖਮਨੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ?' ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਅਉਖ ਹਟਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਮੈਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਭੇ ਨਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਤੁਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣਾਈਆਂ 'ਨਿੰਦਉ ਨਾਹੀ ਕਾਹੂ ਬਾਰੇ, ਏਹੁ ਖਸਮ ਕਾ ਕੀਆ' 'ਕਿਸ ਹੀ ਮੰਦਾ ਆਖਿ ਨ ਚਲੈ ਸਚਿ ਖਰਾ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋ' ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਟਿਲਾਨਗਾ ਕਿਸੇ ਹੀ ਵਸਤ ਭਠ ਤੇ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਸੰਤ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਐਸੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਜੋ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮਨ੍ਹੇ ਹਨ ਕਿਵੇਂ ਬਚਿਆ ਜਾਵੇ? ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਕਿਹਾ, ਸਿੱਖ ਸਦਾ ਇਹ ਸੋਚ ਰਖੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਵਰਤਣ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ। ਮੰਦਾ ਤੇ ਉਸ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਆਪਿ ਸਤਿ ਕੀਆ ਸਭੁ ਸਤਿ'। ਇਹ ਸੁਣ ਮੈਨੂੰ ਇਕਥਾਲ ਦਾ ਸੁਖਨ ਚੇਤੇ ਆਇਆ।

ਨਿਕੋਮੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਚਮਾਨੇ ਮੇ।

ਕੁਛ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕੁਦਰਤ ਕੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਮੇ।

ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਦਸਦੇ ਹਨ ਏਕ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਜੀ ਸੋਧ ਦਾ ਇਲਾਨ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਇਕ

ਬੰਬੇ ਖੇਡਦੇ ਆਏ ਨੇ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਜੱਫੀ ਪਾਈ। ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਮੂੰਹ ਪਰਤਾ ਬਾਹਾਂ ਪਸਾਰ ਅੱਗੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਝੱਟ ਭਰ ਖੇਡਦੇ ਰਹੇ। ਬਾਅਦ ਓਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਛੱਕ ਲਿਆ। ਅਸਾਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹੋ। ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਕਿਹਾ, ਭੱਲਿਓ ਅੱਜ ਹੀ ਤੇ ਮੈਂ ਸਹੀ ਸੰਧ ਦਾ ਹੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਛਕਿਆ ਹੈ। ਆਏ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਖੇਡਦੇ ਨਾਲ ਖੇਡ ਕੇ।

ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਹੋ ਫਿਰ ਆਏ। ਮਗਰ ਮੁੰਡੇ ਲਗੇ ਹੋਏ 'ਜੋ ਬਲੇ ਸੇ ਨਿਹਾਲ' ਛੱਲਦੇ। ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਚੋਂ ਸਾਲ ਤੇ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤੇ ਸਾ ਨੇ, ਅੱਡਾ ਰਚਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਜੋ ਕਰਦੇ ਹਨ ਨੀਕ ਹੀ ਹੈ।

ਨੌਂ ਜੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਹੋਣ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਕ ਨੂੰ ਵਿਚੋਂ ਭੈਣੀ ਉਮਰ ਹੋਣ ਕਰ ਕਿਹੋ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਛੱਟੇ ਬੰਬੇ ਵਿਆਹੁਣ ਦਾ। ਪੂਣ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭੀ ਓਹੋ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਏ। ਉਸ ਜੋੜੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਚੋਂ ਕੱਤਕ ਹੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਵਿਚ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਹੋਈ। ਆਲਮ ਜੀ ਦੀ ਤੇ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਲੋਂ ਅਜੋਬ ਸੀ। ਆਲਮ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮਝਾ ਸੁਲਾਹ ਕਰਾਈ। ੩ ਕੱਤਕ ਕੁਝ ਭੋਜ ਵੀ ਪਏ ਤੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਸਮੇਂ ਸਿਆ ਸੀ "ਆ ਰਿਹਾ" ਤੇ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਮੁਖ ਆ ਕੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ'। ਕਈ ਕਵੀ ਬੋਲੇ, ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸਣਖਤਰਾ, ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਨੰਗਲ, ਬਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਠੱਟਾ ਚੋਟ, ਰਰਨ ਸਿੰਘ ਹਿੰਦੂ ਚੱਕ, ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਸੋਚੇ ਕੇ। ਇਕ ਕਵੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਬਥਿਤਾ ਵੀ ਬੋਲਿਆ।

ਵੈਰਾਗ

ਸਭ ਸਿੱਖ ਸਾਧ ਛੁੱਟੀਆਂ ਲੈ ਵਿਦਿਆ ਹੋਏ ਪਰ ਵਰਖਾ ਆਮ ਹੋਈ ਕਰ ਕੇਠੇ ਬਹੁਤ ਦੌਣੇ। ਕਈ ਤੇ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਬਣਾਏ ਰਹੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਰੀਗਰ ਕੁਝ ਰਖ ਲਏ। ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਜੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸਵਾ ਲੱਖ ਪਾਠ ਹੋਣ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿਤੇ ਨੇ, ਜਿਸ ਨਮਿਤ ਅਸੀਂ ਪਾਠ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਦ ਉਹ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਦ ਵਧਾਈ ਲਵਾਂਗੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਨੇਮ ਵਿਚ ਇਕ ਵਰਨੀ ਦੇ ਕੁਝਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵਰਤਣੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਸ਼ਬਦ 'ਪੂਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਮੇਰੀ ਮਨਸਾ' ਲਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਇਆਂ ਹੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸੰਭਵਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨੇਤਰ ਛਮ ਛਮ ਬਰਸਣ ਲਗ ਪਏ ਤੇ ਸਿੱਖ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਦੇਖ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਛਡਿਆ।

ਏਕ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਪੱਦੀ, ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਮੇਲੇ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਸੀ। ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਬਰਾਜਣਾ ਹੈ, ਸਭ ਜਾਓ। ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਡਾਕਟਰ ਦਰਾਣੇ ਦੇ ਕਿਹਾ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖਾਇਆ ਹੈ? ਕਿਹੋ ਨੇ, ਤੂੰ ਓਹੀ ਹੈਂ ਜਿਸ ਬੁਝ ਗਏ ਸਸਰਾਲੀ, ਰਾਗ ਵਿਚ ਬਥੇ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ। ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਆਪ ਸਮਰੱਥ ਹੋ, ਭੁਲਦੇ ਨਹੀਂ। ਏਤਨੀ ਯਾਦ, ਬੰਦੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਏਕ ਸਮੇਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਨਗਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਹਿਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਧੂਰੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਸੁਣਾ ਭਾਈ ਤੂੰ ਓਸ ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਤੇ ਕਾਇਮ ਹੈਂ? ਉਸ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਮੇਰੀ ਮਨਸਾ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਈ, ਤੇ ਮੈਂ ਕਾਇਮ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਸੀ।' ਉਸ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਹੁਣ ਫੇਰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।' ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਜੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੁੱਤਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਹੀਂ ਪਰ ਬਰਾਬ ਨਾ ਪੀਵੀਂ। ਉਸ ਸਤਿਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇਆ। ਖੁਲਾ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਏਹ ਦੰਦਿ ਬਚਨ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਸੇ ਹਨ।

ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੯ ਕੱਤਕ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਭੀ ਆਪਣੇ ਥੰਚੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਸਣੇ ਜਾ ਚਰਨੀਂ ਲਗਾ ਸੇਠਾ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ। ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਓ ਨੇ, ਕਾਕਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਕਿਤੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਏ? ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਕੁਰਮੁਖੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਚੰਗੀ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਸੁ ਤੇ ਉਰਦੂ ਫਾਰਸੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੇਲਵੀ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੋਂ। ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇਥੇ ਰਾਏ ਮੂਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਆ ਮਹੰਤ ਹਰਨਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਏ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਪੂਜ, ਕਦੇ, ਆਪਣੀ ਫੂਆ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅੰਕੋਈ ਦੇ ਅੱਖਰ ਭੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਏ। ਬ੍ਰਾਹੀ ਤੇ ਚੰਗੀ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਪਰ ਹੁਣ ਖੇਡਣ ਵੱਲ ਖਿਆਲ ਬਹੁਤਾ ਰੱਖਦਾ ਏ। ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਦਿਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕੌਮ, ਉਮਰ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੁਭਾ ਕਦੀ ਕਦੀ ਸਭ ਤੇ ਅਵੱਜ ਵਰਤਦਾ ਏ। ਪਰ ਜੇ ਸੰਕਤ ਚੰਗੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੰਭਲ ਲਈਦਾ ਏ। ਤੇ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਚ ਕੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਚਰ੍ਹਰ ਲਾਇਆ ਕਰ। ਰਾਤ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਬਹਿ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰ। ਏਸ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਚੇਤੇ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਮਾਤਾ ਜੀਉਣ ਕੌਰ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਸਾਥੋਂ ਸੁਣਦੇ ਵੀ ਸੀ। ਜੇ ਭੁਲ ਜਾਂਦੀ ਸਾਖੀ, ਸੁਹਣੀ ਡਕੀ ਏਹਰਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਹੁਣ ਤੇ ਲੰਕੇ ਬੁਝ ਨਹੀਂ

ਸੋਚਦੇ, ਅਥੇ ਲੰਕ ਚੰਗੀ ਦਾਈ ਤੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਉੱਤਮ ਭੀਵੀਆਂ ਹੀ ਕੋਲ ਰੱਖਦੇ ਸੀ ਤੇ ਖਿਡਾਵੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੇ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਖਿਡਾਵਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਜਤੀ ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਉੱਚਾ ਸਾਧੂ ਸੀ। ਉਹ ਤੇ ਸੇਤ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਰਾਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਲ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਤੇ ਰਸੀਲੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ। ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵਰਿਸ਼ਤੇ ਹਨ। ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਲਾ ਪੈ ਛਕਾਉਣ ਤੇ ਜਿਸ ਬੀਬੀ ਦਾ ਬੱਚਾ ਹੋਣਾ ਅਟਕ ਜਾਵੇ, ਹੋ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹੇ ਹੀ ਲਗਦੇ ਸੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੱਚਾ ਵਰਤਾ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸੀ।

ਰਸ, ਰਾਮ ਦੇ ਬੱਸ

੧੦ ਬੈਰਥ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਾਧਾਂ ਲਾਈ ਪਰ ਰਸ ਨਾ ਬਣਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਰਸ ਰਾਮ ਦੇ ਬੱਸ ਹੈ। ਏਕ ਸਮੇਂ ਭੇਣੀ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਰਸ ਨਾ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ, ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੋਈ ਹੈ? ਤਾਂ ਸੇਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤ ਹੋ ਮੈਨੂੰ ਆ ਵਜੇ, ਤੇ ਇੰਜ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕਰੰਟ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਮੈਂ ਭੀ ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਕਈ ਸਿੱਖ ਮਸਤ ਹੋਏ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਰਸ ਪੈ ਕਰ ਦੀਵਾਨ ਬਸ ਬਰਨ ਤੇ ਚਿੱਤ ਹੀ ਨਾ ਕਰੇ।

ਏਕ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਮਿਤ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਵ੍ਹਤੀਏ ਪਾਠ ਰੱਖੇ ਵਿਚ ਹਉਕਾ ਲੈ 'ਧਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ' ਕਹਿਣ ਤੇ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਪੰਡ ਪਾਠ ਵਿਚ 'ਧਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ' ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਅਸੀਂ ਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਤੁਕ ਤੁਕ ਤੇ ਕਹਿਣ-ਧਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਸਭ ਕੱਲਾਂ ਰਸ ਪਏ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਸ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਹੈ।

ਮਾਭ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ

ਕੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਮੈਂਦਲਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਸਭਕ ਵਾਲੇ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਹੱਟੀਆਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਇੰਤੀਓ ਨੇ ਕਿ ਆਮਦਨ ਲੰਗਰ ਦੀ ਮਦਦ ਬਣੇਗੀ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਰੋਇਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰਾ ਦੂਜੇ ਭਿੜਕਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਗੋਰਾ ਤੇ ਮੀਣਾ ਚੰਗੇ ਬਲਦ ਸੀ ਭੇਣੀ ਸਾਹਿਬ। ਏਕ ਸਮੇਂ ਲਾਟੋ ਵਲੋਂ ਗੱਡਾ ਲਿਆਉਂਦਿਆਂ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੰਗੇ ਬੇਕਸੂਰੇ ਨੂੰ ਸੋਟੀ ਮਾਰੀ। ਕੰਗੇ ਹਉਕਾ ਤਰ ਅਬਰੂ ਕੇਰੇ ਤੇ ਪੱਠੇ ਖਾਣੇ ਛੱਡ

ਦਿੱਤੇ। ਚਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿਆਰ ਕਰ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਪੱਠੇ ਖਾਧੇ ਸੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਕੀ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਭੀ ਬਿਨਾ ਕਸੂਰੋਂ ਨਹੀਂ ਭਿੜਕਣਾ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕਸੂਰ ਵੀ ਮਾਫ਼ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਕਿਹੋ ਨੇ ਏਕ ਸਮੇਂ ਓਹ ਗੋਰਾ ਰਾਤ ਖੁਲ੍ਹ ਕਣਕ ਦੀ ਬੋਰੀ ਖਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਬਲੀ ਸੀ।

ਦੀਪਮਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

੧੯ ਕੱਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀਪਮਾਲਾ ਤੇ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਅਕਾਲੀ ਬੰਟਾਂ ਮੰਗਣ ਲਈ ਆ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, “ਅਸੀਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਮਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਲ ਕਰ ਸਕਦੇ।” ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਮਤਲਬ ਕੱਢ ਕੇ ਜਥਾਨਾਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਆਪਣੇ ਮਨੋਂ ਸਾਨੂੰ ਮਾੜਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋ, ਹੰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਭੀ ਸਾਡੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੋ। ਸੁਣ ਸਭ ਚੁਪ ਕਰ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਲਮ ਜੀ, ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪਰਚਾਰ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵੱਟ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਵੱਲ ਹਨ, ਤੇ ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਭੀ ਛਪਵਾਇਆ। ਦੀਪਮਾਲਾ ਤੇ ੧੯ ਜੋਤਿਆਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਚਾਤ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਲਈ ਲੜਕਾ ਦੱਸੋ। ਪਰ ਸਵੇਰੇ ਛੋਰਿਆਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਪਹਿਲੋਂ ਭੀ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਲੜਕਾ ਦੱਸੋ। ਵਧ ਵਧ ਟੁਰਦਾ ਮੱਥੇ ਲਕਟੋਂ ਭੀ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ, ਉਸ ਸਿੱਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ, ਕਹਿੰਨਾ ਸੰਚ ਕੇ ਬੈਲਣਾ ਜੋਗ ਦੇ।

ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ

ਇਸ ਸਾਲ ਵੋਟ ਹੋਣੇ ਸੀ। ਅਨੁਵਾਨ ਸਨ ਕਿ ਆਪੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਕਰਨਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ। ਦੋਰਾ ਆਪ ਕਰ ਤੇ ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਛਪਵਾ ਚਕਰਵਰਤੀ ਜੀ ਤੇ ਆਲਮ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾ ਤੇ ਪਰਚਾਰ ਕਰਾ ਕਿ ਫ਼ਸਾਦ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਕੁਕਿਓ ਤੁਸੀਂ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿਣਾ। ਜਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕੇ ਮਦਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਉਮੇਦ ਹੈ ਅਕਾਲੀ ਭਰਮ ਖਿਆਲੀ ਬਹਤਾ ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਗੇ। ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਮੱਘਰ ਨਠਕਾਣੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚੇਚਾ ਪੰਥ ਦੇ ਆਕੂਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਦਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲੰਕਰ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਬਥੇਦ ਕੀਰਤਨ ਜਾਰੀ

ਸੀ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਕਿਚਲੂ, ਅਬਦੁਲ ਕੁਵਾਰ ਖਾਂ, ਭੀਮ ਸੈਨ ਸੱਚਰ, ਸੇਠ ਸੁਦਰਸਨ ਇੰਲੀਓਂ ਨਿਕਲੇ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕਰਦੇ, ਬਹਿਰ ਬਹਿਰ। ਲਾਹੌਰੋਂ ਕਾਰ ਤੇ ਨਨਕਾਣੇ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇ, ਦਾਣੇ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਦੀ ਸਪੀਚ ਕਰਾਈ ਸੀ ਅਤੇ। ਆਲਮ ਜੀ, ਚਕਰਵਰਤੀ ਜੀ, ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਭੋਜ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦੇ ਆਪਣੇ ਦੌਵਾਨ ਵਿਚ ਸਪੀਚ ਕਰਾਈ ਨਹਿਰੂ ਦੀ।

ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ

ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਸਭ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮੁਠ ਹੋ ਕੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਮੁੱਦਾ ਦਸਦੇ ਸੀ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀ ਸੁਣਦੇ, ਪਰ ਜੇ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਜਾਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਮੇਦ ਨਹੀਂ, ਅਸ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ। ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਿੱਲਤੀ ਬਣਾ ਚੱਕਰ ਬਣਾ ਟੁਰ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਚ ਲਿਆ। ਤਾਂ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਪਾਇਆ। ਭੀੜ ਵਧਾਈ ਤੇ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁਜਣ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕੁਝ ਵਿਖ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਉੱਥੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਜੀ ਤੋਂ ਸਮੇਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁੜੇ।

ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਮੁੜਦੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਅਗੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੁਤਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸੀ ਘਿਉ ਦੀ ਬਣੀ ਮਿਠਾਈ ਦਾ ਬਾਲ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਰੋਰ ਦੇ ਕੁਖੇ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਦਾਣਾ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਬੋਲੇ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਕੁਰਾਣਾ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਇਥੇ ਲੰਕਚਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਗੇ। ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਜਤਨ ਭੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਬਣੇ ਪੰਡਾਲ ਨੂੰ ਢੀਮਾਂ ਮਾਣ ਖਵਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਡਿਰਕੱਟ ਥਾੜੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਸਮੁੰਦਰੀ, ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ ਭੀ ਸਟੇਜ ਸਾੜ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਯੋਜ ਕਰਾਂ ਕਿ ਅਬਦੁਲ ਕੁਵਾਰ ਖਾਂ ਹੱਥ ਨਾ ਲਾਉਣ ਬਾਲ ਨੂੰ। ਪਰ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਫੜਾਓ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠਾ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ, ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ, ਕਿਚਲੂ, ਅਬਦੁਲ ਕਨੀ ਅਬਾਣੇ ਦਾ, ਭੀਮ ਸੈਨ ਤੇ ਸੁਦਰਸਨ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰ ਆਪਣੇ ਦੌਵਾਨ ਵਿਚ ਆਇ ਕਿਹਾ ਸ਼ੰਕ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਵੇਖੋ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਕੁਝ ਤਰੇਹ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੋਹਣੇ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਾਨਾਵਾਲੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹਿੱਲੇ ਵਿਚ ਮਾਨ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਕੰਥਿਆਂ ਤੇ ਸੈਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮੋਹਣੇ ਮਾਰੇ ਕਿ ਜਿਸ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਕਹੇ ਕੁਸੀਂ ਵੋਟ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਹੋ ਜ਼ਮੀਨ ਭੀ ਚਾਹੁਣ ਲਈ ਲੈ ਦੇਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ, ਹੋਰ, ਗੁਰਾਏਵਾਲਾ, ਦੀਵਾਨ ਵਾਲਾ, ਬਾਹਮਣੀ ਵਾਲਾ, ਲੰਡੇ ਦਾ ਹਾਤਾ, ਸੰਤਾ ਵਾਲੀ, ਚੂਹੇ ਬਾਤ, ਪੰਜ ਹਾਤੇ ਆਦਿ ਤੇ ਹੋਰ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ। ਸਰਦਾਰ ਲੋਕ ਚੰਡ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਭੀ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਇਕੋ ਹੀ ਸੁਭਾ ਕੂਕਿਆਂ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਮ ਹੀ ਤਿੰਨ ਹਨ ਪਰ ਹੋਨ ਇਕੋ ਮੂਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਮੱਤ ਦੇ ਟਾਹਟੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜੇ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਨਾਵਾਲੀਏ ਸਰਦਾਰ ਰੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘਸਤੀਏ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਸਦਾ ਵੋਟ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਦਲ ਟੁਰ ਘਰੋਂ ਖਾ ਆਪੇ ਜਾ ਦੇਂਦੇ ਸੀ। ਘਟ ਹੀ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਉਲਟਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਤੰਗੀਆਂ ਭੀ ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਈਆਂ ਸੀ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਸਦਾ ਹਾਂ, ਵਰਨੀ ਅਕਾਲੀਆਂ, ਕੂਕਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਬੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਛੱਪੜੀ ਪਾਣੀ ਪੀਣੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤੇ ਸੀ। ਸੰਤ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਨ ਆਦਿ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕੌਣ ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੱਕ ਮੁਢਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ, ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਭ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਤੇ ਮੋਹਣੇ ਦਿੱਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਪ੍ਰਥਾਏ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਿਦਕ ਤੇ ਬਚਨ ਮੰਨਣਾ ਸੁਣ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਿਰਥਾ ਹੋਈ ਮੇਰੇ ਤੇ ਤਾਂ ਏਸ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਮੁਢਾਰੇ, ਕੰਥਿਆਂ ਤੇ ਸੈਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਰਗਾ ਮਾਣਕ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਸਮਾ ਅੱਗੋਂ ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਆਵੇਗਾ ਕੇ ਓਸੇ ਨੇਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜੰਡਿਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤੇ ਕੰਥਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਜੇਠੇ ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪੈਰੀਂ ਪਰਤ ਪਰਤ ਪੁਆਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਵਡੇ ਪਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਭ ਸਫਲ ਹੋਏ ਹਨ।

ਜੋ ਸਿੱਖ ਬੇ-ਮਾਲਕ ਸੀ, ਸੈਟੀ ਤੇ ਕੰਥੀ, ਜਾਂ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਦੇਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ। ਤੇ ਜੋ ਸਭ ਮਾਲਕ ਬਣੇ, ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਨੇੜੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਮਾ ਸਭ ਇਸੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਆਵੇਗਾ। ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਰਲ ਦੇਖ ਅਗਾਏ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ੧੯੨੯ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਥ ਦਿੱਤੇ ਤੋਂ ਲੈ, ਜਦੋਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਨਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਜੋ ਘੋੜੇ ਦੇ ਕੇ ਜਲੂਸ

ਕਥਾਊਣ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਤੱਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੋਰਾ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ਾਂ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਨਨਕਾਣੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਅਰੰਭਿਆ। ਕੁਝ ਨਗਰੀਂ ਸੇਖੂਪੁਰੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ, ਜੋ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਏ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣੇ ੯-੧੦ ਮੱਘਰ ਦੋਹੜੀਂ ਯਾਰਾਂ ਭਰਾਈਂ, ੧੨-੧੩ ਸਾਵ੍ਰ, ੧੪-੧੫ ਲਧੇ ਤਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਥ ਜਥਾ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ। ਪੰਡਤ ਕੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਰਾਗੀ ਸੰਦਲ, ਸੋਹਣਾ, ਕੋਟਲੀ ਵਾਲੇ ਸੀ। ੧੭-੧੮ ਬੀਭਸੀ, ੧੯-੨੦ ਹਿੰਦੂ ਚੱਕ ਤੇ ੨੧ ਚੱਕ ਰਾਮਦਾਸ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ।

ਸੰਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾਤੇਵਾਲੀਏ

ਸੰਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਤੇਵਾਲੀਏ ੮ ਮੱਘਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ ਸੀ। ੨੨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੈਰਵ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਭੈਰਵ ਬਾਅਦ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਇਹ ਸੰਤ ਹਾਜ਼ਰ ਜਵਾਬ ਬੜੇ ਸੀ ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੱਕ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘ ਸਭੀਆਂ ਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤੇ ਏ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਸਦਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਰਹੇਗੀ। ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੰਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਕੋ ਅੰਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਹੋ ਨਿਭੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਲੋਂ ਗਿਲਾ ਉਜਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਸੰਤ ਜੀ ਦਾ ਮੱਤ ਉਚਾ, ਤੇ ਮਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਲ ਨੀਵਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਸੋਹਰੇ ਰਹੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਚੱਕ, ਨੌਬਾ ਸਿੰਘ ਕੜਿਆਲ ਦੇ ਨੂੰ (ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ ਕਰੀਵਾਲੇ ਹੈ, ਤੇ ਭੱਜਾ ਸਿੰਘ ਕਰਨਾਲ ਜ਼ਿਲੇ ਵਲਾਚੇਰ ਹੈ) ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਚੱਕ ਭੱਜਾ ਸਿੰਘ ਵਲ ਪੁੱਤਰ ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁਕਲਾਵਾ ਲੇਣ ਆਇਆ ਸੀ ਸੱਦ ਪ੍ਰਭਿਆ, ਤੂੰ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਦੇ, ਪੰਜ ਤੋਂ ਛੇ ਕੀਤੇ ਨੀ ਸਰੀਰ। ਅਸਾਂ ਮਸਾਂ ਸੇਠਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕਰ ਕਰ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਹੀ ਮਨਾਏ ਹਨ, ਕੁੰ ਸਿੱਖਣੀ ਫੇਰੀਂ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ। ਨੌਬਾ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਡਰਦੇ ਕੱਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ, ਭੁਲ ਦੀ ਮਾਫੀ ਵਿਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁੱਚਾ ਸਾਫ ਦਿਲ ਜਾਣ ਮਾਫ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਮਿਲਣੀ ਉਕਾ ਬੰਦ

ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਮੈਂ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਮੁਕਲਾਵੇ ਜਾਣ ਜੋਗ ਹੀ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਯੋਗ ਰੀਤ ਮੁਕਲੀ ਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਬੀਬੀ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਹੁਰੇ ਗਈ ਰਹਵੇ। ਫੇਰ ਮੁਕਲਾਵਾ ਤੇਰੇ ਹੀ ਕੋਈ ਨਾ।

ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕੁੜੀ ਅਕਾਲੀਆ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਤੂੰ ਕੁਝਿਆ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇਚਿੰ ਟੁਰ ਜਾ, ਕੁੜੀ ਦਾ ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ ਏ। ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮਾਸ ਬਨਾਉਣਾ ਤੇ ਕਾਲਾ ਥਾਣਾ ਪਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਕ ਸਾਕ ਸਕੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਆਪੇ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਕ ਦੀ ਧੀ ਤੇ ਇਕ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਜੋ ਭੀ ਮਨਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਤਾ ਤੇ ਅਣਖ ਮਾਰਦੇ ਹੋ, ਅਸਾਂ ਤੇ ਪੂਰਾ ਅਜਮਾ ਵੇਖਿਆ ਏ। ਕਊ ਭੈਂਸ ਘੋੜੇ ਦੀ ਜੇ ਰੱਤ ਨਸਲ ਰਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਤੇਜੀ ਦੁੱਧ ਘੱਟ ਜਾਵੇ ਨੇ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਕੁਦੇਸਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਤੂੰ ਕੁੜਾ ਤੇ ਰਹਿ ਸਕਨੈ ਪਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਹੀਂ ਵਰਤਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਸਤਿਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਮੇਰੇ ਲੜਕੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੱਖ ਨੂੰ ਚੰਡ ਆਈ ਦੇਖ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਸਦੇ ਸੀ ਸੁਥਰੀ ਕੁਰ ਹਾਲਿਚਿ ਪਾਇਆ, ਸੱਟ ਚੁੱਭ ਅੱਖ ਦੀ ਹਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਪਾਈ ਤੇ ਅੱਖ ਰਾਜੀ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਦੋਹੇ ਤੇ ਮੇਲਿਆ ਉਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਕੇ ਕੁਝਿਆਂ ਨੇ ਵੈੱਟ ਕਾਕਰਸ ਨੂੰ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਜੋ ਹੋਰ ਵਰਕਲਾਵੇ ਉਸ ਵਲ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ।

ਮਸੂਰ ਵਾਲ ਚਿਲਾ ਫੀਰੋਜਪੁਰ ੯, ੧੦, ੧੧ ਪੰਹ ਮਾਤਾ ਜੀਉਣ ਕੋਰ ਜੀ ਨਮਿਤ ਸਾਲਾਨਾ ਮੇਲਾ ਹੋਇਆ ਇਲਾਕੇ ਵਲੋਂ। ਰਾਗੀ, ਸਬਦੀ ਕਵੀ ਪੁਜੇ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਦੀ ਵਾਲੇ ਭੀ ਪੁਜੇ। ੨੧ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੀਗ ਪਾਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਮੇਰ ਸਾਥਿਆਂ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ।

(ਵਧਾਈ ਭੇਜੀ)

ਆਗਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਜਨਰਲ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਣਾਈ ਤੇ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਨੇ ਜੋਭਾਲੀ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਆਕੂ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਇਲੈਂ, ਕਪਰਾਨ ਬਾਹ ਨਿਵਾਸ, ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਸਹਿਗਲ ਜੋ ਕੈਦ ਹੋ ਕਏ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੀ ਤਾਰ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਭੇਜੀ ਕਿ ਇਹ ਆਗਾਦੀ ਮਿਲਣ ਦੀ ਮੋਹਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ, ਮੇਲਾਣਾ ਆਗਾਦ, ਆਸਫ ਅਲੀ ਤੇ ਡਿਸਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਪਹੁੰਚਾਉਣੀ ਲਿਖਿਆ। ਇਹ ਉਸ ਅਵਾਜ਼ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਅਕਿਰੇਚ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਫੁੱਤ ਦਿਓ। ੯-੧-੧੯੪੬ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਨਹਿਰੋਂ ਪਾਰ ਸ਼ਾਹਿਨਵਾਜ਼, ਸਹਿਗਲ, ਤੇ ਇਲੈਂ ਕਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੋਂ ਆਦਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲੀਂ ਮਾਲਾ ਉਨ

Ant India

ਦੀਆਂ ਤੇ ਨੰਨਾ ਦੇ ਹਾਰ ਪਾਏ। ਸਰੋਪਾ ਬਖਸ਼ੇ ਤੇ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ
 ਤੁਹਾਡੀ ਮੁਰਾਦ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਵੇ। ਤੇ ਦਿਲੋਂ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਮੇਰੀ ਰੀਝ ਹੈ
 ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਕੇਸ ਵੇਖਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੈਦ ਵਿਚ ਪਿਆ ਮੁਨਾ ਦਿੱਤੇ ਸੀ।
 ਇਹ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਭੀ ਗਏ ਸੀ। ਕੈਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਦਾ ਫ਼ਾਰਨ
 ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਸੁਭਾਬ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਦਸਦੇ ਸੀ ਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਸੀ ਜੇ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ
 ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਰੱਫ ਕਰ ਈਨ ਨਾ ਮਨਾਂਦੀ ਤਾਂ ਭੱਲਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਸੀ ਅੰਗਰੇਜ਼।
 ਸਾਨੂੰ, ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਨੂੰ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡਦਾ ਤੇ ਹੈ ਭੀ ਸੱਚ।
 ਸਭ ਦੀ ਮਿਲਵੀਂ ਹਿੰਮਤ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਿਰੀ ਥਾਈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਨੀਤੀ
 ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਬਾਨੂੰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਜਤਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅਨੰਦ ਮਾਤਾ ਕਰਤਾਰ ਜੀ

ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਅਨੰਦ ੧੯ ਮਾਘ ੨੦੦੨ ਚਿਲਾ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ
 ਵਿਚ ਰੋਡੀਂ ਹੋਇਆ। ਵੇਦੀ ਵਿਚ ਹਵਾਨ ਕਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਢੇਲੇ ਗਿਆ ਵਾਲਿਆ। ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਭਜਨ ਦੱਸਿਆ। ਮਾਤਾ ਕਰਤਾਰ
 ਕੌਰ ਪਿੰਡ ਬਾਜਾਖਾਨਾ ਰਿਆਸਤ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੀ ਜੇਮ, ਪਿਤਾ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਕੋਤ ਸਿੰਧੂ ਬਰਾੜ
 ਮਾਤਾ ਸਮਾਂ ਕੌਰ, ਉਮਰ ੧੪-੧੫ ਸਾਲ ਵਿਚ ਕੈਦ ਸਰੂਪ ਸੁੰਦਰ, ਕੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹੀ ਨਾਲ,
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਣ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਉਦ ਕੋਰ ਰੱਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ
 ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਦਲ ਕੁਰਦਿਆਲ
 ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸੇ ਵਾਕ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ
 ਜੇ ੧੮-੧੯ ਸਾਲ ਹੋਏ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਾਜੇ ਦੇ, ਬੁਰਜੇ ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਸਮਾਂ ਕੌਰ ਦਾ ਸਾਕ,
 ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਬਾਜੇ ਦੇ ਵਲ ਬਰਾ ਵਿਆਹਿਆ। ਸੂਬਾ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡਿਆ ਵਾਲਾ ਭੀ ਨਾ
 ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਸਮਾਂ ਕੌਰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਭੇਟ ਦਯਾ ਕੌਰ ਦੀ ਧੀ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਬਦਨ
 ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਿਕ ਨੇ ਅਨੰਦ ਕਰਵਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਦਨ ਸਿੰਘ

* ਬਾਬਾ ਚਿਲਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਨਿਹਾਨ ਸਿੰਘ, ਭਜੀਰ ਸਿੰਘ, ਹੁਣ ਦਮਦਮੇ ਹਨ।
 ਹੋ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰੀਪੁਰ ਭੀ ਢੇਲੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਜਗਜੀਤ ਨਗਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੁਰਜ ਵਾਲਿਆਂ
 ਦੀ ਕੋਤ ਮੰਨਣ ਹੈ ਤੇ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਿੰਧੂ ਬਰਾੜ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਆਮ ਬੋਲਾ ਹੈ, 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਤੇ ਦੂਜਾ
 ਖੁਲ੍ਹਾ ਸਿੱਖ, ਤਿਵੇਂ ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਜੋਟ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਜੋਟ ਨੂੰ ਭੂਟੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਧੀ ਦਾ ਸਾਥ ਕਿਉਂ
 ਭਰਾਇਆ। ਸੂਬਾ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੋਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇਕ ਨਾ ਸੀ ਜਾਣਾ।

ਜੀ ਨੂੰ ਫੰਨ ਲਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਕੂਕੇ ਦੀ ਧੀ ਏਂ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਭੀ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪੀ ਦੇਵੇਗਾ ਭੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਕਿਹਾ, ਜੀ ਆਹੋ।

ਕਵਾਂਢੀ ਸੁਖੀ ਰਖੀਏ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੯ ਮਾਘ ਤੋਂ ੨ ਫਰਵਰੀ ਤਕ ਫੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਚੜ੍ਹੇ। ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਾ ਸੁਣਾਏ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਤੇ ਇਕ ਦੋ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਲਕਾਰਾ ਤੇ ਵੇਰਵਾ ਲਿਖਾਈ ਜਾਏ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਏਸ ਸਾਲ ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਕ ਗੱਲ ਫੋਟੀ ਦੇ ਬਾਗ਼ ਵਾਲੇ ਖੇਤ ਬੰਨੇ ਬੀਜੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜੋ ਕਵਾਂਢੀ ਦੇ ਖੇਤ ਦਾ ਹਰਜ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਵਾਂਢੀ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਰਖੀਏ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਜੱਗ ਭੀ ਸੁਖ ਸਵਾਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਵਾਂਢ ਦੇ ਇਕ ਖੇਤ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਚਿੱਕਾਂ ਕਿੱਕਰ ਨਾਨੀਂ ਕੱਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਉਡ ਆ ਪਈਆਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁਚਾਈਆਂ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਮਤੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਫੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਫੜ ਬਾਲੇ। ਫੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ੧੦ ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਬਹੀਦੀ ਖੁੱਕੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਆਇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਏ ਤੇ ਸੰਗਤ ਜੋਤੀ ਰੋਣਕ ਵਧਾਈ।

ਸੰਤ ਰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਿਆਲੇ ਜਿਲੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋਏ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਪਏ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਯਾਦ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਕੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਲਾਹੌਰ ਵੱਲ ਦਰਸਨ ਦੇਂਦੇ ਸੀ। ਸਾਧਾਂ ਖਿਆਲੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਰ ਪਾਈਏ ਤਾਂ ਰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬੇਟੇ ਤਾਰਾਂ ਪਾਦਾ ਸੀ? ਜੇ ਉਹ ਜੋਤ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪੇ ਆਉਣਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸੰਤ ਜੀ ੧੮-੧੯ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚਾਲੀ ਰਾਤ ਚੜ੍ਹੇ। ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੁਣ ਸੰਤ ਨਗਰ ਹੈ। ਪੁੱਤਰ ਵੱਸਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੋਤਰੇ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਆਇਕ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੨੦ ਫਰਵਰੀ ੧੨ ਆਇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਤੇ ਇਕ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਫੌਜ ਪਾਇਆ ਜੋ ੧੦ ਫਰਵਰੀ ਟੋਰੇ ਸੀ। ਬਾਬਿਆਂ ਤੇ ਚੰਦਰ ਹਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਿਆ। 'ਆਪਣੇ ਠਾਕੁਰ ਕੀ ਹਉਂ ਚੋਰੀ'। ਵੇਰ ਆਪ ਤਾਉਸ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ, "ਮੁੜ ਆਵੀਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦਿਆ ਜਾਮਨਾ, ਲੋਕ ਦੇਂਦੇ ਤੋਰਾ ਵੇ ਮੋਹਣਾ" ਪੜ੍ਹਦੇ ਵੇਰਾਗੀ ਹੋਏ ਬਏ। ਅਬਰੂ ਦਾਸ਼ੋ ਤੋਂ ਕਿਰ ਕਿਰ ਕੁੜਤੋ ਤੇ ਪੀ ਪੀ ਆਸਣ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਸੀ। ਸੰਗਤ ਭੀ ਵੇਰਾਗੀ ਹੋਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਕੱਦੀ ਵਾਲੇ ਚੁਬਾਰੇ ਸਾਹਵੇਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਫੂਠਾ ਹੀ ਚੁਬਾਰੇ ਦਾ ਕੁੰਡਾ ਲਾਹਣ ਉਠ ਟੁਰੇ ਸੀ। ਸਹੁੰ ਦੇਣ ਦੀ ਪਾਰੋਂ। ਤਾਂ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹੋਂ ਵੜ ਪਰਤਾ ਬਿਹਾ ਸੀ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੇ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਘਰ ਮੰਨੂੰ ਕੁਹਾਡੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਵੇਂ ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਫੂਠੇ ਕੁੰਡੇ ਕੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਲਾਹੁਣ ਵਲੋਂ ਬਾਹੋਂ ਵੜ ਸਕੇਗਾ, ਤਾਂ,

ਰਹਿ ਸਕਾਂਗੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਕਿ ਟਿਕਾ ਮਾਤਾ ਲਗਾ ਮਤ ਦਿਸੇ।

ਕਲਬਜ ਤੇਜ਼

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਫੋਸਲੇ ਸੁਣਨ ਗਏ ਸੀ। ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆ ਬਚਨ ਕੀਤੀਨੇ ਲਾਹੌਰ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਪੁਲਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਵਰਨਰ ਦੀ ਥਾਰ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫੌਜਾ ਪੁੱਟ ਸੁਟ, ਕਾਂਗਰਸੀ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਭੀ ਇਕ ਦੇ ਫੈਰੇ ਰੋਂਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਪਤਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕੌਣ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਆਗਾਹ ਹਿੰਦੂ ਫੌਜ ਦੇ ਕੋਦ ਕੀਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫੌਜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਲਬਜ਼ੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜਾਣ ਤੇ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੁਭਾਸ਼ ਦਾ ਪੱਕਾ ਪਰਾ ਨਹੀਂ ਰੂਸ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੜਾਈ ਕੁਝਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ। ਰੂਸ ਕੰਢੇ ਤੇ ਰਿਆਰ ਖੜਾ ਹੈ।

ਬੁਕਾਵੇ ਦਾ ਹੋਲਾ

ਬ, ਖ, ਪ ਚੇਤਰ ਹੋਲਾ ਬੁਕਾਵੇਂ ਗਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸ਼ਬਦੀ ਜਥਿਆ, ਰਾਗੀਆਂ ਕੁਟੀਆਂ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਲੰਗਰ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਭ ਨਗਰ ਨੇ ਬਲੇ ਚਾਅ ਤੇ ਸਰਧਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਅਕਾਲੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਕਿ ਸਾਡੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸੁਲਾਹ ਹੋਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਬੇਤਾਸ਼ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਜਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਮਾਫ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਹਠੀ ਹੈ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਹੀਉਂ ਤਾਂ ੧੯੨੯ ਈਸਵੀ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਤੋਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤਲੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਭਰਤਾ ਪ੍ਰਣ ਲਿਆ ਸੀ, ਤਦ ਤੋਂ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲਣੋਂ ਭੱਕ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਭੀ ਉਸ ਤੋਂ ਭੱਕ ਹਨ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਤੁਰ ਸਕਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਲਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਵੇਲੇ ਆਈ ਨੂੰ ਦੇਖ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕੁਲਰਾਂ-ਵਾਲਿਓਂ ਫੁਮੀਂ ਕੁਲੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਬੁਕਾਵੇਂ ਤਾਂ ਹੋਲਾ ਹੋਣ ਕਲ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਦੋਂ ਬੁਕਾਵੇਂ ਨੱਗਰ ਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਹਰ ਵਸਤ ਬਜਾਰ ਦੂਰ ਤਕ ਸੜਕ

ਪਰੀ ਦੇ ਦਵਾਲੇ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਬਚਨ ਸਤ ਹੋਇਆ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੨੦੦੨ ਦੇ ਹੱਲੇ ਤੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਕੁਲਰ ਬੰਦੇ ਹੀ ਵਧੇ ਹਨ।

ਸ. ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਪਿਆ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਰਤੀਆਂ ਵਾਰਤਾ, ਤਰਜਾਈ ਨਾਲ ਸਰਤ ਲਾ ਤਪਦੇ ਭੋਲ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਉਣਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਮਲੇ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਖੰਡ ਵਿਚ ਡਿੱਕਦੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਬਾਂਹ ਦਾ ਆਸਰਾ ਦੇ ਬਚਾਉਣਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਏਪਤੀ ਦਾ ਬੀੜ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਵੱਡਾ ਸਰਧਾਲੂ ਸਰਤਾਂ ਲਾਂਦਾ ਤੇ ਅਜ਼ਮਾਂਦਾ ਦੇ, ਫਹਿਣਾ ਸੁਣਾ ਕਿਹਾ, ਸੱਚੇ ਦੇ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਰਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਕੀ ਖਤਰਾ? ਤੇ ਕਿਹਾ, ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੇਸਿਵ ਪਾਰਟੀ ਜੋ ਕੁਝ ਕੁਝੇ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਦੀ ਬਣੀ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਡਨਖਾਹ ਮੰਨੀ

‘ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੇਸਿਵ ਪਾਰਟੀ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਡਵਰਕੋ, ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜਕੌਦੇ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਬੋਲਦੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਗਿਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲੇ ਤੇ ਡਨਖਾਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੱਖ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਬੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਤਾਂ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਡਵਰਕੋ ਨੇ ਤਾਂ ਤਨਖਾਹ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਪੰਥੋਂ ਪਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਦੇ। ਕੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਿੰਦਕ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਸਗੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ‘ਸਚਾਈ ਦਾ ਖੁਨ’ ਮੰਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਉਪਰ ਡਾਪ ਦਿਸਤਰਿਹਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਧਕਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਅੱਗੋਂ ਆਵੇਗਾ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਵਿਚ ਚਿਰਕੇ, ਛੇਤੀ ਆ ਮਿਲੇ। ਪਰ ਜੋ ਮੁਨਕਰ ਸੀ ਸੋ ਮੁਨਕਰ ਹੀ ਰਹੇ। ਹਾਂ, ਅਸਲ ਆਤਮਾ ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਸਾਬਤ ਹੋਣੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ, ‘ਗੁਪਤ ਕਮਾਣਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ’ ਤੇ ‘ਜੋ ਜੀਅ ਹੋਇ ਸੋ ਉਕਵੇ’।

ਲੰਗਰ ਸੰਧੀਆਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਮਾਈਆਂ ਦਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਕਦਾ ਤੇ ਵਰਤਦਾ। ਤੰਟ, ਬੁਤ, ਔਖ ਉਕਾ ਹੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਯਾਤਰੂ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਹੋਈ। ਇਕ ਲੰਗੇਟ ਬੰਦਾ ਸਾਧੂ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਝਾੜੂ ਏਂਦਾ ਤੇ ਟੰਏ ਪੁਰਦਾ ਰਸਤੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਭੀ ਨਾ, ਚਾਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ ਰਹੇ, ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਖੁਜ਼ੀਆ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਡਾਖਿਆ ਲੰਟ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਹੱਲੇ ਵਿਚ ਉਸੇ ਜੰਤ ਮਤੇ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਤੇ ਮੇਲੇ ਦੇ ਫੰਗ ਬਾਅਦ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਫੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੋਣਗੇ

ਅੱਗੋਂ ਹੋਲਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਕਿ ਜੇ ਕੁਰੂ ਕਰਾਇਆ ਤਾਂ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰੇ ਬੇਦਾਦ ਫਿਲੇ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਵਿਚ ਹੋਵਗਾ। ਹੋਰ ਅਨੰਦ ਭੀ ਕਈ ਜੋੜਿਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹੋਲੇ ਚੁਕਾਵੇਂ ਦੇ ਤੇ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਚਿਰ ਦਾ ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਛਾਪ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਫੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜੋੜਿਆਂ ਦੇ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੋਣਗੇ।

੧੦੧ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਭੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸੁਤੇ ਕੀਤੇ ਪਾਠਾਂ ਤੇ ਅਨੰਦਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਪਾਏ ਗਏ। ਇਕ ਨੇ ਮਸਤ ਹੋ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਕੁਟਕਾ ਗਾਤਿਰਉਂ ਉਤਾਹ ਸੁਟਿਆ। ਉਤਾਹ ਸਾਇਫਾਨ ਦੇ ਰਸੇ ਤੇ ਜਾ ਅਤਿਆ, ਤਲੇ ਨਾ ਡਿੱਗਾ। ਇਕ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਵੰਝ ਰਾਹ ਢਾਨਟੀ ਤੇ ਨਾਚ ਕਰਦਾ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਵਾਸ ਤੋਂ ਜਾ ਉਤਰਿਆ। ਇਕ ਬੱਚਾ ਮਸਤੀ ਠਾਲ ਸਾਰੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਨਿਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਨਾ ਸਤਿਕੁਰੂ ਦੇ ਆਸਣ ਤੇ ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਉਤੇ ਡਿੱਗਾ। ਪਰ ਰਿਹਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਬੇਸੁਧ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਬਚਨ ਬੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤ ਹੋਏ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣਿਆ ਸੀ, ਮੇਲਾ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮਸਤਾਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਹੋਲੇ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਬਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਿਆ, ਸੰਗਤ ਵਿਦਾ ਹੋਈ, ਹੋਲਾ ਹੋਇਆ ੨੦੦੨ ਦਾ। ੩, ੪, ੫, ੬ ਚੇਤਰ, ਚੁਕਾਵੇਂ।

ਜਿਵੇਂ ੧੯੯੭ ਸੰਮਤ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਸਤਿਕੁਰ ਬਦ।
 ਵਿਚ ਮੇਲਿਆਂ ਹੋਵਣਗੇ, ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਘਰੀਂ ਅਨੰਦ।
 ਜਿਵੇਂ ੨੦੦੨ ਤੋਂ ਦਿੱਤਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾ।
 ਜੋੜੇ ਫੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹੇ ਦਾ ਕਰਨਾ ਜੋਗ ਵਿਆਹ।
 ੩, ੪, ੫, ੬, ਚੇਤ ਨੂੰ ਹੋਲਾ ਹੋਇਆ ਚੁਕਾਵੇਂ,
 ਫਿਰ ਤੀ ਫੁਲਣਹਾਰ ਹੀ, ਵਹਿਮੀ, ਲਿਖੀ ਸੋਚ ਸੋਚ ਤਾਵੇਂ।
 ਗੁਰਜੱਸ ਕਰਨਾ ਧਰਮ ਜਾਣਿਆ, ਹੋਰ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੋਈ।
 ਬੱਚਾ ਜਾਣ ਕੇ ਬਖਸ਼ ਦੇਵਣੀ, ਜੋ ਫੁਲ ਮੇਥੇ ਹੋਈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ ॥

ਸੰਮਤ ੨੦੦੩ ਬਿਕਰਮ

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ, ਮਹਲਾ ੩, ਪਉੜੀ। ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਸੁਣਹੁ ਜਨ ਭਾਈ।
ਹਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਇਕ ਸਾਖੀ। ਜਿਸੁ ਧਰਿ ਭਾਗੁ ਹੋਵੇ ਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ, ਤਿਨਿ
ਜਨਿ ਲੈ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖੀ। ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਥਾ ਸਰੋਸਟ ਉਤਮ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਹਜੇ ਚਾਖੀ।
ਡਹ ਭਇਆ ਪ੍ਰਕਾਸੁ ਮਿਟਿਆ ਅੰਧਿਆਰਾ, ਜਿਉ ਸੁਰਜ ਰੈਣਿ ਕਿਰਾਖੀ।
ਅਦਿਸਟੁ ਅਗੋਚਰੁ ਅਲਖੁ ਨਿਰੰਜਨੁ, ਸੋ ਦੇਖਿਆ ਕੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹੱਲਾ ੩ "ਜੇਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰਿ ਜਾਣਿਆ ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ। ਇਹੁ
ਸਹਸਾ ਮੂਲੇ ਨਾਹੀ, ਭਾਉ ਲਾਇ ਜਨੁ ਕੈਇ। ਨਾਨਕ ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਸਥਾਇ ਮਿਲਾਵਾ
ਹੋਇ। ਅੰਤਰਿ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਪਾਸਾਰਾ, ਕੁਰਸਾਖੀ ਮਿਟਿਆ ਅੰਜਿਆਰਾ।" ਕੁਰਬਾਨ ਮੈਂ
ਇਸ ੨੦੦੩ ਸਾਲ ਦੇ ਅਰੰਭ ਜੋਗ ਮੰਗਲ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਬਾਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਭਾਵ
ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਖੀ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਬਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਵ
ਹੀ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚੋਲੇ ਉਠਾਇਆ ਇਹ ਤੁਕਾ, 'ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ, ਪਰੋ ਆਜੁ
ਕੈ ਕਾਲ। ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੁਨ ਭਾਇ ਲੈ ਭਾਭਿ ਸਗਲ ਜੰਜਾਲ।' ਹੀ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ
ਨਿਕਲੀਆ ਤੇ ਮੈਂ ਧਾਰਿਆ ਕਿ ਹਰਿ ਕੁਣ ਕੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੱਸ-ਜੀਵਨ ਜੋ ਤੂੰ ਰੋਜ਼ ਲਿਖਦਾ ਹੈ,
ਉਸ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਗਾਢਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਕਲ ਪੈ ਗਿਆ ਬਿਨਸ ਜਾਣ ਵਿਚ, ਤਾਂ ਤੂੰ
ਲਾਭ ਖੱਟ ਤੇ ਛੱਟ ਕੇ ਕੁਰੂ ਜੱਸ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ। ਕੀ ਪਤਾ ਕਿਸ ਪਲ ਕਾਲ
ਆ ਗ੍ਰਸੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਸਾਖਿਆਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ
ਸਰੂਪ ਜਾਣ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਜੋ ਉਸ ਨੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਮੈਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਅਰਥ ਤੇ
ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰ ਅਰਥ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਅੱਗੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਖੀ, ਭਾਵ ਸਾਖਿਆਤ
ਕੁਰੂ ਤੇ ਨਿਸਚਾ ਨਾ ਟਿਕੇ ਉਹ 'ਕੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ' ਕੁਰਬਾਨ ਦੀ ਕਮਾਈ
ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਨਾਨਕ ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ
ਸਥਾਇ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇ" ਭਾਵ ਦੋਹਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਦਿਸਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਇਕੋ

ਜਾਣੇ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਮੇਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੋਰਾ ਸਿਆਲਕੋਟ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਚੁਕਾਏਂ ਹੋਏ ਤੋਂ ਸਿਆਲਕੋਟ ਏ ਚਿਠੇ ਦਾ ਦੋਰਾ ਅਰੇਤਿਆ। ਸਾਥ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੂਰੀ ਵਾਲੇ, ਬਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਰੋਡਿਆਂ ਵਾਲੇ, ਤੇ ਸੋਹਣਾ ਸੁੰਦਰ ਸੰਦਲ ਬੋਟਲੀ ਦੇ ਰਾਗੀ ਲਏ। ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀ ਸਾਥ ਲਿਆ। ਛਨੀਆਂ ੮ ਚੇਤਰ ੬ ਮਏ, ੧੦ ਕਿਆਮਪੁਰ ਘੁੱਕੇ ਕੇ ੧੧, ਭਿੰਖੀ ਕੇ ੧੨, ਸੈਧੂ ੧੩, ਅੱਗੋਂ ਦੇਹ ਚਿਲੀ ਹੋਣ ਕਰ ਆਪ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੋਰੇ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਟੋਰਿਆ ੧੫ ਸੁਜਾਏ, ੧੬ ਚਰਿਛੇ, ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੱਗੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਬੋਟ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਉਲਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੀਬੀ ਬਤਾ ਰੋਈ। ਪਰ ਮੁਹੱ-ਕੋਈ ਕੱਲ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੇਵੱਸੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਜਾਣ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਜੋਤੇ ਛਾਡਨ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਲਾ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਧੰਨ ਇਹ ਧਨ ਜੋ ਸਿਤਨੇ ਸੇਕਣਾ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਦਾ ਚਾਅ ਚਿਤ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵੱਟਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਸਾਕ ਫੂਟੇ, ਸੱਜਣ ਟੁਟੇ ਪਰ ਕੂਕੇ ਸਮਝਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਚਿਤੀ ਮੁਆਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਵੱਟ ਦਿੱਤਿਆਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਛਾ ਇਤਫਾਕ ਜਾਪਦਾ ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਚਾਲ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਕੁਕਾ ਮਨ ਦੀ ਨਸ ਭਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕੁਝ ਹੁਕਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਿਮਦਵਾਲੀ, ਖਾਰੇ, ਗੋਕੋਵਾਲੀ, ਬਦਮਲੀ, ੧੭ ਤੋਂ ੨੦ ਰਕ ੨੧ ਚੇਤਰ ਚਕੜਾਲੀ, ਕਿਸ਼ਨ ਕੋਰ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ ਪਾਠ ਦਾ ਭੰਗ ਪਾ ਦੋਰਾ ਬੰਦ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲੱਭਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਓਲਕ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਲੰਘੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਚੇਰ ਸਿੰਘ ਲੱਭਣ ਦੇ ਰਾਗ ਕਿਹਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਪਈ ਦਾ ਦੁੱਖ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਕੁਰਿਆ ਨੂੰ ਰਾਹੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਣ ਦੇਣਾ ਪਰ ਪਿੰਡੇ ਹੀ ਕਿਰੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਜਦ ਕੂਕੇ ਆਏ।

ਵਿਚਾਰ ਬਟਾਦਰੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਸਾਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਨਾਈ। ਹਵਨ ਹੋਇਆ, ਇਕ ਅਨੰਦ ਭੀ ਹੋਇਆ। ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਹੋ ੩ ਵਸਾਖ ਪਹਾੜ ਭੇਜ ਦਿੱਲੀ ਭੀ. ਏ. ਵੀ. ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਕਰਾਉਂਡ ਵਿਚ ਸਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਉਦਮ ਕਰ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ

ਇਕੱਠ ਕਰ ਸਮੇਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਟਾਂਦਰੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ।

ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਮੇਲੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਮਾਈਆਂ ਨੇ ੧੬ ਵੈਸਾਖ ਤੋਂ ਸੂਰ ਸੰਜਮ ਧਾਰ ਪਾਠ ਆਦਿ ਕੁੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਰੰਭੇ ਸੀ। ਵਰਨੀਆਂ ਭੀ ਕਰਦੀਆਂ, ਦੀਵਾਨ ਲਾਂਦੀਆਂ, ਮਸਤ ਭੀ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਠਾਂ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ ਭੇਰਾ ਰੱਖਦੇ। ਦਵਾਲੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਭੀ ਆਉਂਦੀ, ਕਥਾ ਹੁੰਦੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਦੀ। ਸੇਠਾਂ ਦੀ ਰਸਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾ ਲਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਨਲਕੇ ਦਾ ਜਲ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਰਸਦ ਨਾ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਆਸਾ ਦੀ ਥਾਰ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਲਕਦੀ ਭੰਡ ਹੇ ਕਥਾ ਭੀ ਕਿਸੇ ਇਨ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਈ ਮਾਈਆਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਰਤੀਆਂ ਲੱਟ ਪੋਟ ਭੀ ਹੋ ਪੈਂਦੀਆਂ ਤੇ ਬੜਾ ਬੜਾ ਚਿਰ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸੀ। ਮਹੀਨਾ ਮੌਜ ਮੇਲੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਭੇਟਕ ਰਹੀ। ਮੇਲੇ ਦੇ ਅਖੀਰਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਈਆਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਤੋਰਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਤ ਨੂੰ ਕੁਰਮ ਦੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਿੱਖ ਲਾ ਪਾਠ ਦਾ ਭੁੱਕ ਪਾਇਆ।* ਕਈ ਕਹਿਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਈਆਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਸਾਣ, ਮਤੇ ਹੰਕਾਰ ਹੋਣੇ, ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਦੇ। ਪਹਿਲੇ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠ ਤੋਰੇ ਸੀ, ਫੇਰ ਅਖੰਡ ਤੋਰੇ ਸੀ, ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਸੁਨਾਣ ਕਰ ਹੰਕਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰ ਸੀ। ਭੁੱਕ ਵਾਲੇ ਇਨ ੧੭ ਜੇਠ ਜੰਤ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤ ਮੱਕੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਆ ਬੈਠ ਕਿਹਾ, ਸਰਦਾਈ ਬਦਾਮ ਦਿਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗਲਾਸ ਬਦਾਮਾਂ ਦਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸੁਕਰ ਹੋ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਕੁਝ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਹਥਨ ਹੋਇਆ, ਦੋ ਜੋੜਿਆਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਹੋਏ।

ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਘਰੀਂ ਚਰਨ ਪਾਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਮਾਈ ਮਸਤਾਨੀ ਵੱਲ ਆਪੇ ਅਫੌਪ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਸ ਕਿਹਾ ਦਸ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਮੈਂ ਕਿਤੋਂ ਕੁਝ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਲੈ ਲੈਂਦੀ। ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ ਜੋ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਰੋਂ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੇਨੂੰ ਸੇ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਸੇ ਲਈ ਦਸ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਮਤੇ ਮਾਈ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਰਤ ਉਭੇ। ਇਹ ਮਸਤ ਮਾਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਹਵੇਂ ਬੈਠੇ ਰਸ ਭਿੰਨ ਮੋਹ ਭਰੇ ਬੋਲੇ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਅਮੀਰਾਂ ਵੱਲ ਜਾਨੇ, ਮੇਰੇ ਕਰੀਬਣੀ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਵੇਂਹਦਾ। ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਿਹੰ ਲਾ ਕੀ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਆਇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੭ ਜੇਠ ਨੁਬਹਿਰੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ੧੮ ਠੱਟੇ ਮਾਣਕ ਦੇ ਵਸਣ

* ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਠ ਘੜ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਿੰਘ ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ, ਤਖਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਮੇਲੇ ਤੇ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਰਾਤ ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਦੇ ਤਿਆਰ ਦਾ ਨੇਮ ਕੀਤਾ। ਸਵੇਰੇ ਮੁਕਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਦੀ ਰਸਦ ਮੇਲੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਮੱਝ ਦਿਓ। ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰ ਬਿਧਾ ਤੇ ਜ਼ਿਲੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਬਾਹਨ ਸਿੰਘ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੱਢੀ ਕਿਹਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਢਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਇਹ ਸਰਾਪ ਬਖਸ਼ਾਇਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਠਟੇ ਭੀ ਭਉਆਂ, ਮੱਥਾ ਠੀਲੀ ਨਸਲ ਮਿਟਕੁਮਰੀ ਦੋਆਂ ਵੇਖੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਥੇ ਅੱਛੀ ਨਸਲ ਭਉ ਮੱਥ ਦੀ ਮਿਲਦੀ, ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਮੂੰਹੋਂ ਮੰਗਿਆ ਮੁੱਲ ਦੇ ਬੀੜ ਵਿਚ ਤੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਭੋਜ, ਨਸਲ ਸਵਾਰਦੇ। ਵਸਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਸਰਾਬੀ, ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਵਾਦੀ ਹੁਣ ਫੱਬਰੀ ਹੈ ਤੇ ਤੱਖਾ ਸਿੰਘ ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਸਰਾਬੀ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਮੈਂ ਠਟੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਸਦ ਮੁਝਾਈ ਮੇਲੇ ਵਿਚੋਂ ਸੁਣ ਅਰਬ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖੀਓ ਖਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਉੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਨੇ ਸਿਚਰ ਸਿੱਖ ਆਪ ਨਾ ਆਖੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਦਸਮ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਚਰ ਸਿੱਖੀਓ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਫੁਲਟਾ ਤੇ ਫੁਲਟਾ ਹਰ ਪ੍ਰਣਧਾਰੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਬ ਕੀਤੀ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਬਿਧਾਤੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਿੱਤਾ ਚੰਕਾ ਕੀਤਾ ਬਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪਿਤਾ ਦੀ ਫੁਲ ਬਖਸ਼ਾਈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਫੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਐਸੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਲਈ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਅਪਜਸ ਮਿਟਣ ਸਤਿ ਪੁਤਰਾਹ', ਪਰ ਹੁੰਦੇ ਐਸੇ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਕਸੇਭਾ ਜੋਗੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਠਟੇ ਮਾਣਕ ਦੇ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਸੰਕਤ ਸਾਥ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰੇ। ਇਕ ਫਕੀਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਬਾਹਾ ਉੱਚੀਆਂ ਕਰ ਦੂਰੋਂ ਨਸਿਆ ਆਇਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਮਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, 'ਓ ਮੇਰੇ ਅੱਲਾ, ਓ ਮੇਰੇ ਮੁਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਭੱਡਿਆ ਕਿਉਂ ਕਲਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂ ਜੁਦਾ'। ਆਪ ਮੁਹਾਰਾ ਮੂੰਹੋਂ ਕਹੀ ਜਾਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਝਾ ਚਿਰ ਤਲੇ ਧਿਆਨ ਕਰ ਖਲੇ ਰਹੇ। ਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਫਕੀਰ ਦੀ ਕੰਡ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਕਿਹਾ, ਸਾਈਂ ਜੀ ਸਬਰ ਕਰੋ, ਐਸੀ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਖਬਰ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਹ

ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਉਹ ਡਕੀਰ ਪਰੇ ਹੋ ਖੜਾ ਤੇ ਦਰਸਨ ਕਰ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਮੇਰਾ ਪੀਰ ਤੁਠਾ, ਮੰਨਿਆ ਰੱਬ ਤੁਠਾ। ਅੱਜ ਰੱਜ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੱਚਾ ਹੱਜ ਹੋ ਗਿਆ' ਕਹਿੰਦਾ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸਭ ਸੇਕਤ ਇਹ ਕੋਤਕ ਵੇਖ ਅਸਚਰਜ ਹੋਈ। ਤੇ ਭਾਈ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਡਕੀਰ ਕਿਥੋਂ ਤੇ ਕਦੋਂ ਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾ ਮੇਲੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੀ ਕਿਹਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਭਾਣੂਆਂ ਦਾ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ।

ਇਕ ਸਮੇਂ ਬਾਹੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਪਰੇ ਜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਾ ਤੇ ਮਿਸਤਰੀ ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਭਾਓਵਾਲੀਏ ਨੂੰ ਪਹਿਰੇ ਤੇ ਖੜਾ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਸਰ ਡਕੀਰ ਆਇਆ, ਮੈਂ ਭਰਦੇ ਮੂੰਹ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਕੀ ਜਾਣਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਥੀ ਰਜਾ ਏ। ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਮਸਰ ਨੂੰ ਰੱਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਤੇ ਓਧਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਆਉਣ ਦਿਓ। ਉਹ ਮਸਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਜਾ ਲੱਗਾ ਤੇ ਮੱਥੇ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕਰੇ ਸਾਈਆਂ ਇਹ ਸਿਰ ਡੇਰੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਦਾ ਤੇ ਕਿਹੋ ਸੁ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਰੀਦ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਨੂੰ ਦਰਗਾਹੇ ਗਿਆ ਇਸੇ ਮੁਰਗੀ ਦਾ ਦਰਸਨ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਉਹ ਨਨਕਾਣੇ ਡਕ ਰੇਲ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਦਾ ਆਇਆ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਲੱਗੇ ਇਹ ਕਿਸ ਥਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਾ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਜੀ ਦੱਸਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਅਸਚਰਜ ਹੋਇਆ ਹਾਂ।

ਨਮਾਨ

ਰਾਜਾ ਫੜਲ ਦਾਦ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਵਾਰ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾ ਵਿਚ ਜਾਣੁ ਹੋਇਆ ਰਾਜਾ ਫੜਲ ਦਾਦ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਤੇ ਪਿੰਡ ਭੀ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਵੱਲ ਭੀ ਕਦੇ ਗਏ ਸਨ, ਘੋੜੇ ਵੇਖਣ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਰਾਜਾ ਨਾ ਹੁਕਾ ਆਪ ਪੀਂਦਾ ਸੀ ਨਾ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਵੜਨ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮੁਸਕ ਆਵੇ ਉਸ ਪਾਸ ਖੁਦਾ ਰਸੂਲ ਕਿਥੋਂ ਆਉਂਦਾ ਏ ? ਤੇ ਜਿਥੇ ਖੁਦਾ ਰਸੂਲ ਦਾ ਵਾਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਬੀਤਾਨ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਇਹ ਰਾਜਾ ਜਿੱਥੇ ਧੀਆਂ ਦਿੰਦਾ, ਹੁਕਾ ਮਨਾ ਕਰਦਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, ਆਏ ਸਾਕ ਨੂੰ ਮਤੇ ਦੇਣਾ ਪਵੇ। ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਹੁਕਾ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ। ਏਕ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗਏ ਸਨ ਜੋਗ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ ਨਸਲ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਲਿਆ। ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਵੱਤੇ ਵਾਲੀਏ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਫੜਲ ਦਾਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਚੁੰਮ ਕੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਲਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸੱਤ ਜੀ ਕੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਮੈਂ ਕਾਮੇ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਭੇਜ ਦਿਆਂਗਾ।

ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ* ਹੋਸਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਹੌਰ ਬੁਲਾਕੀ ਬਾਹ ਵਾਲੇ ਅਸਤਬਲਾਂ ਪਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇੜੀਂ ਹੱਥ ਲਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਅਫਸਰ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਕੋਰੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪੁੱਛਿਆ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕੀ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪੀਰ ਹਨ। ਇਹ ਉਸ ਇਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ, ਕਿ ਗੱਰਿਆ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਕੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣੇ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਦੇਕ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਬੜੇ ਸਨੇਹ ਕਰ ਆਪਣੇ ਪਤੇ ਦੀ ਚਿੱਟ ਦਿੱਤੀ ਸਾਸੂ ਤੇ ਕਿਹੋ ਸੂ ਕਈ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਮਿਲਣਾ ਜਾਂ ਖਰ ਪਾਣਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਈ ਖਤ ਉਸ ਪਤੇ, 'ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਗੇਟਾਇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ ਕੁਦਸੀ ਕਰਾਚੀ' ਦੇ ਤੇ ਪਾਏ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਰ ਭੀ ਆਏ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੋਰ ਭੀ ਕਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਸੀ। ਦੇਕ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਲਾਇਲਪੁਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਗਤ ਤੇ ਅਜੇ ਬੋੜੀ ਹੀ ਸੁਣ ਆਈ ਸੀ, ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰੰਗੀ ਦਾੜੀ ਵਾਲੇ ਚਿੱਟਕਪਤੀਏ ਆ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਾਧਾਂ ਕਿਹਾ, ਹੁਣੇ ਹੀ ਆਏ ਹਨ, ਮੀਆ ਜੀ। ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਰਾ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਓ ਫਿਰ ਮਿਲਣਾ। ਉਸ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਮੈਨੂੰ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਚਿਕਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਝੱਟ ਟਿਕਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਬਿਨਾ। ਉਥਰਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦਿਓ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਪੈ ਬੜਾ ਰੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਝੱਟ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਉਠ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਮਿਲ, ਮੱਥਾ ਟੇਕ, ਚੁੱਪ ਕੀਤਾ ਮੂੰਹ ਵਲ੍ਹੇਟ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸੰਗਤ ਦੇਖ ਬੜੀ ਅਸਚਰਜ ਹੋਈ ਕਿ ਕੋਈ ਕੀ ਜਾਣੇ ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਿਥੀ ਠੋਰ ਤੇ ਪੂਰੀ ਮਿਲਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਵੈਦ ਗੁਰੂ

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕਾਡੀਕਰ ੨੫ ਚੱਕ ਚਿਲਾ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੇ ਨੂੰ ਤਪਦਿਕ ਹੋਈ। ਕਈ ਇਲਾਜ ਕੀਤੇ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਮਾਸ ਦਾ ਸ਼ੋਰਥਾ ਪੀਵੇ। ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ ਮਰ ਤੇ ਜਾਵਾਂ ਖਰ ਸ਼ੋਰਥਾ ਨਹੀਂ ਪੀਣਾ। ਘਰ ਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਦੀ ਮੱਤੇ ਲਗ ਤੂੰ ਸ਼ੋਰਥਾ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ ਇਲਾਜ ਤੀ ਹੁਣ ਉਸੇ ਨੂੰ ਕਹੁ, ਕਰੇ। ਅਸੀਂ ਤੇ ਖਰਚ ਖੋਚਲ ਕਰ ਬਕ ਕਦੇ ਹਾਂ। ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ੨੩ ਚੱਕ ਗੁਰੇਰਾ ਬਰਾਂਚ ਗ੍ਰੇਬੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੱਲ, ਅਖੰਡ ਪਾਠ

* ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ

ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਸੁਣ ਜਾ ਚਰਨੀ ਲੱਗ ਰੋਇਆ ਤੇ ਸਾਹੀ ਬਿਰਥਾ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਮੇਂ ਸ਼ੇਰਬਾ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਆਪ ਦਾ ਮੋਹਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਜਾਂ ਕੌਮ ਦੀ ਦੇਹ ਦਿਓ ਜਾਂ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਕਿਹਾ, ਨੂੰ ਤੇ ਜਲ ਨਾਲ ਨਹਾਇਆ ਕਰ ਤੇ ਬੁਝਿਕਰ ਹੋ ਨਾਮੁ ਜਪ। ਫੇਰ ਸਿੰਘ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਸਕੇਸ਼ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵਿਚ ਸੁਪੀਆ ਜਾ ਲੱਗਾ ਖੰਘ ਤੱਕ ਕਰਦੀ ਸੀ ਸੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ। ਅਜਮਾਣ ਲਈ ਬੁਪੀਓ ਖੁਰਾਕ ਭੀ ਖਾਧੀ। ਪਰ ਰਾਜੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਰੋਪੜ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਰੱਗ ਕੱਟਿਆ ਸੀ।

ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਖਰੀਦਾਰੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਈ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨਾਲ ਮਰਾ ਮੇਲ ਬੇ-ਮਾਲਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤੋਰੀ, ਜੋ ਵੱਟਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮਾਨਾ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ, ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਚ ਡੁਪਵਾਇਆ ਕਿ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕੁਕਮ ਹੈ, ਦੁੱਦ ਸਮਾਂ ਕਿਸੇ ਅੱਡੀ ਜਗ੍ਹਾ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੁੱਟ ਲੈਣਾ, ਉਸ ਲਈ ਕਿਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਦੇਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਜਾਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਸਲਾਹ ਦੇਂਦੇ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਦੁੱਦ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਵੀ ਬਿਆਸਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਟਿਕਣਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਸਿਓਂ ਦਿੱਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਚੁਚਾਲ ਕੱਠੀ, ਜੱਗ ਮਲੇਰੇ, ਅਲੀਪੁਰ, ਕੰਜਰ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹਿਰ ਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਕਈ ਵਾਰ ਕਾਰ ਖਲ੍ਹਾਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜੰਗਲ ਪਈ ਅਬਾਦ ਹੋ, ਕਦੀ ਬਤੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸਰਸਿਓਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਫੁੰਗਰ ਮੱਲ ਦਲਾਲ ਨੂੰ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਬਰਾਜ ਦੇ ਨੂੰ ਸਾਥ ਲੈ ਫੁੰਗਰ ਦਲਾਲ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਉਸ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਚੁਕੂ ਦੇ ਸੇਠਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਥੀਮਤ ਪੁੱਛ ਦੱਸਾਂਗਾ। ਦੇਖੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖਤਾਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਸੇਠਾਂ ਇਹ ਪਿੰਡ ਇਕ ਸਕਿੰਠਰ ਅਕਿਰੇਚ ਤੋਂ ਮੁੱਲ ਲਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਉਹ ਵੇਚਦੇ ਭੀ ਹਨ।

ਮਾਤਾ ਜੀਉਣ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਘੱਗਰ ਨਾਲੀ ਦੇ ਕੰਡੇ ਅਮਰਾਸਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜ਼ਹੀਰਦੀਨ ਦੀ ਪੱਛ ਵੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨੌਹਰ ਵੱਸਣ ਵੇਲੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆ ਜ਼ਹੀਰਦੀਨ ਭੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ ਸੀ ਤੇ ਭੁਆ ਜੀ ਆਖਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਸੀ, ਪਰ ਜ਼ਹੀਰਦੀਨ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਾਦੀ ਗਮੀ ਸਮੇਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਦੀ ਗਮੀ ਵੇਲੇ ਸੱਦਦਾ ਸੀ। ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੁਕੰਦ ਸਿੰਘ ਚੁਚਾਲ, ਜੱਗ ਮਲੇਰੇ, ਅਮਰਾਸਰ ਵੱਲ

ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਮੁਕੰਦ ਸਿੰਘ ਬਰਾਜ ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਨੇ ੫੬ ਦੇ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਜਕ ਮਲੇਰੇ, ਡਿੱਗੀ ਭੀ ਸਰਕਾਰੀ ਠੰਕਾ ਲੈ ਪੁਟਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਚਹੀਰਦੀਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਇਹ ਪਿੰਡ ਜੋ ਜੇਠਾ ਤਾਂ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਖਰੀਦ ਲਈਏ? ਚਹੀਰਦੀਨ ਭਾ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਜੇਠਾ ਨੂੰ ਇਹ ਲੋਕ ਦੋਂਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਮੁਖਤਾਰਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਪਸੂ ਪਾਲਦੇ ਤੇ ਚੋਰੀ ਜੋਰੀ ਤੇ ਕੁਚਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੁਹਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਇਹ ਪਿੰਡ ਲੈ ਲੈਣ ਤਾਂ ਚੋਰੇ ਕਢਾਢ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਭੀ ਸੁਖ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੁਸੀ ਚਾਰਾ ਕਰੇ ਸੇਦਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਨ, ਚੇਨਣ ਸਿੰਘ, ਮੁਕੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਰਾਜ ਤੇ ਚਹੀਰਦੀਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਣੀ ਤੇ, ਇਹ ਪਿੰਡ ਚੁਖਾਲ ਕੋਟਲੀ, ਜਕ ਮਲੇਰਾ, ਅਲੀਪੁਰ, ਕੰਜਰਵਾਲਾ, ਅਹਿਲੀ-ਮੀਖੁਵਾਲੀ, ਤੇ ਬਾਬੂਆਂ ਵਾਲੀ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਖਾਹਸ਼ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਰਲ ਵੇਧੇ। ਏਧਰ ਘੱਗਰ ਦਰਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੀ ਇਹ ਨਾਲੀ ਬਣੀ। ਕਦੀ ਹੜ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਤਕੜੇ ਆਦਮੀ ਬੰਧ ਮਾਰ ਆਪਣੇ ਪੋਤ ਬੰਨੇ ਰੋਜ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਦੀ ਸਾਲ ਨਾ ਵਰਖਾ ਹੋਣ ਬਰ ਪੰਨੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਪੇਰ ਮਾਰਿਆ ਪੁਟੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਪਸੂ ਬੁੱਧੇ ਧਿਆਏ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਘਰੀਂ ਪੱਤੀਆਂ ਡਿੱਗੀਆਂ, ਬਰਸਾਤੀ ਮੀਂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਾਂਝਣ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ। ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਕਾਲ ਸਾਡੇ ਜਿਲਿਆਂ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ, ਸੇਖੁਪੁਰੇ, ਸਿਆਲਕੋਟ ਵੱਲ ਭੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ। ੫੬ ਦੇ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਭੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਭਤ ਦੇ ਕੁਖਿਆਂ ਜਾ ਛੋਰੇ ਲਾਏ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਬਾਲਾਂ ਤੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਹੀ ਅਖਾਣ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਕਾਲ ਬਾਗੜ ਤੇ ਉਪਜੇ। ਤੇ ਡਪਨੇ ਬੜ ਗਿਓ ਕੰਠੀ ਮੈਂ। ਥਾਲਕ ਰੰਵੇ ਕੰਟੀ ਨੇ। ਡਪਨੇ ਮਝ ਕੁਮ ਜਾਈਓ ਬਾਗੜ ਮੈਂ।

ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਿੱਗੀਆਂ ਪੁਟਾਣ ਤੇ ਦਿਹਾੜੀਏ ਲਾਈ ਸੀ। ਦੋ ਆਨੇ ਬੰਦਾ, ਭੋੜ ਆਨਾ ਔਰਤ ਨੂੰ ਦਿਹਾੜੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਬਾਗੜ ਤੇ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਲੋਕ ਔੜਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਘਤਾਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਮਾਰ, ਮੱਝੇ ਅੱਥੇ ਦੇ, ਨਹਿਰਾਂ ਖੂਹਾਂ ਤੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵੱਲ ਟੁਰ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਹਰ ਜ਼ਿਲੇ ਜਾਂ ਤਸੀਲ ਨੱਗਰ ਵੱਡੇ ਵਿਚ ਦਿਨ ਮਿੱਥੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਜੇਹੜੇ ਤੇ ਡਿੱਗੀਆਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਲਈ। ਰਾਮ ਨਕਰੀਆ, ਰਾਮਕੜੀਆਂ ਤਰਖਾਣਾ ਦਾ ਪਿੰਡ ਜੋ ਸਰਸੇ ਤਸੀਲ ਵਿਚ ਹੈ, ਓਥੇ ਹਾਕਮ ਜੁੜਦੇ ਸੀ। ਓਟੂ ਦੀ ਬੰਧਾਈ ਭੀ ਏਧਰ ਦੇ ਲੋਕ ਦਸਦੇ ਹਨ ੧੯੫੩ ਸੰਮਤ ਵਿਚ ਕਾਲ ਪਿਆ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ੯੬-੯੭ ਭੀ ਖੜੇ ਕਾਲ ਵਾਲੇ ਸਾਲ ਸੀ। ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ, ਹਰਨ ਕਿਦੜ, ਗੋਭ ਤਿਹਾਏ ਮਰਦੇ ਸੀ। ਵਰਖਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਤੇ ਕਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਮਣ ਪੰਨੀ ਦਭ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟੇ ਪਠੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਗੀਂ ਜਾ ਵੇਖਦੇ ਸੀ ਏਧਰ ਦੇ ਲੋਕ। ਮੈਂ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਕਾਲ ਪਏ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਭੀ ਰੁੱਖ ਦਰਖਤ ਛਾਕ ਪਸੂਆਂ ਨੂੰ ਖਵਾਏ ਸੀ।

ਖਟਿਟਣਾ ਵਾਲਾ ਸਾਲ

ਪੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਬੜੀ ਵਰਖਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਤੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਖਟਿਟਣਾ ਘਾਹ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਕਲ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਕੁੱਖੇ ਘਸੂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਏ ਸੀ। ਲਵੇਰੀਆਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਲਹੂ-ਰੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਨੂੰ ਰਿੜਕ, ਲਸੀ ਡੱਲ੍ਹ ਦੇਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਘਿਓ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਲੋਕ। ਘਾਹ ਪੱਠੇ ਤੇ ਵੀ ਖਟਿਟਣਾ ਚੰਬੜ ਗਈਆਂ ਸੀ। ਦੇਧਰ ਤੇ ਅਜੇ ਭੀ ਬਹੁਤ ਵਰਖਾ ਹੋਇਆ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਉਹ ਖਟਿਟਣਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰ ਸਾਡੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵੱਲ ਭੀ ਉਸ ਸਾਲ ਦਾ ਨਾਮ ਖਟਿਟਣਾ ਵਾਲਾ ਸਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੇਧਰ ਕਾਲਾਂ ਸਮੇਂ ਆਟੇ ਵਿਚ ਲੋਕ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸੱਕ ਪੀਹ ਪਾ ਖਾਂਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਾਂ ਸਮੇਂ ਚਰਖੜੀ ਮਹੱਲਾ* ਭਾਵ ਖੂਹਾਂ ਦੀ ਵਾਹੀ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਮੀ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿਚ ਭੀ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਦੁਰ ਸੀ। ਸੱਤ ਵੀਹਾਂ ਟਿੱਡ ਮਿੰਟੀ ਦੀ ਮੁੰਜ ਦੀਆਂ ਵਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬੱਝਦੀ ਸੀ। ਦੋ ਦੋ ਗਾਧੀਆਂ ਖੂਹ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਚਾਰ ਪਸ਼ੂ ਜੋੜਦੇ ਸੀ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ। ਬਾਗੜ ਵੱਲ ਲੋਕ ਕੱਪੜੇ ਕਦੇ ਨਾ ਪੋਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਸਬੂਟ ਕੱਦੀ ਨਹੀਂ ਲਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਲਰਾਂ ਦਾ ਛੋਰਾ ਬੋੜਾ ਸਿਹਾ ਪਾ ਕਪੜੇ ਪੋਂਦੇ ਸੀ। ਦੇਧਰ ਨਹਿਰਾਂ ਆਉਣ ਕਰ ਪਾਣੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਸੀ। ਮੇਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਖੂਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੀਂਦਰਾਂ ਕੱਢਦੇ ਤੇ ਮਸਾਂ ਪਾਣੀ, ਭਰੀਆਂ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ, ਕੰਮ ਟੇਰਦੇ ਸੀ। ਦੇਧਰ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣੇ ਸਮੇਂ ਪਾਣੀ ਦੁਰ ਸੀ। ਹੁਣ ਹੀ ਉਪਰ ਆਏ ਹਨ। ਨਹਿਰ ਪੱਕੀ ਪੈਣ ਕਾਰਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਕਰਮ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਨਾ ਸੀ, ਪਰ ਮਾਰਾ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ੩੦-੪੦ ਘਰ ਟਿਥੀ ਤੇ ਨੰਗਰ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਰਹਿੰਦੇ ਕਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਦੇਧਰ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਣੀ ਚਾਹੀ ਸੁਹੇਵਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਹਵਨ ਹੋਇਆ, ਦੋ ਅਨੰਦ ਹੋਏ। ਇਕ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸਾਡੇ ਅਨੰਦ ਭੀ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੜਕਾ ਤੇ ਲੜਕੀ ਲੈ ਪੁਜ ਤੇ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਕਹਾਇਆ, ਵੇਖੋ ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਆਦਰ ਤੇ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕਿਉਂ ਕਈ ਅਭਕਦੇ ਹੋ।

* ਕੁਲਾ ਵਾਲੇ ਕਮਰਾ ਦੇ ਖੂਹਾਂ ਵਾਲੇ ਟਿਕਾਣੇ ਨੂੰ ਚਰਖੜੀ ਮਹੱਲਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਅਕਾਲੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੱਦੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਆਲਮ ਜੀ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਭੀ ਵਿਚ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਇਸ ਦਿਨ ੨੫ ਜੇਠ ੨੦੦੩ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਭੁਲਾਂ ਦੀ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਮਤਾ ਵੱਢ ਵਖਾਇਆ ਕਿ ਅਸਾਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀਏ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਪ੍ਰਥਮਾ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਠਾਉਣ ਯੋਗ ਜਗ੍ਹਾ ਉਪਰੋਂ ਮਿਲੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਦੱਸਾਂਗੇ। ਏ ਕਿਹਾ, ਸਿੰਘ ਸਭਾਏ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿੱਖ ਹੀ ਐਸੇ ਵਿਚ ਵਧਾਏ ਹੋਏ ਉਠਦੇ ਹਨ। ੨੬ ਜੇਠ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕੁਝ ਏਕਾਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰ ਫੇਰ ਆਮ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਉਥੇ ਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਤਕਰੀਰਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਸਭ ਸੁਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਦੇ ਆਏ ਆਕੂਆਂ ਵੱਲੋਂ। ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਲਮ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਅਸਾਂ ਇਹੋ ਸਲਾਹ ੧੯੨੦ ਈ: ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 'ਕਿਸੀ ਨੇ ਯਕ ਗੁਰੂ ਮਾਨਾ, ਕਿਸੀ ਨੇ ਏ ਜਾਂ ਦਸ ਬਾਰਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਐ ਹਚਰਤ ਹਮਾਰਾ ਸਭ ਕਾ ਬਾਨੀ ਹੈ।' ਜਦ ਸੁੰਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਬਣਨ ਲੱਗੀ ਸੀ ਤੇ ੧੯੩੪ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਸੱਦੇ ਭੀ ਸਭ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਨੂੰ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹੋ ਤੇ ਕੁਝ ਤਾਕਤ ਲਵੋ। ਹੁਣ ਜਦ ਕਾਂਗਰਸ ਕੁਝ ਲੈ ਰਹਿਣ ਤੇ ਆਈ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਰਹਵੇਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਿਆ ਤਦ ਹੋਸ਼ ਆਈ ਹੈ। ਪਰ ਸੂਬਰ ਹੈ ਜੇ ਹੁਣ ਭੀ ਆਈ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਆਈ ਰਹੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਇਕ ਬਾਲੂ ਜਿਹਾ ਕੂਟ ਝੱਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਆਣਿਆਂ ਚਿਮੇਵਾਰਾਂ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ, ਕਹਿ ਲੈਣ ਇਓ, ਜੇ ਆਲਮ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਠੀਕ ਹੈ। ਆਲਮ ਜੀ ਕਿਹਾ, ੧੯੨੪ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲ ਸਾਟੇ ਰੋਕਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਕੁਝ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਓਧਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮਾ ਵਿਚ ਵੀ ਘੱਟ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤ ਸਮੇਤ ਗਏ ਸਾਂ। ਸੂਕਰ ਹੈ 'ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਉਹ ਨੀਚਨ ਡਰੇ, ਅਵਨੀ ਏਕ ਰਸੋਦੀ ਕਰੇ ਵਾਣਾ ਵਕਤ ਨੇਰੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।'

ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਚੋਰਭ

ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਚੋਰਭ ਬਣਿਆ। ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਫੇਜ਼ੀ ਕਨਰਲ ਮਜੀਠੋ ਦੇ ਗਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖੀ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ ਕੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਠਾਟੇ ਨਾਲ। ਜਿਵੇਂ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਜਿਨਾਹ ਹਨ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਲੀਗ ਵੱਲੋਂ। ਜੇਠ ੨੦੦੩ ਬਿ:

੧੯੪੬ ਈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਨਾ ਕਰਦੇ, ਦੇਸ਼ ਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਕੌਮਾਂ ਕਰ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਸਾਮ ਵੱਲ ਰਾਮਗੜੀਆ ਕਾਨਫਰੰਸ ਤੇ ਭੇਜਿਆ। ਸੰਤ ਜੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਓਥੇ ਚੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਰ ਰਾਮਗੜੀਏ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਲਾ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰੀ।

ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਲਾਹੌਰ ੧੯੨੯ ਦੇ ਇਕੱਠ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਥੈਲਣ ਤੋਂ ਅਝਰਾ ਜਾਣ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜਥੇ ਸੀ। ਸਿਆਸੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪੱਖੀ, ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪੰਥਕ ਬੋਰਡ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰੇ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਥੈਲਣ ਸਿੱਖ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭੀ ਕੁਝ ਗਿਣਤੀ ਜਾਂ ਡਾਕਡ ਬਣੇ। ਐਸਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੋਢੀ ਲਿਖ ਤੇ ਕੈਲ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬੋਰਡ ਬਣੇ ਤੇ ਆਈਨ ਸਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ੧੦ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜਾ ਖੇਦ ਹੋਇਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੬ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨਾਠੀਏ, ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਥੈਲ, ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਰ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ, ਆਲਿਮ ਜੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਉਚੇਚੇ ਜੱਦਾ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਸ੍ਰ. ਸੰਪੂਰਣ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਾਲੇ, ਦੇ ਘਰ ਸਮਝਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਵਕਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਉਥਾ ਰਹਿ ਜਾਓਗੇ ਸੁੱਤੇ ਹੋ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕਲ ਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਤੁਹਾਡਾ ਕੀਤਾ ਕਤਰਿਆ ਪਿਛਲਾ ਭੀ ਐਵੇਂ ਜਾਦਾ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਬਹੁ ਸਮਝਾ ਸੋ ਮਤਾ ਵਾਪਸ ਕਰਾ ਅੱਗੋਂ ਵਾਰਧਾ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮਿਲਾਪ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਸੁਭਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਾ ਸੋ ਪ੍ਰਚਾਰੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋ, ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਉਦਮ ਕੀਤੇ, ਓਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੇਲ ਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵਾਰਧਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਅੱਗੇ ਆਵੇਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਭੀ ਚਿਰਬਾ ਹੀ ਬੰਨੀ ਅਸਤਥਲੀ ਵਾਲੀ ਆਇ ਛਕਿਆ ਸੀ।

ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਹਾਕੂ ਵਿਚ ਬਾਡੀਗਰਾ ਬਾਜੀ ਪਾਈ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਦਾਣੇ ਦਿੱਤੇ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੱਲੋਂ ਜਲ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਹੀ ਛਕਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਕੂ ਭਜਨ ਪੁਡਿਆ ਤੇ ਸਭ ਮੰਦੇ ਕੰਮ ਛੱਡੇ।

ਦੇਧਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾ ਤੇ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹਾ ਤੋਂ ਵੁਟ ਵਧਵਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੰਗਦਾ ਸੀ। ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਮੰਗਦਾ ਸੀ।

ਆਖਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ

ਓਧਰ ਜੇਕਰ ਕਿਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਘੱਲ, ਆਪ ਪਿਛੇ ਹਟ, ਗੈਰੀ ਫੌਜ ਬਣਾ ਲਈ ਜਾਪਾਨ ਵੱਲੋਂ ਫੌਲੀ ਚਲਦੀ ਸਮੇਂ। ਕੁੱਖ ਨਾਲੋਂ ਓਹਲੇ ਖਲਿਆ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਫੌਜੀ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਆਤਮੇ ਆਖਿਆ, ਕਿ ਖਿਲਿਆ ਦਾ ਬਣ ਟਕਿਆ ਲਈ ਮਰ ਰਿਹਾ ਏਂ, ਜੋ ਆਪ ਪਿਛੇ ਹਟ ਗਏ ਹਨ। ਹਫ਼ਾ ਜੋ ਹੁਣ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਏਸ ਲਈ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੇ ਉਪਾ ਕਰ। ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਉਥੋਂ ਛਿਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਚਿੱਟਾ ਝੰਡਾ ਖੜਾ ਕਰ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾ ਲਈਆਂ ਤੇ ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਸਹਿਗਲ, ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਨਿਵਾਜ਼ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਾਥ ਵਿਚ ਮੇਲ ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਤੇ ਜਾਪਾਨ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਕਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਧਾਵਾ ਥੱਲ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਮਾਰੇ ਤੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਟੱਟੀਆਂ ਸੁਟਾਈਆਂ, ਗੁਪੇ ਖਲਾਰੇ, ਕੁੱਖੇ ਮਾਰੇ, ਬੇਦੀਮਾਨੀ ਦਾ ਫਲ, ਰਾਜ ਤੋਂ ਲੈ ਹੁਣ ਤਕ ਦਾ, ਯਾਦਾਂ ਕਰਾ ਚੰਗਾ ਚਖਾਇਆ।

ਜਾਪਾਨੀ ਵੀ ਬੇਦੀਮਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਹਿਦਾ ਤੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਮੁਲਕ ਜਿੱਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਕਰਨਾ ਲੱਭਦੇ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਤੇ ਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ। ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਫੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਕਿਵੇਂ ਸੁਤ ਹੋਵੇ। ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਜੋ ਭਾਰਤੋਂ ਨੱਸ ਰੂਸ ਵੱਲੋਂ ਹੁੰਦਾ ਜਰਮਨ ਭ੍ਰਿਚ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਾਓ। ਕੁਝਕਣੀ ਬੋਝੀ ਰਾਹੀਂ ਸੁਭਾਸ਼ ਆਇਆ, ਤੇ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸੁਭਾਸ਼ ਜੋ ਹਿੰਦ ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਪੰਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੌਜ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਪਾਨੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖਸੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ। ਅੰਤ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਐਟਮ ਬੰਬ ਮਾਰ ਜਾਪਾਨ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰ ਸੁਟਾਏ ਤੇ ਜਾਪਾਨ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ।

ਸੁਭਾਸ਼ ਜੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਫੈਦ ਹੋਇਆ ਆਇਆ। ਪਰ ਓਧਰ ਮਨੀਪੁਰ ਜਦ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਝੰਡਾ ਨਾ ਚੁਕਿਆ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਮਝਿਆ ਹੁਣ ਇਹ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਏਧਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ 'ਕੁਇਟ ਇੰਡੀਆ' ਭਾਵ 'ਭਾਰਤ ਛੱਡ ਦੇ' ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤੰਗ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਓ। ਸਾਡੀ ਜਾਨ ਛੱਡੋ। ਸਤਿਕ੍ਰਮ ਜੀ ਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਜਾਤਾ। ਤਾਂ ਹੀ ਲਾਹੌਰ ਆਇ ਮਿਲਿਆ ਦੀ ਕੁਲੀ ਹਾਰ, ਮਾਲਾ ਅਜੀਸ ਦੇ ਪਾਏ ਸੀ ਤੇ ਰਾਹੀਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਭੇਜੀ ਸੀ। ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਜੀ ਜੋ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਚੋਰ ਜਿਤਾਏ ਬਿਨਾਂ ਬਿਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ, ਜੋ

ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਬਣਾ ਤੇ ਸੁਫਲ ਜੋ ਜੇ ਹਿੰਦ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਹੀ ਕੌਰਿਆਂ ਰਾਖੀ ਜੀ ਦੀ ਕੋਲ ਕੋਲੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੁਲ ਸਾਂਤਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੇਦੀਮਾਨ ਕਦੋਂ ਸੁਣਦੇ ਸੀ। ਵਹਿਦੇ ਕਰ ਗੇ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।

ਬਾਗਰਸ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ੧ ਅਕਸਰ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬੋਰਡ ਦੀ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਹੋਈ। ਤੇ ੪-੮-੧੯੪੬ ਦਿੱਲੀ ਟ੍ਰੇ ਵਾਰਧਾ ਨੂੰ, ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਭੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਮਜ਼ੀਨੀਆਂ ਭੀ। ਬਾਗਰਸੀ ਬਹੁਤੇ ਕਹਿਣ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇਤਥਾਰ ਨਹੀਂ। ਸੇਨ ੧੯੨੯ ਲਾਹੌਰ ਹੋਏ ਇਕੱਠ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਾਰ ਇਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੀ ਸਭ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਟੁਰ ਆਏ ਹਨ। ਆਇਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਰਖਣਾ ਜੋਗ ਦੇ, ਕਹਿ ਸਭ ਨੂੰ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰਨਲ ਗਿਲ ਨੂੰ ਬਾਗਰਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਜਾਣ ਹਰ ਸਿਆਸੀ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਲਿਆ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੋਝਲਾ ਤੇ ਜਤਨ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਬਾਗਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਦੇਖਭਗਤੀ ਵਿਚ ਫੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗਿਏ ਜਾਣ।

ਗ੍ਰਿਸਤ ਵਿਚ ਸੁਖ ਕਿਵੇਂ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੧ ਸਾਵਣ, ਸਉਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਅੰਬਾਲੇ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਨਾਲ ਪੰਡਿਤ ਕੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਸਰਾ, ਸੂਬਾ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿਆੜੂ ਸੀ। ਦੀਵਾਨ ਲਗੇ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆ ਚਰਨੀ ਲਗੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇਚਾ ਕੋਲ ਸੱਦ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਚਰ੍ਹਰ ਕਰ। ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਭੀ ਲੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਪਹਿਲੀ ਇਸਤਰੀ ਵਿਚੋਂ ਪੁੱਤਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰ ਦੂਜਾ ਅਨੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਤੇ ਹੁਣ ਦੂਜੀ ਦੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣ ਕਰ ਤੀਜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਹਨ ਤੇ ਘਤ ਵਿਚ ਬਟਕਾ ਭੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਦੀਵਾਨ ਬਾਅਦ ਸੰਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾ ਚਰਨੀ ਹੋਝ ਲਾ ਅਰਹ ਕੀਤੀ, ਮੈਨੂੰ ਗ੍ਰਿਸਤ ਵਿਚ ਸੁਖੀ ਰਹਿਣ ਜੋਗ ਸਿਖਿਆ ਦੇਵੇ। ਮੇਰੀ ਤਿੰਨਾਂ ਅਨੇਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸੰਤਾਨ ਹੈ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਮਿੱਠੇ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕੋਲ ਬਹਾਲ ਕਿਹਾ, ਤਰਨ ਸਿਆ, ਸਿੱਖਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਭੀ ਦੂਜਾ ਅਨੰਦ ਅੰਬ ਦੀ ਬੁੱਝ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਤਿੰਨੇ ਭਰਾ ਚੜ੍ਹ ਗਏ

ਤਾਂ ਭਰਜਾਈਆਂ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਕਰਵੇ ਦਾ ਫੁਰ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰ
ਏਂ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਿਰਤ ਧਰਮ ਦੀ ਕਰ ਕੱਟਾਗੀਆਂ, ਤੇਨੂੰ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੀਆਂ। ਸਾਡਾ
ਹੋਰੀਂ ਬਰੂਹੀਂ ਜਾਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕਰ੍ਹਾਂ ਰਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੀ
ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਦ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੰਦ ਪੂਰੇ ਮਨ ਮਤੇ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਤਾਂ
ਦੁਬਿਧਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਪਹਿਲੀ ਸੰਤਾਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਾ
ਧਿਆਨ ਰਖਣਾ। ਜੇ ਰਾਮ ਚੰਦ, ਧਰ੍ਹੂ, ਪੂਰਣ, ਰੂਪ ਬਸੰਤ ਆਦਿ ਦੇ ਪਿਤਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਦੁਖ
ਪਹਿਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਸੰਤਾਨ ਨੂੰ ਹੋਏ ਹਨ, ਲਮੀ ਤੇ ਸਹਿਜ ਸੰਚਾਂ ਉਹ ਬਾਹਲ ਨਾਲ ਕੀਤੇ
ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਮੋਹ ਵਸ ਹੋਇਆ ਹੋ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਖਾਨਦਾਨ ਚੰਗਾ
ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਭੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਮੱਤ ਹੀ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੁਮਿਤ੍ਰਾ ਲਭਮਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ,
ਫੱਡੇ ਭਰਾ ਦੇ ਸੁਖ-ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਹੀ ਮੁਖ ਰਖੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਸਭ ਘਰ
ਇਆ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਨਰਮਾਈ ਤੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਦੀ ਜਾਚ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ
ਦੇਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰੂ ਹਥੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬਦੇਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਸਾਥੀ
ਨਾਲ ਨਰਮਾਈ ਵਰਤਣੀ, ਥੱਡੇ ਕੀਤੇ ਬਾਹਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ।' ਪਿਤਾ ਜੇ ਚੰਗਾ ਵਰਤੇ ਤਾਂ
ਸੰਤਾਨ ਭੀ ਸਿਆਣੀ, ਮਨ ਛਾਣੀ ਮਰਚੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੀ। ਭੀਸਮ ਪਿਤਾਮਾ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦੀ
ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਆਪ ਸਦਾ ਬਿਨਾ ਵਿਆਹ ਦੇ ਭਹਿਣਾ ਨਿਭਾਇਆ। ਜਿਹੜੇ ਦੂਰ ਅੰਦਲੀ ਤੋਂ
ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਉਹ ਇਬਰਾਹਿਮ ਵਾਛ ਬਾਅਦ ਆਪ ਵੀ ਸਚਾ ਭੁਕਤਏ ਹਨ ਤੇ ਮੰਨਣ
ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਕਲ ਭੀ ਓਹ ਦਾਗ ਸੁੰਨਤ ਮੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੰਤ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਤਜਰਬੇ
ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਸਦਕਾ, ਤਿੰਨਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਨੂੰ ਸੁਖ
ਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੁਖ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਦੋ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸੁਖ ਭੱਗ
ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੨ ਨੂੰ ਸਾਂਦੇ ਤੋਂ ਤੋਪਲੇ ਨੂੰ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਆ ਰਹੇ ਸੀ। ਰਾਹੇ ਕੁਝ
ਭਾਂਗਰਸੀਆਂ ਜੋ ਹਿੰਦ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਓਹਨਾਂ
ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ। ਭਾਂਗਰਸੀਆਂ ਤਿੱਲੇ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾਏ ਤੇ ਦੇਸ਼
ਦੀ ਆਗ਼ਾਈ ਤੇ ਵਰਤਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਬਤ ਖੁਭ ਰਸਤੇ ਤੇ ਖੜੋ ਬਚਨ ਭੀ ਕੀਤੇ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਤੋਪਲੇ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਤੋਪਲੇ ਵਿਧਵਾ ਬੀਬੀ ਵਲ ਦੌਰਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਬੀਬੀ ਹਕੁਮਾਲ ਕੌਰ,
ਜਿਸੇ ਸਰਦਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਭਜਨ ਛਾਣੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੇਮ ਤੇ ਸੁਚ ਆਦਿ ਤੇ ਬੋਲਣ, ਖਾਣ, ਸੇਣ,
ਦਾ ਸੰਜਮ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਮਾਸਟਰ ਨਬਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਸੰਗਤਾਂ ਇਹ ਬੀਬੀ ਸੁਧਰੀ ਹੈ। ਏਧਰ ਦੇ ਲੋਕ ਟੋਕਰੇ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਲਿਆ ਭੇਟਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਗੋਡਿਆਂ, ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਰਧਾ ਨਾਲ ਦੂਜੇ ਨਗਰ ਤਕ ਪੁਚਾਂਦੇ ਸੀ। ੧੩ ਸਰਹੰਦ ਪੁਜੇ, ੧੪ ਛੋਟੀ ਚੁਨੀ ਪੁਜੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਪਹਿਰੇ ਤਲਾਅ ਤੇ ਬਿਰਾਜੇ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਦਾਰੇ ਲਗਾ। ੧੫ ਵੱਡੀ ਚੁਨੀ ਬਾਹਰਲੇ ਡੇਰੇ ਹੀ ਸਭ ਲੰਗਰ ਰੰਟਕ ਹੋਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵੰਗੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋ ਅੱਜ ਏਥੇ ਆ ਸਵਾਦ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਤਪ ਦਾ ਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਸਰਬਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਜੋ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਅਸਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾੜਾ ਨਾ ਮੰਗਦਾ। ਤੇ ਨਾ ਮੁੜ ਮਾਫੀ ਹੀ ਮੰਗਦਾ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੋਂ। ਤੇ ਖਾਣ ਦੇ ਅਸਰ ਤੇ ਕਿਹੋ ਨੇ ਖਾਣੇ ਦੇ ਅਸਰ ਦਾ ਉਤਰ ਦਰੋਪਤੀ ਨੂੰ ਭੀਸਮ ਪਿਤਾਮਾ ਜੀ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਕਿ ਤਦੋਂ ਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੌਰਵਾਂ ਦਾ ਅੰਨ ਖਾਧਾ ਸਾਂ।

ਚੁਨੀ, ਇਕ ਸਿੱਖ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੰਗਤਨ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਦੱਸੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਬੀਬੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪੂਰਾ ਵਸਮਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕ੍ਰਿਸਤ ਵਲੋਂ ਤੇ ਸੰਧ ਰਖ ਭਜਨ ਕਰੇ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮੰਗੇ ਤੇ ਗਰਭ ਹੋਏ ਤਾਂ ਲੈ ਬੱਚੇ ਦੇ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਤਕ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਰਖਣਾ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਤ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਰਿਤੁ ਬਾਅਦ ਇਕੋ ਵਾਰ ਕਰਨਾ।

ਭਾਦਰੋਂ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੬ ਸਤ੍ਰਿਣ ਮੁਹਿੰਡੇ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਮਾਈ ਬਖਤੋਰ ਕੌਰ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਭੰਗ ਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮੀਆਂ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਣ ਲਈ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਆਪ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਏ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਰਸ ਬਹੁਤ ਬਣਦਾ ਹਰ ਨਗਰ, ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਸਜਦੇ, ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਛਾਡਦੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹਰ ਪ੍ਰੋਕਰਾਮ ਸਤਿਜੁਗ ਤੇ ਫੁਪਦਾ। ੨੦ ਭਾਦਰੋਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਧਾਂ ਸਮੇਤ ਸਦਾ ਵਾਲਾ ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਅਰੇਭਿਆ। ਆਪ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਜੰਗਲ ਦਾਤਨ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਦੇ ਘੋਟੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਇਕਾਤ, ਸਫੈਦ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਪਟਣੀ ਤੇ ਕਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਗਲ ਵਿਚ ਰੁਮਾਲੀ ਨੂੰ ਦੋਨੀਂ ਹੱਥੀਂ ਫੜ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੀਸ ਧਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬੋਲਦੇ। ੨੧ ਸਿੱਖ ਹਰਿਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪਾਠ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚੌਖੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਲੈ ਅੱਛ ਅੱਛ ਪਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰ ਭੋਗ ਪਾਏ। ਕਥਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ ਲਿਖਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਭੀ ਰਾਗੀਆਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲਗਦਾ, ਰਾਮਸਰ ਕੰਦੇ। ਨਗਰ

ਭੀ ਰਾਤ ਦੀਵਾਨ ਲਗਦਾ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਦੋਲਕ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਤੀ ਹੀ ਸੁਖ ਮੰਨਦੇ।

ਜਾਮਕੀ ੧ ਅੰਸੂ ਸੰਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਤੋਵਾਲੀਆਂ ਨਮਿਤ ਮੇਲਾ ਹੋਇਆ। ਆਕੂ ਸੰਤ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਾਮ ਕੇ ਤੇ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੂਰੀ ਵਾਲੇ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਖਾਨ ਮੇਲ ਦੇ ਭੱਗ ਬਾਅਦ ਅਨੰਦ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੱਟ, ਵਖ ਮਤੇ ਪੰਥ ਨਾਲੋਂ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਇਹੋ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਇਤਫਾਕ ਸਨੌਹ ਦੀ ਨਿਬਾਨੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਹੋਰੀ ਦੇ ਕਰੇ ਨਹੀਂ ਲਕਦਾ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਘੰਟਾ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਏ ਹਰ ਥਾਂ। ਆਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਦਾ ਲੋਹ ਨੂੰ ਤੇ ਰਾਗੀਆਂ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬੈਠਦੇ ਜਿਥੇ ਲੰਗਰ ਮੇਲਾ ਦੀਵਾਨ ਹੁੰਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੨ ਅੰਸੂ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਰਹੀ। ਕੁਝ ਮਾਇਆਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਸੰਤ ਕਰ ਮੇਲਾ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਹੋਣਾ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਆਏ। ਪੰਜ ਮਾਈਆਂ ਲਾਹੌਰ ਆ ਬੋਹਬਲ ਹੋ ਰੰਦੀਆਂ ਤੇ ਅਰਬ ਕੀਤੀ, ਮੇਲਾ ਚਰੂਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਪ ਦਰਸਨ ਭੀ ਚਰੂਰ ਦਿਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਨੰਮ ਬਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹੋ, ਅਰੰਭੇ। ਅਸੀਂ ਭੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਆ ਸੰਗਤ ਦਾ ਦਰਸਨ ਬਰਾਂਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਥੇ ਜਾਏ ਚਮੀਨ ਦੇ ਖਰੀਦਣ ਜੋਗ ਤੇ ਓਥੇ ਜਾ ਵਸਣ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਤਸਣੇ ਤੇ ਉਜਾੜਿਓ ਇਸ ਵਜ੍ਹਾ ਪੰਥ ਬਚੇਗਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਬਾਬਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਅਸਤਬਲਾਂ ਕੋਲ ਦੱਖਣ ਤਰਫ ਨਹਿਰ ਨੇੜੇ ਵਾਲੀ ਕੰਠੀ ਵਿਚ ਬਰਾਜਦੇ। ਸਿੱਖ ਵੀ ਸੁਣ ਚਮੀਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਆ ਸਲਾਹਾਂ ਲੈਂਦੇ ਦਸਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹਿੰਦੇ, ਕੁਝ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾਲ ਨਾ ਰਲਾਇਓ। ਜੋ ਮੇਰੀ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਮੰਨੇ, ਸੋ ਰਕਮ ਤਿਆਰ ਕਰੇ। ਸੋ ਰਲ ਸਕੇਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਤਾ ਜੀਉਣ ਕੇਸ ਜੀ ਤੇ ਬਿਰਧਾਂ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੁਦ ਸਮੇਂ ਕਠੇ ਹੋ ਕੱਟਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਇਹੋ ਚੋਕੀ ਹੈ। ਕਿਰਤ ਵੀ ਨਾ ਫੁਟੇਗੀ, ਚਮੀਨ ਲੈਣ ਕਾਰਨ, ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਬਹਿਣ ਤੇ ਧਨ, ਮਾਲ, ਬਾਲ, ਬਿਰਧਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਦੀ ਵੀ ਜੁਗਤ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਖੁੜੇ ਲਈ ਥਾਂ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਫਤੋਹ ਸਿੰਘ ਮੁਖ ਚਰਨੀਂ ਨਗਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਹੌਰੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘ ਮੁਆਫੀ ਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਭਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇ ਖੁਹ ਗਿਲਾਂ ਦੇ ਕੱਟ ਘਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾ ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਫਤੋਹ

ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਝ ਚਿਰ ਦੇ ਪੱਥੇ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਟੇਕ ਸਮੇਂ ਮਾਂਝੇ ਦੇ ਖੂਹ ਤਮੋਲੀ ਤੇ ਗਿਆ ਫਤੋਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰ ਸੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਕੁਝ ਚਲ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੋੜੀ ਭਜਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਮੰਜਾ ਵਛਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸੁਰਤ ਪੁਛੀ। ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਆਪ ਦੀ ਦਇਆ ਨਾਲ ਸਭ ਸੁਖ ਹੈ, ਤੇ ਭੱਟਾ ਧਰੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸਭਾਂ ਆਪ ਬੀਮਾਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਆਪ ਦੀ ਮਦਦ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਮੈਨੂੰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਹਿ ਕੁਝ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਬਰ ਵਿਦਾ ਹੋਏ ਸੀ। ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਲੀ ਪੱਕ ਬੇਨੁ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਦੌਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਸੀ ਪਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਣਾ ਜਰਦੇ ਭੀ ਨਾ ਸੀ। ਪੱਥੇ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਪਿਛੇ ਲਿਖ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਆਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਲਗੇ, ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਕਾਲੇ ਚੋਰੇ ਵਾਲਿਆ ਅਜੇ ਮੁੜ ਆਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਣੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾ। ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਬਾਲਾਂ ਦਾ ਹੁਸਣ ਰਕ ਹੀ ਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਹੀ ਮਨਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਦੀ ਰਚਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਵਜੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਚਿੱਟਾ ਪਰਨਾ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੇ ਸਜਾਣ ਲਈ ਦੁਆਇਆ। ਤੇ ਹੁਕਮ ਲਾਇਆ ਕਿ ਚਲ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਜਮ ਨੇਮ ਵਿਚ। ਇਹ ੧੬ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮਿਲੇ ਤੇ ਗੁੰਝ ਨਿਕਲੀ। ਕੋਠੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਦੀ ਵਿਚ। ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰੀ ਬਾਣਾ ਰਖਦਾ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੀ ਅੱਧੀ ਕੋਠੀ ਮੁਫਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਘੋੜਿਆ ਵਾਲਿਆਂ ਜੰਗ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਸਾਸੂ। ਦੂਜੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਆਪਣਾ ਅੱਧ ਕਰਾਏ ਤੇ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਬਾ ਗੰਦੇ ਨਾਲੇ ਤੇ ਲਾਹੌਰਾਂ ਦੱਖਣ ਵਲ ਸੀ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਜਰਾਵਾਲੇ ਭੀ ਹੋਰ ਮੇਲਿਆਂ ਤੇ ਭੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜੋ ਸਾਥਾ ਖਾਇ ਪੈਹਰੇਕਾ ਸੋ ਸੇਖਾ ਰਹੇਕਾ ਤੇ ਬਹਿੰਦੇ, ਹੱਥੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੁਝੇਗਾ ਨਹੀਂ। ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਚੱਕੀ ਪੀਹਣੀ ਤੇ ਸੋਠਾਂ ਨੂੰ ਛੱਲੇ ਖਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਮੁਖੀ ਚੰਗੇ ਕੁਚਾਰੇ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਰਧਾਲੂ ਤੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਮੋਬਰ ਉਚੇਚੇ ਸੱਦ ਇਕੱਤਰਤਾ ਕਰ ਕਿਹਾ, ਦੁੱਦ ਸਮਾਂ ਸਿਰ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚਮੀਨ ਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਧਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਘਰ ਕੂਕਾ ਇਸ ਖਹੀਦ ਚਮੀਨ ਦੇ ਸਾਥ ਵਲੋਂ ਖਾਲੀ ਨਾ ਰਹੇ। ਹਾਲੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਜਾਪਦਾ ਪਰ ਇਸ ਸਲਾਹੀਂ ਸੁਖ

ਹੀ ਨਿਕਲੇਗਾ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੀਉਣ ਸਿੱਖ ਰੱਤੇ ਦੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਉਸ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਿੜਕਿਆ, ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਸੰਕਤ ਦੇ ਪਿਆਰ ਮੇਲ ਬਿਨਾ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਪੁੱਤਰ ਤੀ ਉਸ ਦੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਕੀ ਕਰਨਾ ਜੋਕ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਬੁਝ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਕਿਸੇ ਕੁਝ, ਅੰਤ ਸਭ ਦੀ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਜਹਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਥ ਦੇਣ ਲਈ ਪਿਆ। ਬੜਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪੰਕਤ ਦਾ ਭੇਦ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਸਾਥਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਇਹੋ ਅਰਜ਼ ਏਕ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਦਸਮ ਜੀ ਮਜ਼ਹਬੀ ਸਿੱਖ ਹੀ ਸਜਾਏ ਹਨ ਪਰ ਪ੍ਰੋੜਾ ਚੋਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਖ ਹੀ ਰਖਿਆ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿੱਖ ਆਪ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਬਦੀ ਸਿੱਖ ਐਸੇ ਖਥੇ ਵਿਚ ਪਏ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਤਦੋਂ ਤੇ ਆਪ ਦੁਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਅਜ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਮਿਸ਼ਰਤ ਸਿੱਖ।

ਕਪੂਰਥਲੇ ਦੀ ਇਕ ਮਾਈ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਚੁੱਲਾ ਸਾਥ ਰਖਿਆ, ਲਿਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਆਪ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਅੱਛੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਵਾਲਾ ਕੌਈ ਨਹੀਂ।

‘ਭੋਰੇ ਪੰਜਾਬ’ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ

੧੦ ਅਸੂ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਸਹੀਦੀ ਬੁੱਝੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਬ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੰਗ ਪਾਏ ਮੇਲੇ ਵਜੇ। ੧੩ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ* ‘ਭੋਰੇ ਪੰਜਾਬ’ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਅਕਾਲੀ, ਸਿੰਘ ਸਭੀਏ, ਮਜ਼ਹਬੀ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਆਦਿ ਜੁੜੇ ਸੀ। ਸਭ ਬੋਲੇ ਕਿ ਜਦ ਬਿਲਿਆ ਬੇਈਮਾਨਾਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਿਛਿਆ** ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਮਨਾ ਕਰ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬੰਦ ਬਣਾਇਆ। ਜੇ ਕਾਠਰਸ ਕੁਝ ਮੁਤਾਲਬੇ ਮੰਨੇ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਕਮਾਂਡ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਨਿਰੋਜਣ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਦਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਵੱਟਾ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਸੀਂ ਹੀ ਇਕੱਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਾਂ। ਇਹ ਮਸੀਦਾ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸਭ ਡਟ ਕੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ

* ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਉਤਰਦੇ ‘ਭੋਰੇ ਪੰਜਾਬ’ ਅਭਿਆਗਤ, ਜਿਸਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਏਹੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਮਿਥਕੇ ਨਾਮ ਹੀ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿਖਦਾ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ। ‘ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ’ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਮਤਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਮਤਾ ਇਸਨੇ ਗੱਡਾ ਪਰ ਇਹ ਮਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਲਟਕਵਾ ਰਿਹਾ। ਸਭਾ ਪਾਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ, ਅੰਦਰੋਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਹੋਈ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਕਰ ਚੁਕਨ ਪੱਟ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਚੁਕਨ ਪਵਾ ਕੇ, ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਸਦਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਹੀ ਲਿਖਦਾ ਰਿਹਾ।

** ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ।

ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਮਝਾਓ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣ ਫੇਰ ਜੋ ਜੀਅ ਆਵੇ ਕਰੋ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਮਜ਼ੀਠੀਆ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਰਚੀ ਵਰਤੀ ਹੈ। ਨਨਕਾਣੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੱਭ ਵਜੋਂ ਕਾਲੀਆਂ ਪੰਗਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਬੰਧੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਖੁੜਕ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਅਜੋੜ ਹੋਣ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੀਲੀਆਂ ਪੰਗਾਂ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਖਾਉਣ ਲਈ ਬਧੀਆਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਨਾ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਲਾਂ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਅਸੂਲ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਭੀ ਸਿੱਖ ਹੀ ਹਨ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਨੈ ਮੰਨ ਥਪਲ ਕਰ ਸੁਲਾਹ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਂਗੂ ਇਸ ਨੂੰ ਭੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿੱਖ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦੁੱਖੀ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਸੀ ਸਾਰੇ। ਕਈ ਕਹਿਣ ਓਹੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰੀ ਬੰਦਾ ਦੇ, ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਰ ਭੇੜਦਾ ਦੇ। ਕਈਆਂ ਕਿਹਾ ਨਿਰੋਜਣ ਸਿੰਘ ਛੇਜੀ ਭੀ ਸਰਕਾਰੀ ਬੰਦਾ ਦੇ। ਉਸ ਅਜ਼ਾਲੀਆਂ ਦੇ ਕਹੇ ਅਸਤੀਫਾ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਜਦ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਛੇਵਾ ਵਲੋਂ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਦੇ ਸੁਲਾਹ ਤੇ ਸਹਿਜ ਸੋਚ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਹਰ ਪੰਥ ਭੋਖ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਅੱਕੇੜਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਨ। ਵੇਖੋ ਅੱਕੇ ਬੋਰਡ ਤੇ ਅਸੰਬਲੀ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਮਸਾਂ ਵਾਪਸ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੇਸਿਵਾਂ ਬਾਰੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਹਰਮਿੰਦਰ ਵਿਚ ਪੰਥ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਕਰ ਪੁੱਛਿਆ, ਦੱਸੋ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੇਸਿਵਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਤੇ ਸੋਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਓਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਆਏ ਹੋ, ਹੁਹਾਡੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਹੋ, ਸੋਚ ਕੇ ਟੁਰਨਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਅੱਕੇ ਲਈ ਸੋਚੋ। ਉਹ ਆਦਤੋਂ ਨਹੀਂ ਟਲਦੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਸਮਝਾ ਵਲਾ ਭਿੜਕ ਆਇ ਕੀੜਿਆਂ ਭੀ ਸਭ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਮਤਾ ਸੁਲਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਕਰ ਲਾਇਲਪੁਰ ਭੇਜਿਆ। ਸੂਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਲ੍ਹੇ ਕੇ, ਸ. ਅਰਬੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ੧੦੮ ਚੱਕ ਲਾਇਲਪੁਰ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੱਧਰੀ, ਸੂਬਾ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਲੂਵਾਲ, ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਵਹਿਮੀ ਹਿੰਦੂ ਚੱਕ ਨੂੰ ਲਾਇਲਪੁਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਭੇਜਿਆ। ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੇਸਿਵੀਏ ਭੀ ਕੁਝ ਆਏ। ਆਲਿਮ ਜੀ ਮਿਥੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹੋਣ ਕਰ ਨਾ ਪੁਜੇ। ਚਿੱਠੀ ਭੇਜ ਦਿਤੀਓ ਨੇ ਲਾਇਲਪੁਰ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਖਿਆਲ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਬਾਅਦ ਸਾਡਾ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੇਸਿਵਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀਪਮਾਲਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਉੱਤਰ ਪੂਰਾ ਦੇਣਗੇ। ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ, ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਰੇਲੀ, ਬਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜਗਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਸੀ। ਉਪਰੋਂ ਨਾਮ ਤੇ ਪੰਥ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਦਾ ਠਾਂਦੇ ਸੀ ਪਰ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੋਧਰ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਸੀ ਜੋ ਅੰਦਾਣਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਢਮਕਾਏ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲਾਹੌਰ ਲਾਇਲਪੁਰ ਆਦਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋਰ ਤੋੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ।

ਅਸਲ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਬਨਣ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰੋਂ ਤੁਰੀ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੋਚੋਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਾ ਮੁਖ ਤੇ ਠੀਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਬੇਹਤਰੀ ਲਈ ਹੀ ਬੱਧਾ ਸੀ ਤੇ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਜਾਰੀ ਕਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਉਘਾੜਨਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇਮ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਵਰਤਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਉਮਰ ਦਾ ਸਾਥ ਨਾ ਦੇਣ ਕਰ ਭੀ ਆਪਣਾ ਨੇਮ ਨਿਭਾ ਕਦੇ। ਕੁਝ ਪੰਥ ਦਾ ਬੰਮ ਭੀ ਕਰ ਕਦੇ ਤੇ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਜੀ ਜਿਹੇ ਇਤਿਹਾਸ ਚੋਟਕੀ ਭੀ ਦੇ ਕਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਵਰਤ ਕੇ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਚੜ੍ਹ। ਪਰ ਇਹ ਖੁਦ ਪਸੰਦ ਲੋਕ "ਆਪ ਕਦੇ ਅੰਗਨ ਹੂੰ ਖੋਵੇ," ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ 'ਇਤਿ ਕੇ ਨਾ ਉਤ ਕੇ, ਵਿਚੋਂ ਖਾਏ ਕੁਤਕੇ' ਬਣੇ ਰਹਿ ਕਦੇ। ਮੇਰੀ ਸਮਝੇ ਇਹ ਜੋ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਸਾਰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬੁਝ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ। ਜਿਵੇਂ ਕੇਸਰ ਕਿਲੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਵਾਲੇ ਰਾਮਿਆਂ ਬਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਬਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕੇਸਰ ਕੇਸਰ ਆਇਆ, ਰਾਮਾ ਰਾਮਾ ਆਇਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਧਾਨ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਤੋਂ ਅਰਥਾਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਉਢਾ ਜਾਨਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਕੇਸਰ ਜੀ ਨੇ ਲੀਕ ਮਾਰ ਬਿਹਾ, ਜੋ ਕੇਸਰ ਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਕ ਲਾਭੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਜੋ ਰਾਮੇ ਦੇ ਹਨ ਸੋ ਇਕ ਲਾਭੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਅਜੇ ਸੋਚਦੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਲੀਕ ਟੱਪ ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਕੇਸਰ ਰਾਮੇ ਦਾ, ਕੇਸਰ ਰਾਮੇ ਦਾ। ਕੇਸਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ। ਇਹ ਵੇਖ ਸੁਣ ਸਭ ਨਾਲ ਦੇ ਅਸਚਰਜ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਜਿਹੇ ਹੋ ਕੇ ਵਾਂਹਦੇ ਰਹਿ ਕਦੇ ਤੇ ਕੇਸਰ ਜੀ ਮਸਤ ਹੋ ਦੇੜ ਕਦੇ। ਸੋ ਹਾਲਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੇਸਿਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪੈ ਹੋਈ, ਮੈਂ ਵੇਖੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ੧੬ ਅੰਸੂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਨਾਲ ਮਤਾ ਮੱਝ ਚਲੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਆਪ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਫੌਟਾ ਲੈਣ ਲਈ ਖੜੇ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਸਮਾਂ ਸੋਚ ਤੁਰਾਗੇ। ਅਰਥਾਤ ਪੂਜਾ ਦੇ ਲਾਲਚੀਆਂ, ਕਿਸੇ ਹੋਰੀ ਦੀ ਨਾ ਮੰਨੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀਪਮਾਲਾ ਤੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰੇਸਿਵਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ ਬਖਸ਼ਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਖਵਾਇਆ, ਇਹ ਭੇੜਾ ਮੁਕ ਭਿਆ ਹੈ। ਹਵਨ ਹੋਏ, ਅਨੰਦ ਹੋਏ, ਕੁਝ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭਫ ਵੀ ਪਏ।

ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਮੇਲਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਅਚਾਨਕ ੧੪ ਥੱਤਕ ਨੂੰ ਗੰਦਲਾਵਾਲੇ ਦੀ ਸੜਕ ਤੇ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਆ ਕਾਰ ਖਲਾਰੀ। ਸੂਟ ਮਾਈਆਂ ਤੇ ਸਭ ਬਹਿਰ ਦੀ ਸੇਕਤ ਆਈ। ਦਵਾਲੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸੇਕਤ ਆਈ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ। ਕਥਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ ਦੀ ਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਘੰਟਾ ਨਾਮਸਿਮਰਨ ਵੀ ਹੁੰਦਾ। ਪੰਜ ਦਿਨ ਮੇਲਾ ਰਿਹਾ। ਸੋਠਾਂ ਦਾ ਰੁਖ ਵੇਖ ਤਾਂ ਰੁਕ ਗਏ ਸੀ, ਪਰ ਮਾਈਆਂ ਰੱਬ ਰਜਾਈਆਂ ਕਰ ਦਿਹ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀਆਂ ਬਤੀਆਂ ਬਤੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ। ਕਰੀਬ ਨਿਵਾਜਗੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਦਿਖ ਦਿਨ ਬਿਹਾ, ਪ੍ਰੇਮਸਿਖੀ ਹੁਣ ਰੁਕ ਗਏ ਹਨ ਸਰਾਰਤਾਂ ਤੋਂ। ਜੇ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਕੋਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ। ਮੇਲੇ ਦਾ ਭੰਨ ਪਿਆ, ਮਾਈਆਂ ਮਾਇਆ ਬਸਤਰ ਚੋਟ ਕੀਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦਾਂ ਬਾਬਤ ਸੁਝਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ, ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤਾਰ ਆਈ ਕਰ, ਕਾਹਲ ਨਾਲ ਬਿਦਾ ਹੋਏ।

‘ਜੁਗ ਪਲਟਾਉ ਸਤਿਗੁਰੂ’

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਖਨਊ ਭੇਜਿਆ ਮਾਸਟਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ। ਜੁਗ ਪਲਟਾਉ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਅਗਾ ਪਿੱਛਾ ਛਪਵਾਉਣ ਲਈ। ਏਥੇ ਭਰ ਸੀ ਮਤੇ ਅਗਰੰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਭੀ ਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਭੀ ਜਬਤ ਕਰਨ ਪਰ ਓਥੇ ਕੱਲ ਨਾ ਬਣੀ। ਫੇਰ ਪੁਨੇ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਛਪਵਾਇਆ। ਛਾਪਕ ਪਾਸ ਹਜ਼ਾਰ ਅਮਾਨਤ ਧਰ। ਪਰ ਬੜਾ ਕਲਤ ਛਪਿਆ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਤੇ ਨਾ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਪਰ ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਰਕਮ ਐਵੇਂ ਹੀ ਕਈ। ਅੱਗੇ ਦੇ ਭਰ ਨੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੇ ਕੀਰਾ ਪਰ ਭੈ ਵੀ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ, ਛਪਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੈਸ ਹੀ ਸੀ ਅੱਗੇ ਵੀ।

ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਉਦਮ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਣ, ਵੇਖਣ ਵੱਲ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਬਰਾਜ ਵਾਲੇ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਤੇ ਆਪ ਹਰ ਚਿਲੇ ਵਿਚ ਫਿਰ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦਮ ਦੇਂਦੇ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਰੂਖ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਦੁੰਦ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਮਾਸਟਰ ਬਲਵੇਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ। ਆਈ ਰਕਮ ਭੀ ਲਵੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਤੋਂ, ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਲੋਟੀ ਹੈ ਜ਼ਮੀਨ ਚਿਲੇ ਸਮੇਤ ਵੇਰਵਾ ਪਤਾ ਸਭ ਲਿਖੇ। ਸਾਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪਤਾ ਕੀਤਾ, ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਭੀ ਛਪਵਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਗੋਧੇ ਦੇ ਚਿਲੇ ਵਿਚ ਦੋਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਏਕ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਝੇ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਭਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਬੰਦਾਂ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਲਿਖਾਣੀ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਰੋਕ ਕਿਆ, ਇਹ ਕੁਲ ਹੈ। ਅਨਾਤਮ ਗੰਢ ਅਵਤਾਰ ਨਹੀਂ ਧਾਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਅਵਤਾਰ ਧਰਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਵਿਚ ਸੱਚੀਆਂ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹਨ ਤੇ ਭੂਨੀਆਂ ਭੀ ਬਹੁਤ। ਜਿਵੇਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੂੰ ਬੇਦੋਸ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਦੇ ਕਰਤੇ, ਪਰ ਤੇਰੇ ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖੁਦ ਦੋਸ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸ ਚੀਜ਼ ਭੀ ਥਕੀ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਬੰਟੀ ਤੇ ਪਰਖ ਸੱਚ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, 'ਕਬੀਅਨ ਕੀ ਜੋ ਕਥਾ ਹੈ ਨਹੀਂ' ਸਰਬਦਾ ਸੱਤ। ਤਹਾ ਤਲਖ ਸਾਗੀ ਲਿਖੇ ਜੋ ਗੁਰੂਅਨ ਕੋ ਮੱਤ।' ਜੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਵਲੋਂ ਕੁਲਮ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਦੇ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਭਦੋਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਘਰ ਦੀ ਨਾਮਿਲਵਰਤਣ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਸਤਵੇਂ ਅਠਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ।

ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵੱਡੇ ਪਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਘਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸੁਖ ਹੋਣਗੇ ਤਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰ ਐਕਤ ਕੱਟ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇ, ਅੱਖੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮਹਾਨ ਉਦਮ ਚਮੀਨ ਖਰੀਦਣ ਤੇ ਏਧਰ ਵਜਾਣ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਅੱਲੇ ਲੱਗ ਅੱਖੇ ਹੋ ਕਰਨ ਤੇ ਕਮਰਕੱਸਾ ਕੀਤਾ। ਏਧਰ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਉਦਮ ਦਿੱਤਾ, ਏਧਰ ਚਿਮੀ ਵੇਖਣ ਵਲ ਟੈਰੇ, ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੜ੍ਹਹੀ ਚੱਕ, ਸੂਬਾ ਸਦੀਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਠੌਡੇ, ਸ. ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਅਰਾਕ), ਸ. ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਰਾਜ ਵਾਲੇ, ਚੂਹਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੌਤਰੇ ਵਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਖਾਸ ਖਾਸ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਮੁਖਤਿਆਰਨਾਮਾ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਕਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਰਹੇ ਸੀ ਤੇ ਇਲਮ ਭੀ ਚੰਗੇ ਰਿੰਨ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮੁਕੰਦ ਸਿੰਘ ਬਰਾਜ ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਚੁਚਾਲ ਕੋਟਲੀ, ਜਗ ਮਲੋਰਾ, ਅਲੀਪੁਰ, ਬੰਜਰਵਾਲਾ, ਅਹਿਲੀਆ ਦੀ ਚਮੀਨ ਵੇਖੀ, ਵਾਸੀ ਵੇਖੀ, ਦਵਾਲਾ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਅਮਰਾਸਰ ਜਾ ਚਹੀਰੁਦ-ਏਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਲਾਹ ਲਈ।

ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਜਹੀਰੂਦੀਨ ਨਾਲ ਛਾਈ ਤੇ ਕਸੂਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਉਜਾੜ ਪਈ ਹੈ, ਜੇਠ ਵੇਚਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਲੋ ਲਵੇ ਧਾੜਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਚਿਮੀ ਦੀ ਸਾਰ ਸੇਠ ਬਾਣੀਏ ਕੀ ਜਾਨਣ। ਜਿਵੇਂ ਜੱਟ ਧਨ ਜਰਨਾ, ਹੋਸਲਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆ ਸਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਵਾਸੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਗੜੀ ਦਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਹਨ। ਚੰਗੀ ਜੋਰੀ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਝੱਸ ਦੇ ਤੇ ਇਹ ਬੜੇ ਮੁਰਖ ਮਨਵਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜ ਤੋਂ ਤੁਰਕ

ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾੜੇ ਦਿਲਾੜੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਕੱਲ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੁਰਕ ਰਾਜ ਵਾਂਗੂ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ। ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ, ਜ਼ਮੀਨ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਉਹ ਰਹਿਣਗੇ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਰਹਾਂਗੇ।

ਸੇਠ ਮਹਿਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਜਰਾਵਾਲੀਏ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸੇਠ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਣੇ ਬਚਨ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਤੁਰਕ ਰਾਵੀਓਂ ਉੱਤੇ ਸਾਹਦਰੇ ਵਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੁਝ ਨਾ ਛੁਡਣਕੇ। ਜਦ ਪਿਸ਼ੌਰ ਵਲ ਧੱਕਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਪਾਰ ਤੇ ਬਿਆਸਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੁਖੀ ਰਹੇਗਾ। ਓਥੇ ਜੋ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ ਸਰਸੇ ਵਲ, ਸੋ ਸਿੱਖ ਕੁਝ ਚਿਰ ਕੱਟ ਲੈਣਗੇ। ਸੁਹੇਵਾ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਕੋੜੀ ਖੁਰਾਕ ਖਾਣ ਨੂੰ ਤੇ ਅੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਰਦੀ ਦਾਇਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੀਤ ਨਾਭੇ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਸਿੱਖ ਸੁਣ ਦੇਖ ਆਇ ਬਰਨੀਂ ਲਗੇ। ਗੁਰੂਆਂ, ਭੈਂਸਾਂ ਘੋੜੇ ਵੇਖੇ, ਫੁੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਸੀ। ਹਰ ਨਸਲ ਦਾ ਫੇਰ ਤੇ ਖਾੜਾ ਵਖ ਵਖ ਸੀ। ਕਦੀ ਕਦੇ ਸੂਦੀਆਂ ਹੀ ਨਾ ਸੀ, ਕਦੀਆਂ ਦੇ ਬਣ ਦੀ ਨਾ ਸੀ। ਇਕ ਗੁਰੂ ਦਾ ਗੋਹੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਦਿੱਤੇ ਸੀ। ਇਕ ਸਦਾ ਦੁੱਧ ਦੋਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਵਲੀ ਤੇ ਸੂਦੀ ਕਦੇ ਨਾ ਸੀ। ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਅਸਤਬਲ ਵੀ ਸੀ। ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਸੇਵਕ ਵਖ ਵਖ ਸੀ।

ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਵੂਹੇ ਗਿਲੀਆਂ

ਵੂਹੇ ਗਿਲੀਏ ਸੰਤ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ, ਹੋਰਨਾ ਬਰੀਕਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਵੂਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰ ਵਰਤੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਸੰਤ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪੋਤਰੇ ਸਿਆਣੇ ਨਾ ਬਣੇ। ਤਿੰਨ ਜੋਹਲੇ ਆਏ ਇਕ ਨੱਥਾ ਗਿਆ। ਜੱਸ ਤਕ ਮੁਕੰਦਮਾ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਜੋ ਨਸਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਕਿਤੇ ਮਰ ਗਿਆ। ਜੋਹਲੇ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਵਾਹੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਟੱਥਰ ਵਾਹੇ ਲਵਾਉਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਲੈਣੇ ਨੀ। ਉਸ ਕਿਹਾ ਜੋ ਆਪ ਦੀ ਰਚਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਆਨ ਬਦਲ। ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਬਦਲਾਂ ਤਾਂ ਮੁਕੰਦਮਾ ਮੇਰੇ ਤੇ ਪਏਗਾ ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸਾਰੇ ਫੁੱਟ ਜਾਣਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਫਸਦਾ। ਤੇਨੂੰ ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਕਰਤੇ ਵਲੀਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੱਥਾ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਸ ਬੇ ਫੇਰ ਬਿਆਨ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਸਾਹਵੇਂ ਜਾ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲ, ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ,

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਜੱਸ ਕਿਹਾ, ਉਂ ਬਿਆਨ ਕਿਉਂ ਬਦਲੇ ਹਨ। ਅਗੇ ਮੇਰੇ ਹੀ ਅਗੇ ਜੋ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਤਦੋਂ ਮੇਰੇ ਇਤਲਾਹ ਥਾਣੇ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਹਵਾਸ ਨਾ ਟਿਕਾਣੇ ਸੀ। ਸੋਧਨ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ? ਤਾਂ ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਰੀਫਾ ਹੱਥੋਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪੁਣੀ ਦੱਸ ਕਿਸ ਮਾਰੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਪਤਾ ਲਗੇ ਤੇਰਾ ਭੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ। ਹਵਾਸ ਕਾਇਮ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਣ ਜੱਸ ਦੀ ਹੱਥ ਟਿਕਾਣੇ ਆਈ। ਤੇ ਉਸ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਾਲ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰੇ, ਦੋ ਪਹਿਲੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਤੇ ਇਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜੋ ਬਰੀ ਹੋਏ ਨੂੰ ਕਰਾਈ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਹੋਏ।

ਇਹ ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਭੂਰੇ ਗਿਲੀਆਂ ਲੱਕ ਤਹਿਮਤ ਹੀ ਰਖਦਾ ਤੇ ਸਰਾਬ ਵੀ ਪੀ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸਰਧਾ ਤੇ ਕੂੜੇ ਸੰਬੰਧ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇਕ ਸਮੇਂ ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰੁਪਏ ਤਨਖਾਹ ਲਾਈ ਸੀ ਸਰਾਬ ਪੀਣ ਦੇ ਬਸ਼ਰ੍ਹੇ। ਇਸ ਨੇ ਘਰੋਂ ਟੁੱਥਾਂ ਲਿਆ ਸਾਰੀਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਗੇ ਰਖ ਥਿਹਾ, ਰੁਪਏ ਤੇ ਏਸ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਤਨਖਾਹੀ ਮੈਂ ਪਲ ਭਰ ਵੀ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ, ? ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਟੁੱਥਾਂ ਰੱਖ ਲਵੋ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਲਾਈ ਜਿੰਨੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੇਡਾ ਤੇ ਬਾਪੜਾ ਦੇ ਕ੍ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਾਹ ਤੈਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਕਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਲਾਵਾਂਗੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਸਨੇਹ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਹਰ ਤਨਖਾਹੀ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨੌੜੇ ਦੂਰ ਸੁਟ ਜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਕੂੰ ਤੁਰਤ ਜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ਾ। ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਕੀ ਪਤਾ ਏ। 'ਮਤ ਗਿਰੇਤ ਫਿਰ ਪਰਿਤ ਪਰਾਲੇ' ਦਾ ਹਾਲ ਹੋਵੀ। ਭਾਵ ਮਤ ਗਿਰਦਾ ਪਤਾਲੇ ਹੀ ਜਾ ਪਵੇਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, ਤਨਖਾਹ ਜਿਹੜੀ ਤੈਨੂੰ ਲਗੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਭਰਦਾ ਹਾਂ। ਤਨ ਧਨ ਦੀ। ਕਦੀ ਵਾਰ ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਖਸ਼ਾਇਆ ਭੀ ਕਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਦਾਰਤਾ ਤੇ ਸਭਾ ਦਿਲੀ ਧਾਰੇ ਉਹਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੋਣ ਤੇ ਭੀ ਸਿਫਤ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਉਚ ਸਿਖਿਆ ਭਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਖ ਦੇਣੀ ਜਾਣ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਤ ਭਲਾ ਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੀੜ ਤੇ ਨਹਿਰ ਦੇ ਤੋਰੇ ਤੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਮਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਤੇ ਚਮੀਨ ਲੈਣ ਦੇ ਆਹਤ ਕਾਰਨ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ੇਖਰੇ ਤੋਂ ਹੋ ੧੮ ਮਘਰ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਮੀਨ ਲੈਣੀ ਮੰਨੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਚਿੱਠੀਆਂ ਪਵਾਈਆਂ ਕੇ ਅੱਧ ਪੰਹ ਤਕ ਰਕਮਾਂ ਪੁਜ ਜਾਣ ਲਾਹੌਰ ਜਾਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਕਿਉਂਕਿ ਫੋਟੀ ਹੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਇਕ ਸੋਨ ਭੋਜਾ ਸਿੰਘ

ਜੀ ਦੇ ਮੇਲੀ ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਅਰਬ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਏ ਜਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਰ ਪਦਾਰਥ ਵਸਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੇਵਕ ਹੋ ਮਾਇਆ ਸਾਂਭਣ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਬਣ ਨਿਰਮਾਣ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਹੀ ਧਰਮ ਤੇ ਸੱਭਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨੇਮ ਕਰਦੇ, ਇਨੀਂ ਇਨੀਂ ਹਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਦਰਾ ਕਰ, ਜ਼ਮੀਨ ਜੰਗ ਮਾਇਆ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪੁਜਣ, ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਵਾ ਹੀ ਆਹਰ ਮਿਥਿਆ ਤੇ ਉਦਮ ਦੇ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਜੋ ਕਮਾਈ ਕੋਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਹਦੇ ਬੰਹਲ ਦੀ ਭੀ ਆਸ ਰੱਖੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਮੁਸਲਮ ਲੀਗ ਵੱਖ ਭੀ ਹੋ ਟੁਰੀ, ਸੁਲਾਹ ਨਾ ਹੋਈ। ਮੇਲਾਨਾ ਆਗਾਏ ਜਿਹਿਆਂ ਤੇ ਭਾਧੀ ਜੀ ਨੇ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਨਾਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਚਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਭੀ ਵੱਖ ਵੋਟਾਂ ਸੀਟਾਂ ਤੇ ਭਟੇ ਸੀ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਹਰ ਸੇਕਟੋਂ ਆਗਾਏ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਫੀਰੇ ਨੇ ਸਕੋਂ ਹਰ ਵਸਤ ਡਬੀ, ਲੂਣ, ਕਪੜਾ, ਚੂੜ, ਖੰਡ, ਅੰਨ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰਈਅਤ ਹਰ ਲੋਕੋਂ ਰੰਗ ਸੀ, ਲੋਕ ਆਗਾਈ ਮੰਗਦੇ ਸੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਮਾਈ ਵੀ ਖੋਹੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਣ ਪਜੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਣ ਦੀ ਵਿਧੇ ਲੱਭੇ ਸੀ।

ਸ੍ਰ. ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇ ਜੰਗੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਈਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਜੰਤ ਦਾ ਮੇਲਾ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ੧੦-੧੧ ਮਾਘ ਗੁਜਰਾਵਾਲੇ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ੍ਰ. ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਰਾਜੇ ਜੰਗੀ ਦੇ ਘਰ ਭੇਰਾ ਸੀ। ਸੋ ਭਾਵੇਂ ਲੱਭੇ ਹੋਏ ਗੁਜਰਾਵਾਲੇ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਕਾਰੋਂ ਇਥੇ ਨਾ ਸੀ। ਦਵਾਲੇ ਦੇ ਨਕਰਾਂ ਦੀ ਤੇ ਸਹਿਰ ਦੀ ਸੇਕਤ ਨਾਲ ਮੇਲਾ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਲੋਕਰ ਢਲਦਾ ਸੀ, ਦੀਵਾਨ ਲਗਦੇ, ਨਾਮ ਜਪੀਂਦਾ,। ਸ੍ਰ. ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ੧੧ ਮਾਘ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਵੇਰਾਗੀ ਸੁਝਾ ਹੋਏ ਆ ਚਰਨੀਂ ਲੱਭੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਐਸੇ ਹੋ ਜਿਹੜਾ ਚਰਾ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲੱਭੇ, ਉਹਨੂੰ ਐਸੀ ਉਲਭਣ ਵਿਚ ਪਾਏ ਹੋ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਭੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਤੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਥੇ ਹਾਂ। ਜਦ ਵਕਤ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ ਦੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦੇ ਕਿ ਉਹ, ਮੈਂ ਉਲਭਣ ਵਿਚ ਪੈ ਪਛਤਾ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਏਦਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਜੇਹੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਥਾਵੇਂ ਤਾਂ ਰਹਿਣ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਪਿੱਛੇ ਪਾ ਪਛਤਾਵਾ ਨਾ ਲਾਇਆ ਕਰੋ। ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਅਸੀਂ ਆਪ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਤੁਹਾਡਾ ਆਸਣ ਤੇ ਨਹੀਂ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁੱਪ ਕੀਤੇ ਸਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਸਭ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਥਾਪੀ ਲਾਈ, ਲੱਭੀ ਕਸਰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਕਰ ਲੱਭੀ ਸੀ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਸ੍ਰ. ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਘਰ ਅਨੰਦ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਰਾਜ਼ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਬੋਲਦੇ ਸੀ। ਤੇ ਹੋਰ ਜੀਅ ਜੋ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮਿਲਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਤਾਤਨਾ ਹੀ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਨੇ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਹੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਆ ਹੱਥ ਜੋੜ ਚਰਨੀ ਲੱਭ, ਰੋ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕੁਨਾਹੀ ਤੇ ਮੈਂ ਹਾਂ ਤੇ ਰਾਤਦੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਿਆ ਤੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖੋ ਤੇ ਸਹੀ, ਮੈਂ ਕੁਹਾਡਾ ਕੁਝ ਖੋਹ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਇਹ ਆਸਣ ਤੇ ਕੁਹਾਡੇ ਬੋਲ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਤਦੋਂ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਆਸ਼ੁ ਫਹਾਦਿਆ ਤੇ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਦੋਖ ਮੰਨਦਿਆਂ ਜਾਣ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਫੇਰੋ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਥੋਥੀ ਸੰਤ ਕੋਰ ਦਾ ਰਲਸ ਬਹੁਤਾ ਆਉਂਦਾ ਏ, ਜੋ ਤੇਰੇ ਘਰੋਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਰਾਜੀ ਹੋ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਤੇ ਨਰਾਜ਼ ਸੀ ਤਦੋਂ ਭੀ ਇਹ ਵਾਣੇ ਸਾਹਵੇਂ ਪੱਕੀ ਸਭਕ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਸਮਝਾ ਖਲੋ ਕਰਦਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਾਰ ਦਾ ਚਿੰਟਾ ਭੰਡਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿਪਾਹੀ ਕਾਰ ਰੋਕ ਲੈਂਦੇ, ਸਰਦਾਰ ਭੱਜ ਆ ਦਰਬਨ ਬਰ ਚਰਨੀ ਲਫਦਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਮੂੰਹੋਂ ਭਾਵੇਂ ਬੋਲ ਨਾ ਬੋਲ, ਢੱਲ ਮਾਹੀ, ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਰੱਖ ਤੂੰ ਅਭੋਲ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਤੁਹੇ ਕੋਲ।

ਸਰਦਾਰ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਸਕੂਲੋਂ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਂਗੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਭਜਨ ਪੁਡਿਆ ਸੀ। ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਜਾਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਦਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੇਦਾਰੀ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੀ ਲੱਗੀ। ਲਾਹੌਰ ਵਾਲੀ ਵੱਡੀ, ਦੀਸ਼ਰ ਕੋਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਕ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਤੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਐਸੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਥੇ ਰਹੇਗਾ ਇਹ ਚੰਗਾ ਵੀ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਦੀ ਤਲਬ ੪੫ ਤੇ ੮੫ ਹੋਈ ਨੌਕ ਨੀਅਤ ਜਾਣ। ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਰਿਸ਼ਵਤਾ ਵਤਨ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਲਾਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਦਵਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨੌਕ ਜਾਣ ਬੰਬਦੀ ਬਸਟਮ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ, ਪਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਾਲ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਫੇਰ ਕਦੀ ਸੈਂਕੜੇ ਤਨਖਾਹ ਲੈ ਪਿਨਸਨੀ ਹੋ ਕੁਣ ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਸਰਸੇ ਤੇ ਬੰਡੀਗਫ਼ਤ ਬੰਡੀ ਪਾ ਰਹਿੰਦਾ ਏ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪਿਨਸਨਰੀ ਹੋ ਸਰਸੇ ਰਹਿੰਦਾ ਏ।

ਜ਼ਮੀਨ ਰਜਿਸਟਰੀ ਵਾਰੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰ ਚਿਲੇ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਸੱਦ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਤੇ ਦਸਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਇਕ ਪੱਕੀ ਕੋਠੀ, ਕੁਝ ਦਾਣੇ ਪਾਣ ਜੋਗੇ ਤੇ ਅੰਨ ਪਕਾਣ ਖਾਣ ਜੋਗੇ ਮਕਾਨ ਹਨ। ਦਵਾਲੇ ਤੇ ਪੱਕੀ ਦੀਵਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਦੇਵੀ। ਰੁੱਖ

ਸਭ ਸਾਡੇ ਹੋਣਗੇ। ਵੱਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਅਦ ਜੋ ਕੁੱਝ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਆਵੇ ਉਸ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਿਚ ਰਲਾਉਣਾ। ਜੋ ਕੁਝਾ ਬਣ ਕਿਸੇ ਸਨਬੰਧੀ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੇ, ਸੋ ਭੀ ਕੁਝੇ ਨੂੰ ਜਾਮਨ ਦੇ, ਸਿੱਖ ਹੋ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਲੰਗਰ ਤੀ ਕੁਝ ਚਿਰ ਤੇ ਕੰਮ ਹੀ ਇਕੱਠਾ ਹੀ ਚਲੇਗਾ। ਉਥੇ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਖਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਹ ਲੰਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੂੰਹ ਚੌਰ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਦੇ ਉਹ ਚੰਗੀ ਤੇ ਜ਼ਰ ਭੀ ਕਰਨ। ਤੇ ਕਤਲ ਭੀ ਹੋਣ। ਜਿਸ ਬਾਅਦ ਨੱਸਣਾ ਬਦਲਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਨਾ ਰਹਵੇ। ਮੇਰ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਤਫਾਕ, ਸਲੂਕ ਕੁਝਾ ਪੁਟੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਇਹ ਭੱਲਾਂ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣ, ਉਹ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ, ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਰਕਮ ਨਾ ਪਾਵੇ। ਜ਼ਮੀਨ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਬੇ-ਮਾਲਕਾ, ਬੰਬੇਆ, ਤੇ ਸੈਟੀਆ ਨੂੰ ਮਲਕੀਂ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਤੇ ਅੱਧੇ ਖੇਤਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚੰਗੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਰਕਮ ਦੀ ਲਿਖਤ ਸਾਡੇ ਕੱਲ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਮੈਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਬਪਾਰ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਵਟਜ ਹੈ।

ਕੁਸਰਾਵਾਲੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦੇ ਭੱਗ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਰ ਤੇ ਨਹਿਰੋਂ ਪਾਰ ਤਕ ਆਇਆ। ਹਿੰਦੂ ਢੱਬ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਉਤਰਨ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਦੇਧਰ ਅੱਖ ਹੋਣਗੇ। ਵੇਖ ਪੰਜੇ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਮਾਰ ਖਾ ਮਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਜ਼ਰ ਫੜ ਰਹੇ ਹਨ ਦੇਧਰ। ਮਾਠਾਵਾਲੀਏ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਢੇਟਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮੋਹਣੇ ਮਾਰੇ ਜਿਸ ਦੇ ਕਹੇ ਵੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਖੋ ਜ਼ਮੀਨ ਭੀ ਲੈ ਦੇਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਸੋ ਗਲ ਕਾਰ ਆਈ। ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਪਰਲਣਾ ਬਣ ਗਿਆ ਏ। ਤਿੰਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਚੜ੍ਹੇ ਮਾਘ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਰਕਮ ਢੇਤੀ ਦੇਹ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ ਨਾਲੇ ਕੁਰੂ ਮੰਨਦਾ ਏਂ ਨਾਲੇ ਭੀਤੀ ਜਥਾਨਾਂ ਮੁਕਰਨਾ ਏਂ। ਭਲੇ ਲੰਬ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮੈਂ ਸਤਿਬਚਨ ਕੀਤਾ। ੧੮-੧੯ ਮਾਘ ਲਾਹੌਰ ਬਸੰਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਆ, ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ੧੧੦੦੦ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕਾਗਜਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਧਰਮਪੁਰੇ, ੧੮-੧੯ ਮਾਘ ਬਸੰਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਉਤੇ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਾਥ ਸੀ। ਧੁਪੇ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਵਾਲੀ ਕੱਠੀ ਛੱਟੀ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਬਚਨ ਕੀਤੇ। ਪੇਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਖਤ ਤੇ ਸੰਗਤ ਏ। ਅੱਕੇ ਸੁਣਦੇ ਸਾਂ, ਸੰਤ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਬਾਬੇ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸਾਕੋਂ ਪਰਤੀਤ ਵਟਜ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਬੇ-ਇਤਬਾਰੀ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਹੋਂਦ ਕਰ ਵਧਾਈ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਲਿਖੇ ਦੇ ਰਕਮਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹੱਥ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪੁਚਾਈਆਂ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਚ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਫੜਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਚ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਕੰਥਿਆ, ਸੈਣੀਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਾਰੋਂ ਜਿਵੇਂ ਆਖਦੇ ਹਨ, "ਮਹਾਂਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਠੰਕਰ ਸੇ ਬੇੜਾ ਪਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ", ਇਹ ਚਮੀਨ ਲੇਟ ਦੀ ਬਿਧ ਬਣੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਕਮਾਂ ਕਿਵੇਂ ਤਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਂ ਉਤਰ ਦਿਤੋ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਕੁਰੂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਦੋਂ ਸਬੰਧ ਭਲੇ ਮੇਲਦਾ ਤੇ ਉਦਮ ਬੜਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਕਮਾਂ ਤਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਸਭੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੇ ਪੁਜਦਿਆਂ, ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਪਿਛੇ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਭੀ ਹੁਣ ਬਿਸੇ ਦਿਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਲਾਹੌਰ ਬੋਠੀ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬੇ ਜੰਮਲ ਸਿੰਘ ਮਾਂਕੇ ਦੇ ਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਰਨੀ ਲਗ ਅਰਬ ਕੀਤੀ, ਤੁਸੀਂ ਆਖਦੇ ਹੋ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਤੇ ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ ਸੱਚ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਥਿੰਦ ਜਨਾਂਦਾ ਦੇ, ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਮਨੋ ਭਲੇ ਨੂੰ ਭਲੀ ਸੱਚ ਤੁਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਿਕੋਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਭ ਪ੍ਰੋਕਰਾਮ ਚੰਕੇ ਜਾਂ ਮੰਦੇ ਉਸ ਕਰਤੇ ਰਾਮ ਦੇ ਹੱਥ ਹਨ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੰਮਲ ਸਿੰਘ ਹੋਣ ਲਗ ਪਿਆ ਤੇ ਕਿਹੋ ਸ੍ਰ, ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿੱਖ ਆਪੋ ਵਿਚ ਲੜਨਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੀ ਸਿੱਧੇ ਹੋਣਗੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਥਿੰਦ ਆਹਦਾ ਦੇ। ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਹੋਵੇ ਸੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇ ਸਿਰ ਪਵੇਗੀ, ਸਹਿ ਲਵਾਂਗੇ। ਜੇ ਉਸ ਕਰਤੇ ਧੁੱਕੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਧ ਬਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਦੇ, ਸੋ ਹੁੰਦੀ ਦੇ ਤੇ ਸਹਿਣੀ ਪੈਂਦੀ ਦੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਹੀ ਭਾਣੇ ਵਰਤਣ ਦੇ ਬਚਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਮੀਨ ਦੇ ਬਚਨ ਬਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਡਾਣੇ ਦੇ ਅਰਬ ਕੀਤੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦੇ ਅਜੇ ਆਹਰ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਹਉਕਾ ਭਰ ਉਤਰ ਦਿਤੋ ਨੇ, ਕੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੰਘ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨਗੇ। ਆਪੋ ਵਿਚ ਭੀ ਬੇਸ਼ਰਧ ਹੋਣਗੇ। ਕੁਰੂ ਕੇ ਪਰਵਾਰ ਵਿਚ ਵਖੋਪਤਾ ਪਏਗੀ। ਕੀਰਾਂ ਕਹੇ ਲਗ ਕਬਹਿਰੀ ਚੜ੍ਹਨਗੇ। ਕੁਰੂ ਘਰ ਔਖਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਅਜੋਕਾ ਹੀ ਔਖ, ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਨਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਹੀ ਕੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਪਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਆਪੇ ਹੀ ਨਿੰਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਜਿਸਟਰੀ ਹੋਈ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰੀ ਹੋਈ ਹਿਸਾਰ। ਕਾਫ਼ਰ ੪੫ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਲਾਹੌਰੋਂ ਜਾਂ ਲਿਖਣ ਜੱਗ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਹਿਸਾਰੋਂ ਏਤਨਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰ, ੨੫-੧-੧੯੪੭ ਈਸਵੀ ਨੂੰ। ਵਲੋਂ ਚੋਪਾ ਲਾਲ ਧਨਪਤ ਸਿੰਘ, ਕੁਨੀ ਚੰਦ ਲਾਲ, ਭੰਵਰ ਲਾਲ

ਪੁੱਤਰ ਮਦਨ ਬੰਦ ਦੇ, ਮਹਾਜਨ ਕਠਾਰੀ, ਚੂੜ, ਰਿਆਸਤ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ। ਚਚਾਲ ਕੰਟਲੀ ੭ ਲੱਖ ੫੦ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ। ਜਗ ਮਲੋਰਾ ੧੫ ਲੱਖ ਤੋਂ। ਅਲੀ ਪੁਰ ੩ ਲੱਖ ਤੋਂ। ਕੰਜਰਵਾਲਾ ਜਿੰਦਾ ਨਾਮ ਸੇਤਾ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਮਦਨਪੁਰਾ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ੧੮-੨-੧੯੪੭ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਪੰਜ ਲੱਖ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਰਜਿਸਟਰੀ ਹੋਈ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ੨੪ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਰਕਮ ਇਕੱਠੀ ਹੋਣ ਬਾਰਨ। ਕੁਲ ਜੋੜ ੩੦ ਲੱਖ ੯੦ ਹਜ਼ਾਰ ਬਣਿਆ। ੫੦ ਹਜ਼ਾਰ ਖਰਚ ਭੀ ਲਗਾ।

ਛੋਟਾ ਅਫ਼ਸਰ ਰਜਿਸਟਰੀ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਨਾ ਕਰੇ, ਲੀਗੀ ਮੁਜਲਮਾਨ ਸੀ। ਪਰ ਨਾਰੰਤਮ ਸਿੰਘ ਬਖੀਲ ਹਿੰਮਤ ਭੀਤੀ ਤੇ ਬਾਵਾ ਭੋਭਾ ਸਿੰਘ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਕਵੇਲੇ ਤਕ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਰਜਿਸਟਰੀਆਂ ਬਰਕੇ ਉਠਿਆ। ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਤਦੋਂ ਕੱਲ ਨਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤਰਕ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਤਦੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਰਕ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਹਿੱਤ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਬੂਕੇ ਸਿੱਖ, ਟਰੇਕ ਵਿਚ ਨੰਟ ਪਾ ਹੋਭਾਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਲਈ ਫਿਰਦੇ ਸੀ। ਹਿਸਾਰ ਸੇਦਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸ, ਬੈਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ ਟਕੇ ਤੋਂ ਛਾਬਤੀ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਭਗਤਾ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਉਸ ਰਿਹਾ, "ਏਤਨੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਕਰਾਦੇ ਤੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਟਕੇ ਤੋਂ ਵੇਤਾ ਕਰਦੇ ਹੈ?" ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦਸਦੇ ਸੀ ਪਰ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਏਭੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਕਰਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੇਨਾਂ ਕੁਝ ਫਸਲ ਤੇ ਕੱਲਾ ਦੇਣਾ ਬੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਭਲੇਂ ਰਿਹ ਗਏ ਸੀ। ਅਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਕੁਕਮ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਕੀ ਰਣਾ ਬਰਨਾ ਹੈ, ਚਾਰ ਸੌ ਵਾਪਸ ਕਰਨ, ਅਸਾਂ ਨਾ ਲਿਆ। ਤੇ ਟਕਾ ਬਣਿਆ ਸੋ ਭੀ ਆਨਾ ਕਰ ਮੋੜ ਇਤਾ ਸੀ ਉਂਦੇਰਾ।"

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਰ ਤੇ ਰਜਿਸਟਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੁਚਾਲ ਆਏ ਤੇ ਕੋਠੀ ਤੇ ਬੜੇ। ਸਭ ਦੁਆਲੇ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰ ਵੇਖਿਆ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇਕਰ ਮੁਖਤਾਰ ਕਿਹਾ, ਸਾਡੇ ਪਰਦੇ ਹਨ। (ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਲੰਕਰ ਹੈ ਏਧਰ ਵਸੇਂ ਜੀ।) ਬੋੜਾ ਰਿਹ ਏਖ ਟਿਖੀ ਚਲੇ ਗਏ।

ਰਸਦ ਚੁਚਾਲ ਪੁਚਾਲੀ

ਰਜਿਸਟਰੀ ਬਾਅਦ ਟਿਕੀਓਂ ਸਿਤ ਲਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਨ ਤੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਆਏ

* ਸੇਨ ਵਾਇਏ ਅਨੁਸਾਰ ਫਸਲ ਤੇ ਕੱਲਾ ਦੇਣੇ ਮੁਕਰ ਗਏ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਚਾਰ ਸੌ ਰੁਪਏ ਵਾਪਸ ਕਰ ਕੇ ਸਨ ਜੋ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ। ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਿਸਾਬ ਦੇ ਟਕਾ ਵੀ ਨੀ ਭਫਰਾ ਸੀ ਸੇਨਾਂ ਨੂੰ ਆਨਾ ਕਰਕੇ ਦਿਤਾ ਸੀ।

ਬੁਚਾਲ। ਰਸਦ ਪਲੇ ਲਿਆਏ। ਆਟਾ, ਕਪੜੇ ਤੇ ਫੂਨ, ਕੌਰਾ ਤਾਛਾ ਲੈ, ਭੇਨ, ਮੁਧਾ ਮਾਰ, ਉਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਪਕਾਏ। ਮੁਖਤਾਰ ਆ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਅੰਦਰ ਲੰਗਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਥੋਂ ਰਸਦ ਲਵੋ। ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਵਾਂਗ ਲੰਗਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਜਲ ਖੂਹੀ ਹੋਂ ਲਿਆ ਸੀ। ਚਮੀਨ ਖਰੀਦ ਲਈ ਜਾਣ ਕੁਝ ਸਨੇਹ ਜਨਾਇਆ। ਸਾਧਾਂ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨੋਹਾਰ ਲਈ ਰਸਦ ਪਲੇ ਪਵਾ ਲਈ। ਘਿਓ ਵਿਚ ਘਿਓ ਪੁਆ ਲਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਭੋਗੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣ ਬਾਰ ਮਗਰ ਟਰਾਲੀ ਲਾ ਛੱਟੀ ਜਿਹੀ ਟਿੱਬੀ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਅਛੋਪ ਪੁਜੇ। ਕਾਹਲ ਨਾਲ ਅਚਾਰ ਮੱਖਣ ਮੰਗ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਿਆ। ਘਿਓ ਸਭ ਘਰਾਂ, ਟਿੱਬੀ ਵਸਦੇ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ, ਉਕਰਾਹੀ ਵਾਂਗੂੰ ਲੈ ਬਿਸਤਰੇ ਤਾਛੇ, ਲੱਧ, ਆਟਾ, ਦਾਲ ਆਦਿ ਰਸਦ ਕੁਝ ਟਰਾਲੀ ਤੇ ਰਖ ਕੁਝ ਕੱਢੇ ਤੇ ਲਦਾ ਬੁਚਾਲ ਨੂੰ ਤੋਰਿਆ। ਆਪ ਕਾਰ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਜੇ ਬੁਚਾਲ ਕੱਟਲੀ। ਟਿੱਬੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ੩੦-੪੦ ਘਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਸਦੇ ਸੀ। ਟਿੱਬੀ ਦੇ ਭੇਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਢਾਣੀ ਪਿਆ ਸੀ ਫੇਰ ਕਾਕਤੀ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਢਾਣੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ।

ਅਖੰਡ ਪਾਠ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸ਼ੁਰੂ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੬ ਮਾਘ ੨੦੦੩ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਛੋਟੀ ਜਾਹਿਬਾਂ ਆਏ ਤੇ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੂਰੀ ਵਾਲੇ ਮਾਨਾਵਾਲੀਏ ਤੇ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਝੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਥਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਥ ਆਏ। ਸਭ ਰਸਤ ਵਸਤ ਸਮੱਗਰੀ ਵੀ ਆਈ। ਬੁਚਾਲ ਕੱਢੀ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਭੇਰੇ। ਫੇਰ ਦਸ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਰਸਿਓਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਦਸਮ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਆਏ। ਟਿੱਬੀ ਰਸਤੇ ਆਏ ਆਪ। ਓਥੇ ਭੀ ਸਿੱਖ ਆਏ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭੀ ਪਿਛਲੇ ਚਿਲੀ ਸਿੱਖ ਭੇਜ ਸਿੱਖ ਸੱਦੇ। ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਲਿਆਏ। ਹਵਨ ਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਘੰਟਾ, ਬਥਦ ਗੋਰਤਨ ਕੱਢੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ। ਲੰਗਰ ਚਲਣ ਲਗਾ, ਕੁਝ ਮੰਜੇ ਕੱਢੀ ਦੇ ਹਾਥੇ ਵਿਚੋਂ ਭੀ ਮਿਲੇ। ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਕਈ ਕੱਲਾਂ ਭੀ ਵਸਦੇ। ਪੂਜੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਨ ਪੈਂਦੇ।

ਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਲੋਕੜਾਂ ਕੱਟ ਰਾਣੀਆਂ, ਏਲਨਾਂ ਬਾਦ ਵੇਚੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੰਦਰੀਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੈਂਦੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਪਾਠ ਜਿੰਨੇ ਚਿਤੋਂ ਧਾਰੇ ਹਨ, ਪੂਰੇ ਕਰੋ। ਕੱਈ ਸਾਡਾ ਤਾਕ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤੇ ਨਾ ਹਲ ਤੁਰੇ ਨਾ ਬਹੁਤਾ ਬੋਲੋ। ਪਰ ਠੇੜੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਜਲ ਮਲੋਰੇ ਤੇ ਅਹਿਲੀ ਫੇਰਾ ਮਾਰ ਆਇਆ ਕਰੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਪੇ ਕਿ ਖਸਮ ਖਿਆਲ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ

ਸੰਤ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਦਾਰ ਵਾਲੇ ਟਿੱਬੀਓਂ ਆਏ ਪੰਜ ਫਗਣ । ਉੱਚੇ ਲੰਮੇ ਜਵਾਨ, ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਰੂ, ਜਿਵੇਂ ਸਰੂ ਕੱਦ, ਤਿਵੇਂ ਸੂਤ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ । ਸਬਦ ਅਭਿਆਸੀ, ਗੁਰ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ, ਆਏ ਚਰਨੀਂ ਲਗੇ ਤੇ ਧੰਨ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦੇ । ਮਸਤ ਹੁੰਦੇ ਪਰੇ ਜਾ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਜ ਫਗਣ, ੧੦੧ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਭੋਰ ਹਵਨ ਕਰ ਪਾਇਆ । ਤੇ ਸੰਤ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨੇੜ ਬੁਲਾ ਬਹਾ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਖਰੀਦੀ ਹੈ ਚਮੀਨ, ਸਾਂਝਣੀ ਭੀ ਹੈ । ਹੁਣ ਨਿਰੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣੀਆਂ, ਜਥੇ ਵਿਚ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਾਥੀ ਜੋੜ ਲੈ ਤੇ ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਖਰੀਦਿਆਂ ਦੀ ਖਬਰਦਾਰੀ ਸੰਭਾਲ ਰਖਣੀ, ਭੇਰੇ ਜੁੰਮੇ ਹੈ । ਸੰਤ ਜੀ 'ਸੱਭ ਬਚਨ' ਕੀਤਾ ।

ਸਰਸੇ ਰਾਣੀਆਂ ਏਲਨਾਬਾਦੇਂ ਬਾਗੜ ਵਿਚੋਂ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਆਏ ਭੱਕ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੇ ਸਭ ਨੇ ਬੜੇ ਪਰੇਮ ਭਾਵ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਾਠ, ਟਿਸ਼ਨਾਨ, ਹਵਨ ਤੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਲਾਹਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ ਹਨ । ਭਾਵੇਂ ਅਗੇ ਭੀ ਮਾਲਕ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਸਨ ਤੇ ਮਨ੍ਹਾਂ ਭੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗਦ੍ਰਿ-ਘਾਤ ਵਲੋਂ, ਪਰ ਇਹ ਵਧੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਮਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ ਗਦ੍ਰਿ-ਘਾਤ ਕਰਨੇਂ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦੇ ਸੀ । ਹੁਣ ਤੇ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ।

ਇਸ ਖਰੀਦੀ ਚਮੀਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਠਕਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗਦ੍ਰਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਲੰਗਰ ਦੀ ਰੀਝ, ਲੰਝ ਨੂੰ ਪਾਈ । ਪਰ ਜਿਤਨੀ ਚਮੀਨ ਯੋਣਤੀ ਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੌਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਜਿਸਟਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਯੋਣਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਮੌਕੇ ਤੇ । ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਬੁੱਢੀ ਮਾਤੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਪੁਰ ਚਮੀਨ ਲਈ, ਇਸਤੋਂਮਾਲ ਸਮੇਂ ਪਤਾ ਲਗਾ, 5 ਵਿਘੇ ਮੇਰੇ ਬੈਲ ਵੱਧ ਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾ ਮੈਨੂੰ, ਨਾ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ, ਨਾ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਲਗਾ । ਮੁਖਤਿਆਰ ਹੋਂਦ ਕਿਤੇ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਥੇ ਜਾ ਨਿਕਲੀ ਭਾਵ ਇਹ ਬੰਸਰ ਪਈਆਂ ਕਰ, ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੭ ਫਗਣ ਕਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਚੁਚਾਲ ਆਏ ਕਿਹਾ, ਸਰੀਰ ਬਕਟ ਕਰ ਕੁਝ ਭਜਦਾ ਭਜਦਾ ਏ ।

ਕੋਠੀਓਂ ਪਹਾੜ ਪਾਸੇ ਆਪੇ ਪਾੜ ਪੁਟ ਸਿੱਖਾਂ ਖੂਹ ਲਾਣ ਦਾ ਭੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਹੋਰ ਭੀ ਪਿਛਲੇ ਗਿਲਿਆਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਚਾਲ ਕੋਟਲੀ ਰਹਿਣ ਲਗੇ । ਰੋੜ ਅਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸੰਗਤ ਲਾਂਦੀ । ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ, ਰਾਤ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ, ਲੰਗਰ ਸਰਦਾਈ ਸਭ ਨੂੰ ਇਕ ਰਸ ਇਕੋਂ ਥਾਉਂ ਮਿਲਦੇ । ਕੰਮ-ਕਾਰ ਤੇ ਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਪੁਚਾਂਦੇ ਸਿੱਖ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਮਸਤਕ ਦਾ ਭੋਜ

ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਰਿਆ ਸਨੇਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਹੱਸਣਾ ਸਰੂਪ ਸੀ। ਹਰ ਓਸੀਂ ਆਏ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਦਇਆ ਦਰਿਸ਼ਟ ਕਰ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਬਾਹਰ ਸੈਰ ਨੂੰ ਨਿਕਲੇ ਨਾਲ ਕਈ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਮਾਲਾ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਵੱਡੀ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨੌਜਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਰਸੀ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਲੋਂ ਜਲਾਲ ਤੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਚਤੁਰ ਦੇਖ ਕਿਹਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਆਪ ਦੇ ਸਾਥ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ—ਇਕ ਮਾਲਾ ਵਾਲੀ, ਇਕ ਨੌਜਾ ਵਾਲੀ, ਇਕ ਤਲਵਾਰ ਵਾਲੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਗਸ ਕੇ ਬਚਨ ਭੀਤਾ, ਮੈਂ ਇਕ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਹਥਿਆਰ ਪਹਿਨੇ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਲ ਭਰ ਬੁੱਧ ਕਰ ਹਉਂਕਾ ਭਰ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਕਾਲੂ ਰਾਖੀ, ਇਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਪੜ੍ਹਦਾ "ਮੇਰੀ ਤੇ ਰਾਏ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਚਰੇਕੀ, ਜਦ ਮਿਲੀ ਸੀ ਅਲਸਤ ਦੁਹਾਈ। ਨਦੀਆਂ ਵਿਚ ਤਦੋਂ ਨੀਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਹਿੰਦਾ, ਬੋਲੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਈ। ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਤਦੋਂ ਬਾਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੀ, ਤੇ ਤਖਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ। ਰਾਏ ਦੀ ਦਸ ਮੇਨੂੰ ਪਰੇ ਪਰੇ ਪੈਂਦੀ, ਜਿਥੇ ਕਾਦਰ ਧਾਰ ਦਿਲਾਹੀ।" ਮਸਰ ਹੋ ਕਈ ਦਿਨ ਕੁਝ ਨਾ ਖਾਂਦਾ ਪੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ, ਆਪ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝ ਨਿਕਲ ਮੋਤੀਆਂ ਹਾਰ ਬਣ ਧਰਤੀ ਤੇ ਕਿਰਨ ਲਗ ਪਏ ਤੇ ਕਿਹੋ ਨੇ, 'ਇਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਬਿਨਾ ਮੇਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਬਚੀ ਕਦੀ ਭਿੱਖਾ ਲਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।' ਸੰਤ ਜੀ ਅਰਜ਼ ਭੀਤੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਦੇਵਾਂ ਨਾ ਕਹੋ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰਖੋ ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਅੱਜ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇ ਭਲਕੇ ਜਲੋਂਬਾ ਦਾ ਲੰਕਰ ਹੋਵੇ। ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਦੇ ਏਥੇ ਬਾਗ ਮੇਥੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਕਰਣ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਗਣ।

ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਲੁਕਰ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੬ ਮਾਘ ਤੀਂ ਹੀ ਲੰਕਰ ਸਭ ਰਾਹੀਂ ਆਇ, ਆਪਣੇ ਪਰਾਏ ਨੂੰ, ਆਦਰ ਨਾਲ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਭੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਂਗ। ਬਾਗਬ ਦੇ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਭੀ ਨਾ ਲੋੜੇ ਵੇਲੇ ਸਵਾਦਲਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਜਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਦੇ, ਅਸੀਸਾਂ ਦੇਂਦੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਭਰੂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਲਰ ਵਿਚ ਆ ਕੰਵਲ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਰਨੀ ਲਗ ਦੁਖ ਦਸਦੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਈਦ ਤੇ ਲਾਦੀਆਂ ਵੇਲੇ ਉੱਚੇਰਾ ਗਉਂ-ਘਾਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰਾਹੋਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਚੰਮਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਭਾਈ, ਭੇਡਾਂ, ਬੱਕਰੀਆਂ ਰਖ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਪਾਲ ਵੇਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਮਾੜਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਤੇ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰ ਕਪੜੇ ਭੀ ਲਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਾਂ ਲੁਕਰ ਭੀਤਾ ਦੇ ਜੋ ਆਪ ਦਾ ਆਉਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦੁਰਾਲ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਸਰਧਾ ਸਿੰਘ ਜੋ ਬਾਛਾ ਸਰ, ਦੁਰਾਲੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਆਪੋ ਉਥੇਚੋਂ ਪਤਾਸੇ ਲਿਆ ਵੇਡੇ ਸੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਹਿਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਹੋਈ ਸੁਣੀਓ ਸੁ। ਸਿੱਖ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਟਵਾਰੀ ਸੀ, ਤੁਰਕ ਉਸ ਦੀ ਭੀ ਪੱਤ ਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਖੀਤੇ ਦੀਆਂ ਸੁਣ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ, ਹੁਣ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ ਦੇਖੋ।

ਵਰਨੀ ਦਾ ਆਰੰਭ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੫ ਵਰਨ ੨੦੦੩ ਥਿਕਮੀ ੧੦੧ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਰੱਬਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਬੰਨੀਓਂ ਲਹਿੰਦੇ ਨਵੀਂ ਬਾਣੀ ਬੰਨੀ ਵਿਚ, ਘਿਓ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਾ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਰਖ, ਪਾਸ ਪ੍ਰਧ ਸੁਕੰਧੀ ਭਰਿਆ ਥਾਣਾ ਰਖਾ, ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਾ, ਭਜਨ ਦੀ ਵਰਨੀ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰੰਭੀ। ਸਿੱਖ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਲਾਏ। ਦੋ ਘੰਟੇ ਦੀ ਰੋਲ ਰਖੀ। ਤੇ ਘੜਿਆਲ ਭੀ ਘੰਟੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਵਜਾਉਣ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਾਈ।

ਚੰਗਾ ਵਰਨ ਖਸਣਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਸਰਸੇ ਕਦੇ। ਇਕ ਬਾਣੀਏ ਕੋਲ ਚੰਗੀ ਕਢੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਨ-ਪਸੰਦ ਲਗੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹੇ ਨੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤੂੰ ਮਰਚੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਕਢੀ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦੇ। ਉਸ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, ਮੈਂ ਕਢੀ ਕੱਚਟੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਬੋਝੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬਾਣੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਇਆ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀਓਂ ਸੁ ਸਭ ਮਲੋਰੇ ਦੇ ਸੋਰੇ ਦਾ ਮੈਂ ਅਕੇ ਬਾਰਾਂ ਸੌ ਦੇਂਦਾ ਸਾਂ ਸਾਲ ਦਾ। ਆਪ ਦੇ ਸਿੱਖ ੧੫੦੦ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੀ, ਮੁੱਲ ਭੀ ਕਢੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਹੁਸੀਂ ਨਾ ਮੇਰੀ ਆਲਾ ਭੜਿਆ ਸੇ। ਡਰੂਰ ਹੀ ਸੋਰਾ ਦੇਵੇ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਸਰਨੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਪਿਛਲੀ ਨਾਹ ਕੀਤੀ ਦੀ ਕੁਲ ਮੰਨੀ ਸੁਣ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਤੂੰ ਸਰਨ ਆ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਈ ਦੇਹ। ਉਹ ਬਾਰ ਸੌ ਕੱਚ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੋ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਲੈ ਲਵੇ। ਬਾਣੀਏ ਨੂੰ ਜਲ-ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਦਰ ਨਾਲ ਛਕਾਇਆ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਬਾਅਦ ਆਪੋ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, 'ਬਡਿਆਨ ਕੀ ਹੈ ਇਹੋ ਬਡਾਈ, ਬਿਨੈ ਸੁਨਤ ਹੀ ਬਸ ਹੋਇ ਜਾਈ।' ਤੇ "ਸਰਨ ਪਰੇ ਕੀ ਰਾਖਣਾ ਨਾਹੀ ਸਹਸਾਇਆ।" ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਰਤ ਵਖਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਹਲੇਮੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਜੋੜ ਜਾ ਕਿਹਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੋ, ਇਹ ਬਾਣੀਆਂ ਤਾਂ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲ, ਬਿਨੈ ਕਰ, ਸਾਨੂੰ ਠੱਗ ਛਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ

ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਬਾਣੀਏ ਲੋਕ, ਸਰਮ, ਅਣਖ, ਮਣਖ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਧਨ ਹੀ ਕਮਾਣਾ ਤੇ ਖਾਣਾ ਮੁਖ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਵਰਤ ਦਸਣਾ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਰਤਣਗੇ, ਚੰਗੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੈ, ਦਾਣੇ ਬਣਕ ਦੇ ਮਣ ਮੁੱਲ ਦਿਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਮਣ ਮੁੱਲ ਤੇ ਇਕ ਮਣ ਮੁਫਤ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਧੀਆਂ ਸਭ ਦਾਓ ਸਾਂਝੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਖਰੀਦੇ ਸਭ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੋਕਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਲੋੜਵੰਦ ਦਾਣੇ ਲੈ ਜਾਣ ਪਰ ਜਿਸ ਪਾਸ ਰਕਮ ਹੈ ਸੇ ਉਧਾਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕਹਾਇਆ, ਹੁਣ ਇਥੇ ਕੋਈ ਕਢੂ-ਘਾਤ ਨਾ ਕਰੇ। ਚਮੜੇ ਦਾ ਵਪਾਰ ਭੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਸਾਡੇ ਖੇਤਾਂ ਖੁਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਬੀਜੇ। ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾ ਖੇਡੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਨਕਰ ਦਾ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਉਧਾਰ ਦਿੱਤੇ ਦਾਣੇ। ਤੇ ਡੋਲਟ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਐਸਾ ਬੰਡ-ਤੋਲ ਹੋਵੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪਰਖਿਆ ਪੁਰਿਓ ਵੀ ਵੱਧ ਹੀ ਉਤਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ-ਮੱਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ ਟੁਰੇ, ਪਰ ਜੈਕਾਰਾ ਨਾ ਬੁਲਾਓ। ਆਪੋ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਹਿੱਤ ਨਾਲ ਰਹੋ। ਜਿਥਰ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਜੱਥਾ ਨਾ ਆਵੇ, ਕੋਠੀ ਵਾਲੇ ਉਡੀਕ ਕਰੋ। ਕਿਸੇ ਓਭਤ ਨਾਲ ਘੱਟ ਭਿਜੇ। ਆਪੋ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਤ ਭੇਤ ਰਖੋ।

ਹਰ ਨਗਰ ਦੇ ਵਸਲ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਭਾਲ ਲਈ ਜੱਥੇ ਟੁਰਦੇ ਸੀ। ਜਲ ਰੇ ਖੁਹਾਂ ਤੋਂ ਥੱਚ ਸਿੱਖ ਛਕਦੇ ਸੀ ਤੇ ਸਰਦਾਈ ਪਰਛਾਦੇ, ਪਿਛੋਂ ਭੀ, ਸਿੱਖ ਲੱਤ ਪਈ ਨੂੰ ਪੁਚਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਵਿਚ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਐਸੇ ਸੀ ਜੋ ਆ ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਸੰਝੀ ਨਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਯੋਗ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਵੇਡੇ ਦੀ ਪਛਾਣ

ਡਿਪਟੀ ਜਥਾ ਮਲੇਰੇ ਬੰਗਲੇ ਆਇ ਅਗੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਹੁਣ ਏਥੇ ਕਢੂ ਨਹੀਂ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇਣੀ ਦੀਦ ਤੇ ਸਾਦੀਆਂ ਤੇ। ਚਮੜੇ ਦਾ ਵਪਾਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣਾ। ਉਸ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਅਗੇ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾ ਬਦਲਾ ਕੇ ਵਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਹਿਰ ਦਾ ਐਕਸੀਅਨ ਚੁਚਾਲ ਆਇਆ ਤੇ ਕਹਿ ਗਿਆ ਨਹਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਜਿਤਨਾ ਚਾਹੇ ਵਰਤੇ, ਪਰ ਬਰਸਾਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਓਟੂ ਭਰੇ ਤੇ ਹੀ ਆਵੇਗਾ। ਸੇਤ ਸਿੰਘ ਨਲਵਾ ਛੋਟਾ ਪੁਣਸ ਕਪਤਾਨ (ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ.) ਸਰਸੇ ਰਹਿੰਦਾ,

* ਵਕਤੀ ਰੋਗ ਤੇ ਹੀ ਇਹ ਆਇਆ ਸੀ।

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਜਾਣਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਆਇ ਲਗਾ। ਫੁਜਰਾਂਵਾਲਿਉਂ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਏ ਦੀ ਅੰਸ ਵਿਚਾ ਸੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਇਹ ਲੋਕ ਬੜੇ ਵਿਫੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਤੁਸਾਂ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਤੇ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਟੁਰਨਾ। ਤੇ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰੇ ਬੇਦਾਦ ਰਿਲਾ ਫੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਹੱਲੇ ਨੂੰ ਟੁਰੇ। ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਨੇ ਮੇਨੂੰ ਗਿਆ ਨਾ ਜਾਨਣਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਮੇਰੀਆਂ ਮੱਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਚੇਤੇ ਰੱਖ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਰਲਣਾ ਤੇ ਨਰਮਾਈ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ। ਡਜਨ ਬਾਣੀ ਕਰਨੇ।

ਹੱਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟਿੱਬੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਚਿੱਠੀ ਘਲੀ ਸੀ ਹੋਲਾ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰੇ ਦੇਖੀਏ। ਉੱਤਰ ਦਿਤੇ ਨੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਰੋਟਕਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋਵੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਤਪ ਨੇ ਹੀ ਏਧਰ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਵਲ ਹੀ ਰੁਖ ਰਖਦਾ ਸਾਂ। ਹੋਲਾ ੨੩, ੨੪, ੨੫ ਫਗਣ ਮੀ। ਵਿਲੱਕਿਆ ਵਾਲੇ ਸੇਠਾਂ ਵਲੋਂ।

ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਹਰ ਫਸਲਾਂ ਬਿਰਖਾਂ ਦੇ ਸੇਭਾਲ ਖਿਆਲ ਵਾਲਾ ਜੱਥਾ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਕੋਠੀ ਨਾ ਆਇਆ। ਕੋਠੀ ਭੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਾ ਛਕਿਆ। ਚੁੰਡ ਨੂੰ ਭਾਏ ਜਥੇ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾਈ ਸੰਤੋ ਡਰਕਾਲੀਂ। ਅਕੀਂ ਉਹਨਾਂ ਵੀ ਬੁਲਾਈ, ਰਲ ਕੋਠੀ ਆਏ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਛਕਿਆ। ਬਾਹਰ ਫਸਲ ਦੇ ਕਟਕੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਮ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਖੇਤ ਵੇਖ ਬੀਜਣ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦਾਟੇ ਜਾਂ ਰੂਪਏ ਕਰ ਲੈਣੇ, ਨਾਮ ਲਿਖ ਲੇਣਾ, ਇਹ ਲੋਕ ਹਰੇ ਖੇਤ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦੇ ਤੇ ਖਾਦੇ ਸੀ। ਕਟਕੂਤ ਅੰਦਾੜੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸਿੱਖ ਬਿਨ ਵੇਡਿਆਂ ਛੱਲੇ ਦਾਲੇ ਲਈ ਲੈ ਆਂਦੇ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਧਾਂ ਭਿੜਕਿਆ ਤੇ ਉਸੇ ਮੁਕਾਰੇ ਦੇ ਘਰ ਘਲੇ ਸੀ। ਤਦੋਂ ਇਹ ਆਪੇ ਵਿਚ ਸਨੇਹ ਸੀ ਤੇ ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਨਾ ਖਾਣ ਦਾ ਨੇਮ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੇ ਹੋਰ ਹੀ ਕੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਵੰਡਾਰੇ ਦੀ ਹਲਚਲ

ਬਿਲਿਆਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਹਥਾਰੇ ਵਲ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਲੁਟਾਇਆ, ਮਰਵਾਇਆ, ਹੱਲੇ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਫਤਖੜੀ ਮਗੀ। ਰਾਤ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਭੀ ਅੱਕ ਲਾਈ। ਪਰ ਸਵੇਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਉਹ ਬਦਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਬੜੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗੀ ਹੀ ਹਰ ਬਹਿਰ ਉਪਾਧੀ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਹੁੰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੨੪ ਫਗਣ ਹੱਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਣਾਇਆ ਕੋਈ ਕੂਕਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਇਹ ਨਾ ਕਹਵੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਭਲਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਦੇ, ਅਵਲ ਤਾਂ ਬਿਆਸਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੈ ਜਾਵੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਾਵੀਓਂ ਚਰੂਰ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਬਰਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਬੋੜਾ ਵੀ ਉਦਮ ਕਰੋ ਉਹ ਬਾਲ-ਬੱਚਾ ਤੇ ਮਾਲ ਰਾਸ ਤਾਂ ਚਰੂਰ ਹੀ ਸਾਂਭ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਚਿਲੇ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਲਵੇ। ਇਹ ਤੀ ਬਚਨ

ਭੀਤਾ ਕਿ ਕੁਕਿਓ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਨਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਚੁਰਾਉਣੀ, ਖੋਹਣੀ।
ਤੁਹਾਡਾ ਭੀ ਬੁਰਾ ਸਮਝਦਾਰ ਘਟ ਕਰੇਗਾ। ਭੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਸਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਹੋਲੇ ਤੇ ਬਹੁਤ
ਹਲਚਲੀ ਹੋਈ ਤੇ ਸਭ ਨੇ ਮੰਨਿਆ, ਸੱਚਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਜਾਣਿਆਂ, ਕੂਕੇ ਅੰਥੇ ਹੀ
ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਚੁਚਾਲ ਹੋਲੇ ਦਾ ਮੇਲਾ

ਚੁਚਾਲ ਬੋਟਲੀ ਸੰਤ ਭੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਿਆਲੇ ਰਿਨਾ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਾਲਿਆਂ ਰਾਤ
ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਖਲੋ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ 'ਚ ਤੰਫੀਕ ਘਟ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਮੇਲਾ ਕਰਦਾ।
ਜੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਉਦਮ ਕਰੇ ਤਾਂ ਏਥੇ ਭੀ ਹੋਲੇ ਦਾ ਦਿਨ ਮਨਾਈਏ। ਸੰਗਤ ਸਤ ਬਚਨ ਭੀਤਾ,
ਪੁਜਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਭ ਨੇ ਪਾਇਆ। ਲੋਭੁ ਬਣਾਏ, ਬਤਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਹਵਨ
ਕੀਤਾ, ਕੁਝ ਪਾਠਾਂ ਕੀਤਿਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਕਰਨੇ ਚਾਲੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਹੇ। ਚੇਤ ਵਦੀ ਤੀਜ ਨੂੰ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਵਸ ਤੇ ਹੋਲਾ ਮੇਲਾ ਕੀਤਾ। ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਵਹਿਮੀ,
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕੂਕੇ ਆਦਿ ਨੇ ਇਸ ਦਿਨ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ। ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਮਿਤ ਭੈਰ ਪਾਏ। ਅਰਦਾਸਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ
ਖੁਸ਼ੀ ਲੀਤੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਲਾ ਕਰਨ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰੇ ਬੇਦਾਦ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਮੈਨੂੰ ਚੁਚਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਾ
ਹੁਕਮ ਦੇ ਗਏ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਏ ਸਾਧਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਹੁਣ ਲਿਖਣੇ ਹਨ। ਹੈ
ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਾਠਕ ਕਹਿਣ ਹੁਣ ਵੇਰ ਹੋਲੇ ਦਾ ਹਾਲ ਕਿਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਚੇਤ ਵਦੀ ਤੀਜ
ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ। ਮੈਂ ਇਹ ਉਕ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਚੇਤ ਵਦੀ ਤੀਜ ਚੁਚਾਲ ਹੋਲਾ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ
ਨਾ ਸੀ ਲਿਖਣਾ। ਕੁਲਫਹਾਰ ਜੀਵ ਹਾਂ, ਕੁਸੀਂ ਬਖਸ਼ਿਦ ਹੋ।

ਸ਼ੇਖੂਪੁਰੇ ਬੇਦਾਦ ਦਾ ਹੋਲਾ ੨੦੦੩ ਈ.

੨੦੦੩
੫)
੨੦:੨੨੪੬
੧੭੪੬

ਹੋਲੇ ਦਾ ਭੈਰ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰੇ ਬੇਦਾਦ ਪਿਆ। ੨੫ ਫਰਵਰੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ
੨੫ ਜੋਤਿਆਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਹੋਏ ਹਵਨ ਹੋ ਕੇ। ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ
ਨਮਿਤ ਕੀਤੇ ਪਾਠਾਂ ਤੇ ਅਨੰਦਾਂ ਵਲੋਂ ਗਿਣ ਪਚਾਨਰੇ ਆਦਿ ਤੇ ੩੫ ਦਸਮ ਕੰਥ ਦੇ ਭੈਰ
ਪਾਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਕਹਾਇਆ ਕਿ ਹੋਲਾ ਅਗੋਂ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਚਿਲੇ
ਖਲੀਦੇ ਨਕਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਏਧਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੁਰਲੱਭ ਹੋਣਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ

ਇਹ ਹੁਕਮ ਵੀ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੰਤਲੀ ਤੋਂ ਭਜਨ ਦੁਬਾਰਾ ਦੁਆਇਆ ਕਰਨ।

ਤਦਨ ਸਿੰਘ ਕੁਰਸਰਨ ਗਏ, ਕਹੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਜੋਗ। ਬ੍ਰਹਮ ਕਿਆਨ ਸੰਤਾਨ ਕੀ ਦਾਨ ਦਿਹੋ ਭਲੇ ਲੋਗ। ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰ ਸਿਖਨ ਸਿਉਂ ਹੋਤ। ਸੁਭ ਕੁਣ ਸਤ ਕੀ ਸਿਖਿਆ ਦਇਆ ਧਾਰ ਜਿਉਂ ਦੇਤ। ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਸੁਧ ਸੰਤਲੀ, ਧਰੂ ਹੀ ਤੇ ਮਾਂ ਬਾਪ, ਐਸੇ ਹੀ ਸੰਤਾਨ ਹੋਏ ਜੇਸੇ ਹੋਵੇ ਆਪ। ਨਿਪਜਣ ਤੇ ਨੀਯਤ ਕਰੇ, ਧਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਧਿਆਨ, ਬਣੇ ਨਮੂਨਾ ਜਗਤ ਪਰ ਧਰੂਹ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸੰਤਾਨ। ੨੦੦੩ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਹੂਆ ਸਾਲ ਬਤੀਤ, ਆਗੇ ਜਿਉਂ ਗੁਰ ਭਾਵੇ ਤੇਸ ਚਲਾਵੇ ਗੀਤ।

ਅਜ ਹੈ ਹਾਝਾਂ ਸਤਵੀਂ ਬੀਸ ਤਿਨੇਵਾਂ ਸਾਲ। ਕੁਰਸਸ ਜੀਵਨ ਕੀ ਕਥਾ ਧੁਰ ਤੇ ਦਈ ਦਿਆਲ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਮਤ ਮੁਝ ਹੀ ਬਾ ਅਨਪੜ੍ਹਾਂ ਸਮਾਨ। ਕਰੀ ਕਮਾਈ ਕਲਮ ਕੀ ਮੋਹਰੇਂ ਗੁਰ ਪ੍ਰਵਾਨ, ਜੈਸਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਣੀ ਦਾ ਤੇਸੇ ਹੀ ਮੈਂ ਭੀਨ ਆਪੇ ਕੀਤੀ ਬਖਸ਼ ਇਹ, ਬਣ ਉਸਤਾਦ ਬਸੀਨ।

ੴ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ।

ਸੰਮਤ ੨੦੦੪ ਬਿਕ੍ਰਮੀ 1947 ਈ

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੫, ਤੇਰੇ ਹੁਕਮੇ ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਸਤ ਕਾ ਹਲ੍ਹੁ ਜੋ ਆਇਆ। ਨਾਉ ਬੀਜਣ ਲਗਾ ਆਸ ਬਰਿ ਹਰਿ ਬੰਹਲ ਬਖਸ ਜਮਾਇ ਜੀਉ। ਹਉ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਇਕੁ ਪਛਾਣਦਾ। ਦੁਆ ਕਾ ਕਲ੍ਹ ਚਿਤਿ ਨ ਜਾਣਦਾ। ਹਰਿ ਇਕਤੇ ਕਾਰੈ ਲਾਇਓ ਨੁ ਜਿਉ ਭਾਵੇ ਭਿਵੇ ਨਿਬਾਹਿ ਜੀਉ।

ਸੋਰਠ ਮਹਲਾ ੫, ਉਸਤਾਤਿ ਕਰਹੁ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਅਪਨੇ ਜਿਨਿ ਪੁਰੀ ਕਲ ਰਾਖੀ। ਜੀਅ ਜੋਤ ਸਰਿ ਭਈ ਪਵਿਤ੍ਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸਚੁ ਸਾਖੀ।

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਿਰਦੇ ਧਾਰ ਕੁਰਵਾਕਾ ਦਾ ਆਸਰਾ ਅੰਦਰ ਏ ਗੁਰੂ ਜਸੁ ਦੇ, ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਚਾਰ, ਸਾਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਆਰੇਭ ਕਰਦਾ ਹੀ ਏ ਅਰਜ ਕਰਦਾ ਹੀ ਹੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸਾਵਣ, ਇਹ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਤਿ ਕਾ ਹਲ, ਆਪ ਦੇ ਸੱਚੇ ਜਸ ਦਾ ਹਲ ਜੋਤਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਪਾਸੋਂ, ਹੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਜਸ ਨਾਮ ਦਾ ਬੀਜ ਇਹ ਆਸ ਰਖ ਬੀਜਣ ਲਗਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲ

ਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਬਖਸ਼ ਕਰ ਬੇ ਬੋਹਲ ਜਮਾਣ ਗੇ । ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀਓ, ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਰੂਪ ਕੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀਓ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ । ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੱਲ, ਪਛਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਤ ਬਿਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਰਪਾ ਬਰਕੇ ਦਿਸ ਕਾਰੇ ਲਾਇਆ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਇਹ ਜਸ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਵੇ । ਤੇ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਦਾ ਉਸਤਤ ਆਪ ਦੀ, ਸਤਿਗੁਰੇ, ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਰਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਤ ਧਰਮ ਦੀ ਕਾਰ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਸਿੱਖੀ ਜਗ ਬੇਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਤ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚੀ ਸਾਖ ਕੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਾਲੀ ਕਾਇਮ ਰਖੀ ਹੈ । ਜੋ ਜੀਅ ਆਪ ਦੇ ਜਸ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ ਸੁਣਨਕੇ ਸੋ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਣਕੇ ।

ਮੈਂ ਵਹਿਮੀ ਕੁਰ ਰਹਿਮ ਵਾਰ, ਬਖ ਕਿਰਪਾ ਮੈਂ ਮਨ ਦਿੱਤਾਰ

ਜੋ ਰਾਮ ਦਰਸ ਕਾ ਪੁਰਦੇਂ ਜਸ ਅਪਨਾ ਸਦਾ ਫਰੁਰ ਦੇਂ ।

ਇਨ ਦੰਨੋ ਬਿਨ ਭਰਪੂਰ ਕੀਆ, ਨਹਿ ਮਾਂਗਤ ਅਨ ਕੁਫਕੁਰ ਜੀਆ ।

“ਆਹ ਲੈ !”

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੋਖਪੁਰੇ ਬੇਦਾਦੇਂ ਕਾਰ ਤੇ ਸਮੇਤ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਂਗਰੀ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਰਾਈਵਰ ਦੇ ੨੫ ਵਰਣ ਨੂੰ ਲਾਹੇਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ । ਕਾਰ ਮਕਰ ਛੱਟੀ ਟਰਾਲੀ ਲਾਈ ਸੀ । ੭੦-੭੫ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਰਕਮ ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਪਸਤੌਲ ਕੋਲ ਸੀ । ਬਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਚੋਂਕੀ ਕੋਲ ਖਲਾਰ, ਸਿਪਾਹੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਪੁਛੇ । ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦੱਸਿਆ, ਉਹ ਤੇ ਛੱਟੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ । ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਕਾਰ ਅਨਾਰ ਕਲੀ ਥਾਣੇ ਆਂਦੀ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਥਾਣੇਦਾਰ ਅੰਦਰ ਰਖ ਲਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰ ਥਾਣੇਦਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਤੁਰੇ । ਤਾਹੀਓਂ ਇਕ ਪਾਸਿਓਂ 'ਸਹਿਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗੀ ਹੈ', ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆਇਆ ਤੇ ਹੁਕਮ ਆਇਆ ਤੁਰਤ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਅੱਗ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਓਂ । ਥਾਣੇਦਾਰ ਤੁਰੰਤ ਓਧਰ ਨਸ ਗਿਆ ਤੇ ਮੁਨਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਾਓ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਤੁਸਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਮੰਗਾ ਲੈਣੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਰ ਦੇ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਅਸਤਬਲ ਵਾਲੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਪੁੱਛਾਇਆ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਲ ਛੱਕ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਏਥੇ ਭਾ 'ਆਹ ਲੈ', ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਛੱਟੀ ਸਾਹਿਬ ਅਪੜੀਏ । ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਕਾਰ ਵਿਚ ਤੇਲ ਤੁੰਬਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਿਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਕਰਵਿਓ ਲਗਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਦਾਸ ਨਾਮੀ ਸੇਠ ਨੂੰ ਜਦ ਤੇਲ ਪੁਛਿਆ, ਉਸ ਕਿਹਾ, ਕੁਝ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸ ਸਮੇਂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਬੋਲੋਂ ਹੀ ਤੇਲ ਦੇ ਦੇ । ਉਸ ਕਿਹਾ ਠਵੀਂ ਕਾਰ ਤੇਲ ਭਰਾ ਆਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ

ਲੈ ਲਏ ਤਾਂ ਭੋਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਵਿਚਲਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੮੦੦੦ ਦੀ ਮਰਕਰੀ ਕਾਰ ਲਈ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਰਕਮ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹਾਤ ਹੀ ਸਵਾਰ ਹੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ। ਮਹੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾਂ ਜਗਾ ਕਿਹਾ, ਹੋਸ਼ ਨਾਲ ਫਿਰਨਾ, ਬਾਹਰ ਆਏ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ, ਬਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹਲਚਲ ਮਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਾਗ ਕੇ ਤੇ ਪਛਾਣ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵੜਨ ਦੇਣਾ, ਕਹਿ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪੁਜੇ।

ਪਤਾ ਸਤਨਾ - ਨਿਕਲੂ ਕੋ ਟਾਂ ਵਿਰਾਣਾ - ਤੇਰਾ ਜਿਥੇ, ਪਿਥੇ ਪਿਥੇ - ਅਰਾਮ
ਭਾਣਾ

ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨਹਿਰ ਤੇ ਬੀੜ ਵਿਚ ਸਭ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਹੱਲੇ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕੇ ਰਾਹੇ ਹਲਚਲੀ ਵੇਖੀ ਸੁਣੀਂਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਸਾਂ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਤੇ ਲੱਭ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਦਿਹਾੜੀ ਆਰਾਮ ਬੀੜਾ ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਬਦਾਮ ਵਲ ਬੁਲਾ ਬੁਲਾ ਵੱਡੇ। ਲਾਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਾਵਿਆਂ ਨੂੰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪੱਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਲ ਪਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਦਰ ਆਏ ਦੀ ਆਦਰ ਨਾਲ ਜਲ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਡੇਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਵਾਲੇ ਨਗਰਾਂ ਵਲ ਦੇ ਕਹਿ ਕੇ ਕਾਰ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਸਰਸੇ ਵਲ ਚੁਰਾਣ ਕੰਟਲੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਘੰਟਾ ਠਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਅਰਦਾਸੇ ਬਾਅਦ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ, ੨੯ ਫਰਵਰੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਰਾਣ ਆਇ ਦੇਖ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਜੈਕਾਰੇ ਭਜਾਏ। ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਸੋਰਾਂ ਖੋਈਆਂ। ਸਭ ਆਇ ਚਰਨੀ ਲਏ, ਮੁਖ ਮਸਤਕ ਦੇਖ ਦੁਖ ਛੱਡੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਬਚਨ ਸੁਣਾਵਿਆ, ਜੋ ਸਮਾਂ 'ਆਹ ਲੈ', ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਆਇਆ, ਅੱਖੀਂ ਦੇਖ ਆਏ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆਏ ਹਨ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹਥਿਆਰ ਕਾਰ ਖੁਰਾ ਆਏ ਸਾਂ। ਹਥਿਆਰ ਲੁਧਿਆਣਿਓਂ ਬਾਗੜ ਭੇਜ ਮੰਗਾਏ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਕਾਰ, ਕੋਠੀ ਘੋੜਿਆਂ ਕੋਲ ਹੀ ਛੱਡੀ, ਨਵੀਂ ਲੈ ਨਿਕਲੇ ਹਾਂ ਲਾਹੌਰ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਦੇਖ ਨਾਨੂ ਸਿੰਘ, ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗੀ ਹੈ। ਸੋ ਦੇਖ ਆਏ ਹਾਂ। ਜੇ ਰੋੜਾ ਪਹਿਲੋਂ ਪਿਛੇਰ ਵਲ ਪੈਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਸੋ ਭੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇਰ ਵਲੋਂ ਲੁਟਾ ਮਾਰ ਖਾ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਪੁਜਿਆ ਹੈ, ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਹੱਲੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਤੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਜੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਖਲੀਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਹਰ ਨਗਰ ਪੁਜ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਹਾਓਗਾ। ਹੁਣ ਜਾਪਦਾ ਏ, ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਪਾਰ ਰਹਿਣ, ਤੇ ਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਲਾਲਚ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਔਖਾ ਹੋਵੇਗਾ ਓਧਰ। ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਹੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਏ, ਤੇ ਜਾ ਦੇਵਾਂਗੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੇਠੀ ਗੁਜਰਾਵਾਲੀਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੋਲਾ ਕੀਤਾ, ਸਾਧਾਂ ਦਾ ਘਰ ਏ। ਹੋਲੇ ਦਾ ਬੜਾ ਰਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ੧੪ ਸਾਲ ਹੋਣ ਨੇ, ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਿਰਾ ਸੀ, ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤੇਕ ਨਾ ਕਰੇ, ਮਤੇ ਕੱਢ ਹੀ ਲਾਹੁ ਦੇਵੇ। ਰਾਹੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬੇਹਥਿਆਰੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਹੀ ਹਨ, ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ। ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ, ਐਸੀ ਮੋਰੀ ਰਸਤੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘਾਵਾਂਗਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲਗੇਗਾ। ਸੋ ਇਹ ਬਿਧ ਛਮੀਨ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੀ ਉਸ ਰਾਮ ਬਣਾਈ ਹੈ।

ਸਾਡਾ ਨੋਟ
ਕਰਨਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਚੁਚਾਲ ਰਹੇ, ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਿਲਿਆ, ਲਾਹੌਰ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ, ਗੁਜਰਾਵਾਲਾ, ਸਿਆਲਕੋਟ, ਭਸਕੇ, ਗੁਜਰਾਤ, ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ, ਅਟਕ, ਮੁਲਤਾਨ, ਕੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਲਾਇਲਪੁਰ, ਸਰਗੋਧਾ, ਮਿੰਟਕੂਮਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਵੱਡੇ ਨਗਰਾਂ ਦੇਈ, ਚੰਟੀ, ਵਰਨੀ, ਸਮਸੇ, ਗਿਲ, ਬਿਆਲਾ, ਭਬਰ, ਖੰਡਵਾਲੀ, ਚਵਿੰਡੇ ਆਦਿ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਸਭ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੋ ਸਮਾਂ ਸਾਡੇ ਪੱਖ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੇ ਬਿਰਧ ਸਾਧੂ ਦਸਦੇ ਸੀ, ਕਿ ਆਹ ਠੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਤੇ ਕੱਢ ਨਹੀਂ ਫੜਨੀ ਮਿਲੇਗੀ, ਉਹ ਸਿਰ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਸੀਂ ਮਾਣ ਥਾਲ ਬਿਰਧ ਮਾਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅਵਲ ਤਾਂ ਬਿਆਸਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਰਾਵੀਦਾਂ ਪਾਰ ਤੇ ਗੁਰੂਰ ਕਰ ਦਿਓ। ਬਹੁਤ ਬੇਇਤਬੀ ਤੇ ਲੁਟ ਮਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ਏਧਰ। ਹੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਜੋ ਨਹੀਂ ਵੀ ਤਰਸ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਆਂ ਤੇ ਹੀ ਕਰੋ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਦਾ ਕੁਲਾ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਭੀ ਵਰਨ ਵਰਨ ਵਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ।

ਮੈਂ ਤੇ ਏਧਰ ਚੁਚਾਲ ਵਲ ਹੀ ਸਾਂ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਓਨਾ ਜ਼ਿਲਿਆ ਤੇ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਜੋ ਤਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲ ਸੀ, ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਇਕ ਜ਼ਿਲੇ, ਇਕ ਇਕ ਨਗਰ ਇਕ ਇਕ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲ ਜਾ ਜਾ ਸੱਦ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਵੇਲਾ ਜੇ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਦਾ। ਤੇ ਬਚਨ ਅੱਖੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਕਰਦਿਆਂ, ਜੋ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਹਉਕਾ ਲੈ ਕੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਅੱਥਰੂ ਫਿਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਚੁਚਾਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆ ਦਸਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਏਸ ਏਸ ਜ਼ਿਲੇ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋ, ਫਿਰ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਖ ਆਏ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਹੀ ਵੇਲਾ ਜੇ ਦੂਰ ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਬਚਨ ਯਾਦ ਕਰ ਏਧਰੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸਕਤ ਭਾਵੇਂ ਮੋਰੀ ਸੁਣੇ, ਮੰਨੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਹੋਲੇ ਤਾਂ ਲੈ ਹੋਕਾ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੁਰਖਰੂ ਹੀ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਕੁਹਿ ਨਹੀਂ ਸੁਕੇਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਸੁ ਪਤਾ ਦਿੱਤਾ। ਮਤਾ ਸਭ ਨੂੰ ਜੰਗ ਜਾਵੇਗਾ/ਨਕ ਮੋਰੀ ਕੋਈ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਨੂੰ ਬਰਮਾਲੀ ਪੁਰ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਆ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਪੱਕ ਸਿੱਧੀ ਸੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਸੁਭਾਸ਼ ਤੋਂ ਜਾਪਾਨ ਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸੁਣ ਸਿੱਖ ਸਜਿਆ ਹਾਂ। ਤੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ

ਜੀ ਹੁਣ ਤਿੱਬਤ ਵਲ ਹਨ। 'ਨਿੱਤ ਪੂਛੇ ਪੰਡਿਤ ਜੋਇਸੀ, ਪੀਆ ਕਦੋਂ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇਸੀ।
ਮਿਲ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜਾ ਖੋਇਸੀ'—ਵਾਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੀ ਤਿਸ ਸਮੇਂ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਪਿਤਾ ਧਰਮ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਕੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਾਕ ਹਨ—'ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੇ ਹਰਿ ਜੇਹਾ। ਭੋਵੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸੁ ਦੋਹਾ॥ ਜਿਉ ਜਲ ਭਰੇਕ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਫਿਰਿ ਸਲਾਏ ਸਲਾਏ ਸਮਾਇਦਾ... ..। ਰੂੜੇ ਠਾਕੁ ਰੁ ਕਿਤੇ ਵਸਿ ਨ ਆਵੈ। ਹਰਿ ਸੇ ਕਿਵੁ ਕਰੇ ਜਿ ਹਰਿ ਕਿਆ ਸੰਤਾ ਭਾਵੈ॥ ਕੀਤਾ ਲੋਤਨਿ ਸੋਈ ਕਰਾਇਨਿ ਦਰਿ ਫੇਰੁ ਨ ਕੋਈ ਪਾਇਦਾ॥'

ਸੋ ਸਚੇ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਸਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਦੇਵਾਲੀਏ ਨੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਨੰਬਰਦਾਰੀ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਹੋਰਨਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਹਾਕਮ ਪੁਛਿਆ, ਕੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਚੰਗੀ ਮਾਲਕੀ ਤੇ ਆਇ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਭੀ ਕੋਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ? ਸਭਨਾਂ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਤੇ ਸਉਣ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਹਾਕਮ ਕਿਹਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਤਰੀਕੇ ਮੈਂ ਬੁਲਾਵਾਂ ਹਾਂ ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਆਉਣਾ। ਸਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਤ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘਣੀਏ ਦੇ ਮਾਲਾ ਵੇਰਦੇ ਬਚਹਿਰੀ ਗਏ। ਹਾਕਮ ਨੇ ਸਭ ਦੀ ਨੀਤੀ ਸੋਚਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਨੰਬਰਦਾਰੀ ਸਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕਿਹਾ, ਜਾ ਤੇਨੂੰ ਲਾਟ ਕੀਤਾ*। ਕਿਸੇ ਕੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਟ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਕਲਮ ਹੈ? ਸੰਤ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ ਤੇ ਪਿਤਾ, ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਕਹੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰੇ, ਪਰ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੁਲ ਨਾ ਮੋਹਰਬਾਨ' ਜੋ ਵਾਕ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਰਥਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਵੇਖ ਲਈ ਜੇ ਲਾਟ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਖੀਂ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਤੇ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਐਸੀ ਹੋਈ ਬਈਆਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਾਰੀਆਂ ਟਪ ਕੇ ਉਹ ਅਫਸਰ, ਲਾਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਜਿਸ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਕਲਮ ਹੈ, ਲਾਟ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ, ਉਹ ਆ ਕੇ ਸੰਤ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਤੇ ਕਿਹੋ ਸੁ—'ਸਬਦੇ' ਹੀ ਬਕਤ ਜਾਪਦੇ ਜਿਨ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਚੀ ਹੋਇ। ਤਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇ। ਇਹ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਿਤਾ ਧਰਮ ਪਾਲਿਆ ਹੈ।

* ਰਹੱਸ ਹੋਣ ਦੀ ਅਸੀਸ ਦਿਤੀ।

ਵਧੀਕੀ ਜਰ ਲਵੇ

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਲਿਮ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ, ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰੇ ਬੇਦਾਦ ਦੇ ਹੱਲੇ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜੁਲਮ ਕਿਸੇ ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਭੀ ਜੁਲਮ ਦੇ ਮੂੰਹ ਹੀ ਮਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸੁਣ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ ਬੋਲਿਆ ਸੀ। ਆਲਿਮ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਉਸ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਠੀਕ ਸਹੀ ਮੌਮਨ ਦਾ ਇਹ ਦੌਮਾਨ ਹੈ। 'ਲਾਇਕ ਰਾਹ ਵੇ ਦੀਨ' ਅਰਥਾਤ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਜੁਲਮ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੋ ਜੁਲਮ ਤੇ ਤੁਲਿਆ ਜਾਏ, ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਭੀ ਹੁਕਮ ਹੈ, 'ਕਤਲੋਲ ਮੁਗੀਆਤ ਅਜ਼ ਕਿਬਲਲ ਈਜ਼ਾਇ'—ਅਰਥਾਤ ਚਾਲਮ ਮੁਗੀ ਨੂੰ ਮਾਰੋ, ਪਹਿਲਾਂ ਝੂਥ ਦੇਣ ਤੋਂ। ਅਸੀਂ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਜਰਨਾ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਆਲਿਮ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਬਾਜਨੀਤੀ ਵੀ ਇਹੋ ਆਖਦੀ ਹੈ ਜਦ ਵਧੀਕੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸੋਚ ਫਰੇ ਤੇ ਸੂਰਾ ਹਾਰੇ ਸੋ ਜੀਤੋ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਮਾਰੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜਦ ਤਰਨਤਾਰਨ ਅਕਾਲੀਆਂ, ਕੂਕਿਆਂ ਤੇ ਵਧੀਕੀ ਬੀਤੀ, ਮਾਰਿਆ ਕੁਟਿਆ ਤੇ ਡੇਰਾ ਲੁਟਿਆ ਸੀ ਇਕ ਅਫਸਰ ਮੈਨੂੰ ਆ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖ ਦਿਉ, ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਅਦਾਲਤ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਭਰਾ ਰਿੰਜ ਹੋ ਲੜ ਪਏ ਹਾਂ। ਰਾਗੀ ਭੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁਠਾ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਨਸਬ ਕਿਉਂ ਮਿਥੀਏ? ਸਾਡੀ ਅਦਾਲਤ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਤੇ ਫਰਾ ਭਰਾ ਤੇ ਵਧੀਕੀ ਜਰ ਭੀ ਧਾਵਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਜਰ ਲਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਬਧੋਗਾ। ਜੇ ਵਾਧੇ ਵਲ ਟੁਰ ਪਈਏ ਤਾਂ 'ਜਾਵਤ ਗਾਲੀ ਏਕ ਹੋਇ ਆਵਤ ਹੋਇ ਅਨੇਕ' ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ ਤੇ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ 'ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੀਚਾਰੀਏ ਰਹੇ ਏਕ ਕੀ ਏਕ, ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਏ।' ਸੋ ਅਸੀਂ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਸੋ ਅਫਸਰ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਸੰਤ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਮੁਖਤਿਆਰ ਕੀਤੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਸਰਸੇ ਰੋਜ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਤੋਰ ਤੇ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਰੀਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਮੁਖਤਿਆਰ ਬਣਾਇਆ। ਸੰਤ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੱਬੇ ਵਿਚ ਕੰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਰਨ, ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜਨਜਾਤੇ, ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਵਹਿਮੀ ਹਿੰਦੂ ਢਕ, ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਾਥ ਕੀਤੇ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਜਨ ਭੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸਭ ਨਕਰਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਭੀ ਕਰਦੇ। ਫਸਲ ਲਕੜਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾਏ। ਘਟਾ ਰਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸਭ ਸਿੱਖ ਜਿਥੇ ਕਾਰੇ ਲਗੇ ਹੁੰਦੇ ਕਰਦੇ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਤ ਦਿਨ

ਇਕੋ ਕਰ ਜਾਤਾ। ਰਸਨਾ ਭੀ ਚਲਦੀ ਤੇ ਚਰਨ ਭੀ ਕੁਰੂ ਕੀ ਵਰਮਾਈ ਕਾਰ ਦਾ ਆਹਰ ਰਖਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਟਿੱਬੀ ਭੀ ਰਹੇ, ਫੇਰ ਜੱਤਕੀ ਸਿੱਧੀਆਂ ਪਾਸ ਜਾ ਟਿਕੇ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਸਤੀ ਦੀ ਲੋਰ ਹੁੰਦੀ, ਰਾਤੀਂ ੧੨ ਕੱਚਾ ਤੋਂ ਆ ਟਿੱਬੀ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣ ਵਾਪਸ ਜੱਤਕੀਂ ਜਾ, ਦਿਨੇ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ। ਹੁਣ ਭੀ ਉਵੇਂ ਅਣਬੰਕ ਲਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ ਹਨ ਕੁਰਸੇਵਾ ਤੇ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਟਿੱਬੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਭੀ ਤੇ ਜੱਤਕੀਂ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਭੀ ਤੇ ਹੁਣ ਕੁਚਾਲ ਭੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਸ਼ਬਦ ਰਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਬਿਛ ਤਲੇ ਕਈ ਕਈ ਘੰਟੇ ਕੱਲੇ, ਇਕ ਚੇਕੜੇ ਬੈਠੇ ਲੰਮ ਲੰਮੇ ਘੁਟ ਭਰਦੇ, ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਝਜਨ ਕਰਦੇ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਡਕ ਹੀ ਨਾ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਥਲਾਵਾਂ ਜਾਂ ਉਠਾਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੜੇ ਰੁਝੇ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਸੀ। ਗੱਰਾ ਸੂਹਾ ਲਾਲ ਰੋਕ, ਲੰਮਾ ਕੱਦ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਡਾਂਗ ਵਜ ਜਦੋਂ ਜੱਥੇ ਅੱਗੇ ਲਗ ਕੁਰਦੇ ਤਦ ਭੀ ਕਈ ਹਮਾਤਤ ਭੱਜ ਕੇ ਹੀ ਮਿਲਦੇ। ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਦੇ ਸੰਤ ਜੀ ਕਈ ਵਾਰ ਬਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਸਾਧੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੁਹਾਨੂੰ ਬੜਾ ਉੱਤਮ ਪਦਾਰਥ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੁੱਖਾ ਨਾ ਛਕਣਾ। ਅਰਥਾਤ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਕੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਵਿਸਰੇ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਠੀਕ ਹੀ "ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੇ", ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ।

ਸਿੱਖਿਆ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੨੮ ਚੇਤ ਕੁਚਾਲ ਆਪਣੇ ਖਰੀਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੱਟੇ ਮੱਟੇ ਬਿਮੀਂਦਾਰ ਵਾਹੀ ਵਾਨ ਸੱਦੇ ਤੇ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਆਦਰ ਕਰ ਕਿਹਾ, ਤੇ ਸਮਝਾਇਆ, ਕੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਫ ਵਰਤੋਂ ਰਖੋਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਭੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਖੀ ਹੀ ਰਖਾਂਗੇ। ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਮੁੱਲ ਜਾਂ ਮੰਗ ਕੇ ਲਵੇ, ਚੋਰੀ ਜੋਰੀ ਨਾ ਕਰਨੀ। ਤੇ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕੁਸੀਂ ਭੀ ਧੀਰਜ ਹੋਸਕੋ ਨਾਲ ਦਿਨ੍ਹਾਂ ਲੰਕਾ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੱਕ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਰਹੇ ਪਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਦੀ ਹਵਾ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੇ। ਨਾਲੇ ਸਿਆਣੇ ਜੋ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਸਾਲ ਭਰ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਗਾੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਭੀ ਸਾਲ ਭਰ ਨਹੀਂ ਸਵਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸੋ ਭੀ ਸੋਚ ਰਖਣੀ ਹੈ। ਮਤ ਹੱਕ ਸੁਭਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਕੁਝ ਚਿਰ 'ਮਨ ਜਿਣ' ਵਾਲੇ ਪਾਸਾ ਹੀ ਵਾਬ ਵਰਤਣਾ ਹੈ ਦੇਖੋ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਅਭਰਿਆਂ ਕਰ ਸਮਝਾਇਆ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਾਮੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾ ਬੰਲਦਾ ਤੇ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਅਕੇ ਹੀ ਇਕ, ਆਦਮੀ ਨਾਲੋਂ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਏਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਮੁਖਤਿਆਰੀ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਭੀ ਹੋਈ। 'ਅਭਿਆਨ ਤਾਹੀਨ' ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਮਤ ਵਰਤੋ। ਤੂੰ ਭੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਕਹਿ ਓਮ੍ਹੀ ਰਖਣਾ। ਨਾਲੇ ਜਦੋਂ ਤੇਜ਼ ਕਰਤਾ ਫਰਤੇ ਕਹਿ ਦੇਵੀਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਭੱਲ ਆਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਔਖਾ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਮ ਰਚਾ ਹੈ ਜਾਣੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਥਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ, ਤਰਨ ਸਿੰਘ, ਕੋਧਾਨਾ ਸਿੰਘ, ਤੇ ਹੋਰ ਖਾਸ ਖਾਸ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਸਾਖੀ ਤੋਂ ਹੋ ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਉਦਮ ਦੇਣ ਤੇ ਰਕਮ ਰਹਿੰਦੀ ਕਈਆਂ ਵਲੋਂ ਲੈਣ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਵਾਲੀ ਤਰਫ ਕੰਧ ਉੱਚੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਕੋਠਿਆਂ ਤੇ ਕੋਠੜੀਆਂ ਪਾਣੀਆਂ, ਚੋਹੀਂ ਬਾਹੀਂ। ਰਾਤ ਜਾਗ ਕੇ ਰਹਿਣਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭੇਤ ਅੰਦਰਲਾ ਨਾ ਦੇਣਾ। ਆਪੋ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਮਤਾ ਮੇਲਣਾ, ਇਨ ਦੀ ਖਾਰਵਾਈ ਈਸਣੀ। ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਬਾਵੇ ਨੂੰ ਜੋ ਦੇਭੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਮਾਰ ਦਿਓ। ਬਾਕੀ ਆਪੋ ਟੁਰ ਜਾਣਕੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਥਾਹ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਭੀ ਰਖਦੇ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਚੀ ਸਿੱਖ ਕੋਠੀ ਭੀ ਤੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਰਖਦੇ। ਤੁਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤੁਰਕੀ ਭੱਲਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਹਲਚਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬਾਂ, ਤੇ ਪੱਕੀ ਬੀੜੀ, ਰਖ ਦੁਆਲੇ ਵਾੜ ਕਰਨੀ, ਮਤ ਕੋਈ ਬੀੜੀ ਪੀਂਦਾ ਅੱਗ ਲਾ ਘਾਹ ਵੂਕ ਦੇਵੇ। ਦੇਲਨਾਬਾਦ ਦਾ ਰਸਤਾ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾਲੀ ਤਕ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ। ਇਹ ਲੋਕ ਅੰਦਰੋਂ ਰਾਜੀ ਨਹੀਂ ਚਹੇ ਸਾਡੇ ਆਉਣ ਤੇ ਕਹਿ ਵਿਦਾ ਹੋਏ।

ਦਾਖ਼ੇ ਥਿਰਥੇ ਗਏ

੪ ਵੈਸਾਖ ੨੦੦੪ ਜਗ ਮਲੋਰੇ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਬਾਣੀਏ ਦੀ ਹੱਟੀ ਨੂੰ ਰਾਤ ਅੱਗ ਲੱਗੀ। ਲੋਕਾਂ ਮਸਾਂ ਪਾਣੀ ਪਾ ਜਤਨ ਕਰ ਜੀਅ ਬਚਾਏ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਸਵੇਰੇ ੫੦-੬੦ ਸਿੱਖ ਲੈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਜਾ ਦਬਾਇਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਦੁੱਖਾਂ ਅੱਗ ਲਾਈ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿਣ ਅੱਗ ਕੁਦਰਤੀ ਲੱਗੀ। ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਅੱਗ ਲਗਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਹੇ ਤੁਸੀਂ ਕਸੂਰੀ ਹੋ, ਮੈਂ ਬਾਣੇ ਰੀਪੋਰਟ ਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਟਾਣਾ ਹੈ। ਤੁਹਕ ਤਰਲਾ ਭੀ ਕਰਨ ਤੇ ਸੋ ਹਰਜ ਹੋਏ ਦਾ ਦੇਣ ਭੀ, ਤੇ ਨਾਲ ਦਾਬਾ ਭੀ ਦੇਣ ਕਿ ਜੇ ਨਾ ਮੁੜਕੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਮੈਂ ਵੱਖ ਕਰ ਕਿਹਾ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਹੋਸਲਾ ਰਖਣਾ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹੋ ਆਖਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕਹਿ ਨਾ ਮੁੜਿਆ ਤੇ ਕਿਹੋ ਸੂ ਅਸੀਂ ਭੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੁਕਾਕੇ। ਰਾਣੀਆਂ ਬਾਣੇ ਇਕਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਣੇਦਾਰ ਦੀਨੀ ਭਾਈਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕੀਤਾ। ਸਰਸਿਓਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ

ਫੁਟ ਆਏ ਜੋ ਫੜਾਏ ਸੀ। ਜੋ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਦਾਬੇ ਮਾਰੇ ਸੀ ਸਾਰੇ ਵਿਰਥੇ ਹੀ ਕਾਏ ਤੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਵੀ ਗਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਟਿੱਬੀ ਤੇ ਨੌਹਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਾਵੀ ਬਿਆਸ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਮੰਡੀ ਵਲ ਵੀ ਜਾ ਵੱਸੋ ਸੀ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਸੀ ਕੁਝੋ ਡਰਦੇ ਨੱਸ ਗਏ ਹਨ। ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਏਲਨਾਬਾਦ ਭੀ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਕੋਠੇ ਲਏ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਚੁਚਾਲ ਹੀ ਆ ਰਹੀਏ ਜਾਂ ਏਲਨਾਬਾਦ ਹੀ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਟਿੱਬੀ ਤੇ ਨੌਹਰ ਬੜਾ ਰਹੱਤਮ। ਏਲਨਾਬਾਦ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਵੇਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਚਿਰ ਹੀ ਹਲਚਲੀ ਪਵੇ ਚੁਚਾਲ ਦਵਾਲੇ ਭੀ ਪਵੇਗੀ। ਸਿੱਖ ਬਾਲਣ ਤੇ ਜੀਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸੰਝਦੇ ਸੀ।

ਏਲਨਾਬਾਦ

ਇਹ ਏਲਨਾਬਾਦ ਨਾਮ ਖਤਿਆਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੀ। ਸਕੇਨਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਇਹ ਨਾਂ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੇ ਚੁਚਾਲ, ਜਕਮਲੋਰ ਆਦਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਸੀ। ਉਹ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਲ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਚੁਰੂ ਦਿਆਂ ਸੇਠਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ਼ੇ ਲੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵੇਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਮੇਮ ਦਾ ਨਾਮ ਏਲਨਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ, ਰੇਲ ਦੀ ਲਾਈਨ ਆਈ ਸਮੇਂ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਏਲਨਾਬਾਦ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਿਖਵਾਇਆ ਤੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਮੇਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਮਿਨਚਨਾਬਾਦ ਨਾਮ ਦਾ ਪਿੰਡ ਵਸਾਇਆ ਤੇ ਵੀਸਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮੁਰੱਬੇ ਭੀ ਦਵਾਏ। ਬਾਹਟ ਲਈ ਆਪਣੀ ਢਮੀਨ ਭੀ ਵੀਸਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਹਿੰਦੂ ਚੜ੍ਹੇ ਭੀ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਮਿਨਚਨਾਬਾਦ ਆਏ ਸੀ ਵੀਸਾਈਆਂ ਦੇ ਤੇ ਇਹ ਕੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਹੋਏ ਦੱਸੀ ਸੀ ਕਿ ਸਕੇਨਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਡੀ ਇਹ ਇਮਦਾਦ ਕਰਦਾ ਦੇ। ਸੇ ਦੇਧਰ ਆ ਉਸ ਚਾ ਇਹ ਪਿਛਾ ਭੀ ਸੁਣਿਆ।

ਹਲਚਲੀ ਸਮੇਂ ਕੁਝੇ

ਇਸ ਹੀਲੇ ਸਮੇਂ ਭੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹਲਚਲੀ ਸਮੇਂ ਭੀ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੁਝ ਠਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਜੋ ਸਿਆਣੇ ਸੀ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੌਦੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਘੇਰਿਆ ਤੇ ਕੁਕਾ ਜਾਣ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਸੂਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਖਨਊ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਦਰੇ ਪਾਸ ਮੁਸਲਮਾਨ

ਜਿਪਾਹੀਆਂ ਘੇਰ ਕੇ ਹੀ, ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮੇਂ ਵਾ ਬੁਝ ਭੇਤ ਦੇ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਦਸ। ਉਸ ਮਾਲਾ ਦਿਖਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸਾਡਾ ਹਥਿਆਰ ਤੇ ਇਹ ਹੈ। ਹਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੰਨੇ ਕੋਈ ਭੇਤ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਇਕ ਦੇ ਨੇ ਕੋਲੋਂ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਕੁਥਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਰੂ ਸੋਖਪੁਰੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕੁਕਿਓ ਤੁਸਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹਣਾ।

ਭੇਜੀ ਭੱਜ ਚਲੇ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕੂਕ ਦੇਣ ਦਾ ਦਾਵਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਦੱਸ ਭੀ ਦੋਦੇ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਆਹ ਸਲਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹਾ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਬਹੁਤਾ ਰੋਜ਼ ਨਾ ਵਫ਼ਾ। ਅਗੇ ਕੋਠੇ ਸੜੇ ਦਾ ਸੇਂ ਮਿਲਦਾ ਉਸ ਬਾਣੀਦ ਨੂੰ ਗਵਾ ਲਿਆਈ ਤੇ ਬਾਣੇਦਾਰ ਭਸੀਲਦਾਰ ਤਰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰਕਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪੱਖ ਕਰਦੇ। ਨਹੀਂ ਸੰਚੇ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਤੂੰ ਭੇਜੀ ਦਸ ਕੇ। ਭੇਜੀ ਭੱਜ ਸਹਿਜੇ ਚ ਚਲ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ ਇਹ ਲੋਕ ਨੁਕਸਾਨ ਭੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਭੀ ਕਰੂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮੈਂ ਜਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਇਕ ਜਾਗ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੀ ਭਾਵੇਂ। ਜਗਮਲੇਰੇ ਦੀ ਖੂਹੀ ਬਾਹਲੀ ਦੱਖਣ ਰਹਿੰਦੇ ਤਰਕ ਪਿੱਪਲ ਵਾਲੀ ਤੇ, ਦੂਜੇ ਤਾਂ ਸਿੰਧੇ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਭੀ ਸਿੱਖ ਭਫ਼ ਕੇ ਹੀ ਵੜਦੇ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੋਝ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਰਦ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬਖਤਾਨ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹੋਸ਼ ਨਾਲ ਰਹੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜਗਮਲੇਰੇ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਰਾਤ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਨ ਆ ਪਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਣੀਆਂ ਬਾਣੇ ਜਾ ਇਤਲਾਹ ਦਿਤੀਓ ਨੇ। ਸਰਸੇ ਛਿਪਣੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਭੀ ਹੋਏ। ਬਾਣਾ ਤੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬਖਤਾਨ ਜਗਮਲੇਰੇ ਆਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਆਪੋ ਵਿਚ ਰਸ ਕੇ ਰਹਵੇ। ਪਰ ਨਾ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਢਲਿਆ ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਢਲੇ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਭਈ ਚੋਕੇ ਪੁਜਦੇ ਚੋਧੀ ਚਲਦੇ ਪੁਰਜੇ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ ਚਾਹੁਣ। ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਬਾਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ। ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਆਖ ਟਿੱਬੀ ਤੁਰ ਗਏ ਕਿ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਤੇਜ਼ ਵਫ਼ਾਟੋਂ ਟਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਸਤਿਕਾਰ ਜੀ ਦੇ ਆਏ ਤੇ ਆਵਾਗੇ। ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਗਏ ਤੁਸਾਂ ਸੁਹੀਦਾ ਤੇ ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਟੁਰਨਾ, ਕਰੂ ਭਲੀ ਕਰੇਗਾ। ਸਭ ਸਿੱਖ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਏ, ਕੋਣ ਬਮਾਨਤਾ ਦੇਵੇਗਾ ਸਾਡੀਆਂ ਬਾਣੇ। ਅਰਦਾਸਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇ ਦਾ ਕਰ ਟੁਰੇ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਮਦਾਰ, ਸੰਮਾ ਸਿੰਘ ਢਟੀਆਂ, ਚੋਣਟ ਸਿੰਘ ਬਰਾਜ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ

ਫਰੂਈਚੱਕ, ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਵਹਿਮੀ ਆਦਿ। ਬਾਣੇਦਾਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਕੁਝ ਪੁਛਿਆ ਈ ਨਾ।
ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਰ ਸਰਸਿਓਂ ਆਈ ਤੁਰਤ ਪੁਜਣ ਦੀ। ਉਸ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜਾਓ, ਸਲੂਕ ਨਾਲ
ਵਸੋ। ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੱਦ ਲਵਾਂਗਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੀਵਨ ਨਕਸ਼ਾ ਆਏ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੩ ਵੇਸਾਖ ਅਗਲੇ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਫੇਜ਼ੀ ਲਾਰੀ ਲੈ ਸਰਸੇ ਆਏ। ਪਿਛਲੇ
ਚਿਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਹੋ। ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਵਪਤਾਨ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ
ਥੋੜੇ ਅਫਸੋਸ ਭਰੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਕਰ ਆਪਣਾ ਵਕਾਰ ਭੀ ਵੇਢਾ
ਲਿਆ ਏ ਤੇ ਮੇਰੀ ਭੀ ਹਾਲੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਪਰਲੇ ਹੇਠਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸਾਂ ਸਿੱਖ ਵਾਧਾ
ਜਰ ਲੈਣਕੇ ਕਤਦੇ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਮੇਰੇ ਆਖੇ ਦੀ ਲੋਭ ਜਾਣਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੋਚੀ।
ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੋ ਭੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਭੇ ਬੰਨੇ ਦਾ ਮੁਲ, ਤਰਲੇ ਵੀ ਬਰ ਰਹੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
ਮੰਨੇ। ਉਹ ਅਗਲੇ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਹਾਕਮ ਬਰੀ ਕੀਤੇ, ਇਹ ਲਿਖ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਅੱਗ ਲਗੀ ਦਾ
ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਚਾਲ ਆਏ ਅਗਲੇ ਫਲਕ ਸਭ ਸਿੱਖ ਸੱਦੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਸਾਂ ਅਗੇ
ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਸੇਤ ਸਿੰਘ ਨਲੂਦੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਰੁੱਖ ਸਾਡੇ ਹੀ ਹਨ,
ਤੇ ਫਸਲ ਭੀ, ਪਰ ਅਜੇ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਐਸੀ ਤੇਜ਼ੀ ਦਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਹੋਜਲੇ ਨਾਲ ਤੁਰਨਾ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਫਸਲਾਂ ਵੰਡਾਣ ਤੇ ਸਾਭਣ ਦਾ ਤਾਜ ਸੀ। ਬੰਜਰਵਾਲੇ ਦਾ ਮੁਖਤਾਰ
ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕੁਕੇ ਸੋਧਵਾਂ ਦੇ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ। ਅੰਗਲੀ ਮੀਥੁਵਾਲੀ ਹੁਣ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੱਤਾਂ
ਵਾਲੀ ਹੈ, ਤੇ ਕੋਥੇ ਕੀਤੇ ਦੇਖ ਰੇਖ ਤੇ। ਨਹਿਰਾਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੈਣੀ ਤੇ ਚੁਚਾਲ ਜੋਗ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਅਬੁਲ
ਪੁਰਾਣਾ ਤੇ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਮੁਕੰਦ ਸਿੰਘ ਬਰਾਜ ਕੀਤੇ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫੇਰਾ ਜਗ ਮਲੋਰੇ
ਤੇ ਹੋਰ ਬਾਹਰਲੀ ਵੇਖ-ਭਾਲ ਤੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖ ਬੰਨ੍ਹੇ ਸੀ ਮਜ਼ਾ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸੀ,
ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਰਾ ਕੁ ਭੀ ਵਿਥ ਮਿਲੀ ਤੇ ਸਦਾ ਸੇਠਾਂ ਦੇ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਣਿਆ
ਵਰਤਣੀ ਵਰਕ ਨਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਅਹਿਲੀ ਦੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਚੋਖੀ
ਅੜ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਲੋਕ ਮੋਝ ਪਾ ਮੋਟੀ ਮੋਟੀ ਕਣਕ ਫਸਲ ਗਾਹ ਟੋਕਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੰਡਦੇ
ਸੀ। ਤੁਝੀ ਉਕਾ ਘੱਟ ਹੀ ਏ ਕੇ ਰਾਗੀ ਸੀ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕਹੇ ਤੁਝੀ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈਣੀ ਹੈ,
ਦਾਣੇ ਫੇਰ ਵੰਡਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਤੁਝੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਆਇਆਂ ਤੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਮਨ ਵਿਚ ਤਰਲਾ ਕਰ ਤੁਝੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਮਰਚੀ ਸੀ। ਉਹ ਰਾਤ ਤੁਝੀ ਚੁਕ ਲੈ ਗਏ। ਦੂਜਿਆਂ
ਨੂੰ ਗਾਹਣੇ ਹੀ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਰੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਫੇਰ ਮੋਝ ਪਾਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਮਤਾ ਮੇਲ ਤਾਂ ਸਿੱਖ
ਫੇਰ ਨਾ ਵੰਡਾਣ ਗਏ ਸੀ ਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਸੀ। ਅਹਿਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਗੱਡੇ

ਆਪੇ ਭਰ ਚੁੱਚਾਲ ਆਂਦੇ ਤੁੜੀ ਦੇ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਕੰਠੀਓਂ ਬਾਹਰ ਰੋਕੇ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਰਨੀ ਆ ਲਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਫੜ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਲੈ ਟੁਰੇ ਪਰ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਅੱਖਾਂ ਲਾਲ ਕਰ ਫੇਰ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਪਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾ ਕਿਹਾ, ਆਪਣੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਦਾੜੀ ਵਲ ਵੇਖ, ਜੇ ਹੁਣ ਭੀ ਨਾ ਖਲੋਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੂਜੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੀ ਸੂਤ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਿਆਣੇ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਘਰ ਆਇਆ ਮਾਂ ਪਿਓਂ ਜਾਇਆ ਤੇ ਹਤੀਏ ਨਹੀਂ ਸਰਰੂ ਚਲ ਘਰ ਆਇਆ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਅੰਦਰੋਂ ਕੇਹੇ ਹਨ, ਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੇਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਬਰਨੀ ਆ ਉਹਨਾਂ ਹੱਥ ਲਾਏ ਹਨ। ਤੂੰ ਕੁਝ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕਰ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਉਪਰੋਂ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਰ ਗਿਆ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਹਰ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮਰਥੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਤ ਸਭ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਠੀ ਸੱਦੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਚਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਲੋਂ ਹੇ ਟੈਪਰ ਭੀ ਫਿਰ ਟੁਰ ਸੁਣ ਵੇਖ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਜਾਣ ਸਮਝਾਣ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਹੈ। ਕੰਮ ਮੈਂ ਪਿੱਛਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਅਹਿਲੀਆਂ ਤੇ ਅਲੀਪੁਰ ਦੇ ਦਾਣੇ ਏਥੇ ਕੰਠੀ ਲਿਆ ਪਾਉਣੇ ਗੱਲੇ ਵਿਚ। ਜਗ ਮਲੇਰੇ ਦੇ ਓਥੇ ਸੇਠਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਗੱਲੇ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਣੇ। ਕੰਜਰਵਾਲੇ ਦੇ ਉਥੇ ਹੀ ਪਾਈ ਜਾਣੇ। (ਲੱਥਾਂ ਵੱਸਿਆ ਹੈ ਪਿੱਛਾਂ ਦਖਣ ਲਹਿੰਦੇ ਪਿੱਪਲ ਤਲੇ ਇਕ ਕੰਜਰ ਪਿਛ ਲਾ ਧੀ ਨੂੰ ਨਰਾ ਰੋਚੀ ਕਮਾਂਦਾ ਸੀ ਏਥੇ ਦਾ। ਛੇੜ੍ਹ ਸੁਣਦੇ ਸੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਆਓ ਕੰਜਰਵਾਲੇ ਚਲੀਏ।) ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਟੋਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨੀਝੇ ਸਦੇ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਅੱਜ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਝਮੀਨ ਅਸਾਂ ਬਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਸ ਲਈ ਲਈ ਹੈ। ਸੇਠਾਂ ਸਉਣੀ ਏਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮੁਕਰ ਕਏ। ਉਹ ਵੀ ਜਰ ਲਈ। ਕਾਕੇ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੈਸੇ ਭੀ ਬਣਦੇ ਅੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਛੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਫਕੀਰਾਂ ਤੁੜੀ ਕੜਕੀ ਬਿਨਾ ਝੁੱਖੀਆਂ, ਦਾਣਿਆਂ ਤੇ ਹੀ ਰਹੀਆਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਤੁੜੀ ਦੇਣ ਘਰ ਆਏ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਮਾਲਕ ਜਾਣ। ਇਹ ਲੋਕ ਏਟ ਕਦੇ ਹਿਲੇ ਹੋਏ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾੜ ਕੇ ਜਿੰਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਿਰ ਤੇ ਬਣਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਇਹ ਰਹਿਣਗੇ, ਜਾਂ ਅਜੀ ਰਹਾਂਗੇ। ਤੂੰ ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਬਰਮ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅਗੋਂ ਹੁਣ ਤੂੰ ਤੇਜ਼ ਨਾ ਰਹੁ, ਧੀਰਾ ਹੋ ਟੁਰ। ਵਹਿਣੇ ਦੀ ਛਕ ਸਹਿ ਲਈਦੀ ਦੇ, ਮੈਂ ਅੱਜ ਜਰ ਲਿਆ ਦੇ ਤੇਰਾ ਵਾਧਾ, ਤਾਂ ਕਰਕੇ।

ਟਿੱਬੀ ਪੇਂਡੂ ਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਵਸਿੰ ਕਰ ਸੁਖ ਸੀ। ਨੌਹਰ, ਬਹਿਰ ਕਰ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਣਾਂ ਤੇ ਛੱਲੇ ਮਿਲਦੇ ਸੀ। ਕੁਝ ਘਰ ਸਰਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਦਵਾਲ, ਸੋਤ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੁਸ਼ਹਿਰਾ, ਫਰਨ ਸਿੰਘ, ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਆਦਿਕ ਗਏ ਤੇ ਮਕਾਨ ਲੈ ਵਸਦੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਅੱਡ ਲੰਗਰ ਕਰ ਛਕਦੇ ਸੀ। ਕਈ ਘਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਕਣਕ ਮਹਿੰਗੀ ਮਸਾਂ ਹੀ ਕਿਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਸੀ।

ਨੌਹਰ

ਨੌਹਰ ਮਘਰ ਸਿੰਘ ਆਪ ਬੰਬੇ ਵਣ ਘਰ ਬਣਾਂਦਾ ਛਪਰੀ ਛੱਤਦਾ, ਨਵੇਂ ਆਏ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਜੋ ਦੇ ਆਪ ਹੋਰ ਆਰੇਖ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਵੱਖਰਾ ਕੁਰੂ ਕੇ ਲੰਕਰੇਂ ਦਾਣੇ ਛੱਲੇ ਮੁੱਲ ਲੈ ਪਕਾ ਛਕਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਕਬੂਤਰ ਸਰ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿਚ ਸੀ, ਮੁਖਤਿਆਰੀ ਭੀ ਕੁਰੂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅੰਨ ਬਾਲਣ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਡਰ ਜਗ। ਕਦੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਡਾਪ ਭੀ ਢਕਦਾ ਸੀ। ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਦੋ ਬੱਚੇ ਬੀਮਾਰ ਸੀ। ਤੇ ਕਣਕ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਨੂੰ ਸਹਿਕਦੇ ਸੀ। ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੁਸਰ ਕੇ ਮਘਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੇਰੇ ਸੰਗ ਲਗ ਸਿੱਖ ਹੋਏ ਹਾਂ। (ਇਹ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਗਿਮੀਂਦਾਰ, ਨੁਸਹਿਰੇ ਗਿਲ੍ਹੇ ਕੁਜਤਾਵਾਲੇ ਦਾ ਹੁਣ ਸੰਤ ਨਗਰ ਹੈ ਤੇ ਮਘਰ ਸਿੰਘ ਪਰਜਾਪਤ ਭੀ ਸੰਤ ਨਗਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।) ਤੇ ਕਦੀ ਵਾਧੂ ਬਿਪਤਾ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕੰਠੀ ਮੈਂ ਪੁੱਛੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਨਾਮ ਜਪੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਬੁਲਾਜ ਕਰਤੂਤਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਸੁਤੇ ਹੀ ਬਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੱਜਣ ਨਾਲ। ਪਰ ਹੁਣ ਜੋ ਬਿਪਤ ਬਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਵਜ੍ਹਾ ਵੀ ਹੈ। ਬੰਬੇ ਵਿਲਕਦੇ ਮੈਂ ਜਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਣਕ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਛਕਦੇ ਹਨ ਨਾ ਬਚਦੇ ਹਨ। ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਨੌਹਰੀਂ ਚਲ ਚੁਕਾਲ ਪੁਜਾ ਮਸਾਂ ਰਰਕਾਲਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੋਂ ਸੁ ਰੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਅਰਚ ਕਰ ਸੰਤ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਣਕ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬੰਬੇ ਹੁਸਤੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੰਠੀ ਜਾ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਅਰਚ ਕੀਤੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੰਦੀ ਉੱਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਲੇ ਰੋਜ਼ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਭੈਰਵ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਨੇਕੇ ਸੱਦ ਕਿਹੇ ਨੇ, ਤੂੰ ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਿਆ, ਮੇਰੀ ਰਾਤ ਮਸਾਂ ਸੋਰਾਂ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੱਘੀ ਹੈ। ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਨੌਹਰੀਂ ਲਿਆਈ ਸਭ ਵਿਰਥਾ ਸੁਣ ਕਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲ। ਅੰਨ ਭਾਵੇਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਮਿਲੇ ਪਰ ਸਿੱਖ ਭੁੱਖਾ ਨਾ ਰਹੇ। ਤੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਕਣਕ ਲੈ ਪਿਹਾ ਕੇ ਲੰਕਰ ਜੰਗ ਦੇਹ। ਤੇ ਹੋਰ ਦਾਲ ਥਿੰਧੇ ਦਾ ਖਰਬ ਸੰਕੋਥ ਕੇ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੱਲੇਂ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਜਦ ਅੰਨ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਲੋਟਾ ਹੈ, ਥਿੰਧਿਓਂ ਰੁਖਿਆਂ ਕਿਉਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਗਸ ਬੇ ਕਿਹਾ, ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਾਨੇ ਦੇ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਜਿੰਨੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਵੀ ਰੁਪਏ ਲੈ ਜਾ ਤੇ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਲੰਕਰ ਇਕ ਥਾਂ ਕਰ ਦੇਹ। ਤੇ ਥਿੰਧਿ ਥਿੰਧਾ ਵਿਚ ਭੋਭ ਭੋਭ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਸਭ ਸਿੱਖ ਛਕਣ।

ਦਿਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਗਮੀਨ ਬਾਬਤ ਦੇ (ਬੁਚਾਲ) ਮੁਖਤਾਰ, ਲੇਖੇ ਦੇਣ ਲੇਣ ਦੇ, ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਵਹੀਲੇ ਦਾ ਤੇ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਕਿੱਲਾਂ ਦੇ ਸੀ। ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਖੁਲੀ ਰਕਮ ਲੈ ਨੌਹਰ ਜਾ ਲਹਿਰ ਬਹਿਰ ਲਾਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਬਾਣੀਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੋਂ

ਠੱਸ ਆਏ ਜਾਣ, ਮੇਹਣੇ ਮਾਰਦੇ ਸੀ ਸੋ ਸ: ਤੋਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਬਰ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਕੁਝ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਦੀ ਅਫਵਾਹਾਂ ਹਿੰਦੂ, ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਫਸਾਦਾਂ ਦੇ ਭਰੋਂ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹਿਤ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਮੈਂ ਚੁਚਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ। ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਨੌਹਰ ਆਇਆ ਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਛੋਲੇ ਠਹੀਂ ਛਕੀਏ, ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦੇਂਦਾ ਸਾਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਿਰਕਟੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਛੋਲੇ ਖਾਓ ਤੇ ਚੱਕੀ ਪੀਹਾ ਬਰੇ। ਤਦੋਂ ਨਾ ਬਚਨ ਮੰਨਿਆ, ਹੁਣ ਅੱਖ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਅਜੇ ਭੀ ਚੱਕੀ ਪੀਹ ਕੇ ਛੋਲੇ ਖਾਓ। ਇਹ ਸੁਣ ਘਰ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬੱਚੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹਿੰਦੇ। ਸੰਤਾਂ ਪਿਛੇ ਖਾਓ ਘਨੇਰੀ ਵਾਲਾ ਸਬੱਬ ਲਗਾ। ਬਣਕ ਦੇ ਪੱਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਨੌਹਰ ਮਿਲਣ ਲਗੇ।

ਇੰਤਕਾਲ ਤਸਦੀਕ

ਰਾਣੀ ੧੪ ਵੈਸਾਖ ਖਰੀਏ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਇੰਤਕਾਲ ਤਸਦੀਕ ਹੋਇਆ। ਪਟਵਾਰੀ ਤੇ ਥਾਨੂੰਥੀ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਤਸੀਲਦਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ। ਪਟਵਾਰੀ ਨੇ ਚੁਚਾਲ ਆ ਪਤਾਸੇ ਵੰਡੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਖਤਰਾ ਸੀ, ਮੱਤ ਬੰਦੀ ਵਿਘਨ ਪਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਮਿਲ ਮਿਲ ਵਧਾਈ ਭੀ ਦਿਤੀਓ ਸੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਾਤ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਕੁਝ ਖਤਰਾ ਹਕ ਸ਼ੁਭੇ ਦਾ ਘੱਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਹੀ ਅਟਕ ਇੰਤਕਾਲ ਵੇਲੇ ਸਹਿਲ ਪੈ ਸਕਦੀ ਸੀ।

ਖਰੀਆਂ ਖਰੀਆਂ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੫ ਵੈਸਾਖ ਚੁਚਾਲ ਬੰਠੀਓ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਣ ਭਲੇ ਖਰੀਏ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੱਦੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਭੀ ਸੱਦੇ। ਕਿਹਾ, ਤੁਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਮੇਰੇ ਕਦੇ ਪਿਛਾਂ ਹਛਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਤੋੜੀ ਤੇ ਕਰਤਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਿੰਡ ਪਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕੋਠੇ ਸੜੇ ਦਾ ਖਿਲਮਾ ਮੁਕਾਣਾ ਸੀ। ਤੇ ਤੁਸਾਂ ਭੀ ਸਰਕਾਰੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਹਾਕਮ ਸੱਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ। ਸਣੇ ਹਾਕਮ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹ ਭੀ ਹੁਣ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਮਨ ਮਰਚੀ ਤੇ ਕਾਹਲੀ ਕਰ ਸਨੌਹ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਬਾਂ ਦੁਬਿਧਾ ਆਰੰਭ ਲਈ ਹੈ, ਹਛਾ ਠਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਕੋਠੇ ਸੜੇ ਦਾ ਹਰਜ ਭਰ ਰਹੇ, ਤਰਲੇ ਕਰ ਰਹੇ, ਪਰ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨਾ ਟਲਿਆ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਵ੍ਹਕ ਦੇਣ ਦਾ ਦਾਬਾ ਮਾਰਿਆ। ਅਸਾਂ ਡਰਦਿਆਂ ਤਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਆਪ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਦੇ ਆਵੇ, ਨਾਲੇ ਸਿੱਖ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਸਾਂ ਤਮਾਕੂ ਠਹੀਂ ਦੇਖੇ ਬੀਜਣ ਦੇਣਾ ਵੱਕੀ ਡਮਾਕੂ ਦੀ ਬੀਜੀ ਸਾਡੀ ਪੁਟ ਸੁਟੀ ਹੈ। ਗਉ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਈਦ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ

ਹਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣੀ। ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਭੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖੇਡਣ ਦੇਣਾ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਥੱਲਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਈ ਹੋਈ ਏ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਾਂਭੀ ਸ਼ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਪੰਚਾਇਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਅਡਰੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਬਲਦੇ ਰਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ। ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਇਹ ਭੀ ਕੱਲ ਆਖੀ ਹੈ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਗਊ ਮਾਰਕੋ, ਅਸੀਂ ਸੂਰ ਲਿਆ ਮਾਰਾਕੋ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ, ਬਾਇਦ ਕੀ ਚੰਦ ਚਾੜ੍ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਂਝਾ ਬੀੜਾ ਏ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਤੇ ਨਰਮ ਸੁਝਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਲਾਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖੜਾ ਬਰ ਕਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਚਾਹੋ ਇਸ ਨੂੰ ਭੰਨ ਲਾਓ ਤੇ ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਭੰਨ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀ ਲਾਵਾਂ। ਵੇਖੋ, ਅਹਿਲੀ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਰੋਂ ਕੋਈ ਆਇਆ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਮੈਂ ਦਾਣੇ ਮੁੱਲ ਭੀ ਤੇ ਮੁਫਤ ਭੀ ਦਿੱਤੇ। ਪਰ ਉਸ ਨਕੌੜੇ ਗਊ ਮਾਰ ਜਨੇਤ ਨੂੰ ਖਵਾਈ। ਗਊ ਰੋਖਿਆ ਬਦਲੇ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਫਾਹੇ ਆਏ, ਰੰਧਾਂ ਅਗੇ ਉਡੇ, ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਦੇਸ਼ ਕਏ। ਪਰ ਗਊ ਹੋਰਿਆ ਨਾ ਜਰ ਸਕੇ। ਤੁਸਾਂ ਉਹੋਂ ਕੰਮ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਅਗਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਕੁਝ ਤੋੜੀ ਕਰੜਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੇਹਾ ਭੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਸ ਗਊ ਘਾਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਭੀ ਦੇਂਦੇ ਤਾਂ ਕੀ ਸੀ। ਸਾਇਦ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਨੇ ਲਗਾ। ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਨਹਿਰ ਤੇ ਬੀਤ ਵਿਚ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ ਅੱਖ ਸਹ ਰੇ। ਲਾਖਟੇ ਦੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ ਤਸੀਲਦਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਗਿਆ, ਸਿੱਖ ਰੋਕਿਆ, ਉਹ ਨਾ ਰੁਕਿਆ। ਸਿੱਖ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਫਾਹੇ ਲਗ ਗਿਆ। ਪਰ ਲਾਖਟੇ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਾਰਨਾ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਕਿਵੇਂ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰਨ ਦੇਂਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਤੁਸਾਂ ਗਊ ਕਿਉਂ ਮਾਰੀ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਿਆ, ਸਾਂਝੀ ਸ਼ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਬਹਿ ਜਾ। ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਕਰਵਰਤੀ ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਰਮਦਾਸੀਏ ਅਗੇ ਪੱਕ ਲਾਹ ਬਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਰਵਿਦਾਸੀਏ ਤੇ। ਤਿਵੇਂ ਵੇਖੋ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅਗੇ ਹੋ ਖਤਾ ਹੈ। ਕੂਕੇ ਗਲਤੀ ਮੰਨਣ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਅਡਕਦੇ। ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੀ ਮਤ ਹੀ ਵਰਤਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਸੋਨੇ ਵਰਗੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਅਗੇ ਖੜਾ ਕਰਾਂ। ਤੁਸਾਂ ਉਹ ਕੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ ਸੁਹੇਲ ਸਿੰਘ ਬਿਲਕੇ ਦੇ ਨੂੰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖਾਇਆ। ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਸੂਰੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭੈਣੀ ਲੇ ਮਾਰਨ ਪਏ ਤਾਂ ਸੁਹੇਲ ਸਿੰਘ ਭੀ ਮਾਰਨ ਪੈ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਕੁਰੂ ਜੀ ਭੈਣੀ ਸੁਣ ਕਿਆ, ਜੇ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਲਗ ਪੈਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਕੀ ਲੋੜ ਏ। ਤਿਵੇਂ ਮੈਂ ਭੀ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਂ ਕਿਉਂ ਤਾੜਾਂ। ਹਾਂ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਗੇ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਓ ਤੇ ਐਸਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੋ ਜੋ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਦਲ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਨਾ ਤੁਸੀਂ

ਮੁੜੇ ਰਾ' ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਸੁਲਾਹ ਨਹੀਂ । ਕਉ ਮਾਰਨੀ ਰਸੂਲ ਦਾ ਚਰੂਰੀ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ।

ਮੁਸਲਮਾਨ, ਪਰਸੋਂ ਸਲਾਹ ਕਰ ਦੱਸਾਏ, ਕਹਿ ਤੇ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਕਹਿ, ਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹਨ ਚਲੇ ਗਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਵੇਖੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹੋ ਗੱਲ ਉੱਚਾ ਲਿਜਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਇਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਮਤਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਦੂਜਾ ਮਜ਼ਹਬੀ ਸਪਿਰਿਟ ਵਧਦੀ ਹੈ । ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਪਰਪਾਟੀਓਂ ।

ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਬਰਾਜ ਵਾਲੇ ਦਾ ਰਸੂਖ ਹੈ ਲਿਹਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਸੀ । ਸੋ ਭੀ ਹੋਤ ਭੈਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ । ਤੇ ਰੁਕਨਾ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੋ ਸੋਠਾ ਵੇਲੇ ਭੀ ਬੋਲ੍ਹਾ ਤੇ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਲਈ ਨੰਬਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਸੋ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭੈਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਰਤਣ ਲਈ ਕੁਝ ਲਿਹਾਜ਼ ਕਰ ਸਿੱਖ ਖੁਲ੍ਹਾ ਦੇਂਦੇ ਸੀ । ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣੇ ਬਾਅਦ ਹੋਰੀ ਕਾਫਲੇ ਨਾਲ ਰਲ ਗਿਆ ਸੀ । ਪਹਿਲੋਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ।

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹ ਜਗਮਲੇਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮਤਾ ਕੀਤਾ । ਰਾਤ ਘੜੀਆਂ ਅਨਘੜੀਆਂ ਕਰ ਸੁਣ ਇਹ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਗਿਲਾ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਠੀਕ ਨਾ ਸੀ । ਕਰਾਂਦਾ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰੂਹ ਬਾਵਾ ਹੀ ਵੇ । ਭਾਵੇਂ ਮਰੇ ਭਾਵੇਂ ਬਚੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਹਾਕਮਾਂ ਕੋਲ ਕੂਕੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖ ਤੱਕ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਬਾਣੀਏ ਦਾ ਕੰਠਾ ਸਕਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਭਿੜਕਿਓ ਨੇ, ਰੂਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਬੋਲਦੇ ਹੋ । ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪਿਆ ਤੇ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਨ ਤੇ ਜੋ ਉਕ ਕੀਤੀ ਝਾ ਕੱਢ ਸੀ, ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਹੋਲਾ ਹੋਇਆ । ਸੰਭ ਜੀ ਤੇ ਸੂਫਾ ਜੀ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਇਆਂ ਟਿੱਬੀਓਂ ਆ ਗਏ ਸੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਭ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ, ਮੁਕੰਦ ਸਿੰਘ, ਤਰਨ ਸਿੰਘ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਗਰੀ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਰਾਇਕਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਫੌਜੀ ਲਾਗੀ ਤੇ ਬਰਾਨਾ ਪਾਸਾ ਵੇਖਦੇ ਕੰਜਰਵਾਲੇ ਹੋ ਜਗਮਲੇਰੇ ਆਏ ਜੰਗਲ ਦੇਖਦੇ । ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਤੇ ਭਾਣੇ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ । ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਪਾਸ ਦੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੀ ਬੀਤਦੀ ਹਾਲਤ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ । ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੇ ਹਲਚਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੋਰੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਘਰ ਘਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ, ਤੇ ਜੋ ਤੇਰੇ ਆਖੇ ਲਗ ਸਾਡੇ ਉਲਟ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਭ ਤੇਰੇ ਉਲਟ ਹੋਣਗੇ । ਤੇ ਨਾਨੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ

ਜੱਸ-ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਨਾਨੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਵੇਖ ਨਾਨੇ ਸਿੰਘ

ਸੀ ਵੇਖ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਅੱਛ ਲਗੀ। ਅਰਥਾਤ ਸੋ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਈਰਖਾ ਦੀ ਅੱਛ ਵੀ ਲਗੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਸਭ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋ ਸਮਾਂ ਸਿਰ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤ ਨੇ, ਜ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਮਸਤ ਵਰਨਾਂ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ ਮਗਨ ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਹੈ, ਵੇਖੀਏ ਇਸ ਹਲਚਲ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਵਿਚ ਭੀ ਓਵੇਂ ਹੀ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਲਚਲ ਪੈਂਦੀ ਸੁ ਥਿਰਤੀ ਵਿਚ। ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਲਤੀ ਕਰ ਕੇ ਲੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੁਸਮਣ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਦੇ ਵਾਰੇ ਬਚਣਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਾ ਦੇਣਾ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਐਥਾ ਹੈ। ਤੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਇਹ ਮੌਕਾ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਉਚੇਰਾ ਕਮਅਤਲੀ ਕਤ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

੧੫ ਵੈਸਾਖ ਹੀ ਹੁਤੀ ਸਿੰਘ ਦੂਹੇਵਾਲੀ ਛਿਯਾ ਵੀਰੋਚਪੁਰੇ ਦੇ ਨਮਿਤ ਢਲੇ ਇਨ ਨਿੱਰ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੋਗ ਪਾਇ ਚੁਚਾਲ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਸੁਪੱਰਨੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬੀਮਾਰ ਪਏ ਤੇ ਇਸ ਚੀਥੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਸਾਧੂ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਵੈਸਾਖ ਚੁਚਾਲ ਹੀ ਚਾਕੀਆ ਸੀ ਤੇ ਸੰਕਤ ਨੇ ਬਬਦ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਚੁਚਾਲੋਂ ਦਬਣ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਲਗਦੀ ਚੁਚਾਲ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ, ਰਾਤ ਦੀਵਾਨ ਲਗਦਾ, ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਕਾਗਤਾਂ ਤੋਂ ਰਕਮਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਬੁਧ ਕੀਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਜਾਂਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਥੇ ਕਰਮੀ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਤੇਹ ਨਾਲ ਮਾਝੇ ਪਸ਼ੂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਮਰਦੇ ਸੀ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਕੜਵੇ ਭਰ ਜਲ ਲਿਆ ਪਿਆਏ ਸੀ। ਵੱਟਾਂ ਤੇ ਸੁਫੀਆਂ ਕਿਰਦੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਧੁੱਪ ਬਹੁਤ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਤੰਝਾ ਸੀ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਤੋਂ ਕਿਰ, ਆਉਂਦੇ ਭੀ ਨਾ ਸੀ ਦੇਸੀਂ। ਕਈਆਂ ਮੁੰਡੇ ਤੇ ਕਰੋਰੇ ਹੀ ਘੱਲ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਹਾਜ਼ਰੀ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਾਲਕ ਆਏ ਜਾਣ, ਚਿਥੇ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭੀ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲੋਂ ਸਭ ਨੂੰ ਕਹਿ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਓਥੇ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਖਹਿਣਾ ਭੀ ਪਵੇਗਾ। ਏਧਰ ਦੀ ਤੰਗੀ ਸਿੱਖ ਸੋਚਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਜੇ ਓਧਰ ਹੋਈ ਸੀ, ਸੋ ਫੁਲ ਤੇ ਫੁਲ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਆਲਾਦ ਹਿੰਦੂ ਫੌਜ ਦਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਸਿੱਖ ਪਲਾਈ ਸਿੰਘ ਵੈਦੀ ਨੂੰ ਦਰਸਨ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਚਾਲ ਦੁਪਹਿਰੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਪੁਲਾਇ ਫਕ ਬੇਨੇ ਸਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਢੇਲੇ ਕਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਮੈਨੂੰ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਇਕ ਫੌਜੀ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਜੋ ਜਾਪਾਨ ਵਲ ਕੈਦ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਸਿਆ ਸੀ, ਓਧਰ ਦੇ ਲੋਕ ਬਹਿੰਦੇ ਸੀ ਏਧਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਲੀ ਵਾਲਾ

ਆਖਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ, ਸਾਨੂੰ ਭੀ ਦਰਸਨ ਬਰਾਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਸ ਦੋਸਿਆ ਅਸੀਂ ਵੱਜੀਆਂ ਹਲ ਕਤਾਹ ਪੁਸਾਇ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਮੰਗੀ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਲੋਕ ਸਾਹਵੇਂ ਧਰ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਜਾਨ ਤੋਂ ਪਿਆਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਪਰ ਹੁਣ ਜਦ ਆਏ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਰਸਨ ਕਰਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਡੇ ਭਾਗ ਭੇਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਕੇਵੇਂ ਫੁਟੀ ਹੋਈ ਤੇ ਏਧਰ ਟੁਰ ਆਏ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਉਂਕਾ ਭਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸੱਸਾਂ ਤੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਦਰਸਨ ਭੀ ਨਸੀਬ ਹੋਵੇ।

(ਮਾਸੀ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਭਿਆਤ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਕੁਤਰਾ ਲਿਆ ਦੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਕੁਹਾਡੇ ਭਾਈ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਇਹ ਤੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੱਥੇ ਹੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਤਰਾ, ਕੁਟਕਾ, ਆਸਟ, ਪਉਣੇ, ਮਾਲਾ ਤੇ ਕੰਬਲ ਦਿਓ। ਅਰਜੀਆਂ ਭੀ ਸਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਕਿਸੇ ਉਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੋਦੇ ਭੀ ਕੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਲੱਪ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਸੁਹੇਵੇ ਸਾਹਿਬ ਪਾਠ ਕਰਾਇਆ ਸਮੇਂ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ਾਤੇ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਟਿੱਭਿਆ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਦੂਰ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੇ ਦੇਰ ਹੋਣ ਕਰ ਹੋਲ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਂ ਲਾਈ ਸੀ। ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤ ਢੇਹ ਦੇ ਨੂੰ ਮੁਕਤਸਰ ਹੋਲ ਤੇ ਦਾੜਾ ਢਕੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਤੇ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਕੁੱਰਤਾਂ ਦੇ, ਸੰਤਾਣ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ ਤਾਂ ਮੇਲੇ ਦੀ ਭੀਤ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲ ਗਏ ਸੀ। ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਮੁਕਤਸਰ ਝੂਟਾ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸਭ ਮਸਤ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਣ ਤਾਂ ਰਸ ਕਿਸੇ ਵਸਤ ਵਿਚ, ਮੇਲੇ ਵਿਚ, ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਝੂਠਾ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਜ਼ਰੀ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਿਥੋਂ ਨਾ ਕਦਰ ਪਾਉਣਗੇ? ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਦਰਸਨ ਦੇਣਗੇ। ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਜੋ ਪਾਠ ਭਜਨ ਭਗਤੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਵਿਵਸਥਾ ਤੇ ਕੀਤੇ ਬਚਨਾਂ ਕਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਣਗੇ। ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਮ ਟਾਹਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬੁਲਾਕਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੂੰ ਆਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਬੜਾਓ। ਉਹ ਅਗਲੇ ਰੋਜ਼ ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਇਆ, ਉਹਦੇ ਆਇਆ ਹੀ ਚੜ੍ਹੇ। ਇਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਉ ਚਾਹਦੇ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਆਈ, ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਮਜ਼ਰੀ ਲੈਣੀ ਸੀ, ਸੰਤ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਹਨ। ਪਹਿਰ ਬਾਅਦ ਸੰਤ ਜੀਵਤ ਹੋਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੀ ਕਉ ਚਾਹਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੱਦੇ। ਉਸ ਆਇ ਨੂੰ ਸੰਤ ਜੀ ਕਉ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਫੋਟੀ ਮਜ਼ਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਦਰਗਾਹ ਜਾ ਪਰਤੇ ਹਾਂ। ਇਤਿਆਦਿ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਰਾਕੀ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਿੱਖ ਭੀ ਵੇਰਾਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਣ ਦੀਆਂ

ਢੀਕਾਂ ਤਾਂ ਕੋਠੀਓਂ ਬਾਹਰ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਰਾਗੀ ਸੁਭਾ ਹੋਇ ਹੀ ਜੰਗਲ ਵਲ ਜਰਾ ਕੁ ਗਏ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ :

ਮੁੜ ਆ ਜਾ ਦਿਲਬਰਾ ਦੇ, ਘਰ ਆਵੀਂ ਦਿਲਾਂ ਦਿਆ ਜਾਮਨਾ ਵੇ।

ਲੋਕ ਦੋਂਦੇ ਤੈਰਾ ਮੋਹਣਾ।

ਤੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਪੜ੍ਹਦੇ,

ਕਾਫ਼ ਕਰੋੜਾਂ ਕਰਸਾਂ ਅਰਜਾਂ, ਕਾਸਦ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ।

ਆਖੀਂ ਜਾਇ ਮਹਿਬੂਬ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਕਦਮੀਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ ਗਲ ਪਲੜਾ ਪਾ ਕੇ।

ਦਿੱਤੀ ਹਾਰ ਨਸੀਬ ਬੰਦੀ ਨੂੰ ਬੇਠੀਂ ਮਨੋਂ ਬੁਲਾ ਕੇ, ਚਿਤਤ ਚਾ ਕੇ।

ਬੂਟਿਆ ਇਹ ਭੱਯ ਜੋਕ ਨਾ ਤੁਸਾਨੂੰ, ਨੱਸਣਾ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗਾ ਕੇ ਚਿਤ ਬੁਰਾ ਕੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਰ ਭੀ ਕਈ ਐਸੇ ਵੇਰਾਗੇ ਭਰੇ ਬੋਲ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਵੇਰਾਗੀ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਬੁਝ ਜਲ, ਬੋਝਾ ਵਲਾਂ ਦਾ ਰਸ ਮੁਖ ਪਾਇਆ। ਘੱਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਝੇ ਜਹੇ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੇ ਫੌਜੀ ਲਾਰੀ ਜੋ ਨਵੀਂ ਮੁੱਲ ਲਿਆਈ ਸੀ ਤੇ, ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਨਹਿਰੇ ਪਾਰ ਜਾ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਭਰਾਇਵਰ ਦੀ ਪੱਕ ਧਰ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਾਰਿਆ। ਕੋਹਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜੇ ਨੇ ਭੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਾਰਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਅਗੇ ਇਕ ਚਾਰ ਮਾਰ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜਾਂ ਅੱਜ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਜਾਬ ਤੇ ਹੈ।

੧੭ ਵੈਸਾਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਵੁਡੀਆਂ, ਜੋ ਬ ਕੰਹ ਚੁਚਾਲੇ ਪਹਾੜ ਹਨ, ਦੇ ਠਾਕਰ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਭੀਖ ਸਿੰਘ ਆਏ। ਤੇ ਸਮਾਂ ਬਦਲਦੇ ਦੀ ਬਾਬਰ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਲੋੜ ਪਈ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋ ਵਰਤਣਾ ਹੈ। ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ੧-੨ ਦਾ ਭੀ ਪਾਠ ਹੁੰਦਾ ਰੰਝ। ੧੮ ਨੂੰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹਵਨ ਹੋਇਆ। ਦੋ ਜੋੜਿਆਂ ਦੇ ਲੜ ਗੰਢ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਰਜਨ ਦਸ ਅਨੰਦ ਕਰਾਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ, ਘਰੀਂ ਜਾ ਮਨ ਮਤ ਕਰ ਮਾਇਆ ਵਹੁਲ ਰਸਮਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਖਰਚ ਕਰਿਓ। ਤੇ ਲਾਗੀ ਤੇ ਧਨੁਰ ਜੋ ੭-੮ ਕੰਹ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੈ ਚੁਚਾਲੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੋਗ ਲੈਣ ਲਈ ਵੇਖਣ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲੀ ਸਭ ਖਾਨਾਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਕਈ ਐਸੇ ਸੀ ਜੋ ਏਧਰ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ।

ਸੰਤ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਮੇਲੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰੇਰ ਸਰਸੇ ਲਿਜਾ ਦਰਖਾਸਤ ਦਿਵਾਈ ਦਸਤੀ ੨੦ ਵੈਸਾਖ ਹਾਕਮਾਂ ਅਗੇ। ਕਿ ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਕੋਠਾ ਰਾਤ ਸੜਨ ਕਰ ਸਾਡਾ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਝੋਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਕਰ ਨਿਬੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਸੁਖੀ ਹਾਂ ਤੇ ਸਲੂਕ ਨਾਲ ਵਸਦੇ ਹਾਂ। ਅਗੇ ਭੀ ਸੋਠੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਹੀ ਮਾਲਕੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਗੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਘਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਵੱਖਰੇ ਪੰਚਾਇਤ ਦੀ

ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਬਣੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਬਣੇ। ਇਹ ਮੂੰਹ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਨਾਲ ਬਾਰ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ। ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਰਏ ਤੇ ਚੰਧਰੀ ਸੀ, ਉਹ ਤਸੀਲਦਾਰ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਨਾਲ ਮਤਾ ਮੇਲ, ਬੁਚੜਖਾਨੇ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤਮਾਕੂ ਬੀਜਣ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਖਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰਦੇ। ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇਂਦੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਵਾਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੱਦ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਐਸੀ ਤਕੜਾਈ ਨਾਲ ਰਹੀ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਛੋੜਖਾਨੀ ਕਰਨ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣ। ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੋਟਹੀ ਭੀ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ ਤੇ ਖਰੀਦਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਭਿਜਵਾ ਚੁਰਾਲ ਸੱਦਦੇ। ਨਬੇਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਸੂਰਜਾ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਤੇ 'ਜੀ ਸੁਖ' ਨੇਧੂ ਨੰਬਰਦਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਆਦਿ ਚਰਨੀ ਲਗੇ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਹਲਚਲ ਤੇ ਸਮੇਂ ਬਾਬਤ ਬਚਨ ਕੀਤੇ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਲੇਰੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਜੁੜੇ ਰਹਿਓ ਤਾਂ ਤੁਰਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ, ਜਾਨ ਬਚਾ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਆਉਂਦੇ ਖਤਾਂ ਤੋਂ ਹਾਲ ਪਤਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਾਲ, ਮਾਲ, ਬਿਰਧ ਬੀਬੀਆਂ ਲੈਣ ਭੀ ਟੰਗਦੇ। ਤੇ ਜੋ ਜਾ ਛੇਤੀ ਨਾ ਪਰਤਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਗਿਆ ਭੀ ਵਟੀ ਨਾ ਦੇਂਦੇ। ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੀਆਂ ਭੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਸੁਣ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦੇਂਦੇ, ਸਾਂਝਾ ਰਖੇ ਸੰਭਲ ਚਲੇ, ਅੱਗੇ ਹੀ ਨਾ ਡਰਦੇ ਰਹੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ। ਸੰਤ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਹਲ ਨਾਲ ਕਬੂਤਰਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ ਕੁੰਠੜੀ ਦਾ ਥੁਹਾ ਬੰਦ ਬਰ ਜਾਣ ਕਰ ਮਰ ਗਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨਿਮਿਤ ਅਖੰਡ ਧਾਨ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਬਰ ਛੱਡ ਦੇ ਪਵਾਏ।

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਕੱਲ

ਸ਼ਰਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਚੰਗੀ ਮਾਲਕੀ ਮੌਜੂਦੀ ਵਾਲੇ ਚੰਧਰੀਆਂ ਹਾਰਮਾਂ ਕੋਲ ਭੀ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਲਿਖਤੀ ਤੇ ਛਥਾਨੀ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ। ਤੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਰਾਣੀਆਂ, ਕਰੀਬਾਨਾਂ, ਅਮਰਾਸਰ, ਬਾਹੀਆ, ਵਟੀ ਆਦਿ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਜਾ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਤੰਗ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਉਪਾ ਸਮਾ ਕਰੋ। ਹਾਕਮਾਂ ਭੀ ਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰ ਉਚੇਰਾ ਚੁਰਾਲ ਕੋਟਲੀ ਜਾ ਕੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਸੁਲਾਹ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੋ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਸਹੀਲਤ ਨਾ ਮਿਲਦੀ ਜਾਪੇ ਤਮਾਕੂ ਬੀਜਣ, ਕਦ੍ਰੀ ਦੀ ਕਰਬਾਨੀ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਛੋਸਲੇ ਆਦਿ ਵਲੋਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਪੂਰਾ ਚੋਰ ਬੁਚੜਖਾਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲਾਇਆ ਜੇ। ਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਭੱਲਾਂ ਨਾਲੇ ਕਰ ਲਿਆ ਜੇ। ਇਹ ਸੁਰ ਸਲਾਹ ਠਾਣ ੨੨ ਵੇਸਾਖ ਚਿੱਠੀ ਭਜੀ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਵੈਦ ਪੋਲ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਬ

ਅਮਰਾਸਰ ਦੇ ਚਹੀਰੂਦੀਨ ਤੇ ਅਬਦੇਫ ਖਾ* ਮਲੋੜਾ ਨੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ੧੧ ਵਜੇ ਆਉਣ ਦਾ ਵਕਤ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਹਿ ਭੋਜਿਆ, ਤੁਸਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰ ਕੇ ਨਾਲ ਆਉਣਾ। ਇਹ ਕੱਲ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਤੁ ਫਿਰਾ ਜਲ ਛਿਟਕਾ ੧੧ ਵਜੇ ਕੋਠੀਓਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਣ ਤਲੇ ਸਫਾਂ ਦਰੀਆਂ ਵਿਛਵਾ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕੱਲ ਨਾ ਕਰਨੀ ਤੇ ਨਾਲੇ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਕੰਬਰਾ ਕੋੜਾ ਭੀ ਥੋਲੇ ਤਾਂ ਸਮਾਈ ਹੀ ਕਰਨੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਚੁਚਾਲ, ਜਥਾ ਮਲੋਰਾ, ਕੰਜਰਵਾਲਾ, ਅਲੀਪੁਰ, ਅਹਿਲੀ ਮੀਖੁਵਾਲੀ, ਤੇ ਬਾਧੂਆਂ ਵਾਲੀ ਤੇ ਕਿੰਕਰ ਵਾਲੀ, ਕਰੀਵਾਲਾ, ਸਾਦੇਵਾਲਾ, ਚੰਬੇ ਅਮਰਾਸਰ, ਬੁਢੀ ਮਾੜੀ, ਨਕੋਤਾ, ਮੋਜੂ ਖੇਤਾ, ਹਮਾਉਂ ਖੇਤਾ, ਰਾਣੀਆਂ, ਹਾਰਨੀਆਂ, ਬਾਹੀਆ, ਵਟੀ ਤਕ ਦੇ ਤੇ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਚੋਧਰੀ ਤੇ ਮੋਲਵੀ ਭੀ ਕਈ ਘੋੜੀਆਂ, ਉਠਾ ਤੇ ਪੈਦਲ ਬੰਦੂਕਾਂ ਡਾਗਾਂ, ਕੁਹਾਤੀਆਂ ਲੈ, ਬੜੇ ਬਣ ਠਣ, ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ, ਸੰਥਲੇ ਛੱਡ, ਅੱਡ ਅੱਡ ਢਾਣੀਆਂ ਬਣ ਆਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਲੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਚੰਕੇ ਚੰਕੇ। ਮੈਂ ਕਿਣਿਆਂ ੧੧ ਕੁਰਸੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਸਭ ਸਭਕ ਦੁਆਲਾ ਭੀੜ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਚੁਚਾਲ ਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਜਲ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਪੁਛਿਆ। ਕਿਹੋ ਚਹੀਰੂਦੀਨ ਜਿਹੇ ਹੀ ਜਲ ਛਕਿਆ। ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਧਾਰਨ ਨੇ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਲੈ ਛਕਿਆ। ਬਾਕੀ ਲਰਦੀਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਖਾਣਾ ਭੀ ਏਥੇ ਹੀ ਸਮਝਿਆ। ਕਈ ਮੋਲਵੀ ਪੀਰਚਾਏ, ਜੈਲਦਾਰ, ਪਿਨਸਨੀ ਠਾਣੇਦਾਰ, ਸਰੋਦ ਪੋਸ ਤੇ ਵੱਡੇ ਮਾਲਕ ਭੀ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਚਹੀਰੂਦੀਨ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਆਦਿਯਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਆਣੇ ਤੇ ਵੱਡਿਆਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕੱਲ ਕੀਤੀ। ਸਭ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਆਲੇ ਬੈਠੇ ਸੁਣਦੇ ਸੀ। ਬਿ ਅਸੀਂ ਆਪ ਦਾ ਗਿਲਾ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਹੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਥਾਂ ਜੋ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਹਨ, ਸੁਣਨ ਤੇ ਰਾਸਤੀ ਰਸਤਾ ਬਨਾਣ ਲਈ ਆਏ ਹਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਲਾ ਮੇਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਮੈਂ ਕਹਾ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਾ ਹੁਣ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇ ਕਿਉਂ ਮਾਰੀ। ਹੋਰ ਮੇਰੀ ਕੀਰ-ਚਾਚਰੀ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਹਾਕਮ ਸੱਦੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਬਦਮਾਸ਼ ਰਖੇ ਹੋਏ ਸੁ ਸਾਡੇ ਉਤੇ। ਤੇ ਦੱਸਿਆ, ਜੋ, ਕੁਝ ਕਸੂਰੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਯੋਗ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਰਸੋਂ ਏਥੇ ਆ ਦੱਸਣ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕਰ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖ ਭੋਜਿਆ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰ ਕੇ ਲਿਆਉਣਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਸਰਕਾਰੇ ਲਿਖ ਫੀ ਦੇ ਆਏ

* ਅਬਦੇਫ ਖਾ ਮਲੋੜੀਆਂ ਦਾ ਚਹੀਰੂਦੀਨ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਪਾਸ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਥੰਕ ਦੇ ਅਸਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਕੱਲ ਚੰਨਣ ਸਿੱਖ ਬਰਾਜ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੈ।

ਹਨ। ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਸੁਖੀ ਹਾਂ। ਤੇ ਸਾਡੀ ਹੁਣ ਕੋਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੁਬਿਧਾ ਨਹੀਂ। ਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਤੀ ਸਾਥੋਂ ਸਰਦੀ ਬਣ ਆਏ ਹਨ। ਤੇ ਮੰਨਣੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁਜਦੀਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ। ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਆਉਣ ਕਰ ਮੇਰਾ ਪਿਛਲਾ ਗਿਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੇਗਾ ਜੇ ਅਗੋਂ ਇਹ ਸੂਤ ਹੋ ਟੁਰਨ ਵਰਤਣਗੇ।

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਿਹਾ, ਕਉ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਾਡੀ ਬਰਾਹ ਵਿਚ ਜਾਇਚ ਹੈ ਤੇ ਅਸਾਂ ਬਹੁਰ ਬਰਨੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਫੁਟੀ ਦਿਓ। ਤੇ ਮਰੂਸੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿਚ ਤਮਾਕੂ ਲਾਵਾਂਗੇ। ਖੁਹ ਲਾਉਣ ਦੀ ਫੁਟੀ ਮਿਲੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਕਉ ਬੱਖਿਆ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਵਭਾਰੂ ਫਾਹੇ ਆਏ, ਤੋਪਾਂ ਅਗੇ ਉਡੇ ਤੇ ਬਦੇਸ਼ ਕਏ, ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਨਹੀਂ ਪਰਤੇ, ਉਹ ਕੌਮ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣ ਦੇਈਏ? ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਤੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਅੰਨ ਤੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਮਰੂਸੀ ਸਾਡੀ ਮਾਲਕੀ ਹੋਈ ਤੇ ਹੋਈ ਵੀ ਸੈਂਕੜੇ ਖੁਮਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪ ਸੱਪ ਗੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਅਮਰਾਸਰ ਦੇ ਅਥਦਲ ਖਾਂ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਸੱਪ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿੱਖ ਏਥੇ ਰਹਿ ਤੀ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਹਰ ਸਿੱਖ, ਸੱਪ ਨਾ ਮਾਰੇਗਾ ਸੱਪ ਲਤੇਗਾ ਵੀ ਨਾ। ਜੇ ਲਤੇਗਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਮਰੇਗਾ ਕੋਈ ਨਾ। ਜੇ ਚਰਾ ਕੋਈ ਢਲਾ ਸਲਾਹ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ, ਮੇਲਵੀ ਖਲੋ ਕੇ ਬਹਾ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਭਰੀ ਤੋੜ ਕਰਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਹੱਥ ਬਣਦਾ ਕਿਣ, ਰਕਮ ਲੈ, ਹੋਰ ਥਾਂ ਜਾ ਖਰੀਦ, ਪਿੰਡ ਪਾ ਲਵੇ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਬਬਰਾ ਬਦਲੀਏ, ਮਰੂਸੀ ਹੱਥ ਟੁਟ ਜਾਂਦਾ ਏ ਤੇ ਬਿਡੇ ਜਾ ਬਿਹੜਾ ਭਾਜੜਾ ਕਰ ਉਜੜੇ ਤੇ ਕੋਰੇ ਭੱਤੇ ਪਿਆ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛ ਲਓ, ਇਹ ਪਰਸੋਂ ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਨਾ। ਹੁਸੈਨ ਜੋ ਜਗਮਲੇਰੇ ਦਾ ਸੇਖਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇਰਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਆਗੂ ਸੀ, ਉਸ ਕਿਹਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੋਰਾ ਸੈਰਾ ਤਾਂ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਇਹਦਾ ਕੀ ਏ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਕਹਿੰਨਾ ਏ? ਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ? ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ "ਬਢਨੁ ਕਰੇ ਤੇ ਖਿਸਕਿ ਜਾਇ ਬੋਲੇ ਸਭੁ ਕੱਚਾ।" ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਚਾ ਹੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਚੰਗਾ ਏ' ਜੋ ਫੋਰੇ ਸੋਰੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿਣਦਾ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿਓ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮਾਫ਼ ਭੀ ਉਤੋਂ ਉਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰ ਤੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਖਲ੍ਹਾਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭੰਨ ਲਾਓ ਤੇ ਕਉ ਘਾਤੀ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਦੇਸੇ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਖਲ੍ਹਾਰੋ, ਅਸੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਮੇਲਵੀਆਂ ਕਿਹਾ, ਬਰਾਹ ਵਿਚ ਜੋ ਕੌਮ ਜਾਇਚ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਤੁਸਾਂ ਅਗੇ ਖਲ੍ਹਾਰੀਏ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਡਾ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਏ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਚੋਰ ਜਨਾਏ ਹੋ, ਅਦਾਲਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮੀਆਂ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਠੀਕ ਹੋ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਠੀਕ ਹਾਂ। "ਕਿਸ ਹੀ ਮੰਦਾ ਆਖਿ ਨਾ ਚਲੇ।" ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੁਕਮ ਹੈ।

ਨਹੀਂ ਤੇ ਮਚਹਬੀ ਜੱਬ ਤੇ ਹੋਸ਼ ਕੁਝ ਭੀ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੀਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹਾਤਾ ਬੁਢਝਖਾਨੇ ਦਾ ਮਦਦ ਕਰ, ਲੈ ਦਿਆਂਗੇ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਨੁਹਾ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੰਦਿਆ ਤੇ ਚੁਥ ਸਨੋਹੀ ਮਝੀਆਂ ਤਥ ਪੁਚਾ ਤਾਂ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਭਦਾ ਮੁਰਦਾ ਅੰਤ ਕੱਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਵੇਖ ਲਾਗੇ ਲੀਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖੇ ਹਾਤਾ ਪਵਾ ਕਉਆਂ ਮਰਵਾਏ। ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਿਹਾ, ਕੁਸਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਚੋਂਗੇ ਵਰਤੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਭੀ ਚੋਂਗੇ ਵਰਤਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਹਾਤੇ ਦੀ ਉੱਪਰੋਂ ਮਨਚੁਰੀ ਲੈ ਆਪ ਤੋਂ ਹੋਂਬ ਜੱਝ ਕੇ ਥਾਕੀ ਦੀ ਮਾਝੀ ਮੰਗ ਲਾਂਗੇ। ਤੇ ਨਿਰੇ ਲੀਕੀ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਭੀ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਜੋ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਭੀ ਕਰਨਗੇ। (ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਬੁਟਾਲੇ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਢਝਖਾਨਾ ਬਨਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਦੇਂਦਾ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਚੋਧਰ ਨਾ ਬਲੇ, ਮੇਰੀ ਬਣੀ ਰਹੇ। ਕਉਆਂ ਦਾ ਕੀ ਦੇ ਕਈ ਐਵੇਂ ਪਈਆਂ ਮਰਦੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਾਰ ਲਈ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਧੜਾ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਦੇ। (ਇਹ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਬੁਟਾਲੇ ਦਾ, ਬੰਨੀਓਂ ਕਈ ਮੀਲ ਪਹਾੜ ਦੀ ਡਰਫ, ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਚੋਧਰ ਆਪਣੀ ਦੇ ਲਾਲਚੋਂ ਹੋਰ ਵਧੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਂਚ ਪਾਈ ਰਖਣਾ ਹੀ ਲੰਝ, ਲੰਮੀ ਸੰਥ, ਚਵਲ ਕੰਮ ਐਸੇ, ਧਰਮੋਂ ਨਿਆਉਂ ਉਲਟ ਭੀ ਕਰਦਾ।) ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਸੁਣ ਕਿ ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਭੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਫੇਰ ਭੀ ਕਰਨਗੇ, ਕਿਹਾ, ਹਾਤੇ ਕੀ ਬਣਨਾ ਦੇਂ, ਵੇਖੋ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰੋਗ, ਕਹਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬੁਪ ਕਰ ਗਏ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਠ ਕੇ ਟੁਰ ਗਏ। ਤੇ ਚਹੀਰਦੀਨ ਅਭਾਰਿਆਂ ਹੈ ਹੋਂਬ ਜੱਝ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਮਾਝੀ ਮੰਗੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਪਿਛਲੀਆਂ ਕੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਝੀ ਮੰਗਣੀ ਹੈ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਦੇ, ਜੇ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪੱਖ ਦਾ ਬੋਲਦੇਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਭੀ ਵਤਵੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੁਆ ਦੇਣੇ ਸੀ। ਜਗਤ ਨਾਲ ਠਾਠਾ ਬਾਛਾ ਰੱਖਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਚੋਂਗੇ ਤੇ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੁਅਲਕ ਨੂੰ ਤੇ ਰੋਂਗੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਇਹ ਉਤਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੋਲੇ ਤੇ ਛੱਟੇ ਕਰ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਡਿੱਠਾ ਹੈ, ਹੋਸਲਾ ਭੀ ਡਿੱਠਾ, ਕੋੜੇ ਨਾਲ ਮਿੱਠਾ ਤੇਜ ਨਾਲ ਸਹਿਜ ਵਰਤੀ ਨੇ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਰਾਤ ਇਕਾਂਤ ਬਹਾ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ, ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ, ਮੁਕੰਦ ਸਿੰਘ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਹੇ ਵਿਚ ਚਲਨ ਦੀ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਕੁਕਮੁ ਬੁਝੀ ਸੋਂ ਸੋਵਕੁ ਕਹੀਐ। ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਦੁਇ ਸਮਸਰਿ ਸਹੀਐ। ਕੁਰਵਾਕ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਤੁਸਾਂ ਸੱਤਾਂ ਦਾ ਕਹਿਆ ਮੰਨਣਾ। ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਪੱਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਣ ਸਵੇਂਗੇ ਰੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਦੀ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਮੇਰਾ ਕਿਹਾ ਚੋਤੇ ਰਖਣਾ। (ਅੱਜ ੨੪ ਵੇਸਾਖ ਹੈ।)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਤੁਰਦੇ ਹੁਸਿਆਰ ਤੇ ਸਿਆਣੇ ਛੋਕੇ ਨੂੰ ਸੱਦੇ ਕਿਹਾ, ਸਮਾਂ ਪਲੇ ਪਲੇ ਬਦਲਦਾ ਏ, ਤੁਸਾਂ ਇਤਫਾਕ ਤੇ ਅਮਨ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ। ਲੀਕ, ਕਾਂਡਰਸ ਦੇ ਕਿਹਾ ਭੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਤੁਰੀ। ਫਿਰਕਾ ਪ੍ਰਸਤੀ ਤੇ ਖਰਮਸਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤੁਰਾਈ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਤੁਸੀਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚੋਲੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲਾਹੌਰ, ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ, ਗੁਜਰਾਤ, ਸਿਆਲਕੋਟ, ਭਸਕੇ, ਪਸਰੂਰ, ਲਾਇਲਪੁਰ, ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ, ਸਰਗੋਧੇ, ਮੁਲਤਾਨ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਆਦਿ ਤੇ ਹੋਰ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਮਾਲ, ਬਾਲ, ਬਿਰਧ, ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਬਿਆਸਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿਓ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲਿਓਂ ਸਾ ਰਾਵੀਉਂ ਪਾਰ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਦਿਓ। ਦੂਰ ਦੀ ਸੈਭੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਓ। ਇਹ ਕੰਮ ਪਿਆਰੇ ਨਾ ਕਰੋ। ਤੇ ਹੜੀਕਾ ਭਰ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਿ ਖਸਮ ਵਲੋਂ ਸੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਹਫਾ, ਹੁਣ ਬਾਇਦ ਏਧਰ ਮੈਂ ਘੱਟ ਆਵਾਂ। ਸਦੇਂ ਹਲਚਲ ਪਏ, ਤੁਸਾਂ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਜਿਲੇ ਸਰਸੇ ਰਸੀਲ ਵਿਚ ਚੁਥਾਲ ਕੋਟਲੀ ਪੁਜਣਾ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਪੁਜਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਅਕੱਠਾ ਆ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਸਲਾ ਸਹੀਲਤ ਭੀ ਦਿਆਂਗਾ। ਤੁਸਾਂ ਰਜਨ ਬਾਣੀ ਨਾ ਝੁਲਣਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਲ, ਰਨ, ਧਨ ਤੇ ਨਾ ਝੁਲੁਣਾ। ਤੇ ਸਾਬਤ ਰਹਿ ਦਸਣਾ ਕਿ ਕੂਕਾ ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਮਾੜਾ ਧਾੜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਚੁਥਾਲ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਜੰਡ, ਕਰੀ, ਵਣ, ਕਿਕਰ, ਮਲ੍ਹੇ ਬਾੜੀ ਦਾ ਆਮ ਸੀ ਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਹਰਨ, ਕਿਦਤ, ਗੱਦੇ, ਸੂਰ, ਸੇਹੇ, ਕੰਡੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਵਸਲ ਤੇ ਆਬਾਦ ਖੇਤ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਸੀ। ਜੋ ਖੇਤ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਭੀ ਮਸਾਂ ਚਿੜੀਆਂ ਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚ ਬਹਿ ਰਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਘੱਗਰ ਦਰਿਆ ਕਦੇ ਤੇ ਬੜੇ ਚੜ੍ਹਾ ਵਿਚ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਗਦਾ ਸੀ। ਕਿਰਨ ਰਾਜੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ, ਲਖੀ ਸ਼ਾਹ ਵਣਜਾਰੇ ਦੀ ਔਰਤ ਸੂਰਤਵਾਨ ਬੋਹ ਲਈ ਤੇ ਤਰਲੇ ਜਰਨ ਬੀਤਿਆਂ ਭੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਲਖੀ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੇਲ ਕੱਡੀਆਂ, ਬੰਦੇ ਭਾਹ ਉਤੇ ਪਹਾਤਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਘੱਗਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਪੱਥਰ ਸੁਟ ਹੋਰ ਦਾ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਤੇ ਰਾਜੇ ਵਣ ਸੁਨੇਹਾ ਘਲ ਦਿਰਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਪੱਤ ਬੋਹ ਖਰਾਬ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਰਈਅਤ ਪੱਤ ਭੁੱਖੀ ਰੱਖ ਬੋ ਤੇ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਖੀ ਸ਼ਾਹ ਵਣਜਾਰੇ ਨੇ ਸਰਸੇ ਬੋਲੀ ਤੀ ਬਣਵਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਸੇ। ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਜਲ ਲੈ ਸਕੀਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਸੁਹੇਵੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਭਾਦਰੇ ਦੀ ਤਰਵ ਨੂੰ ਸਭਕ ਤੇ ਬਾਉਲੀ ਲਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਲਖੀ ਸ਼ਾਹ ਵਣਜਾਰੇ ਦੀ ਅੱਥ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਹੇਵਾ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਸਮੇਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਸਾਥ ਸੀ ਪਸੁਆਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ। ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਾਲਅ ਵਿਚੋਂ ਤੁਰਤ ਜਲ ਕੱਢ ਛਕਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ

ਹਾਲ ਮੈਂ ਸੁਹੇਵਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਸਤਕ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਹੋ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਛਪਵਾਵਾਂਗਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਰਾਮ ਰਚਾ। (ਜਿਵੇਂ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਫਰੀਦ ਹੀ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਬਣਜਾਰੇ ਜੋ ਲਖੀ ਸਾਹ ਕਹਾਉਂਦੇ। ਉਸ ਲਖੀ ਸਾਹ ਦੀ ਅੱਥ ਦੇ ਜੋ ਸੁਦਾ ਟਾਂਡਾ ਲਦ ਕੇ ਲਕੋ ਫਿਰਦੇ ਵਣਜ ਕਰਦੇ।)

ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਕਮਲੋਰੇ ਦੇ, ਬੜੇ ਸ਼ਰਧੀ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲੇ ਹਾਕਮਾਂ ਲੀਕੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਤੇ ਬੁਲੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਮਰ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਜਾਈਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕਬੂਲਣੀ। ਆਖਦੇ ਹਨ ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਫੇਲੇ ਦੇ ਬੇਹ ਏਥਰ ਹੋਏ ਹਨ ਬਹੁਤੇ। ਦਸਮ ਜੀ ਫਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਸਰਸੇ ਤੇ ਮਾਧੋ ਸਿੰਘਾਣੇ ਤੋਂ ਹੋਏ ਇਸ ਨਾਲੀ ਘੱਗਰ ਤੇ ਰਾਤ ਰਹੇ ਸੀ। ਫੁੱਲਾ ਤੇ ਮੱਲਾ ਭੀ ਇਥੋਂ ਹੀ ਨਸੇ ਸੀ। ਸਤਿਨਾਮ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਥੋਂਤੇ ਵਲੀਂ ਆਉਂਦੇ ਇਕ ਦਿਨ ਬੁਚਾਲੋਂ ਦੱਖਣ ਛਪਤ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਜਲ ਛਕਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਜਲ ਵਿਚ ਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੱਤਾ ਹੈ, ਏਥੋਂ ਕਈਆਂ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਰੋਗੀ ਅਰੋਗ ਹੋਇਆ ਫਰਨਗੇ। ਸਤਿਨਾਮ ਜਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੀ ਉਸ ਛੱਪਤ ਵਿਚ ਰਾਤ ਲੱਕੜ ਤੇ ਬੈਠ ਤਪ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕੁਝ ਚਿਰ। ਇਹ ਗੱਲ ਭੀ ਸੁਹੇਵੇ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਸਤਕ ਮੇਰੇ ਲਿਖੇ ਵਿਚ ਆਵੇਗੀ।

ਹੋਰ ਖਾਲ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਰੀਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਬਰਾਨੇ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਖੂਹ ਇਕ ਹੀ ਮਸਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਚਰਸ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਖਿਰਦੇ ਤੇ ਸਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਚਲੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੀ ਲੈ ਪੀਂਦੇ। ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਹਰ ਕੋਈ। ਕਈ ਪਿੰਡੀਂ ਛਪੜ ਹੀ ਹੁੰਦੇ, ਦੂਰੋਂ ਉਠਾ ਤੇ ਜਾ ਜਲ ਲਿਆਉਂਦੇ ਜਾਂ ਕੱਢੀ ਤੇ ਆਉਂਦਾ। ਤਉਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭਰ ਰਖਦੇ। ਨਹਾਉਣ ਤੇ ਕਪੜਾ ਪੈਣ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸੀ। ਏਧਰ ਛੋਲੇ ਨਾਲੀ ਨੇੜੇ ਤੇ ਬਾਜਰੀ ਬਰਾਨੇ ਹੁੰਦੀ। ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਹੁਤ ਭਰਦੇ, ਵਡਿਆਂ ਧਨੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੀ। ਏਧਰ ਦਾ ਅਖਾਣ ਹੈ, "ਜਿਸ ਦੀ ਖਾਦੀਏ ਬਾਜਰੀ, ਉਸ ਦੀ ਭਰੀਏ ਹਾਜ਼ਰੀ।" ਖੱਟੀ ਜੀਵਕਾ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂ ਚਾਰ ਚੰਮ ਵੇਚ ਕੁਝਾਰਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪ ਖਤ ਦਿੱਲੀਓਂ ਆਇਆ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਇਕ ਜਗ ਮਲੋਰੇ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ। "ਕਿ ਕੁੰ ਛੋੜੀ ਗੋਕਾ ਚਾਖਾ ਨਹੀਂ ਅਪੜਾਇਆ।" "ਅਉੜ ਕਰ ਕੇ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਲਿਖੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਵਾਂ।" ਅਗੋਂ ਲਿਖਿਆ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਫ਼ੀ, ਅਰਬੀਆਂ ਤੇ ਰੋਣ ਤੋਂ ੨੭ ਵੈਸਾਖ ਜਗ ਮਲੋਰੇ ਬੇਗਲੇ ਤੇ ਚੁਚਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਹਾਕਮ ਆਏ। ਹਵਾਲਦਾਰ, ਬਾਣੇਦਾਰ, ਕਪਤਾਨ ਸੰਤ ਸਿੰਘ

ਤੇ ਭਵੀਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ। ਰਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਜਿਪਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਤੇ ਇਕ ਜਗ ਮਲੋਰੇ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੋਂ
 ਭੀ ਪ੍ਰਫਿਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਹਾਲ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਸਭ ਸੁਖ ਨਾਲ ਵਸਦੇ ਨੇ। ਚੁਚਾਲ
 ਆਏ ਸਿੱਖਾਂ ਭੀ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵੀ ਦੱਸਿਆ, ਅਸੀਂ ਸਲੂਕ ਨਾਲ ਵਸਦੇ ਹਾਂ। ਸਿੱਖਾਂ
 ਦੱਸਿਆ, ਬਸ਼ੇਂ ਇਠ ਹਦੇ ਹਨ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਹੁਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਜਗਮਲੋਰੀਆਂ ਆਏ ਸੀ
 ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਜੋਰ ਨਾਲ ਦਬਾਏ ਤੇ ਬੁਚਤਖਾਨਾ ਮੰਗਦੇ ਸੀ। ਜਗਮਲੋਰੇ ਗਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ
 ਭਰਦਿਆਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਅਕੇ ਦੇਬੇ ਈਦ ਨੂੰ ਕਉ ਦੀ ਕਰਬਾਨੀ ਇਹ ਕਰਦੇ ਸੀ,
 ਹੁਣ ਸਿੱਖਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਵੇ, ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣੀ। ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਬਸ਼ੇਂ ਖੂਠ ਬੇਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ
 ਵਾਧੇ ਦੱਸੇ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਰੀਪੋਰਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਤੇ ਬਸ਼ੇਂ ਹੀ ਹਨ। ਹਥਿਆਰ
 ਭੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਾਧੂ ਹੱਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਗੁਪਤ ਸਰ
 ਪਤਾ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਕਪਤਾਨ ਦੇਵਾ ਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ। ਉਸ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਕਮ
 ਆਉਣਾ ਹੈ, ਕੁਸ਼ਾਂ ਹਥਿਆਰ ਲਾਭੇ ਕਰ ਲੈਣੇ ਤੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣੇ ਜੇ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ
 ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਭੀ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿਵਾਓ ਤੇ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਹੁੰਦੀ, ॥ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤੇ
 ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਦਾ ਮੀ। ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਜ
 ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਾ ੧੦੧ ਧਾਨ ਉਕਰਦੇਤੀ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕਰਾਉਂਦੇ।
 ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਚੁਚਾਲ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੫ ਜੇਠ ਸਰਸੇ ਤਸੀਲਦਾਰ ਦੇ ਜਵਾਈ
 ਚੜ੍ਹੇ ਦਾ ਅਵਸੇਸ ਕਰ ਚੁਚਾਲ ਆਏ। ਦਰਸਨ ਕਰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮਨ ਹਰੇ ਹੋਏ। ਸਭ ਸੋਚਾਂ
 ਸੰਸੇ ਪਰੇ ਹੋਏ। ਇੱਥੇ ਜਾ ਭੀ ਦਰਸਨ ਦੇ ਆਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ।

ਕੱਲਾ ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਕੋਠਿਥ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮੇਂ ਵਲੋਂ ਵੇਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਖਿਆਲੋਂ ਚੁਚਾਲ
 ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਚਿਲੇ ਸਭ ਆਹ ਅੱਖਾਂ ਨੇੜੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਭਟ ਆਉਂਦੇ ਦਰਸਨ
 ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਚਾ ਭੀ ਚੜ੍ਹਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖਣ ਪਾਰੇ
 ਤੇ ਡਰ ਭੀ ਲਗਦਾ ਏ। ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਜਦੋਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ
 ਵੇ ਭਾਣਾ ਤਾਂ ਕੋਠਣੀ ਆ ਲੁੱ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਬਾਤ ਅਹਿਲੀ ਤੇ ਜਗਮਲੋਰੇ ਦੇ
 ਅਖੜ ਖਾਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਮਤਾ ਮੇਲ ਕੱਲਾ ਜਗਮਲੋਰੇ ਦਾ ਲੁੱਟਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਬੰਦੂਕਾਂ
 ਚਲਾ ਖੜਾਕ ਕੀਤਾ ਮਨੋਂ ਧਾੜੀ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਆਉਣਕੇ ਹੀ ਨਾ। ਜੇ ਆਏ ਤਾਂ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗੇ।
 ਇਕ ਨੇ ਚੁਚਾਲ ਆ ਦਸਿਆ, ਤੁਹਾਡਾ ਜੇਦਾ ਤੋੜ ਲੁੱਟਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੰਤ
 ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਪੁਛੀ, ਜਰ ਜਾਵੀਏ ਕਿ ਜੁੜ, ਜਾ ਰੋਕੀਏ।
 ਸੰਤਾਂ ਸਰ ਆਕੂਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਰਾਤ ਜਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ

ਹੈ, ਸੰਤ ਜਿਵੇਂ ਕਹਿਣ ਤੁਸਾਂ ਕਰਨਾ, ਭਾਵੇਂ ਗਲਤ ਵੀ ਜਾਪ ਜੇ। ਹੋਵੇਗਾ ਛਾਇਦਾ ਹੀ। ਸੰਤਾਂ ਕਿਹਾ, ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਓ। ਜੇ ਕਿਆ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦਾ ਤੀ ਹਰਜ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਸਰ ਲਗੇਗੀ। ਦਿਨੇ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਸੰਭਲ ਲਿਆ ਜੇ। ਭਾਈ ਸਿੱਖ ਤੇ ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਚੜ੍ਹੇ ਚੰਦ ਨੂੰ ਰੰਦ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਅਸੀਂ ਮਾਲਕ ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਹੁਣੇ ਆਪਣਾ ਧਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੁਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰਣ ਦੇਖ ਸੂਰੇ ਚਿਤ ਹੁਲਾਸ ਅੱਜ ਵਰਤੀਏ। ਸੰਤਾਂ ਹੋਸਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਹਰ ਕਾ ਜਲ ਭੇਂ ਕੀ ਆਗ ਹੋਰ। ਪਿਖ ਸਤਰੂ ਕਾ ਦਲ ਬਲ ਬਧੇਰ। ਹੋ ਬਚੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੁਧਵਾਨ। ਇਹ ਰਾਜਨੀਤ ਕੀ ਰੀਤ ਜਾਣ। ਸਿੰਘਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕਲ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮਿਟਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਇਹ ਮਰਯਾਦਾ ਸੰਘ ਲਾਭ ਕਰ ਵਖਤ ਟਾਲ ਵੇਰ ਕਮਾਲ ਕਰ ਵਖਾਏ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਰਾਤ ਚੁਪ ਕਰ ਰਹੇ, ਸਵੇਰੇ ਭਏ ਤੇ ਜੰਦਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਤੋੜਿਆ, ਕਵਿਆ ਕੂਝ ਨਾ। ਵਿਥੋਂ ਕਿਸੇ ਮੱਤ ਦਿੱਤੀ। ਉਲਟ ਮੱਤ ਕਰ ਕਿਉਂ ਮਰਦੇ ਹੋ। ਅਗੇ ਤੁਹਾਡੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਾਣੇ ਖੰਜਰ ਵਾਲੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਗਲੇ ਵਿਚ ਵੰਡ ਪਾਦਾ ਸੀ। ਜਗਮਲੇਰੇ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ, ਤਰਨ ਸਿੰਘ, ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਕੰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ। ਚੁਚਾਲ ਮਾਨ ਸਿੰਘ, ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੇਥੇ ਸੈਣੀ ਰੀ ਚੁਚਾਲ ਹੀ ਪਵਾਏ ਸੀ ਜਾਮੀਆਂ ਤੇ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਕਾਮਯਾਬੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਤੀ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਵਰਦੇ ਸੀ। ਜਗਮਲੇਰਿਓਂ ਦੱਖਣ ਸੇਰੇ ਵਾਲੇ ਥੋਹ ਕੈਲ ਖੂਹ ਵਲ ਵਲਗਟ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਸਣ ਲਈ ਕੱਚੀਆਂ ਦਿੱਟਾਂ ਦਾ ਵਲਿਆ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜੋ ਥਾਂ ਵੇਹਲਾ ਸੀ ਸੋ ਥੋਹੜਾ ਭੀ ਸੀ ਤੇ ਲੜ ਲਈ ਸਾਫ ਰਖਣਾ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੰਗਾ ਜਾਣਿਆ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਜਾਣਿਆ ਇਹ ਸਿੱਖ ਬਲ ਦੀ ਰਾਖੀ ਬੁਧ ਵਰਤ ਕਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਸਾਥੋਂ ਡਰਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਵਾਧਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਲੜਾਈ ਦੇ ਵਾਈ ਫਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਸਾਂ ਦੇ ਕਰ ਵੇਖੇ ਹਨ ਦਾਬਾ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਕੁਝ ਜਤਨ ਫਲ ਕਰਨਾ ਸੋ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇ। ਹੁਣ ਢਾਈਵਾਂ ਫੱਟ ਭਟ ਕੇ ਮਰਨਾ ਜਾਂ ਮਾਰਨਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਕਰੀਏ। ਜਾਂ ਜਿੱਤੀਏ ਜਾਂ ਹਾਰੀਏ। ਨਿੱਤ ਢਹੀਏ ਨਾ ਉਸਾਰੀਏ, ਮਰਨਾ ਤੇ ਇਕੋ ਢਾਰ ਹੀ ਏ।

ਏ ਸਿੱਖ ਗਡਲ

੧੪ ਜੇਠ ੨੦੦੪ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੈਜਰਵਾਲਿਓਂ ਚੁਚਾਲ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਛਾਈ ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਇਪੁਰ ਭਬਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਬੁਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਬ ਸਿੰਘ ਪੁਰਾ ਜਲੰਧਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਬੇੜੇ ਜਿਹੇ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੇ, ਜਗਮਲੇਰੇ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਘੇਰ ਲਏ। ਤੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਸਾਨੂੰ ਬੁਚੜਖਾਨੇ ਬਣਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਓ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਹਾਕਮਾਂ ਤੇ ਮਨਦੁਰੀ ਲੈ, ਕਾਉਆ ਦੇ

ਮਾਰਨ ਜੋਕ, ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਾਭੋ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰ ਲਓਗੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਕਿਹਾ, ਕੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਵਾਇਦਾ ਏ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਮਾ ਬਣੇਗਾ, ਆਪੋ ਜੋ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਿਆ ਜਾਪੇਗਾ। ਪਿੱਪਲ ਬੱਲੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਏ ਹਜ਼ੂਮ ਵਿਚੋਂ ਤੁਰਤ ਟੁਟ ਪਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਕੁਟ ਕੁਟ ਕੇ ਹੀ ਦੋਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਿਸੇ ਵੇਲੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਤੇ ਇਕ ਦੋ ਨੇ ਰਾਣੀ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਜਾ ਦਸਿਆ, ਉਸ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੁੱਕੋ, ਦੂਰ ਪਿੱਛੋਂ ਲਿਜਾ। ਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਖਾਕ ਕਿਤੇ ਲੁਕਾ ਦਿਓ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਥਾਣੇਦਾਰ ਹਨੇਰੇ ਹੋਏ ਆ ਮੱਥੇ ਤੇ ਛਹਿ ਸਭ ਪਾਸੇ ਸੋਚ ਲਿਖਿਆ। ਦੋ ਸਿੱਖ ਮਰ ਤੇ ਚਰੂਰ ਕਢੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡੇ ਭੀ ਕਢੇ ਹਨ, ਇਹ ਆਖਦੇ ਹਨ ਲੜਦੇ ਮਰੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਪੱਕਾ ਮਲੂਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸਿੱਖਾਂ ਚੁਕ ਲਿਜਾ ਸਾਡੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ। ਮੱਥੇ ਦੱਬੋਂ ਭੀ ਲਿਖੇ ਤੇ ਮਰਨਾ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਸਲਾਹ ਸਾਡਨ ਦੀ ਦਿੱਤੀ।

ਬ੍ਰਥਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੁਵੇਲੇ ਪਤਾ ਪੁਜਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਸਾਡੇ ਜਾਣ ਦਾ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕੂਕਾ ਨੇ ਸਰਸੇ ਜਾ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਕਪਤਾਨ ਨੂੰ ਦੱਸ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮਤਾ ਮੇਲ, ਹਿਸਾਰ ਤੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤਾਰਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਾਕਮਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿ ਦੋ ਸਿੱਖਾਂ ਮੁਟਥਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਗਮਲੇਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਮਾਰ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਫੂਕ ਦਿਤਾ ਏ। ੧੫ ਜੇਠ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਉਪਰੋਂ ਅਭਸਰ ਤੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਸਰਸਿਓਂ ਕਪਤਾਨ, ਰਾਣੀਆਂ ਤੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਦਿੰਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਜਗਮਲੇਰੇ ਦੱਖਣ, ਪਿੱਪਲ ਵਾਲੇ ਥਾਂ ਜਿਥੇ ਮੁਰੱਬਾ ਪਿੱਛੋਂ ਲਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਭਿਆ ਸੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਵੇਖੇ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੇ ੧੬ ਬਰਾਹਤੀਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖਾਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਸੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਜਾ ਦਿੱਤਾ ਹਾਕਮਾਂ। ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਖਾਕਿਸਤਾਨ ਹੀ ਕਢੇ ਹਨ, ਜਗਮਲੇਰੇ ਨਹੀਂ ਆਇ ਮੁਥੇ। ਥਾਣੇਦਾਰ, ਤਸੀਲਦਾਰ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਨੂੰ ਭੀ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਉਪਰਲੇ ਹਾਕਮਾਂ ਕਿ ਦਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਾਪਈ ਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਸਭ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਕਾਫ਼ਰਸੀ ਮੇਲੀਆਂ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ, ਦਿੱਲੀ, ਹਿਸਾਰ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮਰਨਾ, ਸਭਨਾ ਤੇ ਤੁਰਖਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ ਦਸ ਥੇ ਆਏ। ੧ ਹਾੜ੍ਹ ਨੂੰ ਬ੍ਰਥਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਭਾਈ ਮੁਟਥਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਮਿਤ ਪਾਏ ਗਏ। ਕੇਜਰਵਾਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖ ਭੀ ਆਏ ਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਬ੍ਰਥਾਲ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਮੁਰੱਬੇ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਏ, ਓਥੇ ਕਤਲ ਭੀ ਹੋਣ, ਜੋ ਵਾਕ ਤੇ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਜੇ ਅਗੋਂ ਹੀ ਸੁਖ ਰਹੇ। ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਏਧਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕੀ ਦੁਖ ਦੋਣਾ ਏ। ਹਾੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੀ ਵਰਖਾ ਹੋਈ, ਘਾਹ ਪਨਾ ਹੋਇਆ, ਗਰਮੀ ਤੇ ਘੱਟਾ ਘਟੇ, ਤੁਖਾਂ ਦੇ ਪੱਤਰ ਫੂਟੇ, ਜਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਗਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਘਸੂਆਂ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਤੇਹ ਨੌਠੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਉਪਰ

ਭਾਰਤ ਤੇ ਅਰਬੀਆਂ ਵਿਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕਿ ਜਗਮਛੇਰੇ ਸਿੱਖ ਮਾਰ ਸਾੜ ਦਿੱਤੇ, ਸਬੂਤ ਹੋਣ ਕਰ ਚੌਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਲਈ ਬਹਾਈ ਹਾਕਮਾਂ। ਦਸ ਸਿਪਾਹੀ ਤੇ ਇਕ ਹਵਾਲਦਾਰ, ਇਕ ਥਾਣੇਦਾਰ, ਸਿਪਾਹੀ ਹਿੰਦੂ ਸੀ। ਵੱਡਾ ਥਾਣੇਦਾਰ ਹਿੰਦੂ ਸੀ ਜੋ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਮਿਲ ਮੰਗਵਾਇਆ। ਹਵਾਲਦਾਰ ਪਠਾਣ ਸੀ, ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਸਲਾ ਦੇਂਦਾ, ਰਕੜੇ ਰਹੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਮਦਦ ਦਿਆਂਗਾ। ਹਿੰਦੂ ਸਿਪਾਹੀ ਚੁਚਾਲ ਕੰਠੀ ਦੁੱਧ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਭੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਕੈਨਰੀ ਨਾਲੇ ਨੂੰ ਨਕੋਤਿਓਂ ਉਪਰੋਂ ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਚਮੀਨ ਬਿਥੀ ਪਧਰੇ ਥਾਓਂ ਜਿਥੇ ਆਪੇ ਪਾਣੀ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਠੀ ਪੁਲ ਨਕੋਤੇ ਤੋਂ ਪਹਾੜ ਥੱਥੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਉਹੇ ਪੁਟਾਏ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਅੱਗੇ ਵੱਲੇ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਬਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮਿਸਰਰੀ ਦੀ ਮੁਏ ਪੁਟਾਣ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲਕੀ ਪੁਤੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਡਿਉਟੀ ਸੀ। ੨੦੦੪ ਤੋਂ ਲੇ ਕੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਖਰੀਦਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੇਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਠੀ ਦਮਦਮੇ ਤਕ ਪਾਣੀ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਬਣਦਾ ਪੁਕਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਟਣ ਤੇ ਲਾਏ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਪੁਲ ਨਕੋਤੇ ਕੰਲ ਸਕੈਨਰ ਨੇ ਲੋੜ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਜੋੜ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ, ਤਿਥੇ ਹੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਤੇ ਸੇਤ ਨਗਰ ਜੋੜ ਸੁਏ ਦੇ ਤਲਿਓਂ ਪੁਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਲੋੜ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੇ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਇਹ ਪੁਲ ਸੁਖ ਭੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੁਖ ਭੀ। ਜੇ ਮਨ ਮਰਦੀ ਜੋਰਾਵਰੀ ਖੀਤੀ ਜਾਵੇ ਸੀਰੀਆਂ ਵਲੋਂ।

ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਬਰਥਾਦੀ

੧੭ ਹਾਫ਼ ੨੦੦੪ ਬਿਕ੍ਰਮ ੧ ਜੁਲਾਈ, ੧੯੪੭ ਈਸਵੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਡਾਪਿਆ ਲੋਡਨ ਵਾਲਿਆਂ ਆਰਬੀ ਹਕੂਮਤ ਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਹਾਫ਼ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਲਗੀ ਅੱਗ ਦਾ ਰਾਤ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਸਿਆਲਕੋਟ, ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ, ਸ਼ੇਖੂਪੁਰੇ, ਲਾਹੌਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੁਰੇ ਵਜਦੇ ਸੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਲੋਂ। ਸਰਕਾਰ ਅੰਨ ਤੇ ਕੰਟ੍ਰੋਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫ਼ੌਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀਂ ਮੰਗਾ ਬਹਾਈਆਂ ਸੀ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੰਜੀਆਂ ਥਾਣੇ ਰਾਹੀਂ ਮੰਗਾਈਆਂ ਸੀ। ਨਨਕਾਣੇ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਗੋਲੀ ਚੱਲੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਉਚੇਚੇ ਤੁਰਾਂਦੇ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਲੋਕ ਨੌਸ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਲੇ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰੀਂ ਰਾਤ ਕਰਿਕਿਉ ਲਕਦੇ ਸੀ। ਪਸ਼ੂ ਸ਼ਹਿਰੀਂ ਕਿੱਲਿਆਂ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਮਰਦੇ ਸੀ। ਪੇਂਡੂ ਡਰਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀਂ ਨਾ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਗੋਲੀ ਤੇ ਫੁਰੇ ਦਾ ਡਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਿੰਨੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਉਖੇ ਸੀ, ਓਦੂੰ ਬਹੁਤੇ ਆਖੇ ਹਏ। ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੁਰਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਭਾ ਠਹੀਂ

ਦੇਂਦੇ, ਵੇਂਹਦਿਆਂ ਸਰੇ ਬਚਾਰ ਮਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਤਾਂ ਨੌਸ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਲੋਕ, ਮਰਨਾ ਮਾਰਨਾ ਥਰਦੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਲਿਆਉਣ ਸਾਰਣ ਦਾ ਤੀ ਫਿਕਰ ਪੈਂਦਾ ਏ ਤੇ ਚਾਅ ਭੀ ਚੜ੍ਹਦਾ ਏ, ਜੇ ਆਪੀ ਪਾਣੀ ਜੋ ਜਲ ਥਰਸੈਂ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਆਵੇ, ਔਖ ਥਾਅਦ ਜੇ ਦਰਸਨ ਹੋਵੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ। ੨੬ ਹਾੜ੍ਹ ਦਿਹਾੜੀ ਵਿਚ ਚਾਰ ਥਾਰੀ ਕੁਚਾਲ ਦਾ ਝਟਕਾ ਆਇਆ। ਕੁਚਾਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਦਿ ਕਈ ਥਾਈਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਤਦੋਂ ਕਾਲ, ਕੁਚਾਲ, ਥੀਮਾਰੀ, ਪੁਆਰੀ, ਰੋਲੀ, ਗੋਲੀ, ਪਾੜਾ, ਉਜਾੜਾ ਆਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਹੁਣ ਹੀ ਸਾਰੇ ਲੁਫਟ ਰਲਨ ਤੇ ਸਾਡਾ ਦੁਖ ਦਲਨ। ਲੋਕ ਕਈ ਸਹਿਰੀਂ ਪਿੰਡੀਂ ਅਮਨ ਥਮੇਟੀਆਂ ਭੀ ਬਣਾਏ ਤੇ ਦੁਵੱਲੀ ਕੂਝੇ ਹਥਿਆਰ ਭੀ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਜੇ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਵਸਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਠ ਵਖੇਵਾਂ ਥਰਦਣ ਲਗਾ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਮਨ ਹੀ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਹੋਰ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਏਨੀਂ ਦਿਨੀਂ। ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਅਸਥਾਵ ਕੂਲਦੇ ਸੀ, ਭੀੜ ਭਾਜੜ ਲੋਡੀਆਂ ਤੇ ਬੜੀ ਸੀ। ਸਹਿਰੀਂ ਤਾਂ ਬੜੀ ਹੋਸ ਨਾਲ ਫਿਰਨਾ ਤੇ ਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਜੱਸ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸਉਣ ਵਿਚ ਬਾਰਸ ਹੋਈ, ਸਿੱਖ ਖਰੀਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡ ਬੀਜਦੇ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਖੇਤ ਉਜਾੜਦੇ, ਸਿੱਖ ਵੇੜ੍ਹ ਰਾਟੀਂ ਲਿਜਾ ਭਾਟਕੇ ਏਂਦੇ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਕਮਾਂ ਭਰ ਪਸ਼ੂ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਪੁਲਸ ਸਿਰ ਤੇ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਉਧਰ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ, ਜਮਾਨਤਾਂ ਤੇ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਸੀ। ਤੇ ਬੰਦੇ ਦੂਰ ਸਿਰ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਜੇਲ੍ਹੇ ਜਾ ਪਏ ਸੀ ਤਰਕਾਂ ਦੇ। ਸਿੱਖ ਹਲ ਵਾਹਣ, ਕੁਰਬ ਲਗੇ ਪਛਤਾਣੇ। ਮਾਨੋ ਮਾਰਨ ਲਗੇ ਮਰ ਗਏ ਤੇ ਹਰਾਨ ਲਗੇ ਹਰ ਗਏ।

ਬਚਿਹਰੀ ਵਿਚ

ਸਰਸ ੧੩ ਸਉਣ ਬੁਰਝਖਾਨੇ ਬਾਬਤ ਤਰੀਕ ਸੀ। ਏਦੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤਰੀਕਾਂ ਪਈਆਂ ਸੀ। ਸਰਸੇ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਵਕੀਲ ਮੁਫਤ ਬੁਝਤਦੇ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਖਰੀਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੀ ਬਹੁਤ, ਤਰੀਕ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਭੀ ਸਰਸੇ ਤੋਂ ਮਦਦ ਥਰਦੇ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਭੀ ਵਕੀਲ ਭੀੜੇ ਹੋਂਦੇ ਸੀ। ਤੇ ਦੁਤਰਵੀਂ ਗਵਾਹ ਭੀ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਕੋਨਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਥਰਦੇ ਹਾਂ ਈਦ ਨੂੰ। ਤੇ ਸਾਦੀਆਂ ਸਮੇਂ ਭੀ ਜ਼ਿਥਾ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਸੇਠਾਂ ਵੇਲੇ ਭੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਿੱਖ ਹੋਕਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਹੋਕਾ ਫੇਰ ਦਿੜਾ ਨੇ ਹੁਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਤੇ ਨਾਲੇ ਸਿਕਾਰ ਮਾਰਨੋਂ ਹੋਕ ਦਿੜਾ ਨੇ। ਫੱਟਾ ਲਿਖ ਕੇ ਲਾ ਦਿੜਾ ਦੇ। (ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਲ੍ਹਵਾਲੀ ਚਿਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਕੰਮ ਭੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕੁਚਾਲ। ਤੇ ਛੱਟੇ ਭੀ ਲਿਖ ਕੇ ਪੁਲਾਂ

ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਸੀ ਮੈਂਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।) ਸਿੱਖ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਾਥਤ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਸਕੇਨਰ ਤੇ ਸੋਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਘਾਤ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣ ਦੇਈਏ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਬੁਰਖਾਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਤਲੇ ਆਮ ਕਰਾਣਾ ਹੈ। ਲੀਡੀ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਬੁਰਖਾਨਾ ਦਵਾ ਕੇ ਰਹਾਗੇ। ਰਹੀਕ ਕੁਰਤਬੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮੱਥੇ ਤੇ ਹੱਥ ਲਾ ਦਿਤਾ। ਹਿੰਦੂ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਦੇ। ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਨਹਾ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤੇ ਫੇਰ ਨਹਾਣ ਵਾਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਵੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਦੇਖੇ ਹੀ ਭੈਣੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਲੱਗਣ ਤੇ ਭਿੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਫੇਰ ਨਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਹਿੰਦੂ ਕਿਹਾ, ਹਾਂ ਮੈਂ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਘਾਤੀ ਨਾਲ ਫੁਟਣ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਧਰਮ ਭਰਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਦੇ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਮਜ਼ਹਬੀ ਤੁਅਸਬ ਦੇ ਤੋਰਾ, ਠੀਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਹਿੰਦੂ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਕੁਰਕਾ ਮਜ਼ਹਬੀ ਤੁਅਸਬ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆਖੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਉਠਾ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬਿਪਰ ਖੜੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਦੇ। ਭਾਈ ਜੀ ਤੇ ਬਾਕਰਸ ਦੇ ਜਤਨ ਕਰਨ ਤੇ ਭੀ ਵਤਨ ਨਾਲ ਫਦਾਰੀ ਕਰਨੇ ਨਹੀਂ ਟਲਦੇ। ਹਾਂ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਇਹ ਭਿੱਟੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਕਰਨੀ ਛੱਡ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਤੁਅਸਬੀ ਮੰਗ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੰਗਣ ਦੀ ਛੱਡ ਦਿਓਗੇ? ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਦੇ ਘਾਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਨਾ ਕਰਾਂ। ਤੂੰ ਭੀ ਵਕੀਲ ਹੈਂ, ਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਵਕੀਲ ਹਾਂ, ਦੋਵੇਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਤੇ ਹਰ ਮੁਲਕੀ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਮੰਟਾ ਮੰਟਾ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਮੁਨਸਬ ਮਿਥ ਲਈਏ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਅਬੁਲ ਕਲਾਮ ਅਜ਼ਾਦ—ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਦੇਸ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਵਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਭਿੱਟੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਾਂਗੇ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਆਪਣੀ ਤੁਅਸਬੀ ਮੰਗ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅੱਡ ਮੰਗਣ ਦੀ ਛੱਡੋ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਸਕਦਾ ਦੇ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਭੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਫੁਟਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਵੰਡਾ ਤੁਅਸਬੀ ਦੇਸ ਘਾਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਜੇ ਕੁਣਾ ਹਰ ਵੰਸ਼ੀ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਦੋਸੀ ਹੈ, ਸੋ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ। ਇਸ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਹੋਰ ਹੀ ਪਾਸੇ ਹੋ ਵਕਤ ਖਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੱਡਾ ਹੁਣ ਅਕਲੀ ਤਰੀਕੇ ਤੁਹਾਡੀ ਬਹਿਸ ਅਸਲੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਣਾਗਾ। ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਵਕੀਲ ਕਿਹਾ, ਅੱਜੇ ਕਦੇ ਘਾਤੀ ਦੇਸ ਘਾਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਣ ਤੇ ਕੀ ਮੱਥੇ ਲਗਣ ਕਰ ਭੀ ਬਿਤਤੀ ਬੁਧ ਸੁਧ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਮੈਂ ਭੀ ਸਰਸੇ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਰਵੇਂ, ਤਮਾਕੂ ਤੇ ਲਾਲ ਮਰਚਾਂ ਹੀ ਦਿਸਦੀਆਂ ਸਨ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੫ ਸਉਣ, ਕੁਵੇਲੇ ਆਏ ਕੁਚਾਲ। ਸਤ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਬਾਰ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਸਤ ਬੰਜੇ ਆਏ ਚਰਨੀਂ ਲਫੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਰ ਦੇ ਉਪਰ ਖੜੇ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋਤ ਕੇ ਖਿੱਤੇ ਮਸਤਕ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕਹੀ ਸਭ ਨੂੰ। ਤੇ ਸਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ

ਸਿੰਭਾਣ ਸਿੰਭਾਣ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਬੜਾ ਖਿਤ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹੀ ਨੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖੇ, ਕੁਰਸਿੱਖ ਪਿਆਰਿਓ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਮੈਨੂੰ ਪਾਲੋਂ ਪਾਲ ਖੜੋ ਕੇ ਦਰਬਨ ਦਿਓ। ਤੇ ਕਿਹੋਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੀ ਇਕ ਦੀ ਸਿਕ ਰਹਿੰਦੀ ਏ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਏਸੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਏਨੀ ਦਿਨੀਂ ਦੋਹ ਪਾਸੀਂ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਏ। ਜੇ ਏਥੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਨਹੀਂ ਪੈ ਨਿਕਲਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਵੱਡਾ ਖਾਂਦਾ ਏ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਿਲਿਆਂ ਲਾਹੌਰੋਂ ਪਾਰ ਦਿਆਂ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਫਿਕਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਰਕ ਬੜੇ ਅਗਬ ਤੇ ਤਕੜੇ ਹਨ। ਮਤ ਕੋਈ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵਖਰ ਨਾ ਵਧਾਏ ਹੋਣ। ਸਭ ਸੰਕਤ ਪਾਲੋਂ ਪਾਲ ਹੋ ਖੜੋਤੀ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੜੀ ਸਨੇਹ ਪ੍ਰੀਤ ਭਰੀ ਨਚਰ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਵੇਖ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਤਨ ਮਨ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕੋਠੀ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ ਓਧਰ ਬੜੀ ਹਲਚਲੀ ਮਚੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਬਹਿ ਤੇ ਬਥੇਰਾ ਆਏ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਤਨਾ ਭਉਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ, ਜਿਤਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਦਿੱਲੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲਾਹੌਰ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਕਦੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਗਿਆ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਬੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ।

ਹੱਥੇ ਭੀ ਕਰਦਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ੧੬ ਸਤ੍ਰਿਟ ਹਵਾਲਦਾਰ ਜਗਮਲੇਰੇ ਵਾਲਾ ਤੇ ਜ਼ਿਲੇਦਾਰ ਏ ਜ਼ਹੀਰੂਦੀਨ ਅਮਰਾਸਰ ਵਾਲਾ ਆਏ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਤੇ ਬੈਠੇ। ਜਗਮਲੇਰੇ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਮੁਕਦਮੇ ਕਤਲ ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਵਿਚ ਵਸੀਆਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਦਲਵੀਂ ਹਾਲਤ ਤੇ, ਜਿਨਾਹ ਤੇ ਗਾਂਧੀ, ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਖਬਰਾਂ ਬਾਬਤ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ, ਕੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਿੱਖ ਭੀ ਕੋਲ ਖਰੇ ਸੁਣਦੇ ਸੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੀ ਕੁਝ ਸੀ। ਜ਼ਹੀਰੂਦੀਨ ਆਪਣੀ ਬੰਦੂਕ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੇ ਪਰੇ ਬਹਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਨੇੜੇ ਸੱਦ ਕੰਨ ਵਿਚ ਬਿਹਾ, ਕੁੰ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖ ਬੰਦੂਕ ਬਰੀ ਨਟ ਬਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੰਦੂਕ ਦੇਖਣ ਗਿਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਠ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਤੇ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਨੇ ਦਸਮ ਜੀ ਨੂੰ ਭੀ ਹੱਥੇ ਨਾਲ ਪਠਾਣ ਕਟਾਰ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੀ ਹਸਮਰ ਖਾਂ ਚੱਠੇ ਹੱਥੇ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਖਿਆਲੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਭ ਜਗਮਲੇਰੇਓਂ ਮਿਲ ਆਏ ਤੇ ਤੁਰਕ ਭਾਈ ਹਨ। ਮਤ ਹੱਥਾ ਕਰਨ।

ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲਵੀ ਦਮਕੀਰੀ ਵਜਾ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਕਾ ਦਿਤਾ, ਮੇਮਨ ਭਾਈਓ, ਉਮਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀਏ ਸਭ ਕੋਨਾਂ ਤੋਂ ਪੱਕਾਂ ਤੇ ਕੁਲੇ ਚੁਕ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ

ਰਿਆਸਤ ਰੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਖਣ ਗਈ ਏ, ਸ਼ਰਾ ਸਾਡੀ ਵੀ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਏ। ਜੇ ਜੁਝ ਰਹਿੰਗੇ ਹੋਥ ਰਖੰਗੇ, ਤਾਂ ਬਚੇਗੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਵਤਨ ਦਿਓ। ਅਗਲੇ ਰੋਥ ਸਿੱਖ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵਲ ਥਾਣੇ ਦੇਣ ਕਏ। ਜਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਬਾਨ ਰਾਹੋਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢੀ ਕਢੀ ਕਹੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਰਸੇ ਜਾ ਦਸਿਆ। ਉਸ ਮੌਲਵੀ ਨੂੰ ਹਰਾਲਾਟੇ ਸੁਟਿਆ। ਨਬਦ ਜਮਾਨਤ ਧਰਾ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਵਾ ਛਡਿਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਕਿਹਾ, ਮਤ ਕੋਈ ਸ਼ਰਕ ਨਲੂਦੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰੇ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਥਾਣੇ ਦਾ ਧਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਠੇਕੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਵੱਡਾ ਕਪਤਾਨ ਹੋ ਹਿਸਾਰ ਜਾ ਲਗਾ। ਤੇ ਸਰਸੇ ਗੇ ਸੱਤੀਂ ਦਿਨੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦਾ। ਤੇ ਕੱਠੀ ਭੀ ਕਦੀ ਆਉਂਦਾ ਜ਼ਰੂਰ। ਇਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੁਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨੰਕਰੀ ਪੇਸ਼ੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਤੁਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਹੋਂਦ, ਤੇ ਚਿਨ, ਜੋ ਅਗੇਂ ਬਣਨੇ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਾ ਦੇਂਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼। ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਆਉਂਦੀ, ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਾਏ। ਟੇਸਨਾਂ ਤੇ ਮੰਟਰਾਂ ਦੇ ਅੱਡਿਆਂ ਤੇ ਸਥਾਥ ਤੇ ਰੋਤ ਬੜੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਬਖਰਾਵਰ ਤੇ ਸੁਖਲੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਮਾਝਿਆ ਦਾ ਥੱਲੇ ਹੀ ਫੁਲਨਾ ਸਟੇ ਸਥਾਥ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ।

ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਬਚਨ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ੨-੩ ਵਾਰੀ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ, ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਆਦਿ ਨੂੰ ਤੇ ਹੋਰ ਲੀਡਰਾਂ ਅਥਲ ਬਲਾਮ ਅਜ਼ਾਦ ਆਦਿ ਨੂੰ ਭੀ ਮਿਲੇ। ਲਾਲਾ ਹਰਦੇਵ ਸਹਾਇ ਜੋ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਸਾਤਰੋਡ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਨ, ਪੱਕੇ ਸਨਾਤਨੀ ਗੁਰੂ ਧਰਮੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ। ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲਾਗਤੀ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਆਲਮ ਜੀ ਭੀ ਨਾਲ ਸੀ। ਰਾਜ ਭਵਨ ਵਿਚ ਉਸ ਵਕਤ ਡਾਕਟਰ ਫਾਰਕੇ ਭੀ ਕੋਲ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਰੰਤਰ ਹੋ ਕਾਰਕਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਭੀ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ। ਤੇ ਸਿੱਖ ਥੋਮ ਦਾ ਭੀ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਭੀ ਆਪ ਕੇ ਕਹਿਨੇ ਕੀ ਬਾਤ ਹੈ? ਮੈਂ ਧਰਮ ਪੱਖ ਕੇ ਸਾਥ ਸਾਥ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜੋ ਜਨਤਾ ਕੇ ਸਾਥ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੇਂ ਲਾਭ ਹੈ, ਵੱਧ ਭੀ ਅੱਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਨਤਾ ਹੋ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਣਮੀਕੀ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾ ਮਿਲੇ। ਤੇ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨਾ ਮੰਨੋਗੇ ਤਾਂ ਬੜਾ ਕਤਲੇ-ਆਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰਥਾਤ ਨਾ ਮੰਨੋ। ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੇਂ ਘਾਟਾ ਵੇਰ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਗੋਰੇ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ, ਬਾਰਤ ਤਾਂ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦਿਆਂ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਫਿਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਸੀ, ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਵਲ ਇਬਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਸਤਿ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ? ਇਹ ਸੁਣ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਕਿਹਾ, "ਜੇ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੈ।" ਜੋ ਸਿਮਲੇ ਵਲ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਹੋਈ ਸਮੇਂ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੱਲ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਾਥ ਰਹਿਣ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ੧੯੪੫ ਦੀ ੧੫ ਜੂਨ ਨੂੰ ਉਹ ਰਹੀਬ ਤੇ ਵਾਰਤਾ ਮੈਂ ਪਿਛੇ ਲਿਖ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਏਕ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਮੈਂ ਸੱਚੀਆਂ ਜਾਣ ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸਣ ਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੂਤ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਆਵੇਗਾ। ਸਿਮਲੇ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭਗਤ, ਜਿਸ ਵਲ ਉਤਰੇ ਸੀ, ਪਾਲਾ, ਵਲੰਥ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਰਾਮਗੜੀਆਂ ਸੇਵਕ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਨਾਕਪੁਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਹੀ ਮੋਹਤਮ ਸਾਹਿਬ ਚੰਗੀ ਭਨਖਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਤਿਕਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਾ ਮੇਲੀ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਸਤ ਸੰਭ ਉਲਝਣ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਚਿਤਾਵਣੀ

ਬੌੜੀ ਵਰਖਾ ਹੋਈ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਘਾਹ ਪੱਠੇ ਵਲੋਂ ਤੰਗ ਹੋਏ ਸਿੱਖਾਂ ਰਾਣੀਆਂ ਜਾਣ ਦੇ ਅੰਬਾਂ, ਅਰਬੀ ਦੇ ਭਾਟਕ ਜਗਮਲੇਰੇ ਹੀ ਭਟਕਾ ਲਿਆ। ਸਿੱਖ ਵਸਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਘਾਹ ਖੇਤਣੇ ਰੋਕਦੇ। ਤੁਰਕ ਤੀਵੀਆਂ ਸਾਥ ਲੈ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹਦਾਇਤ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਤੁਰਕ ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ, ਤੁਸੀਂ ਤੀਵੀਂ ਬਿਰਧ ਤੇ ਬਾਲ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ। ਸਿੱਖ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਠੀ ਭੀ ਸਟੇ ਪਸੂਆਂ ਪੱਠਿਆਂ ਨੁਕਸਾਨ ਬੀੜੇ ਕਾਰਨ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਸਮਝਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲ ਦੇਂਦੇ ਕਿ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਤੇ ਰਹੇ। ਇਕ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕਹੋ। ਇਕ ਇਨ ਇਕ ਤੁਰਕ ਨੇ ਪਿੱਪਲ ਵਾਲੀ ਖੂਹੀ ਤੇ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਬੰਲ ਕੀਤਾ। ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਬਰ ਨੇ ਚਪੇਤਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਭਾਲ੍ਹਾ ਕੱਢੀਆਂ ਤੇ ਤਿਹਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ ਮੱਤ ਦੇ ਕੇ ਮਹੀਨ ਕਰ ਕੇ ਵੁਕ ਮਾਰ ਉਡਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਤੁਰਕ ਕੁਝ ਕੁਝੇ ਮਰਦੇ ਕੁਝ ਭਰਦੇ ਦਵਾਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡੀ ਪਸੂ ਤੇ ਜੀਅ ਵੀ ਲੈ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਟੁਰਦੇ ਮਨੁੱਖ ਸਭ ਜੇਲ੍ਹੇ ਜਾ ਪਏ ਸੀ ਤੇ ਮਦਦ ਕੋਈ ਨਾ ਸੀ। ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ੧੮ ਸਤਿ ੨੦੦੪ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ੨ ਅਗਸਤ ੧੯੪੭, ਚੁਚਾਲ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਆਉਣ ਲਈ ਲਾਹੌਰੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦੇ ਬਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਲ ਟੋਰੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, ੧੦ ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਹੌਰ ਲੰਘ ਆਉਣਾ। ਫੇਰ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਅਉਖ ਰੋਕ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਤੇ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ, ਮੇਰੀ ਮਤ ਚੇਤੇ ਰਖਣੀ। ਆਪਣੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਹੀ ਤਰਸ ਕਰਨਾ, ਛੇਤੀ ਪਰਤਣਾ, ਜਿਚਰ ਨਾ ਆਓਗੇ, ਮੈਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਰਹੇਗੀ। ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਚੁਚਾਲ ਕੱਠੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਗਦਾ ਜੰਗਲ ਕੱਟਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਕੱਟਦੇ ਕਿ ਮੱਤ

ਓਹਲੇ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇ। ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਭੀ ਹੋਸ਼ ਨਾਲ ਟੁਰਨਾ, ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ। ਸਰਸੇ ਹਿਸਾਰ, ਦਿੱਲੀ ਹੋ ਰਾਤ ਕੋਠੀ ਆਉਂਦੇ। ਇਸ ਵਕਤ ਜਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦਾਲਾ, ਬਰਦਾਈ ਸਾਝੇ ਲੋਕਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਪੀਨ ਚਲਦੇ ਸੀ। ਤੇ ਰੋਲ ਸਾਬਣ ਘਿਓ ਮਿੱਠਾ ਆਪੇ ਆਪਣਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਆਉਂਦੇ ਭੀ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਭੀ। ਰੋਡੀਓ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਖਬਰਾਂ ਜਬਰੀ ਤੇ ਬੇਸਬਰੀ ਦੀਆਂ ਸਭ ਸੁਣਦੇ। ਖਾਸੀ ਭਾਵ।

੧੦ ਅਗਸਤ ਤਕ ਜੋ ਨਿਕਲ ਆਏ ਸੋ ਸਉਖੇ ਆਏ। ੧੧-੧੨ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਕੋਠੀ ਵੱਲੀ ਗਈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਤੇ ਲਾਈਨ ਵੀ ਪੁੱਟੀ ਗਈ ਸਾਹਦਰੇ ਵਲੋਂ। ੧੫ ਅਗਸਤ ੧੯੪੭ ਰੋਡੀਓ ਤੇ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ੧੮ ਅਗਸਤ, ੨ ਭਾਦਰੋ ੨੦੦੪ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਹੱਥ ਸੁਟਾਈ ਗਈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੱਟ ਵੱਢ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ, ਪੰਜੇ ਸਾਹਿਬ, ਪਿਛੋਰ ਵਲ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਲ। ਪਰ ਹੱਦ ਸੁਨਾਟ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ ਹੱਦ ਹੀ ਨਾ ਰਹੀ। ਜੋ ਬਿੱਲਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਚਿਰ ਤਾਂ ਆਹਦਾ ਸੀ, ਕਿ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲੋਡਨੋਂ ਕੁਝ ਲੋਕੋ ਨਹੀਂ ਆਏ ਤੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਸੋ ਬਿਧ ਬਣੀ ਹੈ। ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਸੋ ਬੇਦੀਮਾਨ ਬਿੱਲੇ ਕਰ ਵਿਖਾਈ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਵਿੱਖਤ ਭਾਵ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਛਾਅਦ ਫਰੇਕੀ ਜਾਣ ਕੇ ਹੀਜ ਕਰੇਕੇ ਰਾਜ।
ਭਾਰਤ ਬਰਫ ਕਰਾਇੰਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਕੇ ਰਾਜ।

ਸੋ ਵਰਤਿਆ। ਗੁਰਾਂ ਸਰਾਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਇਹ। ਇਹ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਠਾ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਬੀਬੀਆਂ ਵਲ ਇਥਾਰਾ ਕਰਕੇ, ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਤ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੇਕੇ? ਤਦੋਂ ਤਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਯੇਹ ਤੋਂ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਸੋਚਿਆ ਕੁਝ ਨਾ। ਸੋ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਬਾਣੀਓ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਿੱਬਤ ਪੱਤ, ਧਰਮ ਅਣਖ, ਸੂਰਮਗਾਈ ਨੂੰ ਤਜ ਮਨ ਮਰਚੀ ਤੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਮਲ ਲੈਣਾ। ਮਖਟੂਆਂ ਤੇ ਗਲ-ਕਟੂਆਂ ਵਾਂਗੂੰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਕੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕੁਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨਾ ਮੰਨੇਕੋ ਤਾਂ ਬੜਾ ਕਰਲੇ-ਆਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਤੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਮੋਲਾਨਾ ਅਬੁਲ ਕਲਾਮ ਅਜ਼ਾਦ, ਸਰਹੱਦੀ ਗਾਂਧੀ ਖਾਨ ਅਬਦੁਲ ਗੁਫਾਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਸੀ ਤੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਖਾਨ ਅਬਦੁਲ ਗੁਫਾਰ ਖਾਂ ਸਰਹੱਦੀ ਦੀ ਤੇ ਮੋਲਾਨਾ ਅਬੁਲ ਕਲਾਮ ਅਜ਼ਾਦ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਟੋਟੇ ਨਾ ਹੋਣ। ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿੱਖ, ਈਸਾਈ, ਪਾਰਸੀ ਜਿਵੇਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਰਾਬਰ ਤੋਂ ਮਿਲ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਵੱਸਣ।

ਬਦੇਸ਼ੀ ਲੰਡਨ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਹੋਰ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦੇ ਹੱਕ ਬਹਿ ਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਖੰਡ ਲਈਏ। ਵਜ਼ੀਰੇ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ। ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤੇ ਖਾਸ ਰੂਪਾਲ ਅਚਾਰੀਆ ਜੋਹਿਆਂ ਦਾ ਭੀ ਇਹੋ ਮਤਾ ਸੀ। ਕਿ ਮਜ਼ਹਬ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਹਨ ਪਰ ਹਿੰਦੀ ਸਭ ਇਕ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਭ, 'ਹਿੰਦੀ ਹੈ' ਹਮ-ਬਡਨ ਹੈ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਯਾਰਾ' ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਬਗ਼ੈਰੇ। "ਪਾਕ ਖ਼ਾਨਦਾਨ"

ਪਹਿਲਾਂ ਗ਼ਾਧੀ ਤੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਆਦਿ ਭੀ ਇਹੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਜਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਢਾਲ ਪਾਏ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੇ ਤੇ, ਜਿਨਾਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁੜਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਭੀ ਉਹਦੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਹੋ ਗਏ। ਵਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਜਿਨਾਹ ਦੇ ਮਫ਼ਰ ਮਫ਼ਰ ਵਿਚ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਮਿਲ ਕੇ ਟੋਭਾ ਨਾ ਮਥਹੂਰ ਜਿਨਾਹ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੀ ਗ਼ਾਧੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਹਾਲ ਅਬੁਲ ਕਲਾਮ ਅਜ਼ਾਦ ਨੇ 'ਹਮਾਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ' ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਅਜ਼ਾਦ ਨੇ ਤਾਂ ੧੯੮ ਪੰਨੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਇਸ ਸੇ ਯੇਹ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਕੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਪਾਕ ਔਲ ਕੁਝ ਨਾਪਾਕ ਹੈ। ਪਾਕ ਔਲ ਨਾਪਾਕ ਇਲਾਕੇ ਕੀ ਯੇਹ ਤਕਸੀਮ ਸਰਾਸਰ ਕੋਰ-ਇਸਲਾਮੀ ਹੈ। ਬਲਕਿ ਇਸਲਾਮ ਕੇ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਹੈ। ਇਸਲਾਮ ਅੰਸੀ ਰਕਸੀਮ ਕੰ ਤਕਸੀਮ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ। ਹਾਂ ਹਬਰਤ ਅਰਥਾਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਵਰਮਾਤੇ ਹੈ, ਖੁਦਾ ਨੇ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕੋ ਮੇਰੇ ਲੀਏ ਮਸਜਦ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।" ਜੇ ਜਿਨਾਹ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਹ ਕਰਨਾ ਆਰੰਭਿਆ ਤੇ ਨਾ ਟਲਿਆ ਤਾਂ ਗ਼ਾਧੀ ਹੋਰਾਂ ਭੀ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਤਲ ਹੋਣ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮੀ ਰੁਝ ਰਹਿੰਦੇ ਜੇ ਇਸ ਕਤਲੇ-ਆਮ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਬੇਧਰਮੀ ਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨਾ ਕਰਦੇ। ਅਸਲ ਕੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੱਲ ਜਿਨਾਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮਤਹਿਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਕੱਲ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਠੀਕ ਸੀ, ਪਰ ਫੇਸਮਥੀ ਦੀ ਰੁਚੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਬੁਲ ਕਲਾਮ ਅਜ਼ਾਦ ਲਿਖਦਾ ਹੈ "ਮੇਰੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਖ਼ੁਜ਼ਦਿਲੀ ਕੀ ਥਾਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਅਥਾਈ ਜਾਇਦਾਦ ਅਰਥਾਤ ਬਾਪ ਦਾਦੇ ਵਾਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸੇ ਦਸਤ ਬਰਦਾਰ ਹੋ ਜਾਉਂ ਔਰ ਉਸ ਕੇ ਏਕ ਟੁਕੜੇ ਪਰ ਕਨਾਇਤ ਕਰੂੰ।" ਪੰਨਾ ੧੯੯, ਭਾਵ ਵੇਖਿਆ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਕੇ ਇਕ ਟੁਕੜੇ ਤੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਬੇਦਿਲੀ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਕੱਲ ਹੈ। ਤੇ ਜੇ ਅਬੁਲ ਕਲਾਮ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, "ਜੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵੇਖਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਸਾਵੇਂ ਹੋਣਗੇ। ਤੇ ਜੇ ਵੇਖਰਾ ਟੋਟਾ ਲੰਟਕੇ ਤਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਗੇ। ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਤਰਸ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।" ਉਹ ਕੱਲ ਭੀ ਹੁਣ ਵਰਤੀਂਦੀ ਵੇਖੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਸੇਮਤੀ ਵਿਚ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਭੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਨੇ ਨਾ ਸੋਚਿਆ ਮਜ਼ਹਬੀ ਟੁਕਾਸਬ ਤੇ ਬੇਦਿਲੀ ਕੀਤੀ

ਹੈ। ਉਹੋ ਹੀ ਗਾਂਧੀ ਹੋਰਾਂ ਬੀਤੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਤਲੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਜੇ ਹੁਣ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ-ਪੁਣਾ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਤੇ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੁਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਇਹ ਸਪਤ ਸਿੰਧੂ ਸੀ, ਜਮਨਾ ਤੋਂ ਜਮਰੋਂਦ ਤਕ। ਫੈਰ ਸਤਲੁਜ ਬਿਆਸ, ਗਾਵੀ ਚਨਾਬ, ਜੇਹਲਮ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਬਣਿਆ। ਹੁਣ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਓਸੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕੱਢ ਕੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੱਲ ਨਵਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ੨੮ ਹਾਤ ੨੦੨੩ ਬਿਰਮੀ ੧੨ ਜੁਲਾਈ ੧੯੬੬ ਪਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸਰਹੱਦੀ ਗਾਂਧੀ, ਚਾਕਰ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਗੇ ਵੱਟ ਵੱਟ ਕੇ ਰੋਣ ਲਗ ਪਏ ਕਾਬਲ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚਾਕਰ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦੀ ਗਾਂਧੀ ਖਾਨ ਅਬਦੁਲ ਕੁਫਾਰ ਖਾਨ ੧੧ ਜੁਲਾਈ, ੧੯੬੬ ਜਦ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਕਲ ਲਗ ਕੇ ਮੁਤ ਮੁਤ ਡਿੱਠ ਵਾਰੀ ਰੋਏ ਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚੁੰਮਿਆ। ਦੰਧਾ ਦੇ ਗਲੇ ਦੁਖ ਝੁਕਾਲ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ। ਕੱਦੀ ਕੱਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਉਚਰ, ਜਿਚਰ ਰੱਜ ਕੇ ਨਾ ਰੋ ਲਿਆ। ਅਰਥਾਤ ਇਕ ਦੁਖ ਰੋ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨਾਹ ਤੇ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮੌਤ ਪਾਰੋਂ ਅਸੀਂ ਦੀਨੀ ਭਰਾ ਇਕ ਧਰਤੀ ਦੇ ਜੰਮ ਮਿਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖੀ ਤੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਦੀ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖੀ 'ਭਾਰਤ ਦੀ ਭਾਲ' ਤੇ ਮੋਲਾਨਾ ਅਬਾਦ ਦੀ 'ਹਮਾਰੀ ਅਬਾਦੀ' ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਤੇ ਅਬਦੁਲ ਕੁਫਾਰ ਖਾਨ ਦੇ ਖਿਆਲ ਸੁਣੇ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਫਿਨਲੈਂਡ ਦੇ ਬਹਿਰ ਹੈਲਸਿੰਕੀ ਅਮਨ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਤੇ ਗਿਆ ਕਾਬਲ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮਿਲੇ ਸੀ। ਭਾਪਸੀ ਸਮੇਂ। ਤੇ ਹਉਕਾ ਭਰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਗਿਆ ਕਰੂੰ, ਕੁਝ ਪੋਸ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਜੇ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਜਿਨਾਹ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਵਢੇ ਪਾ ਡਢੇ ਨੇ, ਸਹਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਲੰਕਾ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਪਏ ਕਹਿਣ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ।

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੱਸ-ਜੀਵਨ ਨਾਲ, ਸਮੇਂ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖਣ ਲਗਾ ਬੜਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੋਂ ਵਿਚ ਪੈਂਤੀ ਕਿਤੇ ਕੁਝ ਲਿਖ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਆਸ ਹੈ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਖਿਮਾਂ ਕਰੇਗੀ। ਤੇ ਆਪਣੇ ਰੋਂ ਵਲ ਤੁਰੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ ਮੋਲਾਨਾ ਆਜ਼ਾਦ ਲਿਖਦਾ ਏ ਕਿ ਮੈਂ ਜਿਸ ਵਕਤ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਜਿਨਾਹ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰਾ ਟੋਟਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਕਰਨਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਾ। ਓਵੇਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਚੇਤੇ 'ਚ ਲਿਆ ਕਿ ਜੋ ਬੀਬੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਓਧਰ ਰਹਿ ਕਈਆਂ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਦਾ ਕੱਦੀ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਵਲੀ ਪੰਗੋਬਰ, ਧਰਮੀ ਤੇ ਹੱਥ ਰਾਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਕਰੇ। ਕਈ ਵਾਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਫਕਟੇ ਰੁਕ ਹਉਕੇ ਭਰ ਚੁਪ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ,

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਦਾ ਠੀਕ ਹੀ ਕੋਈ ਕੁਰੂ ਪੀਰ, ਰੱਬ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਣ ਚੇਤੇ ਆ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਚੁਚਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਾਂਭ ਰਖਣਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ੩੦ ਸਉਣ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਫਾਰ ਦੇ ਭੱਠ ਬਾਅਦ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੀ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਬਿਰਧ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ।

ਦੇਸ ਆਸ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ

੩੧ ਸਉਣ ੨੦੦੪, ੧੫ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੪੭ ਨੂੰ ਚੁਚਾਲ ਕੋਟਲੀ ਬੰਨੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਵਾਲੀ ਜਗਹ ਤੇ ਸਵੇਦ ਭੰਡਾ ਉੱਚਾ, ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਅੱਖਰ ਸੋਹਣੇ ਲਿਖ, ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਤੇ ਕਈ ਸਾਧਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਤੇ ਕੁਝ ਬੰਤਾ ਜਿਹਾ ਕਤਾਹ ਪੁਸ਼ਾਦਿ ਭੀ ਵਰਤਾਇਆ, ਜੇਕਾਰੇ ਕਜਾਏ। ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਇਹ ਦਿਨ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਭੰਡਾ ਲਹਿਰਾਣ ਤੇ ਬੱਲਣ, ਕਤਾਹ ਪੁਸ਼ਾਦਿ ਕਰਵਾਉਣ, ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਤੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸਭ ਠੇਕੇਦਾਰ ਵੀਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਲੁਵਾਲੀਏ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਲਾਹੌਰ, ਕਸੂਰ, ਕੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਓਧਰ ਖੀਤੇ, ਰਾਵੀ ਵਿਚਾਲੇ ਰਖੀ। ਖਾਲਸਾ, ਪੰਟੀ, ਭਿਖੀਵੰਡ, ਵਲਟੰਗ, ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਥਾਣੇ ਕੁਝ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਲ ਕੀਤੇ। ਸਭ ਧਰਤੀ ਹਲਚਲ ਪਸੀ ਛੱਡੇ ਘਰ ਬਾਰਾ। ਵਰਤੀ, ਏਧਰ ਓਧਰ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ, ਦੰਦਿ ਧਿਰਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੁਸਮਣ ਹੋ ਵਰਤੇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਸਿੱਖ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਕੌਮ ਹਿੰਦੂ ਹੈ। ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਸਿੱਖ ਐਵੇਂ ਗਿਲੇ ਹੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ। ਕੀਤਾ ਕੌਮ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਖੋਲਣ ਤੇ ਮੱਲਣ ਦੇ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਨਾ। ਲੜਨ ਨੂੰ ਤੇਜ਼। ਜਿਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਟਰੱਕ ਭਰ ਬਿਰਧਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ, ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਨਹੁਰ ਨੂੰ ਤੋਰਿਆ। ਸਾਬ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ. ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਖ, ਸੁਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਚੌਠਾ ਆਦਿ ਕੀਤੇ। ਤੇ ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਟਰੱਕ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੇ ਸਾਧੂਆਂ ਪਿਛੇ ਸਾਰੇ ਨੌਗਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਚਚਾਲ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਛੱਡ ਆਪ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਛੋਟੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਮੇਤ ਸੁਕੋਤ ਮੰਡੀ ਵਲ ਗਏ। ਓਧਰ ਦੀ ਸਭ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਕਰੋ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਾ ਡਰੋ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹਰਜ ਕਰੋ। ਨਵੇਂ ਆਏ ਸਿੱਖ ਦਾ ਸਾਬ

ਦੇਣਾ, ਹੋ ਆਉਂਦੀ, ਇਮਦਾਦ ਸਹੀਲਤ ਦੇਣੀ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਜੋ ਚਿਰਕੇ ਭੀ ਏਧਰ ਆਕੀਏ, ਤੁਸਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ। ਮੈਂ ਓਧਰ ਆਮ ਰਹਾਂਗਾ। ਤੇ ਏਧਰ (ਮੰਗੀ) ਕਾਕੇ ਵੱਡੇ ਨੂੰ ਛਡਾਕਾ, ਤੇ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਜਾ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਤੇ ਨਹਰ ਟਿੱਬੀ ਫਲ ਭੋਰਨ ਦੀ ਮਦਦ ਸਲਾਹ ਦਿਆਂਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਆ ਪੱਟ ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਹਲਿਓਂ ਲੈ ਹੁਣ ਤਬ ਹੋਕਾ ਦੇ ਕੇ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਹੋ ਨਾ ਸੂ।

੯/੧ ਲੋਕ ਓਧਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲ ਤੇ ਏਧਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਲ ਬੜਾ-ਬੜਾ ਉਠਦੇ ਰਾਤ। ਪੈ ਕਦੇ ਪੈ ਕਦੇ ਹੋਈ, ਭਾਜੜਾਂ ਪਈਆਂ, ਚੁਚਾਲ ਖੜਿਆਲ ਦੁਆਲੇ ਭੀ ਭਾਜੜਾਂ ਪੈ ਕਈਆਂ। ਸਰਸੇ ਭੀ ਅਮਨ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣੀਆਂ। ਓਧਰ ਏਧਰ ਭੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਅਮਨ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਸੀ ਪਰ ਹਨੇਰੀ ਆਪਹੁਦਰੀ ਵੱਡੀ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਸੁਭਿਆ। ਉਠ ਟੁਰੇ ਭਾਂਚੇ ਭਰਦੇ ਮਾਰਦੇ ਮਰਦੇ। ਸੁਣੀਆਂ ਹੋਂਦਾਂ ਵਲ। ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਧਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਚੁਚਾਲ ਦੀ ਸੇਧ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ। ਹੋਰ ਸਭ ਨੇ ਖੋਹਾ ਮੋਹੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ। ਸਰਸੇ ਹਾਥਮਾਂ ਹੋਕਾ ਦਵਾਇਆ। ਜੋ ਕਾਲੀ ਪੋਥ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਆਏ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਵਰਨ ਦਿਓ। ਇਹ ਏਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਧੁੰਮ ਪਈ ਸੀ ਕਦੀ ਨਿਹੰਗ ਜੱਥੇ ਬਣ ਕਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਦੇ ਸੀ। ਜਕਮਲੇਰੇ ਦੇ ਹਵਾਲਦਾਰ ਦਵਾਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੱਦੇ ਤੇ ਅਮਰਾਸਰੀ ਜਹੀਰੂਦੀਨ ਨੂੰ ਭੀ ਸਦਿਆ ਕਿ ਸਰਸੇ ਇਹ ਹੋਕਾ ਕਿਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਭੀ ਭਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਾਨੂੰ ਲੁਟਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੜੇ ਟਰੱਕ ਭਰ ਭਰ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ। ਜਹੀਰੂਦੀਨ ਸਮਝਾਇਆ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲੀ ਪੋਥਾਂ ਵਾਲ਼ੇ ਦੇ ਸੁਝਾ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਰੂ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੇ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਭੱਠਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਵਾਲਦਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਪਠਾਣ ਹਾਂ, ਲੋੜ ਪਈ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਮਦਦ ਦਿਆਂਗਾ। ਅਸਲ ਕੱਲ ਇਹ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਕੁਰਕ ਲੋਕ ਐਵੇਂ ਭਰਦੇ ਸੀ। ਖੋਰੇ ਇਹ ਕੀ ਮਸ਼ੀਨ ਗਣਾਂ ਤੇ ਛੋਜਾਂ ਜੋਗ ਸਾਡੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਉਣ ਭੀ ਬਰਸਾਤ ਹੋਈ, ਭਾਦਰਵਾਂ ਭੀ ਵਸੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਪੱਕੀ ਕਰ ਆਏ ਸਭ ਆਏ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰੇ। ਜਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾਓ ਤੇ ਚੁਚਾਲ ਆ ਖਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਸਭ ਨੂੰ ਕੱਚੀ ਵੇਡ ਕਰ ਪਾਣੀ ਲੁਆ ਤੇ ਫਸਲ ਚਿਜਾਈ ਜੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ। ੧੨ ਭਾਦਰਵਾਂ ਚੁਚਾਲ ਕੱਠੀ ਦੇ ਹਾਤੇ ਵਿਚ (ਲੰਕਰ ਵਾਲੀ) ਖੂਹੀ ਦਾ ਟੋਪ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਤ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੱਢੜਾਂ ਚਿਲਾ ਲਾਇਲਪੁਰ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰਾ ਲੁਆਇਆ। ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਵਾਗੀ ਵਾਗੀ ਟੋਪ ਲਾਏ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਕਿਹਾ, ਕੱਲ ਪੱਕੀ ਭਿੱਗੀ

ਭੀ ਬਣਾਓ, ਪਾਣੀ ਬਰਸਾਤੀ ਤੇ ਨਹਿਰੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਓਇ ਭਾਈ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਭੀ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਵਾਧੂ ਪਿਆ ਦਿਸਦਾ ਦੇ, ਤੂੰ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਦੇ। ਏਥੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਕੀ ਦੁਧ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇਗਾ ਸਿੱਖਾਂ ਘਰੀ। ਰਾਤ ਕੀਰਤਨ ਬਾਅਦ ਸਭ ਸਿੱਖ ਰੋਡੀਉ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਦਾ ਸੁਣਦੇ ਕਿ ਏਧਰ ਉਧਰ ਕਟ ਵਢ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਤਦੋਂ ਐਸੇ ਹੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਆਖਦੇ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਮਰ ਜਾਣ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਥੀਰੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬਦੇਰ ਤੋਰਨ ਵਿਚ ਤੇ ਬਾਅਦ ਸਭ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਜੋਰ ਵਰਤਿਆ ਹੈ।

ਕੈਂਪ ਦੇਇ ਰਰਫੀਂ ਬਣੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਲ। ਲੋਕ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾ ਵਿਚ ਜਾ ਵਝੇ ਭਰਦੇ। ਤੇ ਕਈ ਕੱਡੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਹੋਏ ਪਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤੁਰਦੇ। ਥਾਰਾ ਭਾਦਰੋਂ ਲਾਹੌਰੋਂ ਰੋਡੀਉ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਗ਼ੈਰ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹਦਰੇ ਪਾਸ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਭੀ ਕਈ ਕੱਡੀਆਂ ਵਢ ਮਾਰ ਮੁਲਖਾਂ ਨੂੰ, ਖਾਲੀ ਹੀ ਓਧਰ ਘਲੀਆਂ ਨੇ। ਦਿੱਲੀ ਰੋਡੀਉ ੧੪ ਭਾਦਰੋਂ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਜਦ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ, ਸਿਆਲਕੋਟ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਜਵਾਨ ਦਿਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੰਗੀਆਂ ਕਰ ਹੱਥੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਖੰਡੇ ਫਿਰਾ ਫੇਰਿਆ ਹੈ, ਪਟਿਆਲਾਓਂ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ। ਥਨਿੰਡੇ ਵਲ ਮਾਰੇ ਮਾਲਵੇ 'ਚੋਂ ਭੀ ਤੁਰਕਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਟੁਟ ਪਏ। ਕਈਆਂ ਭੀਵੀਆਂ ਖੋਹ ਜਵਾਨਾਂ ਘਰੀਂ ਪਾਈਆਂ।

ਨੌਹਰੋਂ ਤਸੀਲਦਾਰ ਬੀਕਾਨੇਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪੁਛ ਭੇਜਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਰਾਜੇ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਜੋਰ ਕਰਦੇ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਮਿਲਟਰੀ ਮੰਗਾ ਕੇ ਦਿੱਤਰਾਮ ਕਰੋ। ਅਰਥਾਤ ਹਰ ਥਾਂ ਹਲਚਲੀ ਸੀ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਘੱਟਾ ਜਿਥੇ ਭੀ ਕੋਈ ਮੰਡੀ, ਨੌਹਰ, ਚੂਚਾਲ, ਟਿੱਬੀ ਆਦਿ। ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਅਰਦਾਸੇ ਕਰਦੇ। ਸਰਸੇ ਬੁਰਝਖਾਨੇ ਦੀ ਰਰੀਕ ਤੋਂ ਖਿਕੁਮ ਸਿੰਘ ਜੰਜਾਤੇ ਵਾਲਾ ਜੀਅ ਲੈਣ ਟੁਰ ਗਿਆ ਭੈਤੀਆਂ ਅਵਾਈਆਂ ਸੁਣ। ਰਾਤ ਘਰ ਗਿਆ ਤੇ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ ਟੁਰਿਆ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਜੀਅ ਲੈ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਹਵਾਲਦਾਰ ਪਠਾਣ ਜਗਮਲੇਰੇ ਦਾ ਖਲਾਫ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ, ਕੰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸਿੱਖਾਂ ਸਲਾਹ ਕਰ ਮੈਨੂੰ ਸਰਸੇ ਭੇਜਿਆ, ਤੂੰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨਲੂਏ ਨੂੰ ਕਹੁ ਇਸ ਦਾ ਭੋਰਾ ਰੁਕਾਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇਰੇ ਚਿਲੇ ਦਾ ਕਰਕੇ ਤੇਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਲਾ ਪੱਕੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੇ ਦਿਤਬਾਰ ਕਰਨਾ। ਮੈਂ ਸਰਸੇ ਜਾ ਕਈ ਦਿਨ ਉਡੀਕਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਹਿਸਾਰੋਂ ਵੀ ਨਾ ਆ ਸਕਿਆ। ਮੈਂ ਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਨਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬੰਦੇ ਸਿੰਢਾਣ ਸੱਯਾਂ ਸੁਰਤਾਂ ਪੁਛਦਾ। ਮੇਰੇ ਚਿਲੇ ਵਿਚੋਂ ਕਾਮੇ ਕਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਮਿਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨ ਘੇਰ ਬੇਹਥਿਆਰ ਕਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਕੱਡੀਆਂ ਮੁਫਤ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਮਿਲਟਰੀ ਮਿਲ ਪਵੇ ਤਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੱਡੀ ਤੇ ਭੀ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮਰਹੱਟੇ

ਵੇਲੀ ਪਹੁੰਚ ਪੈਣ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਬਰਦੇ ਹਨ। ਜੱਥੇ ਗਾਣੇ ਬਣ ਟੁਰਦੇ ਹਨ। ਕੰਘਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਕਈ, ਗੁੜ ਦੀ ਰੱਤੀ ਧਰ ਹੱਥ ਫੜਾਈਆਂ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਉਚੇਚੇ ਮੂੰਹੇ ਭਾਲ ਨਾਲ ਤੌਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਧੀਆਂ, ਅੱਗੋਂ ਤੇਰਾ ਭਾਗ। ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕੂਕੇ ਕੀ ਧੀਆਂ ਵਿਆਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿਤੇ ਲਿਜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂ ਰੁਝਾਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ। ਕਈਆਂ ਪੁੱਤਰ ਨਾ ਅੱਪੜਦੇ ਜਾਣ ਭਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸਾਹਵੇਂ ਤੀਥੀਆਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਰਸੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਛਿਪਟੀ ਹਿਸਾਰੀਂ ਆਏ ੧੬ ਭਾਦਰੀ। ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਮੇਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲਿਓ ਨੇ। ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਲੂਟ, ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਦਿਤੀ। ਮੈਂ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜੋ ਮੈਂ ਬੀਬੀਆਂ ਬੇਦੋਸੀਆਂ ਦੀ ਉਸ ਦਿਨ ਹਾਲਤ ਵੇਖੀ। ਮੈਂ ਇਕ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਤਰਸ ਖਾ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਵਿਚ ਬਰੀਕਾਫੇ ਪੁਛਾਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਓਥੇ ਸਨੇਹੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੇ ਨਾ ਵਿੱਸਿਆ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਬੁੱਸਿਆ।

ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਛੇੜੇ ਦਿਨ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਰੀ ਸਰਸੇ ਇਕ ਦਿਨ ਝੰਡਾ ਹੈ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਵੇਂ ਇਸ ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਬੋਝਾ ਫੱਲ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਤੁਰਤ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਤੇ ਪਾਪੀ ਕਿਉਂ ਬਣਦਾ ਦੇਂ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਪੈ। ਮੇਨੂੰ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨਲੂਏ ਨੇ ਮਿਲਟਰੀ ੨੦ ਭਾਦਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸ ਜਗਮਲੇਰੇ ਦੇ ਹਵਾਲਦਾਰ ਦੀ ਆ ਸਣੇ ਸਿਪਾਹੀ ਪੇਟੀ ਖੋਹ ਲਈ ਤੇ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਬਾਣੇਦਾਰ ਸਮੇਤ ਸਰਸੇ ਲੈ ਕਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ। ਹਿੰਦੂ ਸਿਪਾਹੀ ਜਗਮਲੇਰੇ ਨਾ ਰਹਿਣ ਚੁਕਾਲ ਆ ਕਈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਗਮਲੇਰੇ ਵੱਡੇ ਅਮਰਾਸਰ ਚਲੇ ਕਏ। ਕੁਝ ਬਾਹੀਏ। ਕੁਝ ਰਾਣੀ, ਦੇਖੋਂ ਦੇ ਦਵਾਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਪਿਛੋਂ ਖਤ ਰੀ ਆਏ ਤੇ ਸਿੱਖ ਭੀ ਆਏ ਦਸਦੇ ਘੱਟ ਬਿਸੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਬੇਧਰਮੀ, ਬੇਬਰਮੀ, ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ। ਓਧਰ ਤੁਰਕਾਂ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੋਲ ਛੋੜੀ। ਏਧਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਰਨਤਾਰਨ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਨਸੰਗੀਆਂ ਕੁੰਡਪੁਣਾ ਕੀਤਾ, ਸਿਰਫ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੀ ਕੁਰੂ ਸੇਤੋਖ ਵਿਚ ਰਖੇ ਹਨ। ਹਿਸਾਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਅਗਰੇਬ ਅਫਸਰ ਸੀ ਜੋ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਜਨਸੰਗੀ ਤੇ ਸਰਾਬੀ ਸਿੰਘ ਭੀ ਚੰਡੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸੀ ਪਰ ਜੇਹੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਤੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਤੁਰਕ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਰੀ ਤੋਂ ਓਵੇਂ ਬੇਬਰਮੀ ਹੋਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਹ ਆਦਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੱਤੇ ਲਗ ਮੈਂ ਜੀਅ ਤੇ ਕੁਝ ਸਥਾਥ ਲੈ ਦਸ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਹੌਰੋਂ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਤੇ ਆਪਣੀ ਬਿਰਧ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਕਹਾ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਘਰ ਦਾ ਮੋਹ ਕਰ ਆਉਣਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ

ਆਪਣੇ ਪਾਏ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾਏ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਘੋੜੀ ਦੇ ਕਹਿ ਆਇਆ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਚੱਕ ਪ੍ਰਚਾਈ। ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਚਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਮੇਰੇ ਮਾਮਾ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਚੁਚਾਲ ਪੁੱਜੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕਲ ਲਗ ਬੜੇ ਰੋਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਰੋਂਗਾ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੋਈ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਚਰਨੀਂ ਸਿਰ ਧਰ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਤੇ ਹੁਕਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੁਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਦੀਂ ਹੋਕਾ ਦੇ ਆਪ ਔਖ ਸਹਿ ਬਚਾਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਨਹੁਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਚੰਬਾ ਰਿਠ ਸਰਸੇ ਰਹਿਣ ਕਰ ਉਹ ਬੜੇ ਹੁਸ਼ੀਰੇ ਸੀ ਕਿ ਮਤਾ ਓਥੇ ਹੀ ਘਿਰ ਮਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਛੱਡਕਰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਬਲਾਣ ਦਾ ਸਾਥਾ ਰਸਦ ਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਕਰ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਕੂਕੇ ਆਏ ਨੂੰ ਕਹਵੇ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਹੈ ਸਰਸੇ ਚੁਚਾਲ ਪੁੱਜੇ। ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਚੁਚਾਲ ਜਗਮਲੇਰੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਖਾਨੀ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹਾਲ ਸੁਣਦਾ ਸਾਂ।

ਜਗਮਲੇਰੇ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਠ ਘੋੜਾ ਲੈਂਦਾ ਦਾਣੇ ਲੈਣ ਆਏ ਅਮਰਾਸਰੋਂ। ਸਿੱਖਾਂ ਉਠ ਤੇ ਘੋੜਾ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਉਹ ਜ਼ਹੀਰਦੀਨ ਅਗੇ ਜਾ ਰੋਏ। ਉਸ ਕੁੱਕਾ ਭੋਜਿਆ। ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਪਸ ਜਵਾਬ ਭੋਜਿਆ, ਉਠ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਲੈ ਜਾਓ ਤੇ ਘੋੜਾ ਗਾਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਘਲ ਦਿਆਕੇ। ਭਾਵੇਂ ਕਈ ਸਿੱਖ ਘੋੜੇ ਦਾ ਲਾਲਚ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਘੋੜਾ ਸੋਹਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਕਰੀ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੀ ਸੂਬਾ ਜੀ ਨੇ ਅਮਰਾਸਰ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਖਰੀਦੇ ਪਿੰਡਾ ਤੇ ਹੋਰ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦੇ ਪਸ਼ੂ ਭੀ ਵੇਤ੍ਹ ਲਿਆ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੇ ਸੀ। ੨੧ ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਰਾਸੀ ਪਿਓ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੀ ਖੋੜੀ ਭਾਲਦੇ ਵੱਖ ਲਗੀ ਚੁਚਾਲ ਲੰਗਰੋਂ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਲੈ ਨਹਿਰ ਤੇ ਛਕਣ ਲਗੇ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਸੁਣ ਜਾ ਦੋਨਾਂ ਪਿਓ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਸੁਟ ਦਿਤਾ। ਸੂਬਾ ਜੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਲੰਗਰੋਂ ਲਿਆ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਭੀ-ਨਹੀਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਛਕਣ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹਉਕਾ ਭਰ ਦਿੰਦੇ ਦਿਨ ਹੋਰਾਨ ਰਹੇ। ਵੱਖ ਜਗਮਲੇਰਿਓਂ ਡਰਦੇ ਨਿਕਲ ਆਏ ਹਨ। ਤੇ ਬੇਦੇਸੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਮਾਰ ਸੁਟੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਤਾਂ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਕਰਤੂਤ ਸੁਣ ਤੁਰਤ ਸਰਸੇ ਨੂੰ ਟੋਰ ਦਿੱਤੇ। ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਸਾਡੇ ਭੋਰਿਓਂ ਉਠ ਕਿਉਂ ਇਹ ਅਨਿਆਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਿਪਾਹੀ ਕਹਿਣ ਤੁਰਕਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕਿਹੜੀ ਕਸਰ ਰਖੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਕਰਦਾ ਦੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਰੋ ਬੇਦੇਸਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਕਿਉਂ ਚੁਕਿਆ? ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਸੱਤਾ ਹਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਸੂਰ ਵੇਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਵਜੀਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਤੇ ਜੁਲਮ ਕੀਤਾ ਸੀ।

[ਜਹੀਰਦੀਨ ਅਮਰਾਸਰ]

ਅਮਰਾਸਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਜਹੀਰਦੀਨ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਧਾਰਾ ਕਰੀਏ? ਉਸ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਵਧੀਕੋ ਕਰਨੀ ਸੋਚਦੇ ਹੋ। ਜਦ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੰਦਾ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਰੂ ਬੜਾ ਧੜੀ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਕਿਹਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵਧੀ ਕੀਤੀ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਜਹੀਰਦੀਨ ਕਿਹਾ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਲ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਮਾਂ ਸੋਚੋ। ਤੇ ਏਥੋਂ ਹੀ ਅਭਿਆ ਵੇਖੋ। ਜੇ ਓਧਰ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕ ਚਲੀ ਤਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਕਰ ਲਿਆ ਜੇ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਬਾਈ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਤੌਰੇ ਚੁਚਾਲ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਲਾਏ। ਇਕ ਨਾ ਚੱਲਿਆ। ਤਾਂ ਹਾਰ ਗਏ ਹਾਂ, ਮੰਨਿਓ ਨੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਜਹੀਰਦੀਨ ਵਲ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਤੂੰ ੧੫ ਅਕਸਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੱਚੇ ਤੇ ਬੀਕੀਆਂ ਢਾਚਲਕੇ ਬੰਗਲੇ ਤੋਂ ਪਛੇ ਭੱਜ ਏਹ। ਆਪ ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਕਲਿਆ ਜੇ। ਸੇ ਸੁਨੇਹਾ ਸੂਬਾ ਜੀ ਚੁਚਾਲੋਂ ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਦੇ ਅਮਰਾਸਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਮਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੇਰੇ ਭੇ ਕਰੋਪੀ ਹੋਣ। ਸੇ ਉਸ ਨੇ ਜੀਅ ਭੱਜ ਦਿਤੇ ਸੀ ਪਹਿਲਾਂ।

ਟਿੱਬੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਰਦੇ ਮਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆ ਲੁੱਟਣ। ਸੇਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧਰਵਾਸ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਟਿੱਬੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹੇਗਾ। ਕੋਲਾਂ ਦੀ ਯਾਵਲੇ ਲੰਘਦੇ ਲਹੇ। ਸਿੱਖ ਚਜਨ ਬਾਣੀ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਬਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾ ਮੋੜ ਕਰਦੇ ਨਾ ਕੁਝ ਖੋਹਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ। ਚੁਚਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਆਏ ਆਪਣੇ ਪਰਾਏ ਨੂੰ ਜਲ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਬਾਕਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਲੁੱਟੇ ਆ ਰੋਂਦੇ। ਸਾਥੋਂ ਤੁਰਕ ਨਹੀਂ ਰੁਕੀਏ। ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਸਿੱਖ ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਆਏ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਨਕੋਤੇ, ਜਗਮਲੇਰੇ ਆਇ ਦੀ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਰੱਖੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੰਨ ਮਾਲ ਨਾ ਲੁੱਟਣ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਲ ਵੇਤ੍ਰ ਵਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਤੇ ਦਾਣੇ ਵੱਖ ਆਪਣੇ ਭੱਲੇ ਤੋਂ ਸੂਬਾ ਜੀ ਤੇ ਸੇਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਖਾਇ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੋ ਕਰਾਂਗੇ। ਬੀਕਾਨੇਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਕਰਦਾ। ਸੂਰਤਵੇਦ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਘਰ ਲੇ ਪਾਈਆਂ ਤੁਰਕਾਂ ਤੋਂ। ਵੱਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਤੁਰਕ ਕੱਠੇ ਹੋ ਥੋਠੇ। ਰਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਭੀ ਕੈਂਪ ਬਣਿਆ। ਬਾਣੀਆਂ ਹਰ ਥਾਂ ਬਤੀ ਹੀ ਖੱਟੀ ਕੀਤੀ। ਵਸਤਾਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਵੇਚ। ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸਯਦ ਜਿਸ ਤੇ ਸਭ ਦਾ ਬਤਾ ਯਤੀਨ ਸੀ, ਉਸ ਇਕ ਰਾਤ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਚੁਚਾਲ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਤੇ ਕੋਈ ਭੀ ਓਨਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਤਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਭੀ ਯਕੀਨ ਕਰੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹਕੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ। ਵੇਖੋ ਅਮਰਾਸਰ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨਾ ਨੇ ਚੁਚਾਲ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾ ਵੇਖੀਆਂ

ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਾਇਰ ਵੀ ਫੱਕਾ ਰਿਹਾ, ਚੱਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖ ਮੁਦਾ ਦੀ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੰਦਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ। ਤੇ ਜੇ ਕਾਲੀਪੋਥ ਬਰਫੇ ਫੜੀ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਏਧਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਗੜ ਵਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਚੌਖੀ ਵਾਰ ਪੀਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਬੀਕਾਨੇਰੀ ਰਾਜਾ ਨਿਹੰਗਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖੀ ਹੈ। ਜੇ ਚੌਂਕੀ ਸੀ, ੨੮ ਝਾਦਰੋਂ ਤੋਂ ਖਤਮ ਹੋਈ। ਖਰਬ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਲੱਥਾ ਜਗਮਲੇਰਿਓ ੧੩ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੪੭ ਤੋਂ।

ਭਟ ਵੱਢ ਦਾ ਸਮਾਂ

ਬਾਗੜੀ ਲੰਕ ਉਠਾ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜੁੜ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਲ ਆਏ। ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਅੜਦੇ ਨਾ। ਸੈਂਟਾ ਸੁੱਟ ਲੇਟ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਓਧਰੋਂ ਆਏ ਸਿੱਖ ਦਸਦੇ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਅਨਾਜ ਉਤੇ ਰੱਤ ਭੋਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ। ਵਿਚ ਹੱਡ ਦੱਬ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਖੂਹਾ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂ ਮਾਰ ਸੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਏਧਰ ਇਹ ਹਾਲ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਬਠਿੰਡੇ, ਵੀਰੋਚਪੁਰ, ਮਾਓ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਭਰ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ਕ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਅੱਛੇ ਹੱਥ ਲੈ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਰਫਾ ਨਾ ਮਾਰੇ, ਇਕੋ ਵਾਰ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਰ ਕਰੋ। ਮੁਸਲਮਾਨੀਆਂ ਪਿੱਟਦੀਆਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਤੇਰਾ ਬੇੜਾ ਕਰਕੇ ਜਿਨਾਹ, ਤੇਰੀ ਹਕੂਮਤ ਹੋਵੇ ਵਨਾਹ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਓਧਰ ਜੱਥੇ ਜੁੜ ਰਾਤ ਨਿਕਲਦੇ। ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਦੀ ਧੀ ਭੈਣ ਘੋੜੀ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਦਾ ਘਰ ਘਿਰਿਆ ਸੁਟਦੇ, ਬੈਂਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁੱਦ ਘੋੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾ ਸਾਬਦੇ ਮਾਰਦੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਦੁੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਝੁਝਾਂਦੇ। ਬੇਖੂਪਰੇ ਤੇ ਗੁਜਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਸਿੰਘਾਂ ਇਹ ਜਿਹੇ ਬੜੇ ਹੌਸਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਕਈ ਲੱਖ ਮਰ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਸਾਹਵੇਂ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਧੀ ਭੈਣ ਦੀ ਬੇਇਚਤੀ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰੀ। ਕਈ ਹੱਥੀਂ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਆਪ ਲੜ ਮਰੇ ਹਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ। ਇਕ ਦੇ ਥਾਈਂ, ਭੱਭੀਆਂ ਵਿਚ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਸੂਰਮਤਾਈ ਕੀਤੀ। ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਰਕ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਕੱਟ ਕੱਢ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਤੇ ਤੀਵੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ਤੇ ਆਪ ਭੀ ਅੰਤ ਮਰ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਈ ਦਰਿਆ ਤੇ ਖੂਹ ਚੱਤ ਦੇ ਭਰ ਕਏ ਹਨ, ਏਧਰ ਓਧਰ।

ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕ ਨਾਲ ਕੈਂਪਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬੀਮਾਰੀ ਹੀ ਬੀਮਾਰੀ ਪਿੱਲਰ ਗਈ। ਕਈ ਕਾਫਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਰਾਵੀ ਬਿਆਸ ਤੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਰਾਤੋਂ ਰਾਤ ਰੋਝੇ। ਵਰਖਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਬੜੀ ਹੋਈ। ਕਈ ਕਈ ਮੀਲ ਲੰਕ ਪਾਣੀ ਤੇ ਵਰਖਾ ਵਿਚ ਹੀ ਤੁਰੇ। ਆਮ ਪਾਣੀ ਨੁਕਸਾਨ ਭੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਭੀ ਕੀਤੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਲੁਠੇਰਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਡੇਰਾ ਫੇਰਾ ਰਖਦੇ ਏਨੀ ਦਿਨੀਂ। ਲੰਗਰ ਬਾਲਣ ਦਾਲੇ ਦਾ ਸਾਥਾ ਭੀ ਕਰਦੇ, ਰੋਜ਼ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਬਾਅਦ ਆਲਮ ਜੀ ਤੋਂ ਅਖਵਾਉਂਦੇ, ਸਿੱਖ ਕੋਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਹੱਦ ਬਣੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਬਹੇ। ਇਹ ਦੁਖ ਜੋ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਤੇ ਡਾਢੇ ਵਿਛੋਂ ਪੁਣੀ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਅੱਪੜ, ਮੰਡੀ ਸਕੋਤ ਵਲ, ਜਾਂ ਸਰਸੇ ਚੁਚਾਲ ਵਲ ਨੂੰ ਰੁਖ ਕਰੇ। ਓਧਰ ਰਵਾਲਸਰ ਨੇੜੇ ਹੈ ਤੇ ਓਧਰ ਸੁਹੇਵਾ ਸਾਹਿਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਈਂ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕੁਰੂ ਕਾ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਮੁਰੱਬਿਆਂ ਤੋਂ ਘਰੀਂ ਗਏ ਭੀ ਨਾ ਪਰਤੇ ਸੀ ੩੧ ਸਤ੍ਰਿਟ, ੧੫ ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਚੁਚਾਲ ਨੂੰ ਸਭਨੀ ਬਾਈਂ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਮਰ ਕਿਸੇ ਆਏ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਦੋਂ ਕਿਹਾ ਨਾ ਸੁਣ ਮੰਨਿਓ ਦੀ। ਸਰਸੇ ਗੀ ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਸੇ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਆਏ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਗਤ ਜੋਗ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਾਹੌਰੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਦੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਆਏ ਨੂੰ ਪੁਛਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ ਹੈ? ਤੇ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਫਲਾਣਾ ਸਿੱਖ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਥਾਵੇਂ ਵਿਚ ਪੈ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਅਟਕਣਾ। ਸਿੱਖ ਆਪਣੀ ਬਿਰਥਾ ਦੱਸ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰਾ ਫਲਾਣਾ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਫਜਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਇਕ ਆਪਣੇ ਸਨੇਹੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਦੇ। ਸਭ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਪੁਚਾਉਣ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਭੀ ਦਸਦੇ, ਹਾਕਮ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਜੇ ਜੁੜ ਕਹਿਓ ਤਾਂ ਸੋਧੇ ਰਹਿਓ। ਕੱਢੀਆਂ ਮੁਕਤ ਚਲਦੀਆਂ ਸੀ ਓਧਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਰਖਿਆ

ਮੈਂ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋਂ ਕੱਟ ਵੱਢ ਵਿਛੋਂ ਆਏ ਬਾਵਾ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਤਪਾ ਕੋਟਲਾ ਬਿਲ੍ਹਾ ਕੁਜਰਾਵਾਲਾ ਦੀ ਚਥਾਨੀ ਸੁਣੀ ਜਿਉਂ ਕੀ ਤਿਉਂ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਵਾ ਜੀ ਕੁਝ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾ ਕੇ ਨਾਲ ਲਿਆਏ ਹਨ। ੪ ਤਾਦਰੋਂ ਕੋਟਲਿਓਂ ਨਿਕਲ ੭ ਨੂੰ ਵਰਨੀ ਤਿਖੀ ਆਏ। ਹਰ ਪਿੰਡ ਹੋਕਾ ਦੇਂਦੇ ਕਿ ਹੁਣ ਹੀ ਨਿਕਲੋਂ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਕੂਹੜ ਕਾਣੇ ਸੱਚੇ ਸੱਚੇ ਨੂੰ ਕਰਦੇ, ਕੁਝ ਕੱਢੇ ਪਸ਼ੂ ਹਿੱਕ ਗਰਮੂਲੇ ਭੋਜੇ। ਰਾਤ ਕਲਰਾਂ ਵਿਚ ਕੱਟ ਭੱਟੀ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜੇ। ਉਸ ਅੱਗੋਂ ਗੱਲੀ ਚਲਾਈ, ਸਾਥ ਖਿੱਲਰ ਗਿਆ, ਅੰਤ ਸਿੱਖਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਸਦੀ

ਕੋਲੀ ਵਿਚੋਂ ਪਿਛੋਂ ਜਾ ਫੜ ਟੋਟੇ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਕੁਝ ਬੀਬੀਆਂ ਨਾਲ ਦੁੱਠਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨੰਗਲ ਪੁੱਜਾ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਸਾਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਕੁਝ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ੨੨-੨੩ ਸਾਲ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਬੱਚਰਾਂ ਦਾ ਭੀ ਨਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੋਹ ਤੁਰਕ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਮਾਝੀ ਕੋਟ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰੁਏ। ਇਕ ਖੂਹ ਤੇ ਪੁੱਜੇ, ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨੂੰਹ ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਕੋਰ ਤੁਰਕ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੋਹ ਲਈ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖ ਹੀ ਮਾਰਨ। ਤੁਰਕਾਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ, ਕੁਝ ਬੀਬੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਤੁਰਕ ਲੱਭ ਵੱਸ ਕੁਝ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਨ। ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਭਰੀਏ ਦੀ ਧੀ ਜੀਰੇ ਤੇ ਇਕ ਸੰਤ ਨੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਨੂੰ ਤੁਰਕ ਫੜ ਲਿਆ, ਖੂਹ ਵਿਚ ਨਾ ਪੈਣ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਵੇਖੋ, ਅਹੁ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਹੁਰਾਏ ਨਾਲ ਵੀਆਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਥਾ ਪੀ ਬਾਲ ਆਪਣੇ ਬਚਾ ਲਏ ਹਨ। ਇਕ ਮੋਲਵੀ ਖੂਹ ਵਿਚ ਵੜਿਆ। ਬੀਬੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਕੋਂ ਛੱਡੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਨਿਕਲੀਆਂ ਨਾ। ਹੋਰ ਲੋਕ ਆਏ ਤੇ ਕੋਹੋਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੀਆਂ। ਹੋਰ ਆਈ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਜਾਭੀ ਮੰਨੋ, ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹੋ। ਪ੍ਰਸਿੰਨ, ਜੀਰੇ ਤੇ ਸੰਤ ਰੋਣ ਅਤੇ ਕਹਿਣ, ਅਸਾਂ ਧਰਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਜਾਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ। ਏਤਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਬਿਰਧ (ਮੁਸਲਮਾਨ) ਬਾਟੇਦਾਰ ਪਿਨਸਨੀ ਆਏ ਵੇਖ ਦੁਹਾਈ ਪਾਈ, ਪੰਨੂ ਵੇਹਿਆ, ਕਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋਕ ਨਾ ਕਰੋ। ਕੀ ਜਾਣੀਏ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀ ਖੀਤੇ। ਅਗੇ ਹੁਰਾਏ ਜਿਹਾ ਨੂੰ ਓਧਰ ਜਾਡੀਆਂ ਦੀ ਪੱਤ ਲੁਹਾਈ ਹੈ ਤੇ ਮਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ 'ਮੁਰੀਦ ਕੀ', ਸਿੱਖ ਮਿਲਟਰੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਦਿਤਾ। ਓਸ ਆਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਾਥ ਸਮੇਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁਚਾਇਆ। ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਮਿਲਟਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਸਿਆ, ਇਕ ਬੀਬੀ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ 'ਮਾਝੀ ਕੋਟ' ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੁਚਾਰਾ ਕਰਦੀ ਏ। ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਹਬ ਨਹੀਂ ਸੁ ਕਬੂਲਿਆ। ਸਿੱਖ ਮਿਲਟਰੀ ਕਿਹਾ, ਹੁਣੇ ਵਾਪਸ ਜਾ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਕੋਰ ਹੁਣ ਸੰਤ ਨੰਗਲ ਹੈ ਤੇ ਜੀਰੇ ਹਮਾਯੂ ਖੇਲੇ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰੰਗੀਆਂ ਦੀ ਪਡਨੀ। ਤੇ ਸੰਤੋ ਕਿੰਗਰਵਾਲੀ ਦੀ ਤਦੋਂ ਕੁਆਰੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਥ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਵਾ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਈਆਂ ਨੇ ਤਰਸ ਭੀ ਲਏ ਗੱਤੇ ਹਨ, ਕਈਆਂ ਕੁਸ਼ਤ ਭੀ ਅਤਿ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੱਤਣਾਂ ਤੇ ਮਲਾਹਵਾਂ ਮੁਕਤ ਭੀ ਲੰਘਾਏ ਪੂਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਰਕਮ ਲੈ ਭੀ ਕਈਆਂ ਨੇ। ਮਿਲਟਰੀ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਭੀ ਬੜੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੇ ਮਾਇਆ ਭੀ ਬੜੀ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਲਈ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੁਰਕ ਹੋਣਾ ਨਾ ਮੰਨਿਆ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਭੀ ਬੋਲਰਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੁਰਕਾਂ। ਇਕ ਅਬਦੁਲ ਚੋਧਰੀ ਸਹਿਸਰੇ ਦਾ ਜਿਸਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਨੇਹ ਸੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਹੋ, ਸੱਚੇ ਸੱਚੇ ਪੁਚਾਦਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਪੁਲਸ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਰਿਆ ਪਰ ਉਸ ਹੱਥ ਹੱਥ ਮਾਰ ਥਾ ਕਿਹਾ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਪਿਛੇ ਮਾਰਾਂ ਸਹਿਣੀਆਂ ਹੀ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਅਬਦੁਲ ਚੋਧਰੀ ਮੋਰੀ ਗੱਤ ਦਾ ਕੁਰਾਇਆ ਸਹਿਸਰੇ ਦਾ ਮੋਰਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾ ਸੀ। ਫੇ ਮੈਨੂੰ ਜਗਮਲੇਰੇ ਬਿਨਾ ਪਾਸ ਬਣਵਾਏ ਆ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਧਾਤਵੀ ਭੀ ਸੀ

ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਸੀ ਉਹ ਮੈਂ ਓਥੇ ਦੱਸਾਂਗਾ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਆ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।
ਬਾਵਾ ਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰੱਬਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਰੀਦੇ, ਕਈਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਮੇਮ ਦਿਲ
ਹੋ ਤਰਸ ਕਮਾਏ ਹਨ। ਤੇ ਕਈਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਸੀਖਾਂ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹੇ ਏਧਰ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਓਧਰੋਂ
ਬਚ ਕੇ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਲੁਟ ਮਾਰ ਖੋਹ ਰੱਲਿਆ ਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਗ਼ਾਧੀ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਬੜੀ ਦੁਨੀਆਂ
ਬੁਦ-ਦੁਆਈ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦੀ ਮੰਗ ਮੰਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗ਼ਾਧੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਹਿੰਦੂ
ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਮੁਹਤਬਗੀ ਲਈ ਰੀ ਬੁਰੀ ਮਤ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਧਰਮੀ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ
'ਧਰ ਪਈਏ ਧਰਮ ਨਾ ਛੱਡੀਏ।' ਉਹ ਤੇ ਗ਼ਾਧੀ ਭੀ ਨਾ ਨਿਭਾਇਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ
ਬਨਾਉਣ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ। ਗ਼ਾਧੀ ਰਤ ਪਿਆਲੇ ਪੀਲੇ, ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਭੀ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ
ਸੋਚੀ। ਸਿਰਫ ਜਨਾਈ ਸੂਰਤ ਪੈਰੀ। ਧੌਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਦਾ, ਜੇਕਰ ਗ਼ਾਧੀ
ਸੀਨਾ ਤਣਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਕੀ ਕਰੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਛਾਦਰੋਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਖਰੀਦੇ ਪਿੰਡਾਂ
ਦੇ ਨੌਕੇ ਨਗਰਾਂ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹਿਫ਼ਾਜਤ ਲਕੜੀ ਮੰਜਿਆ, ਕੱਠਿਆਂ ਮਾਲ ਦੀ ਅੰਨ ਦੀ
ਕਰਨੀ। ਲੋਕ ਬਾਗ਼ਤੀ ਉਕਾ ਉਜਾੜ ਹੀ ਨਾ ਲੈ ਜਾਣ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਦੇਹਾਂ
ਅਮਰਾਸਰਾਂ, ਕਰੀਬਾਲੇ, ਦੋਨਾਂ ਹਾਰਨੀਆਂ, ਮਿਰਜਾ ਪੁਰ, ਨਕੌਤੇ, ਮੰਜੂ ਖੇਡਾਂ, ਰਾਣੀਆਂ, ਪਟੀ
ਕਿਰਪਾਲ, ਬੇਖੁ ਖੇਡਾਂ, ਹਮਾਯੂ ਖੇਡਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ। ਫੇਰ ਪਾ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ।
ਬੁੱਤੇ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇਖੇ, ਉਦਾਸ ਹੋਂਦੇ ਸੀ। ਤੇ ਦਿਨੇ ਹੀ ਭਰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਭ ਅਸੂ
ਰਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਰੋ ਦੁਆਲੇ ਰੋਂ ਆ ਬੈਠਾ ਕਾਫਲਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਉਠ ਜਗਮਲੇਰੇ ਕੋਲੋਂ
ਦੀ ਚਾਰ ਦਿਨ ਤਕ ਲੰਘਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਜੋ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੰਦੀ
ਵਸਤ ਨਹੀਂ ਖੋਹਣੀ ਤੇ ਕਹਿਣਾ ਭੀ ਬੁਝ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਮੱਤ ਰੱਖੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ
ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰੂ ਕੀ ਮੱਤ ਮੰਨੀ, ਜਾਂ ਅਫ਼ਾਦੀਂ ਨਿਕਲ ਆਏ ਜਾਂ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ ਹੱਥੀਂ ਮਾਲਾ
ਢਤ ਅੱਗੇ ਲਗੇ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭ ਅਸੂ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੋਂ
ਆਏ। ਬੁਚਾਲ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਸਭ ਸਿੱਖ ਨਗਰਾਂ 'ਚ ਟਿਕੇ ਸੁਣ ਆ ਚਰਨੀਂ ਲਗੇ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਬਚ ਆਏ ਹਨ, ਅਸਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ
ਦੇਖੇ ਹਨ। ਵਰਪਾਲਾ ਵਾਲਾ ਟੱਬਰ ਅੰਦਰ ਖੂਹੀ ਆਪਣੀ ਤੋਂ ਨਹਾ ਘਿਓ ਦੀ ਜੌੜ ਜਗਾ
ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਭਰਦੇ ਬੁਹਾ ਨਾ ਲਾਹਿਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਿਲਟਰੀ ਜਾ ਲਿਆ
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁਚਾਇਆ ਹੈ। ਤੇ ਲਾਲੇਪੁਰ ਦਾ ਜੱਥਾ ਜੂਹਤਕਾਣੇ ਗੱਡੀ ਦੀ ਲੰਟ ਤੇ ਬੈਠਾ
ਸੀ ਗੱਡੀ ਆਈ ਤੇ ਕੋਲੀ ਵਸਾਈ। ਪਰ ਜਿਸ ਥਾਂ ਸੰਤ ਰੂਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਲੇਪੁਰੀਏ ਬੈਠੇ

ਸੀ, ਉਹ ਥਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਕ ਗੱਲੀ ਪੈ ਹੀ ਨਾ ਸਕੀ। ਸਭ ਬਚ ਗਏ। 'ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੇ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਯੋ ਨ ਭਾਈ।' ਕੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਤੁਕ ਪੂਰੀ ਕਰ ਵਖਾਈ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰ।

ਇਹ ਵਰਪਾਲਾਂ ਵਾਲਾ ਟੱਬਰ ਤੇ ਲਾਲੇਪੁਰ ਦਾ ਟੱਬਰ ਤੇ ਘਰ ਹੁਣ ਅਮਰਾਸਰ ਵੱਡੇ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਨੇੜੇ ਵਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਇਕ ਸਿੱਖ ਆਏ ਨੂੰ ਵੇਖ ਛਾਲ ਮਾਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਮਿਲਦੇ ਸੀ। ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ, ਕੁਰੂ ਦਾ, ਕੁਸੀਂ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਆ ਪੁੱਜੇ ਹੋ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਸੂ ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਆਇਆਂ ਵਾਸਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਮਾਇਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਕੋਹੀ ਜੇ? ਮਤੇ ਲੁੱਟ ਦੀ ਹੋਵੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੱਸਿਆ, ਅਸੀਂ ਨੇਮ ਗੀਤਾ ਸੀ, ਅਉਖੇ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸੇ ਕਰ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਜਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਬਚ ਜਾਏਗਾ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਾਥਰ ਜਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਭੀ ਤੇ ਕਾਇਆ ਭੀ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਥਰ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦਸਿਆ ਅਸੀਂ ਉਪਰਲੇ ਅਵਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਇਸ ਦਿਲਾਵੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਬਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਆਏ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਨਗਰ ਜਿਸ ਦਾ ਜੀਅ ਚਾਹੇ ਹਾਲੇ ਆਰਥੀ ਵੇਖੋ ਟਿਕੋ, ਪਰ ਮਲ ਬਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਨ ਨਾ ਬਨਾਵਾ। ਫੇਰ ਅੱਖ ਹੋਵੇ ਮਤ।

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਲ ਵਤੀਰਾ

ਕੁਮਾਰ ਅਸ਼ਵਰਜ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜਗਮਲੇਰੇ ਕੰਠੇ ਦੇਣ ਤੇ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਲਾਇਆ। ਤੇ ਸਭ ਖਰੀਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮੁਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜੇ ਦਿਕੌਣੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੰਠੇ ਵਰਤਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਤ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਲ੍ਹ ਕੋਠੀਓਂ ਮੈਂ ਤੇ ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਜਗਮਲੇਰੇ ਨੂੰ ਆ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਇਕ ਕੱਢਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹਿਰੇ ਨਹਿਰ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਬੋਲ ਬੋਲੇ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਕੁੱਟਦੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕੁਸੀਂ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰੋ। ਆਪ ਵੀ ਆਰਾਮ ਕਰੋ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਝੱਟ ਆਰਾਮ ਕਰਾਓ। ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਹਿਰ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਵਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੁਕ ਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਸਲੂਕ ਦੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਕਰਵਿਆਂ ਸੁਣ ਨਹਿਰ ਤੇ ਆਈਆਂ ਤੇ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਵੀਰੋ ਭਰਾਓ ਅਸੀਂ ਭੀ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਹੀ ਹਾਂ। ਬੱਚੇ ਤੇ ਮਰ ਗਏ ਨੇ ਜਿਨਾਹ ਫਨਾਹ ਹੋਏ ਦੇ। ਤੇ ਭਾਧੀ ਬੁੱਢੇ ਦੇ। ਜਿਨਾਹ ਇਹ ਵੱਢਾ ਰਲ ਵਸਦਿਆਂ ਵਿਚ ਮੰਗਿਆ ਤੇ ਭਾਧੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਸੰਤ ਜੀ ਦੱਸਿਆ, ਕੁਝ ਬੁੱਢੇ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚੋਂ ਰਹਿ

ਗਏ, ਵਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਗਮਗੇਰੇ ਆ ਪਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਰੋਟੀਆਂ ਲੱਭੀ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ, ਪਾਪ ਤੇ ਨਹੀਂ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਲ ਪ੍ਰਲਾਦਾ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਭੀ ਦਿਓ ਤੇ ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਓਹਨਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਹਿਤ ਕੀਤਾ ਏ, ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਐਸੇ ਸਿੱਖ ਭੀ ਹਨ ਜੋ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਸਗੋਂ ਆਰਾਮ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਣੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਠਾ ਕਹੋ। ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੁਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਅੰਨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਸਿੱਖਾਂ ਵੇਹੜੇ ਹਨ, ਦੁੱਧ ਅਸਾਂ ਲੰਗਰੇ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ। ਢਾਢੇ ਭੀ ਵੱਖਰੇ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਖੋਹਣ ਦਾ ਢੋਲ ਹੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਜੋਗ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਓਧਰ ਛਡ ਆਏ ਹਨ। ਏਦ੍ਰੇ ਮਹੀਨ ਪੀਸਣਾ ਵਖਰ ਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਖਾਣ ਦਿਓ, ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਦਿਓ। ਜੇ ਅਗਈਂ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਸੁੱਕੇ ਕੇ ਲੱਕੜਾਂ ਵਾਂਗ ਤੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਇਸ਼ਤ ਤੇ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਇਜ਼ਤ ਬਿਥ ਰਹੇ ਤੇ ਮੌਤ ਭੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਲਵਾਂਗੇ ਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵੰਡ ਖੀ ਦਿਆਂਗੇ। ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਏ ਸਿੱਖਾਂ ਕੁਝ ਕੰਮ ਤੁਰਨ ਦਾ ਸਾਥਾ ਕੀਤਾ ਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ੨੨੦੦ ਗੇਣਤੀ ਕਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਗਤ ਛਡ ਆਏ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਦੋਹਰ ਆਉਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਸੀਬ ਦੇਹਰ ਅਗਈਂ ਜਮ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਜੁਲਮੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਪਕਾਰੀ ਭੀ ਹਨ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ।

ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਦੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਚਿਮਨੀ ਦਾ ਪੁੱਰਰ ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੋ ਫੌਜ ਦਾ ਕਰਨਲ ਹੈ ਤੇ, ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਓਧਰੋਂ ਲਿਆਉਣ ਤੇ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਨੇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਹੋਰ ਲੱਗਾ ਨੂੰ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਦੇ ਕੋਪ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੁਚਾ ਫੇਰ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣਾ ਹੈ। ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪੱਤਨੀ ਸੰਤ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਪ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਕ ਏ। ਰੇ ਉਸ ਨੇ ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਦੀ ਲੇਖ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਉਪਕਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਕ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ। ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਕੁੰ ਚਰਚ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲਿਖਣੀ। ਮੈਂ ਕੱਚੇ ਨੰਣਾ ਤੋਂ ਪੱਕੇ ਸਬਰੇ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਕੁਵੇਲੇ ਲਿਖ ਹੀ ਵੇਹਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਤੇ ਸਬੇਰੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਏ ਕੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇ ਵਾਲੀ ਵਾਰਤਾ ਲਿਖਣੇ ਰਹਿ ਹੀ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਭੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਚਿਮਨੀ ਨੂੰ ਸਵੇਦਪੋਥੀ ਦੀ ਮਦਦ ਵੇਲੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਹੋਰ ਸੀ ਦੇਹਰ, ਤੇ ਉਹ ਓਧਰ ਸੀ ਤਦੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨੀ ਫੌਜੀ ਕਪਤਾਨ। ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਏਸ ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਤਾ।

ਮੂਏ ਸਭੇ ਸਰਦਾਰੀ ਦਾਰ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਰਨ ਕੀਤਾ, ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਦਸ ਯੁਮਾਂ ਚਮੀਨ ਹਰ ਘਰ ਨੂੰ (ਸਰਕਾਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋਂ ਆਇਆ ਲਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਦੇ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, ਤਜਵੀਜ਼ ਤੇ ਜੋ ਹੋਵੇਗੀ ਵੇਖੀ ਜਾਏਗੀ, ਪਰ ਦਸਮ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ, ਮੂਏ ਸਭੇ ਸਰਦਾਰੀ ਦਾਰ। ਹੁਣ ਪੂਰਾ ਹੋ ਕੇ ਰਹੇਗਾ। ਅਰਥਾਤ ਵੱਡੇ ਮਾਲਕ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹਿਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰੇ ਕੋਟੀਆ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਤੇਰੇ ਚਿਲੇ ਵਿਚ ਤੇ ਮਾਨਾਵਾਲੀਏ ਸੇਖੂਪੁਰੇ ਦੇ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵੱਡੇ ਲੋਕਾਂ ਭਗਤਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਖਿਲਾਫ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਖਤਮ ਹੋਣਗੇ।

ਸੇਵਕ ਕਉ ਕੁਨੁ ਸਦਾ ਦਇਆਲ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਹਿਲੀ ਵਲੋਂ ਚਮੀਨ ਕੰਬਿਆਂ, ਸੰਟੀਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਥ ਲੈ ਵੇਖ ਆਏ ਤੇ ਕੋਠੀ ਆ ਬਲਵਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਖੜਾਨਗੀਆਂ ਤੇ ਸੱਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰਫਿਓ ਨੇ ਜੋ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪੇਸਾ ਸਰਜੇ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਇਥੇ ਲੈ ਆਵੀਏ ਕਿ ਓਥੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਸਭਨਾਂ ਕਿਹਾ ਲੈ ਹੀ ਆਓ। ਹਕੂਮਤਾ ਵਿਰਭਣ, ਬਦਲਣ ਤਾਂ ਰਵੀਅਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਪੇਸੇ ਕੱਲ ਤੇ ਚਲਦੇ ਕੱਲ ਦੀ ਹੀ ਕੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਦੀ ਸੁਣ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਭਲਿਓ ਲੋਕ, ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਰਾਇ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ, ਲੈ ਆਓ। ਜੋ ਚਾਰ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਟਿੱਬੀਓ ਨੌਹਰਾਂ ਜੀਅ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ। ਪਰ ਬਾਰਸ਼ ਦੇਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਹੋਈ ਸੀ ਦੇਧਰ ਦੇ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ੫੭ ਤੇ ੬੦ ਸੰਮਤ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਘੱਘਰ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ ਸੀ। ਰਾਵੀ ਕੋਈ ਮੰਡ ਸੁੱਕਾ ਨਾ ਸੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਨਾਮ ਤੇ ਬਿਆਸ ਰਲ ਵਕਦੇ ਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਆਇ ਸਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਫੁਟ ਪਾਣੀ ਵਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਕੋਠੇ ਚਮੀਨ ਰਿਜ ਭਰਕ ਹੋ ਗਏ। ਰਾਹ ਭੀ ਰਿਜ ਵਹਿ ਗਏ। ਸਵਾਕ ਤੇ ਹੋਰ ਘਾਹ ਦੇਧਰ ਭੀ ਬੜਾ ਹੋਇਆ। ਪਸ਼ੂ ਸੰਭੇ ਚੁਕਦੇ ਸੀ। ਨੌਹਰਾਂ ਖਨਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਲਾਈਨ ਲੋਕਾਂ ਤੋੜ ਕੁਝ ਭੱਥੇ ਸੁੱਟ ਲੁੱਟੇ ਸੀ। ਨੌਹਰਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਠਿਕਲ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਆਇਆ। ਤੁਰਕਾਂ ਕਿਹਾ, ਸਾਨੂੰ ਭਰ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਤੱਜਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਸਰ ਕਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਇਹ ਸਿੱਖ ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਂਤਕੀ ਮੱਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਕਾਲੀ ਪੇਸ਼ ਨਿਹੰਗ ਨਹੀਂ। ਤੁਰਕਾਂ ਕਿਹਾ, ਅੰਤ ਸਿੱਖ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਕ ਹਨ। ਘਰ ਪਾਈਆਂ ਤੁਰਕਣੀਆਂ ਜਠਾਨੀਆਂ ਦੇ

ਕਹੇ ਲਗ ਮਾਲ ਕੱਢੀਆਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਬਰ ਬੁਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨੌਹਰੇਂ ਏਲਨਾਬਾਦ ਸੁਟਿਆ ਰਾਜੇ ਨੇ। ਹਿੰਦੂ ਕਹਿਣ ਸਰਦੂਲਾ ਪੰਡਾ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਜਨਾਨੀਆਂ ਦੇ ਜਾਦੂ ਮਾਰਿਆ। ਜੋ ਸਿੱਖ ਨੌਹਰ ਦੇ ਰਸਨੀਕ ਬਣ ਗਏ ਸੀ, ਸੋ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੇ। ਨਾਲੀ ਰਾਹ ਨਾ ਦੇਂਦੀ ਸੀ। ਮਸਾਂ ਰੁਲ ਤਰ ਕਈ ਦਿਨੀਂ ਹੜ੍ਹ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਚੁਚਾਲ ਜਗਮਲੇਰੇ ਆਇ ਪਿੰਡੀਂ ਬੜੇ ਅਉਖੇ ਹੋ ਅੱਪੜੇ।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਿੱਖ ਆਉਂਦੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧-੨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਕੋਠੀ ਚੁਚਾਲ ਟਿਕਾ ਪਿੰਡਾ ਜਗਮਲੇਰੇ, ਬਗੋਵਾਲੇ, ਅਮਰਾਸਰੀ, ਮਿਰਜਾਪੁਰ, ਹਾਰਨੀਆਂ, ਮੋਜੂਖੇੜਾ, ਨਕੋੜਾ, ਹਮਾਉਂ ਪੇੜਾ, ਬੇਖੁ ਪੇੜਾ, ਬਲੋਲਿਆਂ ਵਾਲੀ, ਰਾਣੀਆਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੋਠੇ ਦੇ ਬਿਠਾਈ ਜਾਂਦੇ। ਆਟਾ ਮਸੀਨਾ ਹੈ ਨਾ ਸੀ, ਕੋਠੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਵਿਚ ਖਰਾਸ ਲਾਇਆ ਜੋ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਨਕੋੜੇ ਜਗਮਲੇਰੇ ਭੀ ਖਰਾਸ ਸੀ। ਇਕ ਬਹਿ ਬਹਿ ਰੋਵੇ ਦੁਖ, ਇਕ ਮਿਲ ਮਿਲ ਪੁਛੇ ਸੁਖ, ਦਿਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਆਮ ਚੁਚਾਲ ਕੋਠੀ ਨਵੇਂ ਆਏ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਆਇਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਜਦ ਮਿਲ ਸਾਧ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮਾਨ ਆਸਣ ਤੇ ਬੈਠਦੇ। ਉੱਚੇ ਥਾਂ ਕਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਨਾ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਜਾਂ ਉਸ ਸਿੱਖ ਸਾਧ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਿਠਾ ਲੈਂਦੇ ਜਾਂ ਆਪ ਤਲੇ ਹੋ ਬੈਠਦੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿਸਾਰ ਜਾ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪਸੂ ਤੇ ਵਾਟੇ ਹਨ। ਜੋ ਫੁਹਾਡਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਰੋ। ਹਾਕਮ ਤਸੀਲਦਾਰ ਡਿਪਟੀ ਆਏ। ਸੋਭਤਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਦੇਖ, ਲੋਕਰ ਚਲਦਾ ਦੇਖ ਸਭ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਦਾਟੇ ਛੱਡ ਕਏ। ਤੇ ਪਸੂਆਂ ਦੀ ਨੀਲਾਮੀ ਕਰ ਕਏ ਸਹਿਜੇ ਜਿਹੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਫ ਬਚਨ ਤੇ ਉਦਾਰ ਸੁਭਾ ਦਾ ਸਭ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ। ਜੋ ਆਉਂਦਾ ਚੁਰਨੀਂ ਲਕ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਸਿੱਖ ਭੀ ਦਿਨ ਦਿਨ ਬਹੁਤੇ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ, ਰੋਜ਼ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਲਗਦੀ, ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ, ਰਾਤ ਦੀਵਾਨ ਲਗਦਾ ਤੇ ਆਪੇ ਵਿਚ ਤੇ ਆਇਆਂ ਨਾਲ ਬੜਾ ਸਨੇਹ ਜਾਪਦਾ। ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਭ ਆਏ ਛੱਟੜ ਸਿੰਘਾਂ, ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਮਲੁਮ ਪੱਟੀ ਭੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸੇਵਾ ਆਦਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਕੋਠੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ, ਦੂਰ ਤਕ ਗੁੱਡਿਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਮ ਡੁੱਗੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸੀ। ਤੇ ਕੋਠੀ ਚੁਚਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਭੀ ਭੀੜ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਈ ਵਜੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਮਤ ਰੁਸੀਂ ਜੀਅ ਵਿਚ ਲਿਆਉ ਕਿ ਇਹ ਤਿਥੀ ਖਾਣਗੇ, ਇਹ ਆਪਣਾ ਰਿਜਕ ਨਸੀਬਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਆਏ ਹਨ। ਭਾਈ ਵਜੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਏਤਨੇ ਸਿੱਖ, ਪਸੂ, ਫੱਤੋ ਆਏ ਦੇਖ ਠੀਕ ਜੋ ਆਈ ਸੀ, ਸੋ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਇਹ ਸੋਚ ਮਿਟਾਈ ਸੀ। ਜਿਚਰ ਵਿਰਲੇ ਤੇ ਬੋੜੇ ਸੀ, ਸੁਖ ਰਿਹਾ। ਭੀੜ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬਕਾਇਤਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਆਹ ਚੀਜ਼ ਕਵਾਚ ਗਈ ਹੈ ਮੇਰੀ

ਆਹ ਚੀਜ਼ ਕਿਸੇ ਦੁੱਖ ਲਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣ ਸੁਣ ਹਉਕੇ ਭਰ ਕਹਿਓ, “ਹੁਣ ਇਹ ਭੀ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਹੈ ਵੇਖਣ ਨੂੰ। ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਦੀ ਚੋਰੀ ਚੀਜ਼ ਚੁਕਦਾ ਦੇ। ਹੁਣ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਹੀਂ।” ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਰਸਨ ਦੇਣ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਤ, ਬਛਾਠਾ ਅੰਨ ਧਨ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਖਾ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੈ, ਸੁਧ ਹੋਵੇ।

ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ

ਪਾਕਿਸਤਾਨਾਂ ਆਏ ਦੁਖੀ ਸਿੱਖ ਦੱਸਦੇ ਕਿ ਏਤਨੀ ਤੰਗੀ ਦੁਖ, ਭੁੱਖ ਤਰੇਹ, ਤਲਾਸ਼ੀ, ਭਾਜੜ, ਭਰ ਤੇ ਸਹਿਮ, ਧੱਕੇ ਧਕੇਵਾਂ ਦੀ ਵੇਖੀ ਬਾਗੀ ਹੈ ਯਾਦ ਆ ਆ ਇਲ ਕੰਬਦਾ ਹੈ। ਫੂਰਕ ਸੋਲਾ ਸੰਨਾਂ ਪਹਿਰ ਗੱਡੀ ਖਲ੍ਹਾਰ ਛੱਡਦੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ, ਗੱਲੀ ਮਾਰਦੇ। ਮਰੇ ਬੱਚੇ ਬਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਥਾਂ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟੇ। ਪੰਜਾਹ ਰੁਪਏ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਰਾਹੀਂ ਕਈ ਮਾਥਾਂ ਪੁੱਰਾਂ ਨੂੰ ਹਿੱਕ ਤੇ ਪਾ ਮੁਧਾ ਮਰੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਸਨ। ਬੁੱਢੇ ਬੱਚੇ ਰਾਹੀਂ ਕੁਲੇ, ਕਈਆਂ ਬੱਚੇ ਰਾਹੀਂ ਜੰਮੇ, ਕਈ ਕੱਚੇ ਵਿਚ ਲੰਦ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਪਿਆ ਛਿੱਠਾ। ਮੈਂ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਣ ਛਿੱਠਾ ਹੈ। ਬੀਘੜ ਜੋ ਵਤਿਹਾਬਾਦ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ ਪਿੰਡ ਕੱਡਾ, ਉਹਦਾ ਕਾਵਲਾ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ੨੦ ਅੰਸੂ ਤੋਂ ੨੫ ਤਕ ਲੰਘਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਭੁੱਖੇ ਕਈ ਮਰੇ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਕੁੱਰਿਆਂ, ਗਿੱਦੜਾਂ ਖਾਧੇ ਹਨ। ਕਈ ਬੁੱਢੇ ਵਣਾਂ ਤੇ ਪੱਤਰ ਖਾ ਗੇਜੇ ਚੋਥੇ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਲੁਕਮਲੇਰੇ ਆਏ। ਸੰਤ ਰੋਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਸੀ ਪਰਸਾਏ ਦਿੰਦੇ। ਉਹ ਬੱਤ੍ਰੇ ਦਿਨ ਕੁਲ, ਕੁਝ ਮਰ ਗਏ, ਕੁਝ ਜਾ ਕਾਵਲੇ ਵਿਚ ਰਲੇ। ਮੋਦਿਆਂ ਨੂੰ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੋਏ ਪੁੱਟ ਦੱਬ ਦਿੰਦੇ। ਚੂਹੇ ਝਰਕਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਨੱਸ ਗਏ ਸੀ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁੱਤੇ ਮਰੇ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਧਰੂਹ ਟੋਆ ਪੁੱਟ ਦੱਬ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਤੇ ਪਰਾ ਵੀ ਰਖਦੇ ਸੀ, ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਬੁੜਿਆ ਤੇ ਨਹੀਂ।

ਏਨੀਂ ਇਨੀਂ ਕੁਦਰਤ ਖੇਲ ਵਖਾਇਆ।
ਕੇਦੋਂ ਕੱਢ ਕੁਰਸੀਆਂ ਉਪਰ ਬਹਾਇਆ।
ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਵਖਤ ਵਧੇਰਾ ਪਾਇਆ।
ਖੁਥਾ ਸੁਖ ਤੇ ਹਉਕਾ ਲਾਇਆ।
ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਨੰਗੇ ਸਾਹ ਬਣਾਇਆ।
ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹੋਂ ਨੰਗ ਕਰਾਇਆ।
ਵਹਿਮੀ ਵੇਖ ਕੇ ਇਹ ਲਿਖ ਪਾਇਆ।
ਨਹੀਂ ਨਿਰਾ ਹੀ ਗਾਵਣ ਗਾਇਆ।

ਬੀਘੜ ਵਾਲੇ ਕਾਫਲੇ ਨਾਲ ਪੁਲਸ ਦਾ ਸਰਸਰੀ ਜਿਹਾ ਪਹਿਰਾ ਸੀ। ਅਲੀਪੁਰ ਬੈਠੇ ਖੁਦਪੁਰੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮੱਝਾਂ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚੋਂ ਖਿੱਚ ਵਧਾ ਲਈਆਂ। ਕਾਫਲੇ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਜਵਾਨ ਸੁਣ ਪਰਤੇ। ਕੰਜਰਵਾਲੇ ਵਿਚੋਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਬਾਜਰੇ ਵਲ ਫੇਰਾ ਕਰਨ ਨਿਕਲਿਆ। ਤੁਰਕਾਂ ਘੋੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਬਠਣੇ ਮਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਬੁਲਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣ ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਸਾਧੂ ਸੀ।" ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਦਪੁਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਦਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮੱਠ 'ਹਕੂ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕ' ਉਸ ਸੁਅਰ ਉਸ ਗਾਇ' ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ। ਤੇ ਮੇਰੇ ਆਖਣ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਦਾ ਭੀ ਕੋਈ ਚੇਤਾ ਨਾ ਰਖਿਆ। ਲੰਕ ਕੀ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਕੂਝੇ ਭੀ ਬਛਾਨੇ ਮਾਲ ਦਾ ਲਾਲਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਲਾਜ ਭੀ ਲਾਹੀ, ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਭੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੀਤੇ ਕਾਰੇ ਵਜੋਂ ਹੀ ਤੁਰਕਾਂ ਮਾਰਿਆ ਕਹਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲੀਪੁਰ ਕੱਢ ਦਿਹਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਭੱਬਵਾਲੀ ਨੇੜੇ ਅਬੂਥ ਸਹਿਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕੰਜਰਵਾਲੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਧੁਪ ਆ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਖਾਇਆਂ ਦਮ ਲਿਆ ਤੇ ਦੇਖਿਆ, ਕਈ ਸਿੱਖ ਟਿੱਬੀ ਵਲੋਂ ਭੀ ਗੱਡੀਓਂ ਉਤਰ ਜਲ ਖੁਹ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਡੁਕ ਰਹੇ ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਮਦਮਾ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਰਖਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਭੀ ਇਹ ਨਾਮ ਰਖਣਾ ਸੀ ਸੋ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ। ਤੇ ਕਾਗ਼ਤੀਂ ਲਿਖਾਇਆ, ਅਲੀਪੁਰ ਦਾ ਹਰੀਪੁਰ ਨਾਮ ਕਾਗ਼ਤੀਂ ਲਿਖਾਇਆ। ਅਹਿਲੀ ਹਰੀਪੁਰ ਲਾਭੇ ਦੀ ਵਿਚ ਮਜ਼ਹਬੀ ਵੱਸਦੇ ਸੀ ਤੇ ਕਿੱਥਰ ਵਾਲੀ ਵਿਚ ਰਵਿਦਾਸੀਏ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਜਹਬ ਗੜ੍ਹ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਗੜ੍ਹ ਨਾਮ ਪੈ ਕਦੇ ਸੀ।

ਸੇਵਕ ਕੀ ਅਭਦਾਸ.....

ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਸਿੱਖ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਬਾਹ ਹੁਸੈਨ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕਈ ਹਫ਼ਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਫੜ ਰਾਵੀਓਂ ਪਾਰ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਉਖੇ ਵੇਲੇ ਕੁਪਤ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਸੁਣੀ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਸੂਬਾ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਸੰਭਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੋ ਪਿਸ਼ੋਰ ਵਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਆ ਗੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਤੁਰਕਾਂ ਫੜ ਅੰਦਰ ਦਿੱਤੇ। ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਕੇ ਗਏ ਦਾ ਮਾਸ ਖੁਆਉਣ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੂਬਾ ਜੀ ਚੱਠੇ ਮਨੋਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਤੁਰਕ ਕਿਤੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਬੂਹੇ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਸੂਬਾ ਜੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਹੋ ਚੁਕਾਲ ਆਏ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਰੂਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਬੋਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੂਜੇ ਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਭਰਾ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੁਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਭੀ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਤੁਰਕਾਂ ਅੰਦਰ ਦਿੱਤੇ। ਗਏ ਦਾ ਮਾਸ

ਖੁਆਉਣ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਨਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸੁਲਾਹਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੁਰਕ। ਸਿੱਖਾਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਹੋ ਕੁਰੂ ਜੀ ਰੱਖਿਆ ਥਰੇ। ਐਸੀ ਨੌਤ ਕਰਤੇ ਦੀ ਹੋਈ ਤੁਰਕ ਕਿਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਖੋਹਲ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਸਤਾ ਫਤਿਆ ਸੇ ਰੋਪ ਵਿਚ ਹੀ ਲੈ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨਾਂ ਆਇਆਂ ਦੀ ਅੰਨ ਜਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਸੁਥਰੇ ਪਕਵਾਨ ਲਿਜਾ ਕਰਦੇ। ਇਹਨੀਂ ਇਨੀਂ ਜੋ ਕੋਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਆਪਣੇ ਦਾ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਜਾਪਦਾ ਜਿਥੇ ਮਾਂ ਪਿਓ ਜਾਣਿਆ ਵੀਰ ਹੀ ਮਿਲ ਪਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਗੋਰ ਦੀ ਭੀ ਲੋਕ ਬਝੀ ਹੀਭ ਕਰਦੇ।

ਐਸੇ ਕੁਰੂ ਕਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੰਤ ਨਕਰ ਆ ਰਹੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਕੁਲੇ ਰਾਤੀ ਹੋ ਜੋ ਬਚ ਜਾ ਸਾਏ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਰਲੇ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇਖੇ ਜੋ ਵਰਤੀ ਸੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ, ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਖੁਦਪੁਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿਤਕ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੇਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸਭ ਸੁਣਾਈ। ਉਸ ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਆਗੂ ਦੇ ਚਾਰ ਘੋੜੀਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਗਮਲੇਰੇ ਆਏ ਤੇ ਸੰਤ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਰਨ ਦੀ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਧੰਨ ਹੋ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੁਰੂ ਭੀ ਧੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਸੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਸਾਏ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਸਾਥ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲਾਇਆ। ਮੈਂ ਹਨੁਮਾਨ ਗੜ੍ਹ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਕੁਰਕਾਂ ਦੇ ਗੱਭੇ ਤੇ ਮਾਲ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਲੀ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਲਕਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਸੀ। ਖਾਲੀ ਹੋਂਦ ਹੀ, ਸੋ ਸੁਕਰ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਵੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਬਝੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ। ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਡਾਣੇ ਦੇ ਬੁਚਾਲ ਆਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਪੁਛਿਓ ਨੀ, ਬਾਬਾ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿੱਥੇ ਜੇ? ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ, ਉਹ ਤੇ ਸਾਕਾਂ ਦਾ ਸਾਥਾ ਕਰਨ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰਤੇ। ਵੇਖੀਏ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਬੀਤਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਿਦਕ ਤੇ ਬਜਨ ਬਾਣੀ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਰੂ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਭੀ ਬੁਚਾਲ ਆਏ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕਰੀਵਾਲੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਲ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਬੁਚਾਲ ਆਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਹੋ ਮਿਲ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰਾ ਪਤਾ ਪੁਛਦਾ ਤਿਹਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ? ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੋ ਪਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਤੇਰੇ ਚੋਤੇ ਕਰਨ ਨੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੁਸੇਭ

ਵਿਚ ਪੰ ਮਾਰਿਆ ਹੀ ਚਲਿਆ ਸਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਨਾਲੀ ਕੰਢੇ ਵੱਡੇ ਅਮਰਾਸਰ ਜਾਓ, ਬੜੇ ਸੁਖੀ ਰਹੋਗੇ।

ਮੁਕ ਵਸੇਬਾ

ਬੱਤਕ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਬਹੁਤਾ ਹੋਣ ਕਰ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਹਾਲ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਵੀਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਪਿੰਡੀਂ ਭੇਜਦੇ ਦਾਟੇ ਦੇ। ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਬਣਾਇਆਂ ਨੂੰ ਕੱਠੇ ਮੰਜੇ ਖੇਤ ਦੇਣ ਦੀ ਪੱਕੀ ਕਰਦੇ। ਖਰੀਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਵਸਾਏ ਸੀ। ਕੁਝ ਘਿਲੇ ਵਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਰਖ ਭੀ ਡੇਰੇ ਲਵਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਨਾਵਾਲੀਆ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਨੀਲਾਮੀ ਦੇ ਲਿਆ ਦੇਣ ਤੇ ਭੀਡਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਰਕਮ ਨਾ ਹੁੰਦੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੇਖਾ ਲੇਟਾ ਕਰ ਦੇਂਦੇ। ਰਕਮਾਂ ਦੇ ਭੀ ਕਈ ਸਿੱਖ ਬੈਲ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਰਕਮਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਭੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸੀ ਬੈਲਾਂ ਜੋਗ ਸਭਮਲੇਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਚਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਭੇਜ ਬਸਤਰ ਮੰਗਾਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਬਸਤਰ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਵੇਖ ਡਰਨ ਸਿੰਘਾ, ਕਰਤੇ ਦੀ ਰਜਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰੋਕਦਾਰ ਕਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਗਰ ਨੂੰ ਵਰਜਦੇ ਸਾਂ, ਅੱਜ ਆਪ ਹੱਥੀਂ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਲਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਬੱਸਤਰ ਠੈ ਨੌਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਸੁਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਵੇਖ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨਾ ਕੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਈ ਥੀਚ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਹੱਥ ਆਈ ਨੀਲਾਮੀ ਕਰਾਏ ਤੇ ਰਸੀਲਦਾਰ ਦੇ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ। ਰਸੀਲਦਾਰ ਕਈ ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਟ (ਰਾਸ਼ਨ) ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਬਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦੇ ਦਾਟੇ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਚੁਚਾਲ, ਜਗਮਲੇਰੇ, ਦਮਦਮੇ ਆਦਿ ਦੇ ਕੱਠੇ ਵਰਤੀਂਦੇ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਰਕਮ ਠੈ ਹਿਸਾਬ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਾਟੇ ਮੰਗਾਏ। ਤੇ ਸਿਆਲ ਦੇ ਸਾਥੇ ਹਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੋਗ ਕਪੜਾ ਭੀ ਵਿੱਲੀਓਂ ਆਂਦਾ। ਦਾਟੇ ਦੇਣ ਦੇ ਦਿਨ ਪਿੰਡ ਵਾਰ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸੀ ਚੁਚਾਲੋਂ।

ਪਿਛੇ ਕੋਲ ਨੂੰ ਮੋਢੇ

ਫਿਰ, ਇਕ ਵਾਰ ਦਾਟੇ ਕਟ ਕੀਤੇ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਕੁਝ ਨਾ ਮਿਲਦੇ ਕਰ ਕਾਟਾਂ ਤੋਂ। ਕੁਝ ਸੋਆਂ ਪਿਛਲੇ ਚਿਲ੍ਹਿਆਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਭੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਬਮਾਦ ਤੇ ਹੋਰ ਵਸਲ ਆਮ ਹਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਭੀ ਮਦਦ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਸੁਣ ਸਿੱਖ ਪਿਛਲੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਾਣ

ਲਗ ਪਏ। ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ਏਥੇ ਬੜਾ ਕੰਟੌਲ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰ ਵਲ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛੇ ਬੈਠਾ ਮੁਲਖ ਸੁਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਹੀ ਉਦਾਰਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ। ਜਦ ਕਾਟ ਤੇ ਦਾਣੇ ਘਟ ਕੀਤੇ ਕਦੇ ਨੇ ਤੇ ਹਰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਬੁੱਝ ਵੇਲੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਿਨਾ ਸਿੱਖ ਨਾ ਮੁਕੇਗਾ ਜਿਸ ਘਰੋਂ ਸੋ ਉਦਾਰ ਹੈ। ਅਣਹੋਂਦਾ ਆਪ ਵੰਡਾਏ, ਕੋਈ ਐਸਾ ਭਗਤੁ ਸਦਾਏ, ਤੁਕ ਵਰਤਣ ਦਾ ਹੁਣ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਠੀਕ ਉਹ ਦਿਨ ਐਸੇ ਹੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਭੀ ਦਾਣੇ ਮੁਕ ਕਦੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਘਰੋਂ ਲਖਬੀਰ ਕੌਰ ਮਿੱਟੀ ਘੱਟਾ ਕੁਰੂ ਕੇ ਗੱਲੇ ਦਾ ਬੱਲਾ ਹੁੰਝ ਛੱਟ, ਝਟ ਟਪਾਇਆ ਸੀ। ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵਾਹ ਭੀ ਨਾ ਸੀ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਖਤਾਰ ਆ ਦੱਸਦੇ, ਅੱਜ ਝਲਾਣਾ ਸਿੱਖ ਭੀ ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਾ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਟੁਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਜੋ ਛੱਲੇ ਖਾਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਪੰਜਤਾਲੀ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਥ ਪੀਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਾਰੀ ਨਾਲ ਖੁਹੀਆਂ ਜੋ ਪਿਆਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸੁੱਖਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਿਲੇ ਹੋਏ ਮੁਤ ਸੁਖ ਭਾਲਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਸੰਤੋਖ ਰੱਖ ਨਹੀਂ ਘਾਲਦੇ। ਆਏ ਉਬਾਲ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੋ ਹੋਂਦਾ ਨੇੜੇ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਅੱਖੇ ਹੋਣਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਵੀ ਥਾਪੇ ਦਿਨੀਂ ਦਿਨੀਂ। ਚੁਚਾਲ ਦੀ ਨੰਬਰਦਾਰੀ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਬੰਬੇ ਸਯੂਟ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਜੋ ਮਾਨਾਵਾਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੁਰਾਏ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਾਸ ਦਾ ਸੀ। ਓਥੇ ਭੀ ਸਰਦਾਰ ਵਲੋਂ ਮੁਖਤਾਰ ਸੀ ਤੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਹੀ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਭ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਜਗਮਲੇਰੇ ਦੀ ਨੰਬਰਦਾਰੀ ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਭਾਵ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਚੱਕ ਭੀ ਦੇਹਦੀ ਨੰਬਰਦਾਰੀ ਸੀ। ਪਰ ਮੁਖਰਿਆਰੀ ਮੋਹਤਬਰੀ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੀ ਰਹੀ ਜਗਮਲੇਰੇ। ਦਮਦਮੇ ਦੀ ਨੰਬਰਦਾਰੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕੁਕੇ ਪੁੱਤਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਸੰਧਵਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਦੇਵਾਲ ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਸਰਸੇ ਮੇਰੇ ਜਦੋਂ ਸਭ ਨੰਬਰਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਕਿ ਇਸ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਇਹ ਇਹ ਨੰਬਰਦਾਰ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਪੱਤੀ ਨੰਬਰਦਾਰੀ ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਹੀ ਸੀ। ਇਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਮਿਲਟਰੀ ਦਾ ਵਟਾਂਟਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਲੱਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿਫਾਜ਼ਤ ਵਿਚ ਲੈ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਟਿਕ ਕਦੇ ਸੀ, ਕਈ ਅਜੇ ਪਿੰਡ ਹੀ ਭਾਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ। ਕਈ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਟਿਕੇ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਰਾਬਨ ਖਾਂਦੇ ਸੀ। ਕਈ ਸਨੇਹੀਆਂ ਦੇ ਵਿਜੇਗੋਂ ਉਦਾਸ ਉਭੇ ਸਾਸ ਲੈ ਹੀ ਬੇਟਿਕਾਣੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੇ ਫਿਰਦੇ ਸੀ ਰਵਿਉਦੀ ਬਣ।

ਚੁਚਾਲ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੋਹ ਪਹਾੜ, ਨਾਈਵਾਲਿਉਂ ਮਜ਼ਹਬੀ ਮੰਜੇ ਲੈਣ ਕਦੇ। ਓਥੋਂ ਦੇ ਲੱਕਾਂ ਰੋਕਿਆ। ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਸੋਟਾ ਮਾਰਨ ਹੀ ਲੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਮਜ਼ਹਬੀ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਨੱਸ ਆਏ। ਅਫਸਰ ਚੁਚਾਲ ਆਏ ਨੂੰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਮਜ਼ਹਬੀ ਫੜਾ

ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਮਾਰਨ ਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲੋਂ ਲੱਗਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਏ। ਓਥੇ ਜਾ ਤੇ ਮੰਜੇ ਲੈਣ ਭੀ ਕਿਉਂ ਕਰੋ ਸਿੱਖ ?

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਛਲੀ ਚਿਲ੍ਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਔਖ ਵਜ੍ਹਾ ਪੁੱਛੀ। ਤਾਂ ਮੱਲਾ ਸਿੰਘ ਕੰਥ ਦੱਸਿਆ, ਜੁਹਾਡੇ ਸਾਹਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕੁਦੇ, ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਏਥੇ ਤੇ ਗਿੱਦੜ ਪਾਣੀ ਖੁਣੇ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਫਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਟੱਬਰ ਕਿਵੇਂ ਪਾਲੀਏ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਏਥੇ ਤਾਂ ਜਲ ਸਾਂਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਕੁਝ ਚਿਰ ਜੇਰਾ ਕਰਨ। ਏਥੇ ਅੰਨ ਧੰਨ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਿੱਖ ਦੋ ਲਭ ਕੇ ਲਜ ਨਾਲ ਕੰਠੀ ਵਾਲੀ ਖੁਹੀ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਖਿੱਚਦੇ। ਤਿੰਨ ਭੀ ਲਭਦੇ, ਇਕੱਲਾ ਕੋਈ ਜੋ ਖਿੱਚਦਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਦੁਣੀ ਰਸਦ ਢੁੱਪ ਸਰਦਾਈ ਦੀ ਕਰਦੇ। ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਵਰਨਾਂ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਖਿਚਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਕੌਰ ਵਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਪਈ, ਟਿੱਥੀਓਂ ਦੰਦੇ ਜੀਅ ਫਹਿ ਕੇ ਲਏ ਸੀ। ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਥਹਿ ਰਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋਲੇ ਤੇ ਹੱਕਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਬੁਚਾਲੇਂ ਭੀ ਪੱਕੀ ਕਰ ਟੋਰੇ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਛੋਟੀ ਪਰਤਣ ਦੀ, ਤੂੰ ਬਚਨ ਮੰਨ। ਪਰ ਉਸ ਨਾ ਹੀ ਰਖੀ। ਬੁਹੜਕਾਣੇ ਕੈਪ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਰੋਥੇ ਤੇ ਕਹਵੇਂ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਮੇਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਭੁਲ ਬਖਲ। ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਕੈਪ ਵਿਚੋਂ ਆਇਆ ਦੱਸਿਆ। ਬਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਬਰਾਂ ਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਲੈ ਆਵੇ ਸੁ। ਕਿਰਪਾਲ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮਿਲਟਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਿਆ ਉਤਾਰਿਆ ਤੇ ਬੁਚਾਲ ਆਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤੇ ਪਤੀ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਲਭ ਰੋਈ। ਭਾਵ ਕਈ ਐਸੇ ਸੀ ਜੋ ਏਧਰੋਂ ਹੋ ਕਦੇ ਸੀ ਤੇ ਓਧਰ ਜਾ ਅਣਕੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਜੋੜੀ ਕਰੀਵਾਲੇ ਹੈ।

ਲੱਭ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਵਰਨਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਭਾਈ ਪਿਛਾਹ ਟੂਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਨਾ ਜਾਓ। ਮੁਰੱਬਾ ੫੫੦੦ ਦਾ ਜੇ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਲੈ ਲਵੋ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਫੇਰ ਲੋੜੀਏ ? ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ ਇਕ ਕਿੱਲਾ ਏਨੇ ਤੋਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਮੈਂ ਦੱਖਿਆ ਹੈ, ਠੀਕ ੫੫੦੦ ਮੁਰੱਬੇ ਤੋਂ ਤੇ ਹੁਣ ੧੦-੧੨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕਿੱਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਕਰੀਵਾਲਿਓਂ ਮਾਲਕੀ ਵੇਚ ਮੰਜੂਖੇੜੇ ਆ ਲਈ ਹੈ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਚੱਕਾ ਸਿਆਣਾ ਸੀ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਤੂੰ ਲੱਭ ਨਾ ਕਰੀ', ਤੇਰੇ ਦੱਸੇ ਤੋਂ ਪਸ਼ੂ ਰਾਜੀ ਹੋਣਗੇ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਗਏ ਬੀਮਾਰ ਸੀ ਕਰੀਵਾਲੇ, ਉਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਦਵਾਈ ਦੱਸੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਹਾ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਦਵਾਈ ਪੁਛ। ਉਸ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੀ ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਪਰਤੀਤ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ, 'ਮੈਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁਛ।' ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁਛ ਦਵਾਈ ਤੀ, ਗਏ ਚਲੀ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਇਕ ਧੀ ਵਰਨੀਂ ਖਰੀਦੇ ਤਾਂ ਵੱਧ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ

ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਵਿਆਹੀ ਏਥੇ, ਦੂਜੀ ਰਾਣੀ ਮੰਗੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਬਕਾਇਤ ਆਈ ਹੈ ਰਾਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਹੱਥੀਂ ਪੁਰਾਣੇ ਕੂਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਤੂੰ ਜਿੱਥੇਰ ਜਾਮਨੀ ਨਾ ਦੇਣ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੂਬਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਥ ਲੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਤੀਤ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਹਿੰਦਰੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਰਾਇਆ। ਅਰਥਾਤ ਦੋਨਾਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਸਮੇਂ ਅਤਿਕੇ ਪੈ ਪਰ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਬਤ ਰਹੇ। ਕ੍ਰਿਸਤੀ ਲਾਈ ਗਮੀ ਸਮੇਂ ਹੀ ਪਰਖੀ ਦਾ ਵੇ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੋਕੋਵਾਲੀਏ। ਹੁਣ ਮੌਜੂ ਖੇਡੇ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਨਹਿਰੇਂ ਪਾਰ ਭੋਰਾ ਪਾ ਬਸਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕੋਠੀ ਚੁਚਾਲ ਅਨੰਦ ਹੁੰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਚਿਰ ਹਲਚਲੀ ਕਰਕੇ ਕਰਤਾਈ ਦੀ ਕਮੀ ਰਖੀ। ਅੱਖਰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ ਬੱਚੇ, ਇਸ ਪੁੱਛੇ। ਪਰ ਹੁਣ ਕਰਤਾਈ ਕੀਤੀ। ਸਿੰਘ ਅੱਖ ਮੰਨਣ ਕਿਉਂਕਿ ਚਰੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪੁਛਣਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਪਹਿਰੇ ਤੇਲ ਲਵਾਉਂਦਿਆਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਹੁਣ ਤੇ ਕੋਈ ਅੱਖ ਨਹੀਂ। ਧੰਨ ਸੇ ਸਿੱਖ ਸੀ ਜੋ ਅੱਖੇ ਸਮੇਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਖੇ ਲਗਦੇ ਸੀ। ੧੯੪੯-੫੦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਸਾਹਵੇਂ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਹੀ ਅਨੰਦ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਜਾਣਦੇ ਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾ ਜੁਝਨ ਕਰ ਕੂਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਲਵੀਂ ਜਿਹੀ ਮਰਯਾਦਾ ਪਰਛਟ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਸੇ ਪਹਿਲੀ ਪੂਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਪਰਛਟ ਕਰੀਏ। ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖੁਣਾ ਦੇ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਭੈਰਉਂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਹਿੰਮਤ ਕਰੋ, ਵੁਲੇਵਾਲ ਬੀਬੀ ਲੈ ਪੁਜੋ। ਖੜਬ ਸਿੰਘ ਮੋਲਾ ਮਿਥਿਆ ਦੇ, ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭੈਰਉਂ ਸਿੰਘ ਸਤਿਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸਰੀਕੇ ਸੁਟਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸਾਂ ਇਹ ਨੌਕ ਵੱਢਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣੀ ਪਿੰਡ ਦੀ। ਜੇ ਨਾ ਮੰਨੇਂਗੇ ਤਾਂ ਜਾਣ ਹੀ ਨਾ ਦਿਆਂਗੇ।" ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਤੇਲੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵਲੋਂ ਵਾੜ ਪਾੜ ਹੀ ਨੇੜੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਜਾ ਵੁਲੇਵਾਲ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੰਦ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹਨੇਂ ਤੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭੈਰਉਂ ਸਿੰਘ ਸਰੀਕੇ ਨੂੰ ਬੂਹੇ ਅਗੇ ਬੈਠਿਆਂ ਵੇਖ ਇਕੱਲੇ ਘਰ ਕੂਕਿਆਂ ਕਦੀ ਖੰਡੀ ਹਿੰਮਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਪਰਚੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਦ ਸਭ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੇ ਕੋਈ ਅੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਅੱਖਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਜੋ, ਮਤ ਸਵਾਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਖ ਕੰਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਹੁਣ ਭੋਰੇਂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ, ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ, ਚੰਗੇ ਪਜਦੇ ਗਿਮੀਂਦਾਰ ਦਮਦਮੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸੱਤਾ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾਜ ਢਿਲਾ ਕੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਾਲੇ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਦਾ ਚੋਰਾ

ਆਉਂਦਾ ਦੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਅੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਏ। ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਦਕ ਦੀ ਕੀ ਸਿਫਤ ਕਰਾਂ। ਉਹਦੀਆਂ ਛੇ ਧੀਆਂ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਕੂਕਾ ਸਿੰਘ ਜਦ ਨਹੀਂ ਸਜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਾਕ ਕੁਝ ਧੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਾਸ਼। ਅਨੇਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਥਮਾਂ ਤੇ ਜਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਲਿਓ ਸੁ, ਕੂਕੇ ਰਹਿਣਾ ਜੋ ਤਾਂ ਧੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਹ ਕੂਕੇ ਨਾ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕਲ ਭੁਰਿਆ। ਤੇ ਪੁਛਿਓ ਸੁ, ਵਿਆਹੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਕਵਾਰੀਆਂ ਜੰਗ ਕਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਹੈ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਬ੍ਰਸੰਗੀ ਵਲ ਤੋਰ ਹੀ ਨਾ। ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਵਿਆਹੀਆਂ ਭੀ ਮੈਂ ਜਿਥੇ ਕਹੀਆਂ ਤੇ ਕਵਾਰੀਆਂ ਭੀ ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਆਪ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾਤਣਾ ਦੂਰੋਂ ਕਿਕਰਾਂ ਟਾਹਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਆ ਖੁਹੀਆਂ ਤੇ ਧਰਦਾ ਤੇ ਭਜਨ-ਬਾਣੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਖੀ ਤੇ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਗਿਆਨ ਕੋਰ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਵਰਨਾ ਦੇ ਕਲ ਭੀ ਹੈ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜੰਗੀ ਟਿੱਖੀ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਵਰਣੀ ਵਿਰ ਭੀ ਲਗਦਾ ਤੇ ਘਤਿਆਨ ਭੀ ਵਜਾਦਾ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਪੰਰੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਉਣ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਹੱਸਦਾ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਭਰਾ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ, ਲਤੋਂ ਲੰਛਾ, ਬਰਾਕਟ ਨੂੰ ਘੁੰਗਰੂ ਬੰਨ੍ਹ ਮੱਢੇ ਤੇ ਰਖਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬੜੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰੇ ਸਬਦ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਚਨ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਆਉਣਗੇ। ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੁਣ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਆਇ ਰਾਣੀ ਹਨ, ਓਥੇ ਜਾ ਡਮੋਨ ਲਈ ਨੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਵਾਂ ਜੋ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਪੜ੍ਹਾਉਣੇ ਅੜਦੇ ਹਨ। ਤਰਨ ਸਿੰਘਾ, ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬਦੇਸੇਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਆਇਆ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਸਭ ਬੁੱਢੇ ਬਾਲੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹਨੇ। ਸੁਣ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰੇ ਸੰਤ ਕੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੋੜਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੱਟੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵਹੀ ਤੇ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਸੰਤ ਕੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹੱਥੀ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਛਪਾਈ ਦਾ ਲੇਖਾ ਦਿੱਤਾ, ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਏਕ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਸੰਗਤ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਆਸ ਹੈ ਪਰਵਾਨ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਕ

ਬ੍ਰਹਮਾਣ ਇਕ ਸਿੱਖ ਬਣਹਿਰਾ ਨਵਾਂ ਸੀਰਾ ਵਖਾਇਆ, ਵੇਚਣ ਆਏ ਨੇ ਕੀਮਤ

ਦੇ ਰੂਪਏ ਦੱਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਮਾਇਆ ਵਲੋਂ ਮਾਇਕੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਕਿਹਾ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਰੂਪਏ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਉਹ ਭੀ ਲੁਟੇਰੇ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਲੁਟੇ ਜਾਣਗੇ। ਮੈਂ ਅਰਚ ਕੀਤੀ, ਬਾਣੀਏ ਸਭ ਇੱਲੀ ਵਲ ਨਿਕਲ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਰੁਸੀ ਭੋਜਾਂ ਨੂੰ ਇੱਲੀ ਪੂਜਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ, ਇੱਲੀ ਤਾਂ ਖਾਧ ਜਾਏਗੀ ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਲੁਟੇਰੇ ਓਧਰ ਹੀ ਪੈਣਗੇ। ਮੈਂ ਅਰਚ ਕੀਤੀ, ਰੋਡੀਓ ਬੀਲਿਆ ਹੈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੇ ਕਸ਼ਾਇਲੀ ਤੁਰਕਾਂ ਧਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਦਿਤੋ ਨੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰਡਰ ਨੇੜੇ ਬਠਾਇਆ ਹੈ ਹਿੰਦੂਆਂ। ਸਿੱਖ ਹੀ ਫੇੜ ਛਿੜੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰਨਗੇ। ਪਰ ਭੋਲੀ ਪਈ, ਦੇਖ ਸਭ ਰੁਲਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਕਬੂਤਰ ਤਾਂ ਬਿਪਤ ਬਿੱਲੀ ਆਇਆ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਬਿੱਲੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਹਾਜ਼ ਕਰਦੀ, ਉਸ ਤੇ ਸਗੋਂ ਢੇਲਾ ਹਮਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤਿਥੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਮਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ ਅੰਤ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਏ।

ਨਨਕਾਣੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੇਲੇ ਖੱਤਰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲੈਮਟੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵੁਟੀ ਮੰਗੀ, ਸੰਕਤਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਲਈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਬੋਰਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਗ਼ਲਬਤੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਏਧਰ ਆਇਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰੋਡੀਓ ਤੋਂ ਇਹ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਵੱਲੋਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਬਾਗਰਸ ਨਾਲ ਤੇ ਆਪੇ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹੋ, ਤਦੋਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਨਾ ਮੰਨੀਓਂ ਨੇ, ਹੁਣ ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਹਕਲ ਹੋ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਨਦਾਨਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਪਏ ਵੇਹਦੇ ਹਨ। ਦੇਵੇ ਚੁਪਣੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾ, ਨੱਕ ਭੰਬ ਮਰਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ, ਤੁਰਕਾਂ, ਹਿੰਦੂਆਂ, ਮਨ ਮਾਰ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਦਸਮ ਜੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜੋਗ ਵਾਕ।

“ਜਿਨ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਾਰਨੇ ਕੀਆ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਨਿੱਜ ਰਖਿਆ ਕੋ ਜਾਏਂਗੇ ਸਿੰਘ ਤਿਨੋਂ ਕੋ ਪਾਸ।”

ਕਹਿ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ : ਹੁਣ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਮੂੰਹਾਂ ਵਲ ਵੇਖਣਾ ਪਿਆ ਕਰੇਗਾ।

ਕੁਮ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਜਿਥੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਦਾਲ ਹੀ ੧੨ ਮੱਘਰ ੨੦੦੪ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ। ਮੇਲਾ ਕੀਤਾ। ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਜੁੜੀ, ਦੀਵਾਨ ਲਗੇ, ਪਰਚਾਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ੩੫-੩੬ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਨਨਕਾਣੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੇਲਾ ਉੱਥਿਆ ਹੈ। ਹਫ਼ਾ ਕੁਰੂ ਕਖਾਇਆ ਤਾਂ ਵੇਖਾਂਗੇ : ਹਾਲੀ ਤੇ ਜਿਨਾਹ ਤੇ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮੋਹਰਬਾਨੀ

ਬਰ ਹਮਸਾਇਆ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਗਏ ਆ ਤੇ ਹਉਕਾ ਭਰਿਆ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਅਰਜ ਕਰ ਪੁਛਿਆ, ਏਧਰ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਢਲ ਕਿਵੇਂ ਨਿਭੀ ਹੈ? ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਹਉਕਾ ਭਰਿਆ ਤੇ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਹਮਸਾਇਆ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਗਏ ਆ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਆਪ ਨੂੰ ਖੜਾ ਦੁਖ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਛੜਨ ਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮਤ ਖੋਈ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਆਏ ਦੇ ਆਦਰ ਵਿਚ ਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪਾਵੇ ਤੇ ਮਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੁਟਣ ਜਾਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਵੇਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆ ਸਿੱਖਾਂ ਦਸਿਆ, ਫੂਮ ਜੋ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ ਵੱਡਾ ਪਿੰਡ ਓਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸੁਟਿਆ, ਬੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੁੜੇ ਹਨ, ਬੜਾ ਮਾਲ ਧਨ ਲੁਟਣ ਲਈ ਨੱਗਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਡੋਕਾ ਢਲ ਵਜਾ ਜਾ ਲੁਟਮਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਵੇਖਣ ਹੀ ਸਿੱਖ ਭੀ ਕੁਝ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਕੁਝ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਵੇਖਣ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆ ਦੱਸਿਆ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਤਵੇ ਤੇ ਹੀ ਰੋਟੀ ਪਈ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬਾਲੀ ਵਿਚ ਪਈ ਤੇ ਕੱਲ ਪਾਣੀ ਦਾ ਛੰਨਾ ਭਰਿਆ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਚੰਗੇਰ ਵਿਚ ਹੀ ਚੰਪੜੀਆਂ ਪਈਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਬੇਰਹਿਮ ਢੰਗ ਮੁਝਾਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਟੁਟ ਪਈਆਂ ਤੇ ਮਾਰ ਕੁਟ ਕਰ ਲੁਟ ਲਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੱਸੇ ਦੇ ਨੂੰ ਰਾਹ ਨਾ ਲਭਾ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋਂ ਆਏ ਸਿੱਖ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਕੱਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਵਤਨੀ ਮਿਲੀ ਤੇ ਥੁਹੇ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੇਖਣਾ ਮਿਲਿਆ। ਪਿਛਵਾੜੇ ਵਲੋਂ ਹੀ ਬਈ ਨੱਸੇ ਨਿਕਲੇ ਹਨ, ਜਾਨਾਂ ਬਚਾ। ਤਿਵੇਂ ਕੁਮ ਵਿਚ ਹੋਈ ਵਰਤੀ ਵੇਖ ਸਿੱਖ ਭਾਮ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਪਰਤ ਆਏ ਸੀ ਤੇ ਸਭੀ ਪਛੱਤਾਅ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਅਸਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਤਾਂ ਚੁਲਮ ਹੁੰਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਤੱਕਣ ਕਿਉਂ ਗਏ। ਹਮਸਾਇਆ ਦੇ ਵਿਛੜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਿਹਾ, ਭੇਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਜੋ ਸਵਾਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਦੋਹਰਿਆਂ ਦੇ ਰਾਗ ਰੰਗ ਵਿਚ ਸੀ। ਜੇ ਤੇ ਹੁਣ ਏਧਰ ਕਿਤੇ ਰਹਿ ਦੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਗੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸੁਟੇ ਬੋਲ :

"ਇਸ਼ਕ ਨੇ ਭੰਗ ਮਾਰਿਆ, ਹੋਰ ਸੱਖ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾਇਆ।
 ਵੁਕ ਮਾਰ ਚਹਿਰ ਝਾੜਿਆ, ਰਾਤਾ ਮਿੱਤ ਮਾਂਦਰੀ ਬਣ ਆਇਆ।"
 "ਤੇ ਕਿਤੇ ਤਖਤ ਤਾਸ ਚਾਹਨਸਾਹ ਫਿਰਦਾ,
 ਕਿਤੇ ਹੱਥ ਕਾਸਾ ਹੋ ਗਦਾ ਫਿਰਦਾ।"

ਆਦਿ ਪੜ੍ਹ ਨਿਤ ਬਰ ਸੰਤ ਜੀ ਬਿਰਤ ਉਕਾ ਜਗਤ ਨਾਲੋਂ ਤੇੜ ਨਵਿਰਤ ਪੱਖ ਵਿਚ ਭੋਜਾ ਉਹ ਸੁਖ ਸਵਾਦ ਅਜੇ ਭੀ ਯਾਦ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਦ ਸੁਖ ਰਾਗੀਆਂ, ਕਲੇਤਾਂ, ਕਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਲੇਧਰ ਹਰਬਲਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਮੂਫਤ ਮਾਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਹੁਣ ਉਹ ਕਿਸੇ ਮੁਲ ਮਿਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਫੌਰ ਦੇ ਹਿੱਛ ਨੂੰ

ਸਿੱਖ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਕਦੀ ਆਪ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਤੇ ਸਖਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਉਜਾੜਾ ਭੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਭੀ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਖੁਦਪੁਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, ਹਾਂ, ਮੈਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੋਹ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ ਸੀ (ਮੈਂ ਲੋਹ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਖਲੋਣ ਦੇਣੀ ਕੜੀਆਂ ਢਾਵੇਂ ਲੋਹ ਤਲੇ ਬਾਲਣੀਆਂ ਪੈਣ)। ਨਹਿਰ ਰੋਪੜ ਵਾਲੀ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਦੰਨੀ ਪਾਸੀ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਭੋਰੇ ਵਲੋਂ ਸਰਫਾਰੀ ਲਿਲਾਮੀ ਤੇ ਲੈਂਦੇ। ਸਿੱਖ, ਅੰਧ, ਸਰਬਤਾ, ਘਾਹ ਭੱਕ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਦੇ। ਆਪ ਮੰਜ ਕਰਦੇ, ਬਾਲਣ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਲੰਗਰ ਜੋਗ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਭਾਨੇ ਤੇ ਅੰਧ ਭੀ। ਦੇਕ ਸਮੇਂ ਲੁਹਿਆਣੇ ਦੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਧਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਅੱਛ ਕਰਾ ਜਾ ਡਕੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਉਜਾੜ ਭਾਭ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਹਾਰ ਰਕਮ ਕਰਾ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡ ਨੱਸ ਗਏ। ਦੇਕ ਸਮੇਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਨੇ ਬੋਲੀ ਕਰਾ ਡਕੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸਤਾ ਘਾਟਾ ਪਵਾਇਆ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਆਏ ਨਹਿਰ ਤੇ ਬੀੜ ਵਿਚ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਜਿਸ ਕਰ ਉਹ ਭੋਰ ਨਾ ਆਏ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਪੁਨੀਆਂ ਤੇ ਢੰਡਿਆਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਹਿਰ ਰੋਪੜ ਵਾਲੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਾੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਮਲੂਣ ਦੇ ਰਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸੀ। ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਮੱਖੀ ਮਛਰਾਂ ਪਸ਼ੂ ਬਚਾਣ ਲਈ ਵਾੜੇ ਵਲੋਂ ਸੀ। ਤੇ ਲੰਗਰ ਇਸਨਾਨ ਲਈ ਖੂਹ ਪੁਟ ਲਾਏ। ਭਾਅਢ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਮੁੱਲ ਛਮੀਨ ਲੈ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਹੈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਲਈ। ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੱਖ ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਤਾਂ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਤੋਂ ਰਾਗੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉੱਤਮ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੇ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਨਰਮ ਇਲ ਰਹਿ ਵਰਤਿਆਂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਥਾਥੇ ਕੈਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਹਾਬੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤੇਨੂੰ ਦਾਤਣ ਲਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਲਾਹਦਾ। ਨੂੰ ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਕਰ ਕੇ ਬਖਸ਼ ਮੰਗਿਆ ਕਰ। ਤਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ।

ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੪ ਤੇ ਨੇਕੁ ਤਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ਹਰਿ ਮੋਰੀ ਜਿੰਦੁਭੀਏ,
ਜੋ ਸਾਧੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਏਖਹਿ ਰਾਮ।
ਤੇ ਹਸਤ ਪੁਨੀਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹਰਿ ਮੋਰੀ ਜਿੰਦੁਭੀਏ,
ਜੋ ਹਰਿਜਸੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਲੇਖਹਿ ਰਾਮ।

ਮ: ੩ : ਸਿਫਤਿ ਖਜਾਨਾ ਬਖਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਬਖਸ਼ੈ ਸੰ ਖਰਚੈ ਖਾਇ।

ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਗੁਰੂ ਜੱਸ ਜੰਗ ਅਮਲ ਲੋਹ ਲੈਣ ਲਈ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਜਦ

ਮਨ ਰੁਖਾ ਹੋਵੇ ।

ਰਾਸਨ ਪੰਦਰੀਂ ਦਿਨੀਂ ਜੀਆਂ ਸੇਤੀ ਦੇਣ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਪੱਲੇ ਵਾਲੇ ਹੁਣ ਪੱਲਿਉਂ ਖਾਣੇ । ਤਾਪ ਤੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਕੀਤਾ । ਜਦ ਕਿਤੇ ਕੋਢਾ ਵਹ ਜ਼ਖਮ ਵਿਗੜਦਾ ਸਿੱਖ ਅਰਜਾਂ ਕਰਦੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਹਵਾ ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾਓਗੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਵਾਈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦੱਸ ਭੀ ਸੁਖ ਦੇਂਦੇ । ਨਾਲੀ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਹਮਾਉਂ ਖੇਤੋਂ ਤੋਂ ਤਲਵਾੜੇ ਤੇ ਕਰੀਵਾਲੇ ਤੋਂ ਭੜੇਲਿਆਂ ਵਾਲੀ ਰਾਣੀਆਂ ਤੱਕ ਸਿੱਖ ਬੈਠੇ । ਵੱਟ, ਬਰਸਾਤਾਂ ਲੰਘ ਗਈਆਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੱਪ ਨਾ ਲੜਿਆ । ਸਗੋਂ ਵੇਖ ਸੱਪ ਨੱਸ ਹੀ ਜਾਂਦੇ । ਜੇ ਕਿਤੇ ਲੜਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਮਰਿਆ ਕੋਈ ਨਾ ।

ਮੋਇਆਂ ਨਮਿਤ ਮੇਲਾ

੧੬ ਮੱਘਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨਮਿਤ ਮੇਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨੌਂ ਫ਼ੀਕ ਆਇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪਾਏ । ਹਵਾਨ ਕੀਤਾ । ਤੇ ਕਿਹਾ, ਤਾਪ ਬੀਮਾਰੀ ਸਾਰੀ ਘਟ ਜਾਏਗੀ । ਸਭ ਸਿੱਖ ਘਰੀਂ ਲਿਪ ਪੋਚ ਹਵਾਨ ਕਰਾਓ, ਵਰਨੀਆਂ ਕਰੋ । ਜੁਲੀਆਂ ਗੋਦੇਆਂ ਦੂਰ ਸੁੱਟ ਫੁੱਕੋ । ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਸ ਦਿਨ ਜਗਮਲੇਰੇ ਕੀਤਾ । ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਹੇਲਾ ਦੇਸ ਸਾਲ ਏਥੇ ਜਗਮਲੇਰੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ । ਸਿੱਖਾਂ ਸੁਣ ਜੋਤਾਰੇ ਗਜਾਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, ਘਰ ਦਾ ਘਿਓ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜੁੜੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਖਣਾ । ਸਿੱਖਾਂ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਸੱਪ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੜਦੇ ਪਰ ਕੋਢੇ ਕਸਰ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਨੇ । ਥੋਕਾਰ ਕਰ ਘਰ ਬਹਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਰੋ । ਕੋਈ ਕਲੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ । ਸਿੱਖਾਂ ਸਤਿਬਚਨ ਕਰ ਘਰ ਪੋਚੇ ਲਿਪੇ । ਦੁਖ ਤਾਪ ਛੱਡੋ ਛਿਪੇ । ਹਵਾਨ ਕੀਤੇ ਸੁਖ ਲੀਤੇ । ਸਭਾਈ ਵਧਾਈ ਬੀਮਾਰੀ ਉਭਾਈ ।

ਸਾਖੀ ਬੰਤ ਕੌਰ ਦੀ

ਮਾਈ ਬੰਤ ਕੌਰ ਵਰਨਾਂ ਵਾਲੀ ਦੀ ਅਰਜ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਏ । ਮਾਈ ਜੀ ਦੇ ਪਤੀ ਮਸਤ ਕੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਉਠ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਿਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ । ਮਾਈ ਜੀ ਸਮੇਤ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਚਾਹ ਰੀਝ ਕਰਦੀ, ਪਲੰਘ ਵਫਾਏ, ਤਲੇ ਖੋਸ ਬੇਰੀਆਂ ਸੁਖਰੀਆਂ ਕਰ ਆਓ ਜੀ ਧੰਨ ਤਾਕ ਕਰਦੀ । ਚਰਨੀਂ ਸਿਰ ਧਰ ਸੁਕਰ ਕਰਦੀ ਫਿਰਦੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਲ ਭਰ ਬੈਠ ਪਲੰਘ ਤੋਂ ਉਠ ਟੁਰੇ । ਤਾਂ ਮਾਈ

ਕਿਹਾ, ਇਸ ਕੁਝੀਏ ਮੱਥਾ ਤੇ ਟੇਕੀਏ। ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਰੇਤਾ ਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕੁਝ ਕਿਤਿਉਂ ਕੱਢਣ ਦਾ। ਮਾਈ ਜੀ ਖੋਸ ਭੱਟਾ ਕੀਤਾ, ਸਾਧਾਂ ਦੇਖ ਜਾਣਿਆ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈ ਬਿਦਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਬਸਤਰ ਪਹਿਰਨ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਚਾਅ ਵਿਚ ਭੁਲ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਮਾਤਾ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਪਿਆਰੇ, ਹਰਨਾਮੇ ਤੇ ਪਰਸਿੰਨੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਹਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਮਸਤ ਹੋ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਮਾਈ ਦਾ ਸਾਥ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਬੇ-ਆਲਸ ਹੋ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਿਆਰੇ ਮਾਈ ਬੰਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ ਬੇਬੇ, ਜੇ ਮੈਂ ਮੁੰਡਾ ਹੁੰਦੀ, ਤੇਨੂੰ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬੜਾ ਸੁਖ ਦੇਂਦੀ।

ਦੇਖ ਸਮੇਂ ਤਿੰਨੇ ਭੈਣਾਂ ਪੱਤਿ ਪਸੂਆਂ ਲਈ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਅੱਗੋਂ ਮਨੁੱਖ ਆਏ। ਹਰਨਾਮੇ ਰਾਹੋਂ ਲਾਭੇ ਸੰਭਵ ਹੋ ਗਈ। ਪਿਆਰੇ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਸੰਗੀ ਕਿਉਂ ਦੇਂ ? ਇਹ ਅਸੀਂ ਪਸੂ ਸਾਭਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜੋ ਕਰਦੀਆਂ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਵਿਹਾਰ ਸੁਣ ਬਹਿ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਇਕੱਲੀ ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਵੇਖਨੀ ਦੇਂ, ਸੌਰ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਈ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਕਈ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਸਣੇ ਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਚੁੱਭ ਗਏ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਾਣ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਨਹੀਂ ਤੇ ਬੰਟ ਬਰੀਕੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ?

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣ ਵਰਨਾ ਦੇ ਸਾਧਾਂ ਤੋਂ ਬਾਬੇ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘਰਜਾਖ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਾਖੀ ਯਾਦ ਆਈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਦਸਮ ਜੀ ਦਾ ਆਖਦੇ ਸੀ। ਜੋ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਏ ਦੇ ਜਵਾਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਲਾਹੌਰੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਵਿਚ ਝਾੜੂ ਦੇਣ ਚੱਲੇ ਜੀ ਆ ਰਹੇ ਸੀ। ਅੱਗੋਂ ਫੌਜੀ ਤੇ ਫਰਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੋਕਰੀ ਸਿਰ ਤੇ ਰਖੀ ਤੇ ਘਰੋਂ ਬੀਬੀ ਨੇ ਝਾੜੂ ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਲਾਹ ਝਾੜੀ ਵਿਚ ਰਖ ਦਿਤਾ। ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ? ਗੁਰੂ ਬੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸੋਸਾਰੀ ਲਾਜ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਭੁਲ ਕੀਤੀ ਉਂ। ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਲ ਲੰਘਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸੀ ਜਿਸ ਪਾਰੋਂ ਸਲਵਾਰਾਂ ਮੱਕਲੇ ਪਹੁੰਚੇ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸੁਖ ਪੁਛੀ। ਸਿੱਖ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਜੋ ਚੌਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਗੋਟਤੀ ਆਈ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਤੋਤੀ ਸਲਵਾਰਾਂ ਦੇਖ ਮੁੜ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਆਪ ਬੁਲਾ ਸੁਖ ਪੁਛੀ ਨੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸੁਰਤ ਲਖ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, ਤੇਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਏ। ਜਿਵੇਂ ਕੁਰਵਾਕ ਹਨ :

ਜਿਨ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਰਮ ਕੀ, ਜਿਉ ਬੋਲਨਿ ਤਿਥੇ ਸਹੰਨਿ ।

ਤਿਵੇਂ ਇਹ ਬੀਬੀ ਹੈ ।

ਇਹ ਸੰਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਜੀ ਮਸਤ ਤਿਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਫੇਰ ਉਨ ਵਿਹਾਰ ਲਗੇ ਤੇ ਹੁਣ ਫੇਰ ਤਿਵੇਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਖਏ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਭਾਜਤ ਪਈ ਤਾਂ ਬੰਤ ਕੌਰ ਕਿਹਾ, ਲੰਬ ਸਾਰੇ ਵਰਨਾਂ ਦੇ ਤੇ ਭੇਰਿਆਂ ਦੇ ਚੂਹੜ ਕਾਟੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਚਲੋ। ਤਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ? ਮਾਤਾ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਚੂਹੜਕਾਟੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਕੋਲ ਛੱਡ, ਇਕੱਲੀ ਆ ਅੱਠੀ ਪਹਿਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਲ ਆਪਣੇ ਖੂਹ ਚੁੱਥੋਥਿਆਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪਿਆ ਨੂੰ ਦੇ ਜਾਵੀ। ਅੰਤ ਠਾਹ ਰੁਕੇ ਜਾਣ ਕੋਲ ਹੀ ਬਹਿ ਰਹੀ ਤੇ ਕਹੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਰਾਗੀ। ਲਗੀ ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਆ ਰਹਲਾ ਕੀਤਾ, ਤੂੰ ਇਸ ਬੰਤ ਕੌਰ ਦੇ ਹਠ ਧਰਮ ਤੇ ਹੀ ਤਰਸ ਕਰ। ਤਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮੰਨ ਘੋੜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਤੇ ਚੂਹੜਕਾਟੇ ਪੁਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ਭੈਟੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਹੋ ਹੁਣ ਦੋਥੇ ਜਗਮਲੇਰੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਆਵਤ ਹਰਖ ਨਾ ਜਾਵਤ ਸੰਗ' ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਪੈ ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਵਿਚ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਰੰਗ ਬਦਲਦੇ ਮੈਂ ਆਪ ਵੇਖੇ ਹਨ। ਕਦੀ ਬਾਲਾ ਵਾਲੇ ਲਾਲ ਕੂਲੇ ਬੁਲ੍ਹ ਅੱਖਾਂ ਰੋਜ ਮੋਟੀਆਂ, ਸਵੈਦ ਲੰਮਾ ਦਾੜ੍ਹਾ, ਲਾਲ ਰੋਗ ਤੇ ਸਭ ਅੰਗ ਲਿਸ਼ਕਦੇ। ਬਦੇ ਰੰਗ ਕਾਲਾ, ਅੱਖਾਂ ਫੁੱਘੀਆਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਲਿੱਸਾ ਦੁਬਲਾ ਬਿਰਧ ਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਤੇੜ ਕਛਹਿਰਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ। ਕਦੇ ਹੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਇਮਨਾਨ ਕਰਾਏ ਹਨ। ਮੰਜਾ ਤਲੇ ਹੀ ਸਦਾ ਅਲੱਗ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਮਾਈ ਬੰਤ ਕੌਰ ਦਾ ਭੀ ਨਿਰਭਲ ਸੁਭਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਤੂੰ ਭੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰੋਂਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ? ਮਾਤਾ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਵਲ ਕਰਨ ਦਾ ਚੰਜ ਦੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠਣ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਵਰਨਾ ਕਿ ਵਲਾਣੇ ਹਿੱਸਾ ਘੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਵਲਾਣੇ ਖੇਤ ਉਜਾਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਤ ਮਸਤ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਏਨਾ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਸਾਡਾ ਭਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਕਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤੂੰ ਕਲਪ ਨਾ। ਸਰੋਂਗੀ ਤਾਂ ਡਰੋਂਗੀ। ਬੱਸ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਏਨੇ ਬਹਿਣ ਨੇ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਕਲਪਣ ਵਾਲੀ ਰਹਿਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮਾਈ ਨੂੰ ਰੋਂਦ ਕੁਰੂ ਕਾ ਦਰਸਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਰਾਤ। ਪੁੱਤਰ ਹੋਏ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਮੋਹ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸੇ ਦਰਸਨ ਨਾ ਹੋਏ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਮਾਈ ਵਰਨੀ ਗਿਆ ਵਰੀ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦਾ ਦਰਸਨ ਨਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਵਲ ਹੋਵੀ ਹੈ ਸੋ ਬਖਸ਼ੋ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਬਿਹਾ, ਹੁਣ ਪੁੱਤਰ ਵਿਚ ਜੁ ਮੋਹ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਮਾਈ ਕਿਹਾ, ਪੁੱਤਰ ਭਾਵੇਂ ਲੈ ਲਓ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸਨ ਰੋਂਦ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਵੇ। ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦਿਆਲ ਹੋ ਕਿਹਾ, ਤੈਨੂੰ ਦੋਥੇ ਹੀ ਦਿੱਤੇ। ਸੋ ਮਾਈ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਈ ਹੁਣ ਸੰਤ ਨਗਰ ਹਨ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੰਤ ਜੀ ਦੀ ਮਸਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਕੀ ਕਰਨੀ ਸੀ ਚੋੜਕੇ ਵੀਨਾ ਦਸਿਆ
ਭਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ

(੫੫੫)

ਅਕਾਲੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਜੋ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਧਾਰੀਵਾਲ ਆਦਿ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਨਨਕਾਣੇ
ਘੱਲ ਆਪ ਅਗਲੇ ਰੋਢ ਗਿਆ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤੋਂ ਦਾਬਾ ਮਾਰ ਕੇਜੀਆਂ ਲੈ ਮੋਹਤਬਰ ਬਣਿਆ
ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਕਲ ਵਿਚ ਰਖਤਾ ਪਾ ਬੱਬਰ ਦੀਆਂ ਕਲੀਆਂ ਵਿਚ
ਧਰੂਧ ਧਰੂਧ ਬਉਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਨੇ ਰਰਸ ਕਰ ਵਡਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਹੇਰਾ ਗੁਰੂ ਕੁੰਬ
ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ? ਵੱਖੋ ਕੁਝਿਆਂ ਦੇ ਕੁਰੂ ਹੱਲੇ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋਕਾ ਦੇ ਤੇ ਭੇਰ ਆਲਮ ਜੀ ਤੋਂ ਕਹਾ ਕੇ
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਤੇ ਆਪ ਫਿਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ
ਹੈ। ਜਿਸ ਉਸ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਸੋ ਭਾਵੇਂ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕੁਝੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੀ ਕਿਸੇ ਤੇ ਹੱਥ
ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੁਟਿਆ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਕਾਲੀਪੱਖਾ ਬੜੀ ਕਾਲੀ ਹਲੇਰੀ ਸਾਡੇ
ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਚਿਧਰ ਥਾੜੀ ਰਖੀ ਹੈ। ਤੇ ਵੇਖ ਤੇਰਾ ਗੱਥ ਕੁਰੂ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਭੀ
ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਕਹਿ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੁਹੜਕਾਏ ਕੰਪ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਤੇ
ਕਈ ਦਿਨ ਕੰਪ ਵਿਚ ਰੁਲਿਆ ਤੇ ਰੁਲਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਫਿਰੇ, ਜੇ ਸਾਡਾ ਭੀ ਕੁਝਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ
ਕੁਣ ਵਾਲਾ ਕੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਹੋਕਾ ਦੇਂਦਾ। ਤੇ ਆਪ ਭੀ ਬਚ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੈਂ
ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਕੁਰੂ ਸਾਡਾ ਆਪ ਭੀ ਰੁਲਦਾ ਦੇ, ਉਸ ਲਾਡੀ ਮਦਦ ਕੀ ਕਰਨੀ ਦੇ?
ਇਮਾਨ ਹਿੱਲੇ ਹੀ ਮਿਲਣੀ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜਾ ਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਕਈ ਰੋਜ਼ ਉਸ ਦੇ
ਸਿਰ ਵਿਚ ਦਹੀਂ ਪਾ ਤੇ ਬਦਾਮ ਠੰਢਨ ਭਸ ਬਿਹਾ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਨਾ ਕੁਰੂ ਸਾਡੇ ਕੁਰੂ ਸਾਡੀ ਮਦਦ
ਕੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਪਿਆ ਰੁਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੰਡਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਸਾਡਾ
ਲੀਡਰ ਹੈ, ਮਸਾਂ ਸਮਝਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਇਮਾਨ ਟਿਕਾਏ ਲਿਆਂਦਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ
ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਿਆਣਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਮਲੇ ਸੁਭਾ ਵਿਚ
ਹੀ ਇਹ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਹੈ ਤਾ ਸੱਚਾ। ਗੁਰੂ ਸੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਥੋਲ ਕੇ ਢੱਸੇ ਵੇਲੇ
ਸਿਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਭੀ ਬੈਲ, ਮੱਝਾਂ, ਕਉਆਂ, ਭੰਟੀਆਂ, ਆਇਆ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਭੀ ਤੇ
ਨਿਲਾਮੀ ਤੋਂ ਲੈ ਪਸ਼ੂ ਦਿੱਤੇ ਸੀ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਪਿਛੋਂ ਕੁਝ ਪੱਲਾ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਭੀ ਲੈ ਆਏ ਸੀ ਜਿਵੇਂ
ਕਿਵੇਂ ਕਾਫਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰਲ ਤੇ ਮਿਲਣੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ
ਕਤਲਾਮ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਬੜੀ ਹੋਈ ਤੇ ਬਾਅਦ ਕੰਪ ਬਣਿਆ ਤੇ ਟੱਲ੍ਹਾ ਭੀ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ।
ਕੁਝ ਦੋਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਭੀ ਹੋਸ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸੀ। ਕਲਕੱਤੇ, ਨਵਾਖਲੀ, ਆਸਾਮ ਵਲ
ਕਤਲਾਮ ਅਤੇ ਯੂ ਪੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਿਸ਼ੌਰ, ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ
ਵਲ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੋਇਆ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਭਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ਸਿੱਖ ਨਾਮਧਾਰੀ ਭੀ ਜੋ
ਰੇਲੇ ਵਿਚ ਮਰੇ ਸੀ, ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਰੇ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਲਕੁਮੀ ੧੯੭੧ ਤੋਂ ੧੯੭੬ ਤਕ

ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੰਦੋਂ ਦਾ ਜਰਮਨ ਜੇਡ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ੧੯੧੪ ਈ. ਤੋਂ ੧੯੧੯ ਈ. ਤਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਦੋਂ ਭੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਹੁਤ ਮੰਡੀ ਸੁਕੇਤ ਵਲ ਤੇ ਬਲੀ ਬੀਕਾਨੈਰ ਵਲ ਹੋ ਰਹੇ, ਮੁੜੇ ਸੀ। ਘਰਾਂ ਨੂੰ। ਫੇਰ ੧੯੯੬ ਤੋਂ ੨੦੦੨ ਬਿ. ਤਕ ਵੱਡੀ ਜੇਡ ਜੋ ੧੯੩੯ ਈ. ਤੋਂ ੧੯੪੫ ਤਕ ਕਿੰਨੇ ਮੁਲਕਾਂ—ਜਾਪਾਨ, ਅਮਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਜਰਮਨ, ਰੂਸ, ਇਟਲੀ ਆਦਿ ਦੀ ਛਿੜੀ ਰਹੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਭੀ ਬਹੁਤੇ ਘਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮੰਡੀ, ਸੁਕੇਤ, ਰਵਾਲਸਰ ਤੇ ਕੁਲੂ, ਫ਼ੋਰਟ ਵਲ ਰਹੇ। ਚੰਬਾ ਉਜੜ ਮੁੜੇ ਸੀ। ਤੇ ਕਈ ਟਿੱਬੀ, ਤਲਵਾੜੇ, ਨੇਹਰ, ਸਰੋਵੇ ਸਾਹਿਬ ਤੱਕ ਆ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਮੁੜੇ ਸੀ। ਤੇ ਸਮਾ ਅਛੇ ਹੀ ਅਛੇ ਪੈਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਕਰ ਬੇਸਰਬ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਜੋ ਆਪਣੀ ਅਥਲ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਤੇ ਬਾਪ ਦਾਦੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਨਾ ਹਿਲੇ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾਰ ਲਏ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਕੀਮ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤ੍ਰਿਕੁਤੀ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਛਾਂਗਾ ਵੁਲਬਈ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਸੰਤ ਅਰੂਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੰਤ ਕੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਲੇਪੁਰ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੂਰੀ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਲੇ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਗਿਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਠਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਦੀ ਫ਼ਜ਼ਨ ਬਾਣੀ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ।

ਢੇਟੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ, ਚੰਬੇ ਥਾਂ ਹੋਣ ਕਰ ਢੇਟੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਮੁਰੱਬੇ ਚਮੀਨ ਦਾ ਲੇਟ ਤੇ ਜੋਰ ਪਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਰਕਮ ਧਰ ਲਵਾਇਆ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਾ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਕੀਮਤ ਬੱਲੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਸਿੱਖ ਆਪੋ ਵਿਚ ਉਜੜਦੇ ਸੀ ਤੇ ਤਦੋਂ ਦੂਜੇ ਛਿਲੇ ਦਾ ਖਰੀਦ ਭੀ ਨਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਰਲ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੇ ਕੁਸੀਂ ਲਵੋ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਮੈਂ ਅਛੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਮੁਰੱਬੇ ਦੀ ਅਲਾਟ ਦੇ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਲਿਖਾਂਗਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਬਿਹੜਾ ਕੀਰੇ ਬਚਨ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਿਹਾ ਤੇ ਬਿਹੜਾ ਉਹ ਚਮੀਨ ਲੈ ਬਚਨਾਂ, ਧਰਮਾਂ, ਸਿੱਖੀਓਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਪਰ ਢੇਟੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਰਧਾਲੂ ਭੀ ਕਈ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਲਾਨ ਤ ਬਮ ਨਿਹਚਾ ਕਰ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਨਾ ਨਿਕਲੇ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਮੁਰੱਬੇ ਭੀ ਲਏ ਸੀ ਪਰ ਭੇਰੇ ਨਾ ਪੁਟਦੇ ਸੀ। ਅਛੇ ਦੇ ਤੁਨੇ ਹੋਏ। ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਆਇਆ, ਸ਼ੇਰ ਆਇਆ ਆਖਣ ਵਾਲੇ ਭੀ ਕਧਾਵਤ ਵਾਲੇ ਭਾਟਾ ਆਹ ਲੈ ਤੇ ਕੱਛ ਨਾ ਚੁਕੀ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਵਰਤਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੁਝ ਧੌਖਾ ਖਾ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਢੇਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਭੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਵੇਂ ਢੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਕਹਿ ਆਏ ਸੀ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਏਧਰ ਮੁਰੱਬੇ ਭੀ ਲਏ ਹੋਏ ਸੀ।

ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਢੇਟੀਆਂ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਢੇਟੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਏ ਰਾਤੋਂ ਰਾਤ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤਸਰ ਨੂੰ ਪੁਛਦੇ ਜਾਏ ਕਾਰ ਖਲਾਰ ਜੋ ਕੱਛਾ ਅਛੇ ਮਿਲਦਾ। ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕੱਛਾ ਮਿਲਿਆ।

ਸੰਤ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨੂੰਹ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ, ਘਰੋਂ ਮਾਈ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਲਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰੋਈਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਧਰਵਾਸ ਦੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਰੋਫੀਓ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦਾ ਗਾਵਲਾ ਬੰਬਾ ਕੰਡੇ ਤੇ ਪੈਦਲਾਂ ਦਾ ਪਾਰਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹਦੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਰਾਤ ਟੁਰਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨੇ ਮਾਂਦਾ ਸਿੱਖ ਘਰੂ ਬੈਠੇ ਲਾਹਦਾ ਦੇ। ਤੇ ਪਨੇ ਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਤੋਂ ਰਾਤ ਹੀ ਟੁਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਔਖ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ? ਸੰਤ ਜੀ ਦੱਸਿਆ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਵੇਖ ਤੇ ਭੱਲਦਾ ਸੀ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁਭਾ ਵਲੋਂ ਭਰੋਸਾ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਭਾਇਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। 'ਰੋਸ ਕਰੋ ਪ੍ਰਭ ਭਖਸ ਨਾ ਮੇਰੇ' ਦੀ ਆਸ ਮੇਨੂੰ ਭੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਕਿਹਾ, ਮੇਨੂੰ ਪਿੰਡ ਭੀ ਤੇ ਰਾਹੋਂ ਭੀ ਦਲਸਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਭੀ ਰਹੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਭੱਲੇ ਨਾ। ਪਰ ਵੇਰ ਭੀ ਭਰ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਕਿਹਾ, ਮੇਨੂੰ ਤੇ ਪਰਤੀਤ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਇਆ ਹੀ ਸਾਡੀ ਵੱਖਿਆ ਲਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਹਿ ਕੇ ਨਾਲ ਨਾ ਲੈ ਜਾਏ। ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਅ ਹੁਣ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਹਨ। ਕੁਝ ਚੁੱਕ ਗਏ ਹਨ। ਹੋਰ ਹਾਲ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਆਵੇਗਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਪੰਥ ਵਿਚ ਭਾਬੇ ਕਿਸੇ ਕਰਨੀ ਉੱਚੀ ਦਾ ਡਾਂ ਓਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸੇਵਾ ਸਰਧਾ ਵਲੋਂ ਨਮੂਨਾ ਸੀ। ਨੂੰਹਾਂ ਥਾਪੂ ਜੀ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਵੁਲਾਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਧੀਆਂ ਵਾਲ਼ੇ ਐਸੇ ਖੁਲਾਸੇ ਮੁਖ ਮਨ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿੰਭਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ ਕੰਡੇ ਕੀਤੇ ਕਿ ਬੀਬੀ ਧੀ ਹੈ ਕਿ ਨੂੰਹ ਹੈ। ਇਤਥਾਰ, ਸਰਧਾ, ਐਸਾ ਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ। ਏਕ ਸਮੇਂ ਸ: ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਖ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਜੇ ਮੁਰੰਬੇ ਤੇ ਹੀ ਜਾ ਮਿਲੇ। ਘਰ ਜੇਦਰੇ ਵਜੇ ਸੀ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਖੋਸ ਵਿਛਾਣਾ ਸੀ ਮੰਜਾ ਭਾਹ। ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨੂੰਹ ਨੇ ਕੁੱਜੀ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਨੂੰਹੂ ਤੇ ਸੰਦੂਖ ਦੀ ਦੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਦੰਡ ਕੇ ਖੋਸ ਕੱਢ ਵਿਛਾਓ।' ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਸੰਦੂਖ ਦਾ ਝੁਹਾ ਲਾਹਿਆ ਖੋਸ ਦੇ ਤਲੇ ਬਹੁਤ ਨੰਟ ਤੇ ਟੁੱਬਾ ਭੀ ਪਈਆਂ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਆਇਆ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕਰੋ ਮਤ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਬਦਲੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਧਨ ਤੇ ਸਰਧਾ ਜਾਏ ਤੇ ਉਹਦਾ ਧਰਮ ਜਾਏ। ਤਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਸਰਧਾ ਰਹੀ ਤਾਂ ਮਭ ਕੁਝ ਰਿਹਾ। ਸਾਥੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀਦਾ ਨਾਲੇ ਸਨੌਹ ਜਨਾਈਦੇ ਨਾਲੇ ਵਿਸਾਹ ਨਾ ਖਾਈਦੇ।

ਸੰਤ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕੁਝਰੀ

ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿਆਰਾ ਕੁਝਰੀ ਜ਼ਿਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਹਲਚਲ ਪਈ ਸਮੇਂ ਕੁਵੇਲੇ ਘਰੋਂ ਜੀਅ ਲੈ ਨਿਕਲਿਆ। ਰਾਹੋਂ ਖੁੰਭਾ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸਾ ਕੀਤੋਂ ਸੂ, ਹੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਕੈਂਪ ਦਾ ਰਾਹ ਲੱਭੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਆਹ ਰਾਹ ਏ। ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਆਪ ਏਥੇ ਕਿਵੇਂ ਆਏ ਹੋ? ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਦਿਤੋ ਨੇ, ਆਪੇ ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਰਸਤਾ ਦੱਸੋ। ਕਲਾਸ ਵਾਲੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਅਪਤ ਕੁਝ ਦਿਨ ਰਹਿ ਟੁਰੇ। ਡੇਰੇ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੋਲ ਡਿਰ ਰਾਹਾਂ ਖੁੰਭ ਕਏ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਾਨੂੰ ਰਸਤਾ ਤੇ ਹੋਂਦ ਲਭ। ਅਗੋਂ ਮਿਲਣਗੇ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਕੁਕਿਓ, ਇਕ ਸੁਫੇਦ ਬਾਣੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੱਸੋ ਤੇ ਨਾਲੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਹੁਣ ਹੋਂਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਵਿਚ ਆ ਪੁਜੇ ਹੋ। ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਸਭ ਪਰਿਵਾਰ ਲੈ ਫੁਕਾਵਾੜੇ ਟਿਕਿਆ। ਥਾਣਣਾਂ ਵੇਚ ਕੁਚਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਆਜਤੀ ਛਾਕਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ, ਅੱਜ ਢਲਾਣੇ ਪਾਸੇ ਤਿਕਰਾ ਦੀਆਂ ਛਮਕਾਂ ਕੱਟੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਿਦਿਆਲੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਮਾਸਟਰ ਲਾਏ। ਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਹੁਣ ਚੰਡੀਕੜ ਪੜ੍ਹ ਨੰਕਰੀ ਤੇ ਲਗੇ ਹਨ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸੁਖੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਸੰਤ ਜੀ ਓਸੇ ਸਵਾਦ ਵਿਚ ਸੁਖਤਾ ਸੁਖ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਨ।

ਲੰਗਰ ਕਿਵੇਂ ਲਭਦਾ ਹੈ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਜੁਤੀ ਦੇਖ ਕਿਹਾ, ਅੰਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ? ਸਿੱਖਾਂ ਕਿਹਾ, ਟੰਟਾ ਹੀ ਏ। ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਜਿਸ ਰਾਮ ਦਾ ਲੰਗਰ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਆਏ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਜਿਸ ਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪੇ ਵਿਕਰ ਕਰੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਾਨੂੰ ਵਾਲ ਦੇ ਟੇਬਲ ਤੋਂ ਕੁਲੀ ਆਇਆ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਲੰਗਰ ਜੰਕ ਦੇ ਗੱਡੀਆਂ ਕਟਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਸੇਵਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਗੱਡੇ ਲੈ ਗਏ। ਇਕ ਗੱਡੀ ਦੀ ਕਟਕ ਭਿੱਜ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ ਕੁਝ ਬਰਸਾਤ ਕਰ, ਸੋ ਡੀ ਲਿਆ ਸੁਕਾਈ। ਸਭ ਕੰਮ ਆਈ। ਮੇਰੇ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਬੂ ਸੀ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੰਤ ਮਿਲਦਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ, ਕੁਰੂ ਕਿਓ ਸਿੱਖ, ਤੁਸੀਂ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਤੁਤੀ ਢਾਣੇ ਕੁਰੂ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਛੋਟੀ ਮਹੀਨੀ ਮੇਰਾ ਮਿਲਦਾ ਏ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਉਸ ਮੱਕਿਓ ਨੇ ਤੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਮੱਕਾ ਮਦੀਨਾ ਜਾਪਦਾ ਏ। ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਹਨੇਵਾਲੋਂ ਕਟਕ ਦੀਆਂ ਦੋ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਬਿਲਟੀ ਆਉਣ ਤੋਂ ਹਿਸਾਬ ਲਾਇਆ ਕਿ ਐਸੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜੀ ਹੈ ਕਟਕ। ਭਾਵੇਂ ਤਾਂ ਓਧਰ ਉਕਰਾਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਕੁਰੂ ਕੀ ਕੁਜਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸੇਖੂਪਰੇ ਆਇ ਕੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਓਵੇਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਈ ਹੋਵੇ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਵਟਾਂਦਰਾ ਤੇ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਭੋਖਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਰਨ ਲਈ। ਤੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਸਿੱਖਾਂ, ਪਟਿਆਲਾ ਨਾਭਾ ਆਇ

ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਭੋਜ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ, ਕੁਲ ਮਰਗ ਆਦਿ ਕੁਝ ਇਲਾਕਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਪਿਛੇ ਭਜਾ ਵਾਪਸ ਲਿਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੋਵੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਖਿੰਚੋਤਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੨੬ ਮੱਘਰ ਜਗਮਲੋਰੇ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਕਹਾਇਆਂ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਯੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਤ ਸੂਤੀ ਲੰਬੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਜਾਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜਗਾਂਦੇ ਸੀ ਇਸਨਾਨ ਲਈ ਤੇ ੨੦ ਮਾਲਾ ਪੱਕੀਆਂ ਫਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਰੋੜ੍ਹ ਫੇਰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਡਾਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਕੁਹਾਡੇ ਥਾਂ ਦੀਆਂ ਫਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮਾਲਾ ਆਪਣੇ ਨੇਮ ਨਾਲੋਂ ਵਾਧੂ ਫੇਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਬਾਲ ਕੇ ਪਿੰਜਣੀ ਮਸ਼ੀਨ ਲਾ ਸਿਆਲ ਜੋੜ ਰਜਾਈਆਂ ਕਪੜੇ ਕੁੰ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਚੁਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ। ਗਊਆਂ ਮੱਝਾ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਲਈ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਮਾਨਾਵਾਲੀਏ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਕੋਠੇ ਤੇ ਅਸਤਬਲ ਪੁਆਏ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾ ਮੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖ ਸੁਣ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਸਭ ਹਵਨ, ਵਰਨੀਆਂ ਪਾਠ, ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰ ਇਸ ਨਿਰਦਈ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਾਸ ਕਿਲਾਸ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਤੇ ਵੇਰਾਗ ਭਰੇ ਬੋਲ ਰਾਗ ਭੀ ਪੜ੍ਹਦੇ। ਰਾਗਰਸ ਲੋੜ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿੱਤ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਦਿ ਦੇ ਭੇਤੇ ਸਮੇਂ, ਪਰ ਹੁਣ ਕੁਝ ਉਪਰਲੇ ਤੇ ਹੱਛੇ ਹਨ, ਹੋਨਲੇ ਤਬਕੇ ਦੇ ਜੋ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੁਰਸੀਆਂ ਉਤੇ ਬਹਿ ਕਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਕਦੇ। ਸਗੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਫਰਕ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਦੁਪਹਿਰੇ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ, ਰਾਤ ਹਲੇ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਦਰਸਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੁਹਤਾਜੀ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਸੁਖੀ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸਿਆਸਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਲ ਰੁਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਹੀ ਚਿਰਤ ਦਾ ਰੁਤਾਨ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਦੁਖੀ ਹਨ ਜੋ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲੋੜਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਵਜਦਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮਕਿਆਨੀ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ

ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਘਸੋਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਜਗਮਲੋਰੇ ਲਗ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਹੋਰ ਭੀ ਖਰੀਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਲੇ ਸਰਧਾਲੂ ਸਿੰਘ ਆਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਮਲੋਰੇ ਹੀ ਇਥਾਏ ਸੀ। ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ

ਬਾਬਾ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ੨੫ ਪੰਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਕਦੇ । ਸੂਬਾ ਜੀ ੨੬ ਨੂੰ ਚੁਚਾਲ ਜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਆਪ ਨੇ ਮੁਕਤਸਰ ਮਾਘੀ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਭੋਗ ਦੀ ਕਿੱਥੋਂ ਕਰੀਏ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਪਾਠ ਕਦੀਆਂ ਸਾਧਾਂ ਪਾਸ ਬੀਤੇ ਹੋਣਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪਰਸੋਂ ਭੋਗ ਪਾਵੋ । ੨੮ ਪੰਹ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੇ ਤੋਰੇ ਦਰਸਨ ਦਿਤੇ । ਪੰਜ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਸੂਬਾ ਜੀ ਪਵਾਏ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸੌਦ ਦਾ ਪਾਠ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਰਨਾ । ਇਹਨਾਂ ਬਾਬਾ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਰਾਜੇ ਕੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਛਿਲੇ ਪਰਜਾਪਤਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲਿਆ ਤੇ ਕੋਠੀ ਤੀ ਹੱਟੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ । ਸਾਤਬੀ ਤੇ ਇਕ ਰਸੀ ਸਾਧੂ ਜਾਣ । ਸੋਭ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ । ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਇਹ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੁਲ ਹੋ ਕਈ ਮੰਨ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਮੈਥੋਂ ਵੁਲ ਹੋ ਹੀ ਜਾਈ ਹੈ ।

ਸੰਤੋਖੀ ਤੇ ਵਮ-ਸਵਾਲ ਸਿੱਖ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਘੀ ਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਦੌਰਾ ਅਰੰਭਿਆ । ਦੌਰੇ ਵਿਚੋਂ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਨੂੰ ਚੁਚਾਲ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਪਤਾ ਕਰ ਕੇ ਆ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰੰਦੀ ਬੁਝ ਤੇ ਨਹੀਂ । ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦੱਸਿਆ ਵੁਲੇ ਵਾਲੇ ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਲਫ਼੍ਹਆਂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ । ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਓਧਰ ਕਦੀ ਦਾਲ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਤੇ ਬਸਤਰਾਂ ਤੋਂ ਭੀ ਬੁਝੇ ਹਨ, ਤੂੰ ਮਾਇਆ ਉਡਨੀ ਦੇ ਦੇਹ, ਤੋਰੇ ਵਲੋਂ ਲਫ਼੍ਹਆਂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਹੋਇਆ । ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਸਤਿਬਚਨ ਕਰ ਪਦਾਰਥ ਛੇਟ ਕੀਤਾ । ਚੁਚਾਲ ਜਗਮਲੇਰੇ ਆਦਿ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਚੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ —

ਉੱਡੇ ਉਡਿ ਆਵੇ ਸੇ ਕੋਸਾ, ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਫਰਿਆ ।

ਤਿਨ ਕਵਣੁ ਖਲਾਵੇ ਕਵਣੁ ਚੁਕਾਵੇ ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿਆ ।

ਤੇ ਸਿਉ ਜਨਨੀ ਸੁਤੁ ਜਣਿ ਪਾਲਤੀ ਰਾਖੇ ਨਦਰਿ ਮਭਾਰਿ ।

ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਮੁਖਿ ਦੇ ਗਿਰਾਸੁ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਪੰਚਾਰਿ ।

ਤਿਉ ਸਤਿਗੁਰੂ ਫੁਰੁਸਿਖ ਰਾਖਤਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਖਿਆਰਿ ।

ਪਤ੍ਰ ਕਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਿਮਰਤੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਦੇਹਰ ਸੁਖੀ ਵਸ ਰਹੇ ਹਾਂ । ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਸਿਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਹਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਤੀ ਓਧਰ ਦੌਰੇ ਵਿਚ

ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਬਈ ਬੜੇ ਸੰਤੋਖੀ ਤੇ ਕਮ-ਸਵਾਲ ਹਨ ।

ਦੁੱਲੇ ਵਾਲੇ ਹੀ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਸਿਆ, ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਸ ਅਰਥ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤੋਖੀ ਤੇ ਕਮ-ਸਵਾਲ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਆਪ ਨੇ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਕੌਣ ਕੌਣ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਬੇਹੱਕਮ ਤਾਂ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ, ਜਗਮਲੇਰੇ । ਸਮਝੇ ਵਾਲੇ । ਜੋ ਸਮੇਤ ਸਾਥੀਆਂ ਰਾਤ ਬੈਠ ਬੰਦਗੀ ਕਰ ਕੁਚਾਰਦੇ ਹਨ । ਕਪੜੇ ਦਿੱਤਿਆਂ ਭੀ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ । ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹਰ ਬੁਝਿਆਂ ਨੂੰ ਇਓ, ਕ੍ਰਿਸਤੀਆਂ ਮਾਝਿਆਂ ਨੂੰ । ਸਾਡਾ ਛਤਿਆ ਦਾ ਤੇ ਕੰਮ ਹੀ ਰਾਤ ਜਾਣਾ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨੀ ਹੈ । ਨਿੱਘ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਤੇ ਸਾਨੂੰ ਗਾਫਲ ਕਰੇ । ਤੇ ਕਮ-ਸਵਾਲ ਰਹਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਸਤੀ ਦੇ ਆਪ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬਸਤਰ ਵੰਡਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਘਰ ਹਿੰਦੂ ਚਕੇ ਆਦੀ ਇਕੋ ਸੰਤ ਸੂ ਜੋ ਮਾਝਾ ਥਿਰਪ ਨੂੰ ਮੰਜੇ ਤੇ ਥਿਫਾ ਦੇ ਆਪ ਦੱਬੇ ਸ਼ੀਅ ਪੁੱਤਰਾਂ ਧੀਆਂ ਸਮੇਤ ਧਰਤੀ ਤੇ ਲੋਟ, ਜੁਝ, ਰਾਤ ਕੁਚਾਰਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਕਿਤਾਂ ਸੁਣ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਰਜਾਈ ਝਲਾਈ ਭੇਜੀ । ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕਿਹਾ, ਮਤੇ ਵਹਿਮੀ ਕੁਝ ਕਰਵੇ । ਮੈਂ ਥਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ । ਤਾਂ ਉਸ ਅੰਦਰ ਲੈ ਧਰੇ । ਮੈਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਣ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੰਲ ਜਾ ਭਰਿਆ । ਤੇ ਕੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬੁਖਾਰੇ ਸਿੱਖ ਵਾਕੂ ਜੋ ਕੁੰਈ ਸਿੱਖ ਮੈਨੂੰ ਰੋਖਣ ਪਰਖਣ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘਾਟ ਹੋਵੇਗੇ । ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤਰਨ ਸਿੰਘਾ, ਤੈਨੂੰ ਫਿਕਰ ਬਾਹਦਾ ਏ ? ਜਿਸ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ ਏ, ਉਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਪੱਤ ਦਾ ਫਿਕਰ ਏ । ਤੂੰ ਤਾਂ ਫਿਕਰ ਕਰੇਂ ਜੋ ਤੂੰ ਆਪ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਐਸਾ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਸੱਚ ਬੰਗੇ ਤੇ ਕਾਲਾ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ । ਠੀਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਸੰਤੋਖ ਭਰੀਆਂ ਤੇ ਹਿੱਤ ਇਤਫਾਕ ਭਰੀਆਂ ਵਰਤਦੀਆਂ ਸੀ । ਸੰਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਕਈਆਂ ਵਿਚ ।

ਮੈਨੂੰ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਪੁਛਿਆ, ਤੂੰ ਮੁਖਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਨਾ ਏ ? ਮੈਂ ਅਰਥ ਕੀਤੀ, ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕੱਲੇ ਤੇ ਵਸਤਾਂ ਸਾਭਣ ਤੇ ਵੰਡਣ ਤੇ ਸੰਤ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਮੱਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੂੰ, ਚਲੇ ਚਲਣਹਾਰ ਵਿਚਾਰਾ ਲੋਇ ਮਨ । ਵਾਕ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਰਖਣਾ ਹੈ । ਮੈਂ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਘਤੀ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੰਤ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਵਾਈ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਠੱਟੇ ਮਾਣਕ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮੰਜੇ ਤੇ ਸਥਾਬ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ, ਸਾਰਾ ਲਿਖ ਵਖਾਇਆ । ਤਾਂ ਸੰਤ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਅਭਰਿਆਂ ਕਰ ਕਿਹਾ, ਤਰਨ ਸਿੰਘਾ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਭੀ ਬਤਾ ਹੋਇਆ ਅੰਦਰੋਂ ਤੇ ਨਰਾਜ਼ ਭੀ ਹੋਇਆ ਹਾਂ । ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿਵੇਂ ? ਰੁਸੀ ਮੈਨੂੰ ਚਕੂਰ ਹੀ ਤਿਵੇਂ ਦੱਸੇ ਜਿਵੇਂ ਖਸ ਤੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਏ ਹੋ ? ਮੈਂ ਆਪ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪਰਖ ਸੁਣ ਕੁਝ ਕੁਣ ਲਵਾਂਗਾ । ਸੰਤ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਖੁਸ਼ ਤੇ ਦੋਬੇ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਪਹਿਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਦਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫੇਰ

ਮੇਰੇ ਦਾ। ਇਹ ਧਰਮ, ਹੱਕ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਈ। ਨਰਾਜ਼ ਏਦੂੰ ਕਿ ਬਿਪਤ ਕਾਲ ਸੀ, ਕੁਝ ਕੁੜੀਆਂ ਪਾਰੋਂ ਹੀ ਰਿਆਇਤ ਕਰਦੇ ਤੇ ਫੇਰ ਕਿਹੋ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਡਰ ਲਗਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਤੂੰ ਜੇ ਏਸੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ ਰਿਹੋਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਚੋਘਰ ਮੁਖਤਾਰੀ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਤੇ ਚੋਘਰ ਵਿਚ ਘਾਬਰ ਮੀਚਰ ਹੁੰਦਾ ਈ ਰਹਿੰਦਾ ਏ।

ਇਹ ਮਾਘੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਬੁਲਣਹਾਰ ਜ਼ੁ ਹੋਇਆ।

ਸ. ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਮਠੀਲ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ੨੭ ਪੋਹ ਚੁਚਾਲ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਮਠੀਲ ਵਜ਼ੀਰ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ। ਕਾਲੀ ਦਸਰਾਰ ਸੀ। ਰਾਤ ਰਿਹਾ, ਸਵੇਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘੋੜੇ, ਮੱਥਾਂ, ਛੜ੍ਹੀਆਂ ਵਖਾਈਆਂ ਦੇ ਲੰਗਰ, ਖੂਹ, ਵਰਨੀ, ਝੁੰਕੀਆਂ ਵਿਚ ਭਜਨਾਂਨੰਦੀ ਸਾਧ ਟਿਕੇ ਦਿਖਾਏ। ਤੇ ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਕਤ ਮੁਰੱਬਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਖਰਚ ਵੀ ਦਿਖਾਏ ਜੋ ਸਾਥੀ ਰਕਮ ਵਿਚੋਂ ਲੰਗਰ ਤੇ ਕਪੜੇ ਤੇ ਆਇਆ, ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ। ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਅਸਚਰਜ ਹੋਇਆ ਕਿ ਚਿਰਨਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਇਤਥਾਰ ਆਪੋ ਵਿਚ ਏ। ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਦੀ ਰਸੀਦ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਲਈ ਤੇ ਅੰਨ ਵਰਤਦਾ ਵੰਡੀਦਾ ਏ। ਕਪੜਾ ਆਦਿ ਬਿਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਏ। ੨੮ ਪੋਹ ਨੂੰ ਜਗਮਲੇਰੇ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਮਠੀਲ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੇਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਡੇਰੇ ਆਏ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਸੁਣ ਆਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਠੀਲ ਨੂੰ ਸਭ ਵਾਕਫੀ ਦਿਤੀ, ਚਿਮੀ ਲੈਣ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਸਾਣ ਦੀ। ਤੇ ਕਿਹਾ, ਏਸ ਨਗਰ ਤੇ ਚੁਚਾਲ ਵਿਚ ਖਾਸ ਖਾਸ ਸਿੱਖ ਵਸਾਣ ਦਾ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ। ਇਕ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰ ਸੁਣਾਈ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਿਵੇਂ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੇ ਉਸਰਦੀਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਦੇ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਹਨ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਬਤ ਬਿਹਾ, ਇਹ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਕਰਤਾ ਧਰਤਾ ਸੂਰਮਾ ਸੁਚੱਜਾ ਉਦਮੀ ਸਿਰਲੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬਾਬੇ ਰਿਖੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਦੇਸ਼ ਜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਤੇ ਪਿਤਾ ਇਸ ਦੇ ਠੇ ਮੇਰਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਸਾਦੀਓਂ ਅਤੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਕੱਕੇ ਨੂੰ ਲੜਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕੰਧਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਘੋੜੀ ਤੇ ਵਫੇਰੀ ਨੂੰ ਡਿੱਕਾ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲਿਜਾਂਦਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਕਦੇ ਨਾ ਪਾਂਦਾ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਵੱਡਾ ਆਦਮੀ ਸੀ ਤੇ ਪਿਤਾ ਇਸ ਦਾ ਏਤਨਾ ਉਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਕਰਾਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਾ ਪਾਸੋਂ ਪਾ ਦੇਂਦਾ

* ਸ. ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਮਠੀਲ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਆਪਾ ਦੀ ਰਾਤ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਬਰਨ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਆਨੰਦ ਕੀਜ ਆਇਆ ਹੈ, ਏਨਾ ਕਦੇ ਤੇ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਸੀ ਗੁਰੂ ਕੀ। ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਘਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕੀ ਜਾਣੀਏ ਕਿਸੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਰੋਹੀ ਲੱਭ ਕੇਹੜੇ ਵੇਲੇ ਪਵੇ। ਤੇ ਟੱਪ ਪਾ ਰਾਹੀਂ ਪਾਲੀ ਲਈ ਲੱਸੀ ਜਲ ਪ੍ਰਸਾਦੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਤੇ ਇਹ ਭੀ ਦਿਲੋਂ ਹੋ ਕੇ ਦੇਧਰ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਏ। ਪਰ ਜਰਾ ਆਪ-ਮੁਹਾਰਾ ਤੇ ਕਾਹਲਾ ਵਯਦਾ ਏ। ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੋਚਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ੧੯੭੭ ਸੰਮਤ ਵਿਚ ਸੁਰੇਵੇ ਸਾਹਿਬ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਦਰਸਨ ਭੀ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦਰਸਨ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਦੇ ਥਾਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਰੋਲ ਭੀ ਲਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਭੀ ਅਜੇ ਤੇ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਅਰੂੜ ਸਿੰਘ ਨੁਸ਼ਹਿਰੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅਭੇ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਨੇ ਤੇ ਉਸ ਘੁਮਿਆਰ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦਬਾ ਭਾਰ ਲਾਹ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਟਾਕ ਲਾਈ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਗਰ ਦੇ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਮੀਨ ਵੇਚ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਤੇ ਅਜੇ ਤੀਕ ਉਸ ਨੂੰ ਸਤ ਕਰ ਕੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁਦਾਮੇ ਦੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਵੱਧ ਦਰਜਾ ਹੈ। ਰਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਫਰ ਕੀਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜ ਪੀੜੀਆਂ ਬੁਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਪਛਦਾਏ ਦਾਏ ਦਾ ਭੀ ਨਾਮ ਅੰਕਰੇਵੀ ਕਾਕਚਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਅਕੀਂ ਪੱਕੇ ਕੂਕੇ ਨੇ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਬਥੇਲੇ ਲਿਖੇ ਦੇ ਵਜ੍ਹਾ ਕਲਤੀਆਂ ਭਰਿਆ ਜਾਣ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੱਟ ਲਿਖਦਾ ਏ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੱਕੀ ਦੇ ਕਿ ਪੱਖ ਵਿਚ ਪੈ ਹੱਕ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਵਾਈਂ। ਇਹ ਕਵੀ ਭੀ ਹੈ ਤੇ ਲੇਖਕ ਭੀ ਹੈ। ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਮਹੱਲ ੨੮ ਨੂੰ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਮਾਸਿ ਬਿਕਰ ਗਾਧੀ ਜੀ ਦਾ

ਇਕ ਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਭੇ ਅਰਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਾਰੇ ਤੇ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਬਾਰੇ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪਿਆ ਪੁਰਾ ਧਰਮੀ ਤੇ ਸੱਚਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਤਾਂ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪਏ ਭੀ ਧਰਮੀ ਤੇ ਸੱਚੇ ਹੀ ਮੁਨਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਅਹਿੰਸਕ ਮੱਤ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਰੀ ਹੀ ਲੈ ਚਲੇ ਸੀ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਸਰਨੀ ਆ ਬੁਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਤੇ ਪਟੇਲ ਨੇ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਪਰਾਣੇ ਪੰਡਤਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹਿੰਸਾ ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜੇ ਕਰਨੀ। ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਵਾਣਾ ਜੋ ਕਿ ਤੱਕਾ ਲਾਉਣਾ ਜੇ। ਜੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਭਾਵਿਆ ਦੇ ਤਰਸ ਤੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਰਹਾਕੇ ਵੇਰ। ਤਾਂ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਅਚਾਦੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਧਰਨ ਕਰੋ। ਪਾਣਨੀ ਮੁਨੀ ਵਾਂਗੂੰ ਚੁੱਪ ਕੀਤੇ ਨਾ ਥੇਰ ਤੋਂ ਮਰੋ। ਤੇ ਸੱਚਾ ਤੇ ਗਾਂਧੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖਾਨ ਅਬਦੁਲ ਗੁਫਾਰ ਖਾਨ ਸਰਹੱਦੀ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਮੌਲਾਨਾ ਅਬੁਲ ਕਲਾਮ ਅਜ਼ਾਦ ਜਿਹਾਂ ਦਾ ਭੀ ਸਨੇਹ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਗਾਂਧੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਦੇ ਆਖੇ ਪੱਕੀ ਜ਼ਬਾਨ ਫੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਪੱਕੇ ਮਤੇ ਤੋਂ ਭੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਿਸ ਸੁਖੀ ਤੇ ਧਰਮੀ ਰਹਿਣਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਨਿਰਵਿਰਤੀ ਪੱਖ ਹੀ ਵਰਤੇ। ਪਰਵਿਰਤੀ ਵਿਚ ਲਹਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸੂਝਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਲੋਂ ਕਿਆ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਆਪ ਨੇ ਭੀ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਪਰਵਿਰਤੀ ਪੱਖ ਵਛਾ ਸਾਰਾ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਦੁੱਖ, ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਏ, ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਤੇ ਕਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਫੁਕਤਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਖਾਸ ਅਵਸੇਸ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਏਤਨੀ ਰਕਮ ਸਮੇਤ ਬਚ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਜੜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆ ਵੱਸਣ ਦਾ ਆਸਰਾ ਅਗਦੀਂ ਛਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਨੂੰ ਭਰਤ ਮਾਰ ਭੀ ਸਹਿਣੀ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ 'ਭਲਾ' ਕਰਤ ਜੀ ਹੋਵੇ ਹਾਨ। ਤਉ ਨਾ ਛੋਡੀਏ ਭਲੇ ਕੀ ਬਾਣ।' ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿਰ ਤੇ ਸਹਾਂਗਾ ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅੰਗ ਨੂੰ ਤੇ ਯਾਦ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ, ਰੁੱਖੇ ਸੁਖ ਦੇ ਜਿਉਣ ਨਾਲੋਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਧਰਮ ਤੇ ਸੱਚ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਧਰਮੀ ਨੂੰ ਭਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਏ।

ਕੁਝ

ਜੱਸ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਅਹਿੰਸਾ

ਤਦੋਂ ਤੇ ਮੈਂ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਨੰਟ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਸਾਂ। ਪਰ ਜਦ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕ ਛਪਵਾ ਚੁਕਾ ਹਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਵੱਡਾ ਕੁੱਝ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਚਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੱਸ-ਜੀਵਨ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਿਆ ਏ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਠੀਕ ਹੀ ਸੱਚ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਅਹਿੰਸਕ ਤੇ ਗਾਂਧੀ ਹੈ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਫ਼ਤਵੀ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਗਾਂਧੀ ਭੂਠਾ ਭੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਜਤਨ ਅਰਥਾਤ ਮੇਰੀ ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਕ੍ਰਿਤ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਵਿਚੋਂ ਲਿਖ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਚਨ ਦੇ ਸੱਚੇ ਕਿੱਠੇ ਕੁ ਹਨ? ਮੌਲਾਨਾ ਅਬੁਲ ਕਲਾਮ ਅਜ਼ਾਦ ਦੀ ਵੀ "ਹੁਮਾਰੀ ਆਬਾਦੀ" ਵਿਚੋਂ ਆਸ ਹੈ ਪਾਠਕ ਜਨ ਮੇਰੇ ਬੋਲੇ ਲਿਖੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣਗੇ।

"ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਤਲਬ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਅੱਖਰ ਮੇਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਜਾਂ ਕਲਮ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ।" (ਪੰਨਾ ੭੬) "ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਇਕ ਵੱਡੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ, ਉਹ ਅਧੂਰਾ ਨਾ ਛੱਡੋ। ਜਦ ਤੀਕ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਨਾ ਇਖਲਾਕੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬੁਰਾ ਨਾ ਸਾਬਤ

ਹੋ ਜਾਵੇ।" (ਪੰਨਾ ੩੧੪) "ਸੱਚ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਰਵਾਜ ਦੇ ਮਗਰ ਲਭ ਕੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।" (ਪੰਨਾ ੩੯੮) "ਪਰ ਮੈਂ ਅੱਗ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਵਾਜ਼ਬ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਪੱਖ ਬਰ ਹੀ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਸੱਚ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।" (ਪੰਨਾ ੪੩੬) "ਮੇਰਾ ਜੀਵਨ ਅਜਿਹੇ ਅਸੂਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਪਰੋਂ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਅਸੂਲ ਕਵਾ ਕੇ ਜਿਊਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬਾਬਤ ਇਹ ਅਸੂਲ ਕਿਉਂ ਛੱਡਦਾ?" (ਪੰਨਾ ੫੧੩) "ਸੱਚ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਲਈ ਇਹ ਬੁਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਣ ਇਕ ਵੇਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਲਕੜੀ ਤੇ ਅੰਤਰੀਵ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।" (ਪੰਨਾ ੫੧੭) ਗਾਧੀ ਜੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ੀ ਜੀਵਣੀ ਵਿਚੋਂ।

ਯਾਦ - ਯਾਦ ਅਨੁਯਾਦ - ਮੈਂ ਨਾਨਾ ਆਜ਼ਾਦ ਬਿਆਨ

ਮੈਂ - ਮੇਲਾਨਾ ਅਭੁਤ ਕਲਾਮ ਆਗਾਦ "ਹਮਾਰੀ ਆਗਾਦੀ" ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਮੇਰੀ ਆਸ ਗਾਧੀ ਜੀ ਪਰ ਲਗੀ ਹੁਈ ਥੀ। ਵੱਧ ੩੧ ਮਾਰਚ ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਈ ਥੀ, ਮੈਂ ਫੈਰਨ ਉਨ ਸੇ ਮਿਲਨੇ ਫਿਆ। ਪਹਿਲਾ ਜੁਮਲਾ ਜੋ ਉਨਹੋਂ ਨੇ ਮੁਝ ਸੇ ਕਹਾ, ਵੁਹ ਯੇਹ ਥਾ : "ਤਕਸੀਮ ਅਬ ਫਾਬਈ ਏਕ ਖਤਰਾ ਬਨ ਗਈ ਹੈ। ਵਲਭ ਭਾਈ ਔਰ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਹਥਿਆਰ ਛਾਲ ਦੀਏ ਹੈ। ਤੁਮਾਰਾ ਬਿਆ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਤੁਮ ਭੀ ਬਦਲ ਰਹੇ ਹੋ? ਕਾ ਤੁਮ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਦੇਂਗੇ? ਮੇਲਾਨਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੀਆ, "ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਕਸੀਮ ਕੇ ਖਿਲਾਫ ਥਾ ਔਰ ਅਬ ਭੀ ਹੂੰ। ਮੈਂ ਤੋਂ ਬਹੁੰਗਾ ਕਿ ਤਕਸੀਮ ਕਾ ਜਿਤਨਾ ਸਖਰ ਮੁਖਾਲਫ ਮੈਂ ਆਜ ਹੂੰ, ਉਤਨਾ ਪਹਿਲੇ ਕਬੀ ਨਹੀਂ ਥਾ। ਮਗਰ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰ ਸੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੂੰ ਕਿ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਔਰ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਨੇ ਹਾਰ ਮਾਨ ਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜੈਸੇ ਆਪ ਨੇ ਵਰਮਾਇਆ ਹਥਿਆਰ ਛਾਲ ਦੀਏ ਹੈ। ਅਬ ਜੋ ਉਮੀਦ ਹੈ ਵੱਧ ਆਪ ਸੇ ਹੀ ਹੈ। ਅਗਰ ਆਪ ਨੇ ਇਸਤਕਲਾਲ ਕੇ ਸਾਥ ਤਕਸੀਮ ਕੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕੀ ਤੋਂ ਹਮ ਅਬ ਭੀ ਬਚ ਸਕਤੇ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਭੀ ਦਬ ਗਏ ਤੋਂ ਮੁਝੇ ਡਰ ਹੈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਗਾਧੀ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ, ਯੇਹ ਭੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਨੇ ਕੀ ਥਾਤ ਹੈ। ਅਗਰ ਕਾਂਗਰਸ ਤਕਸੀਮ ਕੇ ਤਸਲੀਮ ਕਰੇਗੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿਰਫ ਮੇਰੀ ਲਾਸ਼ ਕੀ ਰੋਂਦ ਕਰ ਹੀ ਕਰੇਗੀ। ਜਬ ਤਕ ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਮੇਂ ਜਾਨ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਕਸੀਮ ਪਰ ਕਬੀ ਰਾਬੀ ਨਾ ਹੁੰਗਾ। ਔਰ ਅਗਰ ਮੇਰਾ ਬਸ ਚਲਾ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਕੇ ਭੀ ਰਾਬੀ ਨਹੀਂ ਹੋਨੇ ਦੁੰਗਾ।" ਮੇਲਾਨਾ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਮੈਂ ਔਰ ਗਾਧੀ ਜੀ ਇਸੀ ਰੋਂਦ ਬਾਅਦ ਮੇਂ ਲਾਰਡ ਮੌਂਟ ਬੀਟਨ ਸੇ ਮਿਲੇ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਉਨ ਕੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੁਈ। ਦੋ ਅਪ੍ਰੈਲ ਕੋ ਵੱਧ ਫਿਰ ਏਕ ਬਾਰ ਮਿਲੇ। ਪਹਿਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸੇ ਵਾਪਸੀ ਕੇ ਫੈਰਨ ਬਾਅਦ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਗਾਧੀ ਜੀ ਕੇ ਪਾਸ ਆਏ ਔਰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਸੇ ਬਿਆਦਾ ਕੁਝਤਰੂ ਕਰਤੇ ਰਹੇ। ਮੁਝੇ ਕੁਝ ਦਿਲਮ ਨਹੀਂ ਉਨ ਦੋਨੋਂ ਮੇਂ ਕਿਆ ਥਾਤੋਂ ਹੁਈਂ। ਲੇਕਨ ਮੈਂ ਜਬ ਇਸ ਕੇ ਬਾਅਦ ਅਲੱਗ ਗਾਧੀ ਜੀ ਸੇ ਮਿਲਾ ਤੋਂ ਮੁਝੇ ਆਪਣੀ ਚਿੰਦਗੀ ਕਾ ਸਭ ਸੇ ਬੜਾ ਸਦਮਾ ਪਹੁੰਚਾ।

ਮੈਂ ਨੇ ਦੁਖਾ ਕਿ ਗਾਧੀ ਜੀ ਨੇ ਬਦਲ ਗਏ ਹੈ, ਉਸ ਸੇ ਬਿਆਦਾ ਹੋਣਾਨੋ ਔਰ ਦੁਖ ਮੁਭ ਕੋ ਉਸ ਬਾਤ ਸੇ ਹੁਆ ਕਿ ਅਥ ਵੱਧ ਭੀ ਵੱਧੀ ਦਲੀਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਲਏ ਥੇ ਜੋ ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਕੋ ਬੁਝਾਨ ਸੇ ਸੁਨ ਚੁਕਾ ਥਾ। ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਘੰਟੇ ਤਕ ਮੈਂ ਉਨ ਕੀ ਮਿਨਤ ਮੁਆਜ਼ਤ ਕਰਤਾ ਰਹਾ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੁਆ। ਮੇਲਾਨਾ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਆਖਰ ਮੈਂ ਨ੍ਹਾਉਮੀਦ ਹੋ ਕਰ ਕਹਾ, ਅਗਰ ਆਪ ਕਾ ਯਹੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ ਤੋਂ ਮੁਝੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕੋ ਅਜ਼ਾਬ ਸੇ ਬਚਾਨੋਂ ਕੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਤੀ। ਗਾਧੀ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਕਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੀਆ। ਲੇਕਿਨ ਉਨਹੋਂ ਨੇ ਯੋਹ ਕਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਯੋਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰ ਚੁਕਾ ਹੂੰ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਹਾ ਥਾ ਕਿ ਗਾਧੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਇਤਨੀ ਜਲਦੀ ਕੌਸੇ ਬਦਲ ਦੀ? ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਪਟੇਲ ਕੋ ਅਸਰ ਕਾ ਨਤੀਜਾ ਥਾ।"—'ਹੁਮਾਰੀ ਅਜ਼ਾਦੀ' (ਪੰਨਾ ੩੭੫ ਤੋਂ ੩੭੭)

ਮੇਲਾਨਾ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਮੈਂ ਨੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਕੋ ਅਗਾਹ ਕੀਆ ਕਿ ਅਗਰ ਹਮ ਮੁਲਕ ਕੀ ਤਕਸੀਮ ਪਰ ਰਾਬੀ ਹੋ ਗਏ ਤੋਂ ਆਨੋ ਵਾਲੀ ਨਸਲੋਂ ਹਮੋਂ ਬੜੀ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਂਗੀ। ਔਰ ਯੋਹ ਕਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕੋ ਤਕਸੀਮ ਕਰਨੋਂ ਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਿਤਨੀ ਲੀਗ ਪਰ ਥੀ, ਉਤਨੀ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਰ ਭੀ ਥੀ।" (ਪੰਨਾ ੩੭੬)

ਮੇਰਾ ਇਹ ਲੰਮੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਵਲਭ ਭਾਈ ਪਟੇਲ, ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਤੇ ਗਾਧੀ ਨੇ ਲੀਗੀਆਂ ਵਾਕੂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਪਾਰਸੀਆਂ ਆਦਿ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਰਹਿਰ ਰਖਣ ਲਈ ਇਹ ਤਕਸੀਮ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸਭ ਵਲ ਫ਼ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹੋ ਹੀ ਦਸਮ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਬਾਦ ਫਰੰਗੀ ਕਮਾਨ ਜਾਣ ਕੇ ਹੀਜ ਬੇਬੇ'ਗੇ ਰਾਜ। ਭਾਰਤ ਬਤੁਲ ਕਰਾਵੇ'ਗੇ, ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਕੇ ਕਾਜ।' ਇਹੋ ਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ—"ਜਿਨੇ ਕਸੂਰੀ ਲੀਗੀ ਹਨ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰਨ ਦੇ, ਕਤਲੇ-ਆਮ ਦੇ ਉਤਨੇ ਹੀ ਗਾਧੀ ਜੀ ਹਨ।" ਸਗੋਂ ਗਾਧੀ ਜੀ ਬਚੁਤੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਮੱਦਾ ਕੀਤਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗਾਧੀ ਸਾਹਿਬ ਮੁਕਰਦੇ ਹਨ ਭੂਟੇ ਘੁਟੇ।

ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਦੌਰਾ

ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਦੋਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਘ ਬਰੂਵਾਲੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਵਲ ੩ ਨੂੰ ਸੰਗਤ, ਭੰਡੀ ਭੋਜ ਆਪ ਭੰਡੀ ਸਾਹਿਬਾਂ ਹੋ ੪-੫ ਰੋਡੀ ਮੇਲੇ ਤੇ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਸੂਬਾ ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੇ ਰਲ ਮੇਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। 6 ਮਾਘ ਬਾਜੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਵਲ ੭-੮ ਭਗਤੋਂ ਮੁਖਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਵਲ। ੯-੧੦ ਕੋਠੇ, ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਲਾਲ

ਸਿੰਘ ਵਲ, ੧੧ ਗੁਮਟੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲ ਡੇਰਾ ਸੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਰਲ ਦਿਸੇ ਮੁਦਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ੧੨ ਮਾਘ ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੱਤਸੀ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਪੰਡਿਤ ਵਲ। ੧੩ ਦੁਲੇ ਵਾਲੇ ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਵਲ, ਇਸ ਨੇ ਹੀ ਲੱਭਾ ਵਾਲੇ ਲੋਕਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਵਾਰਤਾ ਮੇਂ ਲਿਖ ਆਇਆ ਹਾਂ। ੧੪ ਮਹੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਚੰਘ ਸਿੰਘ ਵਲ, ਸੈਦੋ, ੧੫ ਮਧੋ, ੧੬ ਖੋਟੇ, ਕੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵਲ, ੧੭ ਧੂੜ ਕੱਟ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਲ, ਤੇ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਵਲ, ੧੮ ਰਖੜਪੁਰੇ ਮਹੰਤ ਵਲ ਸੀ।

ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਭੀਲੀ ਨਾਲ ਨਾਥੂ ਰਾਮ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਸੇ ਭਾਈ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੁਰਤ ਦਿੱਲੀ ਆਏ, ਸਮਕਾਰ ਹੋ ਚੁਕੇ ਤੇ। ਦੋਵੇਂ ਬਾਬੇ ਹਵਾਈ ਸਹਾਜ਼ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਅੱਧੇ ਦਿੱਲੀ ਸੀ, ਸੋ ਸੁਸਕਾਰ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ੧੯ ਕਹਿਲੀ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲ, ੨੦ ਭਦੋਂਤ ਮਹੰਤ ਵਲ, ੨੧ ਧਿੰਕਤ, ਭਕਤ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ ਵਲ, ੨੨ ਕਰੋੜ ਕੋਤਿਆਂ ਦੇ। ਦੋਵੇਂ ਬਹਾਦਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮਰਾਥ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੱਤਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਏ। ੨੩ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਚਾਲ ਆਏ ਤੇ ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੰਗਤ ਸਮੇਤ ਗਿਲੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ੨੪ ਗਿਲੀ ਜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਸੂਬਾ ਸੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲ। ੨੫ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਬੀੜ, ੨੬ ਮਾਈਸਰਖਾਨੇ ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਵਲ, ੨੭ ਚੁਚਾਲ ਆਏ ਸਮੇਤ ਬਾਬਾ ਜੀ। ਇਹ ਦੋਰਾ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਸੀ ਤੇ ਸਾਥ ਸੰਤ ਗਿਆਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਕੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ। ੨੮ ਮਾਘ ਨਕੜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਜੋ ਉਪਾਧੀ ਜਾਂ ਮਨਮਰਚੀ ਕਰਦੇ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਐਥੇ ਰਹੋ, ਸੋ ਚੰਗਾ ਹੋ ਰਹੇ। ਦੂਜਾ ਚਲਾ ਜਾਵੇ। ਤੇ ਕਿਹਾ ਜੋ ਪਿਛੇ ਜਾਉਗਾ, ਅੱਖਾ ਡੀ ਹੋਉਗਾ।

ਬਸੰਤ ਚੁਚਾਲ

੨੮ ਮਾਘ ੧੯੮੬ ਵਾਲੇ ਬਸੰਤ ਨੰਬਰ ਤੋਂ ਜਗਮਲੇਰੇ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਓ ਡੇਰੇ ਕਥਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੀ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਬਸੰਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਸੰਗਤ ਚੁਚਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਜਿਸ ਵਕਤ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕੋਈ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਤਦੋਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਭਾਈ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਕਈ ਬਚਨ ਪੁਛਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਭਾਈ ਜੀ ਜੋ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਢੋਰ ਨਹੀਂ ਲਫਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚੇਤਾ ਚੰਗਾ ਏ ੧ ਫਕਣ ਚੁਚਾਲ ਬਸੰਤ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹੋਇਆ। ੩ ਫਕਣ ਕਰੀਵਾਲੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਕਿਹਾ ਚੁਚਾਲ ਬਹੁਤ ਬਸੰਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਦੋਵਾਨ ਲਫੇ, ਵਖਿਆਨ

ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਰਸ ਬਣਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਉਂਕਾ ਲੈ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਾਹਦੀ ਬਸੇਤ ਦੇ ?
ਨਾ ਬਣਦੀ ਰੰਗਾਇਆ, ਨਾ ਬਣਦੀ ਮਨਾਇਆ ਘਰ ਆਵੇਗਾ ਕੰਤ ਵਹਿਮੀ
ਬਣੇਗੀ ਬਸੇਤ ।

ਗਾਧੀ ਦਾ ਕਤਲ

ਕਰੀਬਾਲੇ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਡ ਥਾਅਦ ਸਾਧ ਨੇ ਢਾਕ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ,
ਭਾਪੇ ਵਾਲਿਆਂ ਭੀ ਬਹੁਤ ਗੁਲਤੀਆਂ ਭਾਪ ਪਾਠ ਗਲਤ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ । 'ਜਮਦੂਤਨ ਕੋ
ਤਰਾਸ ਅਹੋ' ਦੇ ਥਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ ਤਰਾਸ ਹੋਏ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । (ਪੰਨਾ ੮੨੪) ਬਿਲਾਵਲ ਮ. ਪ
ਤੋਂ । ਸੁਬਚ ਦੀ ਦੂਜੀ ਰੁਕ ਦੇ ਤੇ ਬਿਹੋ ਨੇ, ਸਿਆਣਿਆਂ ਗਿਆਨੀਆਂ ਭੀ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆ
ਹੈ । ੧੭ ਮਾਘ ੨੦੦੪ ਬਿਕਰਮ ੩੦ ਜਨਵਰੀ ੧੯੪੮ ਈਸਵੀ ਦਿੱਲੀ ਬਿਰਲਾ ਮੰਦਰ
ਵਿਚ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਥੂ ਰਾਮ ਭੋਡਸੇ ਨੇ ਪ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਪਸਤੋਲ ਨਾਲ ਗੋਲੀਆਂ
ਮਾਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ । ਭੋਡਸੇ ਨੇ ਲਾਜਵਾਬ ਕਰ ਮਾਰਿਆ । (ਕਿ ਜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ
ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਤੁਰਕ ਕਿਉਂ ਰਹਿਣ ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਸੇ ਵਿਚ) ਜੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਕਹੇ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨਾ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਹਿੰਦੂ ਹਰਮ ਦਾ ਨਾਸਕ ਜਾਣ ਮਾਰਿਆ ਹੈ । ਆਖਦੇ
ਹਨ ਉਸ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਫੇਰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ । ਅਰਥਾਤ ਚੁੱਕੇ ਬੰਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਮੰਦੇ ਨੂੰ ਸਜਾ
ਦਿੱਤਾ । ਗਾਧੀ ਜੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਮੇਂ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਸਫ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਕੁਰਾਨ ਤੇ ਅੰਜੀਲ ਵਿਚੋਂ ਭੀ
ਰੂਕਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ । ਭੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਏਰਨੇ ਹਿੱਤੋ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭੱਲ ਭਲ
ਭੀ ਕੰਨ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ । ਗਾਧੀ ਜੀ ਕਹਿ ਕਦੇ ਸੀ ਜੇ ਰਾਮ ਦੀ ਰਜਾ ਸੀ ਸੋ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਨਾਥੂ
ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ । ਪਰ ਮੇਥੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲੋਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ
ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬੈਠ ਫਟਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗਾਧੀ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਤਿ
ਦੁਖੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਭ ਨੇ ਗਾਫਲੀ ਕੀਤੀ, ਸਾਬਾ ਨਾ ਕੀਤਾ । ਭਲਭ ਭਾਈ ਪਟੇਲ ਦਾ ਆਮ
ਇਸ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਮੋਤਾਨਾ ਆਗਾਹ ਜੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । 'ਹਮਾਰੀ ਅਗਾਈ'
ਪ੍ਰਸਤਕ ਵਿਚ ।

ਬੂਠੀ ਸਕਾਇਤ

ਹਾਕਮ ਦੀ ਆਉਂਦੇ, ਕੁਝ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਦੇ ਮੁਫਤ ਕਦੇ ਕਰਚੇ ਤੌਰ ਕਿਸੇ
ਪਿੰਡ ਦਿੰਦੇ, ਸਿੱਖ ਕਈ ਤਾਂ ਜੇ ਮਿਲਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹੀ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦੇਂਦੇ, ਕਈ ਕੋਲ ਦੀ
ਰਖਦੇ । ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲੇ ਜ਼ਿਲੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਸਰਸੇ ਜਾ

ਦਰਖਾਸਤ ਦਿੱਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਰਕਾਰੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਸੇ ਭੀ ਸਾਥੋਂ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਪਾਠੇ ਨਰਦੇ ਤੇ ਭੁੱਖੇ ਮਰਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਕੋਲ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਦੇਵਾਲੀਏ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਖਤਾਰ ਸਰਕਾਰੋਂ ਕੰਮਾਂ ਜੰਗ ਕੀਤੇ ਸੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਸਰਾਪੇ ਹੋਏ ਦਿਲਾਕੇ ਦਾ ਭੂਨ ਬੋਲਦਾ ਏ। ਸਰਕਾਰ ਭੀ ਹੁਲਦੇ ਸਥਾਬ ਵੇਚ ਕੁਝ ਰਕਮ ਲੈ ਲਈ ਏ। ਦੇਧਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਭੀ ਲੁਟਿਆ ਏ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਡਿਆ ਤੇ ਖੋਚਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਏ। ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਹਾਕਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਅੰਕੂਨਾ ਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਠੀ ਮੱਤੇ ਲਭ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਏ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮਿਲੇ ਬਿਸਤਰੇ ਕਪੜੇ ਅਸਾਂ ਬੁਰਕੇ ਬੱਧੇ ਹਨ। ਤੇ ਦਾਣੇ ਖਾਣ ਲਈ ਮਿਲੇ ਸਰਸੇ ਵੇਚ ਪਹਾੜਾ ਕਿਤੇ ਜਾ ਧਾੜਾ ਮਾਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਦਾ ਭੀ ਮੁਢ ਭੋਂ ਇਰਬਾਰੀ ਰਿਕਾਰਡ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਾਥੀ ਭੀ ਸੱਚ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਕਮ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਿੜਕ ਕਮਰਿਓਂ ਕਵਾਇਆ।

ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਾਥੀ ਤੇ ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੁਚਾਲ ਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸਰਸੇ ਦੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਾਕਮ ਵਲੋਂ ਹੋਈ ਵਾਰਤਾ ਦੱਸੀ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਉਥਾ ਭਰ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਬੁਰਤ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਭੁਠਿਆਂ ਸੁਕਾਇਤਾਂ ਰਾਮ ਜੀ ਅਕੇ ਲਾਈਆਂ ਸੀ ਤੇ ਰਾਮ ਜੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਭਰਥ ਤੇ ਵਾਧੂ ਕੂਕਦੇ ਹੋ। ਬਲਜੁਕ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜੇਹੀ ਰਈਅਤ ਨੂੰ ਪੁਠੇ ਦਸੋਪੇ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਲੈਣ ਕਰਨਗੇ। ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕੂਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨਗੇ। ਤਿਵੇਂ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜ ਹੁਣ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੀ ਸਭ ਰਈਅਤ ਰੋਂਦੀ ਦੀ ਬੋਈ ਕੂਕ ਸੁਣੇਗਾ ਹੀ ਨਾ। ਲੋਕ ਦਸ ਸਚਾ ਯੋਗ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਵੇਖੋ ਸਿੱਖ ਸਾਡੇ ਤੇ ਵਾਧੇ ਬਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਟਪਿਆਲੀਏ ਦੀ ਨਾਲ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸਰਸੇ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੋ ਰਕਮ ਸਰਕਾਰੋਂ ਮਿਲੇ, ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਖੋ। ਅਸਾਂ ਭੇਤ ਲੱਖ ਕਰਚਾ ਕੂਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਛੱਕਾ ਪਹਿਨਾ ਦਿੱਤਾ ਏ। ਸੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਪਾਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜੀ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਚੇਰਾ ਮਿਲ ਮਿਲ ਮੁਥਾਜਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਆਪਣਾ ਮਾਂ ਦੀ ਮਮਤਾ ਵਾਲਾ ਨੈਮ ਨਿਭਾਹਿਆ ਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਹੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ, ਉਹ ਛੇਤੀ ਦੁਰਸਨ ਦੇਣ, ਮੈਨੂੰ ਅੰਸੀ ਥਾਤੀ ਦੇਣ, ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਤੇ ਭਿਲਾਨ ਨਾ ਆਵੇ, ਸੇ ਸਭ ਰੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ, ਰਹਿਮ ਕਰਕੇ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾਣ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਹੁਣ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਬਲਿਜੁਕ ਵਿਚ।

ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁਛਿਆ, ਸਰ੍ਹੋਂ ੧੯ ਰੁਪਏ ਮਣ ਵਿਕਦੀ ਹੈ ਵੇਚ ਦੇਈਏ ਜਾਂ ਪਈ ਰਹਵੇ? ਮਹਿੰਗੀ ਹੋਈ ਸਮੇਂ ਵੇਚਾਛੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨਮ ਜਦੋਂ

ਲੱਤ ਹੋਵੇ ਵੇਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਅ ਦਾ ਮੰਦਾ ਚੰਗਾ ਸੋਚਣਾ ਬਪਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਤੇ ਬਪਾਰੀ ਜਿਨਸ ਪੱਤੇ ਦਾ ਕਾਲ ਮੰਗਦਾ ਏ। ਜਿਵੇਂ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਨੂੰ 'ਅਤਿ ਅੰਨ੍ਹਾ ਬੋਲਾ' ਕੁਰੂ ਜੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਵੇਚਣ ਵੇਲੇ ਭੀ ਕੁਣ ਅਵਕੁਣ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਦੱਸ ਕੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਠੱਗੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਪਿੰਡੀਂ ਫੇਰਾ ਕਰਦੇ। ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗੇ ਵਾਲੇ ਦਾ ਜੋ ਅਗੇ ਜਗਮਲੇਰੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਕਰੀਵਾਲੇ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ, ਜਾ ਟਿਕਣ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਿਰੰਜਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਗਮਲੇਰੇ ਭੀ ਤੇ ਕਰੀਵਾਲੇ ਗਿਆ ਨੂੰ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਵੱਝ ਅਗੇ ਲਗ ਆਪ ਘਰ ਆਪਣੇ ਲਿਜਾ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬੁੱਧ ਕੀਰੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਕਦੇ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਆਪ ਏਸ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਸਾਥ ਬੁੱਧ ਕੀਰੇ ਟੂਰ ਪੈਂਦੇ ਹੋ। ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਬੜੇ ਇਕਰਾਰ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਦੇ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਹੋ ਜਹੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖ ਕੁਛਿਆਂ ਘਰੀਂ ਆਏ, ਨਿਰਛਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਭੇ ਹੀ ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਕੁਸੰਗਤੀ ਹੋਰ ਹੀ ਜਾਣ। ਮੈਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਬੜਾ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਪਾ ਨਾਲ ਭੈ ਟੂਰਦਾ ਹੈ।

ਕੱਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨੀ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਤੇ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪੱਕੀ ਸਭ ਪਿੰਡੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪ ਜਗਮਲੇਰੇ ਆ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸਾਂ ਸਵੇਰੇ ਸਾਡੇ ਕੱਲ ਚੁਚਾਲ ਆਉਣਾ। ਆਪ ਭੀ ਕਈ ਵਾਰ ਜਗਮਲੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਦਰਬਨ ਦੇਂਦੇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਜਨਰਲ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਇਲੱਖ ਆਇਓ ਬਿਚ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕਦੇ ਕੁਰਬਖਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਦਰਬਨ ਭੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਏਧਰੋਂ ਓਧਰੋਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਅਸੀਂ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ਜਿਉਂਦੇ ਹਾਂ? ਜਾਂ ਇਹ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰੀਏ ਜਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਮਰੀਏ ਮਾਰੀਏ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਏ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਓਧਰ ਮੁੰਹ ਕਰਨ ਲੜਨ ਮਰਨ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਕੱਲ ਹਾਠੀ ਕਿਸੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨੀ।

ਮਾਲਕੀ ਲਿਖਾਈ

ਹੁਕਮਤ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ ਆਇਆ, ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਲਿਖਾ ਭੇਜੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਈਸਰਾਂ ਦੇ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਦਾ ਮੁਖਤਾਰ ਬਣਾ, ਉਪਰ ਲਿਖ ਘਲਾਈ। ਸ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਰ ਜਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਖਰੀਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਲਵਾਂਗੇ। ਸਰਕਾਰ ਸਾਥੋਂ ਪੁਣ ਏਧਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕਰੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰ ਨਗਰ ਦੇ ਕੱਠੇ ਪੁਛਾਇਆਂ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਹੁੰਦੇ ਸਮੇਂ ਖੁਦਪੁਰ ਦੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਹਰੀਪੁਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਤੂੰ ਦੱਸ ਕਿਤਨੇ ਕੱਠੇ ਹਨ, ਉਸ ਘੱਟ ਚੱਸੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਵੱਧ ਹਨ। ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਅੱਥੇ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਜਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੋ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਭ ਸਿੱਖ ਭੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਹੱਸ ਪਏ। ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੋਟੀ ਮੱਠ ਵਾਲਾ ਬੋਲਾ ਕੀਤਾ ਏ।

ਭਰੀਬ ਨੂੰ ਦੁੱਧ

ਇਕ ਮਾਈ ਅਮਰਾਸਰ ਦੀ ਆ ਭੂਰੀ ਕਿ ਮੱਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਕੋਈ ਦਫਾ ਦੱਸੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, ਕਿਸੇ ਗਵਾਢੀ ਭਰੀਬ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਜਾ ਦੂਜੀ ਲਵੇਰੀ ਦੇਹ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਦੁੱਧ ਉਸ ਭਰੀਬ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੁਝ ਦਿਨ ਦੇਹ। ਮਾਈ ਕਿਹਾ, ਏਥੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਲਿਆ ਪਾਵਾਂ, ਸਿੱਖ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਪਦਾਰਥ ਪਿਆ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੁਖ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਭਰੀਬ ਦਾ ਮੁਖ ਭੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੀ ਲੰਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਤੇ ਅਗੇ ਕਈ ਮਣ ਦੁੱਧ ਦੇ, ਜਿਸ ਕੱਲ ਉਕਾ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆ। ਮਾਈ ਸਤਿਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਘਰ ਕਈ ਤਾਂ ਮੱਝ ਮਿਲ ਪਈ। ਸੋ ਦੁੱਧ ਭਰੀਬ ਗਵਾਢੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਦਿੱਤੇ ਸੂ। ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਉਹੋ ਮਾਈ ਸਿਰ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਚੁੱਕੀ ਚੁਚਾਲ ਆਈ। ਸਬੱਬੀਂ ਅਗੇ ਮੱਝਾਂ ਦੇ ਵਾੜੇ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇਖ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਮਾਈ ਨੂੰ ਕਹੋ, ਦੁੱਧ ਲੰਗਰੇ ਨਾ ਏਵੇ। ਉਸੇ ਗਵਾਢੀ ਨੂੰ ਜਾ ਹੱਥੀਂ ਭਰੀਬ ਨੂੰ ਜਾ ਦੇਵੇ। ਮਾਈ ਕਿਹਾ, ਮੱਝ ਮੁੜ ਉਟਕਣ ਲਗ ਪਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਲਾਇਦ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦੁੱਧ ਪਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮਾਈ ਤੂੰ ਮਨੋਂ ਹਸਾਨ ਓਹਨਾਂ ਤੇ ਕਰਦੀ ਹੈਂ ਜਾਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਾਹ ਤੂੰ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹਸਾਨ ਸਗੋਂ ਸਮਝੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਪਾਠੋਂ ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਧ ਮੁੜ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮਾਈ ਸਤਿਬਚਨ ਕਰ ਪਿੰਡੇ ਨੂੰ ਹੀ

ਪਰਤ ਕਈ ਤੇ ਪਿਛਲੀ ਭੁਲ ਮੰਨ ਅਗੋਂ ਜਿਚਰ ਕਵਾਂਦੀਆਂ ਦੀ ਖੁਰਲੀ ਤੇ ਲਵੇਰੀ ਨਾ ਆਈ
ਉਚਰ ਦੁੱਧ ਦਿਤੋਂ ਸੁ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੱਝ ਭੀ ਨਾ ਅਟਕੀ।

ਆਜਿਜ਼ ਹੋ ਅਰਜ਼ ਕਰੋ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਚੁਚਾਲ ਅਨੰਦ ਭੀ ਹੁੰਦੇ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੂਰਤ, ਸੇਹਤ, ਬੱਦ, ਵਿਦਿਆ ਕੁਰਮੁਖੀ ਤੇ ਉਮਰ ਜਵਾਨ ਜੋੜੀ ਦਾ ਬਖਸ਼ਾ ਧਿਆਨ ਰਖਦੇ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਭੀ ਦੇਂਦੇ ਕਿ ਘਰੀਂ ਜਾ ਕੇ ਹੋਰ ਅਭੋਥਰ ਜਾਂ ਘੁੰਡਾ ਟੂਥਾਂ ਆਦਿ ਤੁਸਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ। ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚੁਲਕਈ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰੀਦ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਸ ਹੱਥ ਜੋੜ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਹਰ ਕਰਤਬ ਤੇ ਸਮੇਂ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਨ ਅਬੋਥ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਉਪਾਅ ਕਰਾਂ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਇਸੇ ਦੁਖਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, "ਜਰਨ ਬਹੁੜ ਮੈ ਕਰਿ ਰਹਿਓ ਮਿਟਿਓ ਨ ਮਨ ਕੰ ਮਾਨੁ" ਤੇ ਏਸੇ ਨੂੰ 'ਦੁਰਮਾਤਿ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਿਨਾ ਜੀਵ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਆਜਿਜ਼ ਹੋ ਸਦਾ ਅਰਜ਼ ਭੀ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਿਨਾ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਦਿਲਾਜ ਨਹੀਂ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਬੜਾ ਰਸ ਰੰਗ ਬਣਦਾ ਸੀ ਜਲਮਲੇਰੇ।

ਤੁਹਾਡਾ ਆਕਾਇਰ ਹੋਂ ਗਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨਰਕ ਵਿਚੋਂ
ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾ ਭਕਿਆ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਛੋਟਾ ਲੰਕਰ ਭੀ ਸ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਤੇ ਵਡੇ ਲੰਕਰ ਨੂੰ ਭੀ ਮੋਕਣਾ ਕੀਤਾ ਚੁਚਾਲ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰੋਜ਼ ਵਡੇ ਲੰਕਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਬੰਨ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੰਗਾ ਉਚੇਰਾ ਛਕਦੇ ਭਾਵੇਂ ਰਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਫੁਲਕੇ ਤੇ ਦਾਲਾ ਭਾਜਾ ਛੋਟੇ ਲੰਕਰੇ ਪਕਾ ਦੇਂਦੇ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਏ ਸਮੇਂ ਹਉਕਾ ਭਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ—ਅੱਜ ਤੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭਕਾ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਉਕਾ ਨਹੀਂ ਭਕਦਾ। ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਦਾ ਗਲਾ ਭਰ ਗਿਆ ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲੁ ਮੱਤੀਆਂ ਦੀ ਡਰ੍ਹਾਂ ਕਿਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਭਾਈ ਵਰੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੱਥ ਜੋੜ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੋ, ਕੀ ਬਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਨ੍ਹੇ ਦੱਸਾ ਤੇ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੀਬੀਆਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੇ ਤੁਰਕਾਂ ਕੋਲ ਹਉਕੇ ਭਰ ਜਾਨਾਂ ਰੋਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਛਕਦਾ ਤੇ ਕੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਚਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਾ ਦਾ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਪੀਰ, ਰੱਬ, ਬਲੀ, ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕੱਟਦੀਆਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਜਿਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਚਿਤਵਦੀਆਂ

ਹੋਣਗੀਆਂ? ਜਦ ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ ਹੀ ਨਾ ਤਾਂ ਸਿਦਕ ਭੀ ਖਿਸਕ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣ ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਅਗੇ ਭੀ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਸੰਤ ਜੀ ਦੱਸਿਆ, ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਥ ਸੁੱਚੇ ਕਰ ਪੁੱਛਿਆ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਲੰਗਰ ਦੇ ਆਟੇ ਤੇ ਗਲੇ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਚੱਜ ਦੇ? ਮੈਂ ਅਰਚ ਕੀਤੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੇ, ਲਾਗਰੀਆਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਇਹੋ ਆਟਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁੰਨੁ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਗੱਲੇ ਵਿਚ ਭੀ ਘਾਟਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਾ ਛਕਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਹੁਣੇ ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਰਕਮ ਲੈ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਰਸੇ ਘੱਲ ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਜਿਸ ਮੁੱਲ ਮਿਲੇ ਕਣਕ ਲੈ ਭੇਜੇ। ਮੈਂ ਰਦ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਨਾ ਜਦ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਆਟਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਗੱਲੇ ਵਿਚ ਘਾਟਾ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਤ ਜੀ ਦੱਸਿਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਲ ਹੀ ਛੱਥ ਵਕਤ ਕੁਝਾਰਿਆ। ਤੇ ਹਿਸਾਰੋਂ ਕਣਕ ਆਈ ਤੇ ਹੀ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਹੌਸਲਾ ਥਾਵੇਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਿਆ ਸੀ।

ਸਤਿ ਧਰਮ

ਇਕ ਦਿਨ ਬਟਵਾਰੇ ਹੋਏ ਸਮੇਂ ਕੁਸੱਤ, ਧੱਕਾ, ਕਤਲਾਮ ਹੋਈ ਤੇ ਕਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਸਤਿ ਧਰਮ ਰਖਣ ਦੇ ਹੀਲਿਆਂ ਤੇ ਬਚਨ ਹੋਇਆ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਬਟਵਾਰੇ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਤੀ ਧਰਮ ਪਤੀ ਥ੍ਰ ਨੂੰ ਵੇਰ ਕਈਆਂ ਉਜਲਾ ਕਰ ਵਖਾਇਆ ਹੈ। ਖੁਹਾਂ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਟੱਟੇ ਹੋ ਸਤਿ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਉਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਸਤਿ ਧਰਮੋਂ ਹੀਣ ਹੋ। ਇਹ ਸੁਣ ਇਕ ਸਿੱਖ ਕਿਹਾ ਜੋ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਹੱਥੀਂ ਕਤਲ ਕਰ ਕਦੇ ਹਨ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਹਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਸੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਟੱਬਰ ਦੇ ਜੀਅ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਸਭ ਧਰਮ ਦੇ ਥੋੜੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹਨ।

ਇਕ ਸਿੱਖ ਪੁੱਛਿਆ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸ਼ਤਰੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਦਾ ਸਤਿ ਦੇਧਰ ਭੀ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੀਬੀ ਪਾਲਿਆ ਹੋਵੇ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਬੀਬੀ ਜੋ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਸੀ, ਉਹ ਪਤੀ ਨਾਲ ਪਿੰਡੋਂ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਰਲਣ ਲਈ ਨਿਕਲੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅਉਧੂ ਟੋਲੇ ਜੱਤੀ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਜਵਾਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਤੀਵੀਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਜਾ, ਤੇ ਆਪ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਰਲ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਚਲਾ ਜਾ। ਉਸ ਜਵਾਨ ਕਿਹਾ, ਬੜਾ ਚੋਕਾ ਬਰੇ ਤੇ ਖੁਦਾਈ ਤਰਸ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਹਵ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਜੇ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਿਕਾਹ ਦੀ ਪੱਤ ਨੂੰ ਕਲਮੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਪੱਲੇ ਪਈ ਨੂੰ ਕਦੀ ਜਿਉਂਦਾ

ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਂਦਾ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਜੀਅ ਟੁਰ ਪਏ। ਬਹੁਤਿਆ ਨੇ ਉਸ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਘੱਡਿਆ ਤੇ ਉਸ ਬੀਬੀ ਵਲ ਹੋਏ। ਬੀਬੀ ਨੇ 'ਹੇ ਮੁੰਦਾ, ਹੇ ਰਸੂਲ, ਮੇਰੀ ਪੱਤ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਹੱਥ' ਕਹਿ ਪਤੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਤੇ ਲੋਟ ਮੁੰਹ ਵਲ੍ਹਣ ਲਿਆ। ਸਭ ਚੰਗੇ ਭਾਲਮਾਂ ਲਾਇਆ, ਉਸ ਬੀਬੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਨਾ ਚੇਹਰਾ ਵਖਾਇਆ ਤੇ ਸਤੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਟੋਟੇ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਉਸ ਦੱਸੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਅਉਧੂ ਟੋਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਇਨ ਤੋਂ ਉਸ ਟੋਲੇ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਘਰ ਹੀ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮਾਛੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਰੱਬ ਕੋਲੋਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸਤਿ ਧਰਮ ਕਿਸੇ ਇਕ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਨਹੀਂ। ਨਿਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ 'ਓਧਰੇ' ਆਏ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਕਈ ਹੱਥ ਬਣਾ ਆਏ ਹਨ, ਤੇ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਮੰਨਿਆ, ਤਿਵੇਂ 'ਏਧਰ' ਵੀ ਕਈਆਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਨੇਮ ਨਿਭਾਏ ਹਨ। ਇਕ ਪਿੰਡ ਸਿੱਖਾਂ ਮੱਲਵੀ ਨੂੰ ਸੁੱਕੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਉੱਡੇ ਮੱਲਵੇ ਸੁੱਟ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਸੁਟਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਮੱਲਵੀ ਨਾਲੋਂ ਖੂਹ ਦੇ ਵਿਚ ਸੜੇ ਨਾਲੇ ਕਲਮਾਂ ਪਥ੍ਹੇ ਤੇ ਕਹਵੇ, 'ਹੇ ਅੱਲਾ ਮੈਨੂੰ ਸੜ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਉੱਠਾਈ', ਮੈਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਾਂ। ਪਰ ਹੇ ਮੁਹੰਮਦ ਤੇਰਾ ਚਰੂਰ ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹੀ ਪਰਾਣ ਤਿਆਗੇ ਸੀ। ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਫੜ ਕਿਹਾ ਸਾਈਂ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ 'ਓਏ ਰੱਬ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇ', ਸਭ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹੈ, ਭਲਾ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਆਖਦੇ ਹੋ। ਕਹਿ ਕੁਹਾੜੀ ਇਕ ਬਾਹ ਤੇ ਮਾਰੀ। ਫਕੀਰ ਬਿਹਾ, 'ਓਏ ਰੱਬ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇ।' ਦੂਜੇ ਦੂਜੀ ਬਾਹ ਤੇ ਕੁਹਾੜੀ ਮਾਰ ਬਾਹ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਫਕੀਰ ਵੇਰ ਵੀ ਬਿਹਾ 'ਓਏ ਰੱਬ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇ।' ਤੀਜੇ ਬਿਹਾ, ਫਕੀਰ ਮਨਸੂਰ ਵਾਥੂੰ ਪੱਕਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਨਾ ਕਰੋ। ਕਹਿ ਕੁਹਾੜੀ ਮਾਰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਧਰਮ ਨੇਮ ਬਣਾਇਆ, ਪੱਕਾ ਨਿਭਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਕਿਹੜੇ ਵੀ ਮਜ਼ਹਬ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪਾਕ ਤੇ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਰੂਹ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹੈਣੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਜਥਮਲੇਰੇ ਹੋਲੇ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਖਣ ਤੇ ਸਭ ਜੁਕਤ ਦੱਸਣ ਲਈ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਸਭ ਸੱਤ ਤੇ ਵਿਹਾਰੀ ਆ ਚਰਨੀਂ ਲਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਖਲਾ ਮਚਾਨ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹਵੇਲੀ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਮਰੂਸੀ ਮਾਲਕ ਦੀ ਲਕੜਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਸੀ, ਤੇ ਡਿੱਗੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇਖ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਅਗੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਏਧਰ ਦੇ ਲੋਕ ਡਿੱਗੀਆਂ ਫਪੜਾਂ, ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲ ਜੰਗਲ ਨਾ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਪਰ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਸੇ ਪਰਚੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ। ਇਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਵਾੜ ਦਿਓ, ਕੋਈ ਪਸ਼ੂ ਕੁੱਤਾ ਨਾ ਗੋਘੇਲੇ ਤੇ ਕੋਈ ਹੱਥ ਪਾਣੀ ਵੀ

ਨਾ ਕਰੋ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਲੱਕਰ ਛੱਡੋ, ਬਾਹਰਲੀ ਵਲਕਣ ਢਾਹ ਲਿਆ। ਤੇ ਸਤੀਰ ਲਕੜਾ ਲੱਭ ਜੋਗ ਨਕਰ ਵਿਚੋਂ ਜਿਸ ਘਰ ਵੇਖੋ ਲਿਆ ਪਾਓ। ਖੁਹੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾਲਾਂ ਪਾਓ ਮਤੇ ਜਲ ਥੁੜੇ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਪਾਈ ਪੋਚਾ ਕਰੋ। ਮੰਜੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਚੰਮ ਦੇ ਘਾਹ ਦੇ ਘਟ ਹੀ ਆਏ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਇਓ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਹੈਨ। ਸਭਾਂ ਰਖ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰੋ। ਸੋ ਸਾਧਾਂ ਸਭ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਸਿੱਖ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸੁਹੇਵੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਠਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਬਨਾਣਾ ਹੈ। ਡੱਪਰ ਕਾਨੇ ਪਾ ਹੋਲਾ ਕਰ ਲਈਏ। ਕੋਠੀ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਿੱਖ ਬਣੇ ਰੁਲੇ ਹਨ, ਸੁਹੇਵੇ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਰਵਾਲਸਰ ਵਲ ਜਾ। ਮੰਛੀ ਸਕੇਤ ਹੈ ਨੌਹਰ ਟਿੱਬੀ ਵਲ। ਹੁਣ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੁਹੇਵੇ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਰਾਰਾ ਵਲਾਣਾ ਜੋ ਤਾਂ ਵਲਾ ਆਓ। ਹੁਣ ਏਥੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਥੇ ਜੁਝ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਨ ਦੇਣਗੇ। ਸੰਕਤ ਸੁਣ ਜੈਕਾਰਾ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਕਈਆਂ ਛਾਲਾਂ ਭੀ ਮਾਰੀਆਂ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਸਰਧਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵੇਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਤਾਂ ਕੁਸੰਗੀ ਸਾਥ ਸੱਜਣ ਕਿਸੇ ਦੇ ਏਥੇ ਨਾ ਆਉਣ, ਬਝਿਰੀਏ ਮਜਹਬੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਵਲ ਨਾ ਫੱਸਣ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਕੰਠਾ ਹੋਵੇ, ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਜੋਗ ਸੁਭ ਮਰਯਾਦਾ ਨਾਲ ਓਥੇ ਸਭ ਟੱਬਰ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਨੇਮ ਨਾਲ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਲੋਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਭੇੜਾ ਬਖੇੜਾ ਭੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਉਠਣਾ ਭੀ ਪਵੇਗਾ। ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਣ ਤੇ ਟੱਪਣ ਕਰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਅਖਵਾ ਲਿਆ ਜੋ। ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਤੇ ਇਕ ਬੂਧ ਰਹਿ ਫੁਰਨਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਖਾਸ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਸੁਰਖਰੂ ਸੀ ਕਿ ਸਿਆਹ ਰੂਹ ਹੋਏ ਮਰੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਏਕਾਤ ਕਰ ਕਿਹੋ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਸੱਚ ਦੱਸਾਂ, ਜੋ ਮੰਤੀ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਦੇ ਪਿਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਅਜ਼ਾਦੀ ਛੇਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਸਬਕ ਸਿੱਖੋ। (ਗਾਂਧੀ ਨਿਗੁਰਾ ਸੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਆਣਾ ਮੰਨਦਾ ਸੀ) ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਨਭਵੇਂ ਉਸ ਸਭ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਖਾਲਾ ਸਾਦਾ ਰਖਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹਾਮੀ ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਬਿਓਪਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪੱਖੀ ਸੀ। ਬਣਦਾ ਅਹਿੰਸਕ ਸੀ ਪਰ ਹੈ ਨਾ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਕਤਲਾਮ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਜਿਨਾਹ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਓਨਾ ਹੀ ਗਾਂਧੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਨਾ ਨਾ ਮੰਨਿਓ ਜੋ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਖੱਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ ?

ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸਾ ਸੁ ਖੇਹ ਤੋਂ ਸੋਚਨੇ ਕੀ ਬਾਤ ਹੈ ਪਰ ਸੋਚਿਓ ਕੁਝ ਨਾ ਸੁ। ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਗੋਭਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ, ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਿਉਂ ਰਹਿਣ? ਇਸ ਗੱਲੇ ਲਾ-ਜਵਾਬ ਹੋ ਹੀ ਗਈ ਮਰਿਆ ਹੈ। ਬਟਵਾਰੇ ਦੀ ਸਭ ਕਤਲਾਮ ਦਾ ਏਸ਼ੀ ਗਾਧੀ ਹੀ ਹੈ। ਤੇ ਕਲਮੀਰ ਵਿਚੋਂ ਮਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਾਮਨ ਹੀ ਗਾਧੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਗਾਧੀ ਤੋਂ ਪੁਛ ਹੀ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਲੁਟੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਘੱਲੀਆਂ ਸੀ। ਅਹਿੰਸਕ ਸੋ ਜੋ ਮਾਰਦੇ ਨੂੰ ਚੀ ਨਾ ਮਾਰੇ। ਕੁਰਵਾਕ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪ 'ਮਰੇ ਅਵਰਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰੇ'।

ਮੈਂ ਗਾਧੀ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੜ੍ਹਿਆ, 'ਸਤਿ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਦੇ ਜਤਨ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਗਾਧੀ ਜੀ ੧੦੧ ਪੰਨੇ ਉੱਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਰਾਏ ਬੰਦਰ ਭਾਈ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਕਿ ਉਹਦੇ ਲਈ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਜ਼ਤ ਤਾਂ ਬੜੀ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਰੂ ਦੀ ਪੁਦਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਅਜੇ ਤੀਕ ਸੱਚੇ ਕੁਰੂ ਦੀ ਪਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਮੇਰੀ ਭਾਲ ਅਜੇ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਬਾਅਦਮਾਨ ਪਾ ਉਸ ਕੁਰੂ ਭਾਲਣ ਦੀ ਮੰਨਣ ਦੀ ਘਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹੱਲੇ ਦਾ ਸਭ ਸਾਥਾ ਕਰਨਾ ਸਮਝਾ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਹੱਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਆਮੇ ਹੀ ਆਵਾਂਗਾ। ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਹੋ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਨਿੱਕੇ ਕਾਕੇ ਦੇ ਕਹੇ ਤੇ ਸੱਰ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਹੇ ਵਿਚ ਚਲਣਾ। ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੁਸਾਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਈ ਜਾਣਾ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਉਡੀਕਣਾ। ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਤਕਛੇ ਹੋ ਕੇ ਕਰਨਾ। ਸਭ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹਿਣਾ। ਜੋ ਕੋਈ ਕੁੱਝ ਪਵੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਪੋ ਵਿਚ, ਤਾਂ ਕਾਕੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਣੀ।

ਸਿਆਮ ਵੇਰਾ ੨੦.੪ = 1947 ਈ:

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਸਮੇਤ ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਹੌਰੀ, ਆਲਮ ਜੀ ਅਉਲਖ ਗਿਮੀਂਦਾਰ ਲੰਪੋਕੇ, ਚਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ, ਤੇ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ ਗਿਮੀਂਦਾਰ ਚੀਨੇ ਭਕਨੇ ਦੇ ੨੦ ਵੱਡਣ ਨੂੰ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿੱਚ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਸਿਆਮ ਲਏ ਤੇ ਇਕ ਚੇਤਰ ਨੂੰ ਚੁਚਾਲ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਿਹੇ ਨੇ, ਹੱਲੇ ਦੀ ਕਾਹਲ ਕਰ ਰੱਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਛੱਡ ਮੁੜੇ ਹਾਂ। ਕਈ ਦਿਨ ਦਿਲ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਿਛੇ ਸਿਆਮ ਨੂੰ ਪੈਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਕੁਝ ਏਧਰ ਚਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ

ਮੈਂ ਸੰਤ ਨਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਕੋਈ ਸਿਆਮ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਦੱਸੋ। ਸੰਤ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਭ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਇਨ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸਬੰਧ ਹੀ ਨਾ ਬਣੇ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਨੇੜੇ ਸੀਦੇ ਕਿਹਾ, ਕਾਫ਼ੇ ਵੱਡੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਪਿਆਰ ਬਣਨਾ ਦੇ? ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਸਨੇਹ ਤੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਤੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਭੀ ਹਿੱਤ ਕਰਿਆ ਕਰ। ਉਹ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਰਵਾਹ ਹੀ ਨਾ ਕਰੇ।

ਮੈਂ ਅਗਲੇ ਰੋਜ਼ ਕੋਠੀ ਆ ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਹੱਥ ਲਾਏ ਤੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਾਖੀ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਵਚਨ ਸੁਣਾਓ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਅਸੀਂ ਹੱਸਨੇ ਖੇਡਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੇ ਹਿਲੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਕੁੱਝ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਉਹ ਤੇ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਸੇ ਤੇ ਹਉ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਭਾੜਨ ਲਈ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰਖੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਵਾਂਗੂੰ ਗੁਰੂ ਅੰਸ ਤਾਂ ਹੋ। ਲੁਕੇ ਨਾ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਓ ਫੇਰ ਮੈਂ ਦੂਜੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਏਕ ਸਮੇਂ ਘੋੜਿਆ ਦੇ ਦੋਹੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥ ਕੱਢਤਾ ਚਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਥੱਲੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੱਢਤਾ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਦੂਰ ਜਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਉਸ ਸੇਤਾਂ ਦੇ ਭੇਰਿਓਂ ਇਕ ਬੂਟੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜਾ ਲੈ ਆ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਦਵਾਈ ਬਨਾਉਣੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਕਾਕਾ ਹੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਜਾ ਸੇਤਾਂ ਦੇ ਭੇਰਿਓਂ ਬੂਟੀਂ ਭਾਲ ਲੈ ਟੁਰਿਆ ਤਾਂ ਬਿਰਧ ਸਾਧੂ ਉਸ ਭੇਰੇ ਦੀ ਬੂਟੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਧਰ ਲੇਟਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਸੇਤਾਂ ਅੱਗੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਮੈਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤਾਂ ਭੀ ਛੋਟਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਸ ਸੇਤ ਜੀ ਨੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਜੋ ਧਾਰੀ ਸੀ, ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਭੀ ਕਲਾ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਿਰਧ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇਵੇ, ਸੇ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਆਪ ਬੜੀ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਸਭ ਕਲਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਚੇਚਾ ਮੈਨੂੰ ਘੋਲਿਆ ਹੈ ਬੂਟੀਂ ਲੈਣ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸਿੱਖ ਮਾਸੂਮ ਬਾਲਕ ਵਾਂਗੂੰ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਪ ਵਾਂਗੂੰ ਉੱਗਲੀ ਲਾ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਥੇ ਉੱਗਲੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚੋਂ ਖਿੱਚ

* ਕੁਵਾਸੀਏ ਦੀ ਦਵਾਈ ਲਈ।

ਲੈਣ, ਉਹ ਭਿੱਕ ਪੈਂਦਾ ਏ। ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਹ ਉਂਗਲੀ ਅੱਜ ਭੀ ਓਸੇ ਰਕੂ ਪਈ ਦਿਸਦੀ ਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲੀ ਜਿਹੀ। ਉਹ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸ਼ੰਤ ਮੰਡਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਰਧ ਬੜੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਅਰਬ ਕੀਤੀ, ਹੁਣ ਸਿਆਮ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੇ ਬਚਨ ਦੱਸੋ। ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ, ੨੮ ਫਰਵਰੀ ਸਿਆਮ ਪੁਜੇ ਸਾਂ ਤੇ ੨ ਮਾਰਚ ਤਕ ਸਿਆਮ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬੰਕੋਕ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਜਾਪਿਆ ਹੈ ਓਥੋਂ ਦੀ ਸੰਕਤ ੧੪ ਸਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਮਿਤ ਰੂਪ ਹੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸਿਆਮ ਦੇ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ। ਸਾਧ ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵਲੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵਧ ਹਨ। ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਜਦ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਬਾਣੇ ਸਭ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਵੇਰਾਭ ਕਰਦੇ ਹੀ ਛੱਡ ਹੋਏ ਦੀ ਕਾਹਲ ਕਾਰਨ ਮੁੜੇ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੇ ਦੌਰੇ ਸਿਆਮ ਦੀ ਸਮੇਂ ਉਹ ਅਰਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਿਸ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਲਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੰਸਕੀ ਓਂ ਛਾਦਰ ਆਪਣੇ ਦਵਾਲੇ ਲੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਆਉਂਦੇ ਅਰਬ ਜੀ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਓ, ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜੱਫੀ ਮਾਰ ਲਈ। ਉਸ ਅਰਬ ਕੀਤੀ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੁਆ ਦਿਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਅਰਬ ਨੂੰ ਰੋਕ ਪੁਛ ਕੇ ਦੁਆ ਦਿਓ। ਤਾਂ ਉਸ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੀ ਦੂਜੀ ਦੁਆ ਦਯਾ ਰਹਿਮ ਵਾਲੀ ਅਰਬ ਹੈ, ਤੇ ਆਪ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਬਣੀ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਬੋਤਾ, ਉਹ ਦਯਾ ਸਭ ਲਈ ਉਸ ਦਿਆਲ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਭ ਲਈ ਦਰਗਾਹੇਂ ਲਿਆਂਦੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੋ ਉਸ ਮੰਗ ਮੰਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਚੌਪਾ ਭੀ ਧਰਤੀ ਬਖਸ਼ੇ ਬਿਨਾ ਨਾ ਰਹਵੇ ਤੇ ਸਭ ਲੋਕਾਈ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਓਸੇ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਣੀ ਨਾਈ ਵਾਲੇ ਭਲਵਾੜੇ, ਮਮੇਰਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪਸ਼ੂ ਨਿਲਾਮੀ ਤੋਂ ਲਿਆਏ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ੧੭ ਮੱਘਰ ੨੦੦੩ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੁਚਾਲ ਆਇ ਟਿਕਿਆ। ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਜੀਅ ਲੈਣ ਗਿਆ ੪੦ ਦਿਨੀਂ ਕਾਫਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਇਆ। ਹੁਣ ਕਰੀ ਵਾਲੇ ਸਰਪੰਚੀ ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰੀ ਕਰਦਾ ਏ। ਜੇ ਇਸ ਨੇ ਹੁਣ ੨੦੨੩ ਤੱਕ ੨੦ ਸਾਲ ਕੁਰੂ ਕੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਨਾਮ ਆਵੇਗਾ। ਪਰ ਇਨਾਮ ਇਸ ਦਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਕੀ ਦੇਵਾਂ? ਜ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪਟੀ ਵਸਦੇ ਹਨ ਨਹਿਰੋਂ ਪਾਰ, ਸਾਊਂਪੁਣੇ ਚਿਰ ਵੱਸ ਆਪਣੇ ਮੁਰੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਭੋਰਾ ਪਾ।

ਜਗਮਲੇਰੇ ਦੀ ਸੰਕਤ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਕਈ ਸਿੱਖ ਲਕੜਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦੇਂਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਮਲੇਰੇ ਜਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਮੈਂ ਬਮੀਨ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਏ ਕਿ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਂ ਜਾਣਗੇ। ਹੁਣ ਹੋਲੇ ਦੇ ਜੋਗ ਕੰਠੇ ਲਈ

ਲਕੜਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਅਣਕਾ ਕਰਦਾ ਏ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਧਰੀਆਂ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਕੜਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ? ਸੁਣ ਸਭ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਜਿਸ ਲੱਤ ਵਾਲੀ ਲਏ, ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ ।

ਹੋਲਾ ਸੰਤ ਨਗਰ

ਹੋਲਾ ੧੦-੧੧-੧੨ ਚੇਤਰ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਛਪਵਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਨਵੇਂ ਉਜਾੜੇ ਤੇ ਭਾੜੇ ਦੀ ਤੰਗੀ ਕਰ ਦੂਰ ਦੀ ਸੰਕਤ ਘਟ ਹੀ ਆਈ। ਮੈਂ ਜਿਸ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲੰਕਰ ਹਵੇਲੀ ਹੋਲੇ ਵਾਲੀ ਏ ਕੋਲ ਜਾਣ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਣ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਹੋਲੇ ਦੀ ਰਸਦ ਆਣੇ ਲਈ ਖੱਧਾ ਥਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇਹ। ਮੈਂ ਸਤਿਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਹੁਣ ਮਾਸਟਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੰਤ ਨਗਰ।

ਹੋਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਂਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ, ਕਥਾ ਭੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਭੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ। ਕੋਲ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ. ਬੋਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਖ ਵਾਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਕਈ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੰਕਰ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ। ਹੋਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜੱਗ ਕੋਠੇ ਦੇਣ ਭੇਰੇ ਲੁਆਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੇਰੇ ਚਿਮੇ ਸੀ। ਨੌੜੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ, ਸਰਸੇ ਦੇ ਹਿੰਦੂ, ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਗੜੀ ਲੋਕ ਤੇ ਠਾਕਰ, ਵੱਡੇ ਮਾਲਕ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਹੋਲੇ ਤੇ ਆਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹੋਲੇ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦੰਬਦਾ ਵੇਖ ਅੱਗੋਂ ਆਏ, ਸਬੱਬੀ ਮਿਲਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਕਈ ਘਰ ਭੀ ਵਝਨਾ ਦੇਂ ਕਿ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਦੇਂ। ਮੈਂ ਅਰਚ ਕੀਤੀ, ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਦੱਸਾਰਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਲੋਂ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਲੈ ਗਏ ਤੇ ਕਿਹੋ ਨੇ ਚਸ, ਕਈ ਘਰ ਭੀ ਵਝਨਾ ਦੇਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਮੈਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਅਰਚ ਕੀਤੀ, ਤੁਸਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਥਾਵਨ ਤੇ ਬਲ ਵਾਲੀ ਵਾਰਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਧਾ ਕੋਠਾ ਮੰਗ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਝਨ ਬਹਿਣ ਜੋਗੀ ਭੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਜੇ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ। ਰਸਦ ਹੋਲੇ ਦੀ ਖੰਭ ਬਦਾਮ, ਆਟਾ, ਦਾਲਾ, ਮਸਾਲੇ ਘਿਓ ਨਾਲ ਭਰ ਆਪ ਪਸਰ ਹੀ ਗਏ ਹੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਚੱਕ ਕੁਸੇਗੀ ਬਰੀਬੇ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਨਿੱਤ ਅਰਜਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵੇਖ ਹੁਣ ਕਿਤਨੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੇਲੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਹਸਦੇ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਸੱਦਾ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੰਗ ਲੈ। ਮੈਂ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮੰਗੀ ਤੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਐਸਾ ਸੀਰ ਹੀ ਨਿਝੇ। ਵੱਖ ਜਾਪਾਂ ਹੀ ਨਾ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਤਰਨ ਸਿੰਘਾ, ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਚੱਸ ਨਹੀਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਦਿਹ ਸਭ ਬਰਕਤਾਂ ਹਨ।

ਆਟਾ ਚੂਹਾਣਾਂ ਪੀਸ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਖਰਚ ਸਭ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸੇਵਾ ਸੰਗਤ ਜਗਮਲੇਰੇ ਤੇ ਰੁਝੇਰੇ ਦੀ ਰਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ

ਵਿਚਲੇ ਮੈਦਾਨ ਨਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਚਾਨਣੀਆਂ ਤਲੇ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਭੀ ਦੀਵਾਨ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੁੰਦਾ। ੧੨ ਚੇਤਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਸਾਥ ਹਵਨ ਹੋ ੧੨ ਜੋਤਿਆਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਹੋਏ। ਵੇਦੀ ਗੱਡੀ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ, ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਭੀੜ ਫੋਟੋ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅਨੰਦ ਸਮੇਂ ਹੋਈ। ਨਵੀਂ ਮਰਯਾਦਾ ਇਸ ਦਿਲਾਵੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਜਾਣੀ। ਕੁਝ ਅਨੰਦਾ ਵਾਲਿਆਂ, ਕੁਝ ਸੁਤੇ ਸਾਧਾਂ ਵਲੋਂ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਤੇ ਰਾਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਸਾਧਾਂ ਨਮਿਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਗਿਣ ੮੦ ਆਦਿ ਕੁਝ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤੇ ੧੦ ਪਾਠ ਭੋਗ ਦਸਮ ਕੁਝ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਏ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਸੰਕਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਅਗਲਾ ਹੋਲਾ ਏਥੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਲੋਂ। ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਤੇ ਓਧਰੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਇਸ ਸਾਲ ਪੜਚੋਲ ਪੱਕੀ ਨਹੀਂ ਭੀਤੀ। ਜੋ ਥੀਤੀ ਸੋ ਥੀਤੀ। ਅਗੋਂ ਧਾਰ ਉਤਮ ਰੀਤੀ।

੧੦-੧੧-੧੨ ਚੇਤਰ ੨੦੦੪ ਬਿਕਰਮ ਹੋਲਾ ਮੇਂ ਡਿੱਠਾ ਹੈ। ਚਿਰੀਂ ਵਿਛੁਨੇਂ ਕਲ ਮਿਲ ਕੁੰਨੇ ਕਿਹਾ, ਹਈਆਂ ਕੁਰਧਰਮੀ ਢੇਲਾ। ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਸਾਂ ਦਿਲ ਵਿਛੜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਹੀ ਹੈ ਭਇਆ ਵਿਚੋਲਾ। ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਭੱਜੇ, ਅਸੀਂ ਸੁਚੱਜੇ, ਅਵੇਂ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਓਹਲਾ। ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੇਂ ਕੋਈ ਨਾ ਬੋਲੀ ਮਤਲਬ ਨੂੰ ਸਭ ਮਿਲਦੇ ਮੇਲੀ। ਇਕ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਜਿੰਦ ਵਿਕੋਲੀ, ਅਖਰ ਨੂੰ ਹੈ ਮੀਰ ਸਹੇਲੀ। ਵਾਹ ਜਿੰਦ ਆਪਣੀ ਨੈਣ ਪ੍ਰਾਣ, ਵਾਹ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭ ਮੋਹਰਥਾਨ, ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਕੁਰਥਾਨ, ਜਿਸ ਨੈਦਿੱਤਾ ਜੱਸ ਗਿਆਨ। ਜੱਸ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲਾਈ ਰੀਝ। ਮੈਂ ਨਾ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਚੀਜ਼। ਰੀਝਵਾਨਾਂ ਦਾ ਰਖਿਆ ਬੀਜ, ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਨ ਪਰੀਜ। ਨਿਤ ਇਹ ਸੇਵਾ ਕੁਰ ਕੀ ਕਰਦਾ, ਜੱਸ ਕੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਕੁਰ ਘਰ ਵਾ। ਫੂਲ ਬਖਸ਼ਾਂਦਾ ਲੇਖਿਓਂ ਭਵਦਾ, ਤਾਹੀਓਂ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸਰਦਾ। ਸਉਣ ੧੫, ੨੦੨੪ ਰਹੀ ਅਰੰਭ ਜੇ ਅਗੋਂ ਏਹੀ ਬਖਸ਼ੇ ਫੂਲਾਂ ਮੀਤ ਸਨੇਹੀ।

੧੬

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ।

ਸੰਮਤ ੨੦੦੫ ਬਿਕਰਮੀ - ੫੭ = ੧੯੪੮ ਈ.

ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫—ਪਾਥ ਜੁਲਾਈ ਪੰਥ ਤਉ ਨੈਣੀ ਦਰਸੁ ਦਿਖਾਇ।

ਸੁਣਣੀ ਸੁਣੀ ਕਹਾਣੀਆ ਜੇ ਕੁਰੁ ਬੀਵੇ ਕਿਰਪਾਲ।...

‘ਵਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਦਾਤਾਰ ਆਪਣਾ ਠਾਮੁ ਦੇਹੁ ।
 ਫੁਟ ਗਾਥਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਠਾਨਕ ਚਾਉ ਦੇਹੁ ।’
 ‘ਸਹਜ ਕਥਾ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਅਤਿ ਮੀਠੀ ।
 ਵਿਰਲੇ ਕਾਹੂ ਨੇਕਹੁ ਭੀਠੀ ।..
 ‘ਕੁਹਜ ਕਥਾ ਇਹ ਕੁਰਤੇ ਜਾਣੀ ।’
 ‘ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਜਨਮ ਮਰਣ ਨਿਵਾਰੀ ।
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਥਾ ਸੁਣਿ ਕਰਨ ਅਧਾਰੀ ।’

ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੩—‘ਕੁਰ ਕੀ ਸਾਖੀ ਸਹਜੇ ਢਾਖੀ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਅਕਨਿ ਬੁਝਾਏ ।’

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧—‘ਜਨਮਤ ਹੀ ਦੁਖੁ ਲਾਗੈ ਮਰਣਾ ਆਇ ਕੈ ।
 ਜਨਮੁ ਮਰਣੁ ਪਰਵਾਨੁ ਹਰਿਕੁਣ ਗਾਇਕੈ ।’

ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੪—‘ਹਰਿ ਕੁਣ ਪਈਐ ਹਰਿ ਕੁਣ ਕੁਣੀਐ ।
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਥਾ ਨਿਤ ਸੁਣੀਐ ।
 “ਮਿਲਿ ਸਰਸੰਗਿ ਬੋਲੀ ਹਰਿ ਬਾਣੀ ।
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਮੇਰੇ ਮਨਿ ਭਾਣੀ ।”
 “ਆਵਹੁ ਸੰਤ ਮੇ ਫਲਿ ਮੇਲਾਈਐ ।
 ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੀ ਮੈ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈਐ ।”
 “ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਣੀ ਮੁਖਿ ਬੋਲੀ
 ਕੁਰਮਤਿ ਹਰਿਨਾਮਿ ਪਰੀਚੈ ਜੀਉ ।”

ਪਉੜੀ ੧—‘ਹਰਿ ਕੈ ਸੇਤ ਸੁਣਹੁ ਜਨ ਭਾਈ ਹਰਿ ਸਰਿਕੁਰ ਕੀ ਇਕ ਸਾਖੀ ।
 ਜਿਸ ਹਰਿ ਭਾਨੁ ਹੋਵੈ ਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ, ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਲੈ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖੀ ।
 ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਥਾ ਸਰੋਸਟ ਉਤਮ, ਕੁਰਬਚਨੀ ਸਹਜੇ ਢਾਖੀ ।
 ਰਹ ਭਇਆ ਪ੍ਰਕਾਸੁ ਮਿਟਿਆ ਅੰਧਿਆਰਾ,
 ਜਿਉ ਸੂਰਜ ਰੈਣਿ ਕਿਰਾਖੀ ।
 ਅਦਿਸਟੁ ਅਗੋਚਰੁ ਅਲਖੁ ਨਿਰੰਜਨੁ, ਸੋ ਏਖਿਆ ਕੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀ ।’

ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਕੁਰਵਾਕਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾ ਹੀ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ੨੦੦੫ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰਵਾਕਾਂ ਦਾ ਸਾਭ ਹੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਕੁਰਸਾਖੀ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਣ ਦੀ ਬਿਨੈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ਅਰਥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਾਸਦੇ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਸਹਿਲੇ ਹੀ ਹਨ । ਕੇਵਲ ਵੇਦ ਵਾਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਅਰਬੀ ਵਿਚ ਕੁਰਾਨ ਬਰੋਫ ਦੀ ਆਇਤ, ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਲੀ ਨਹੀਂ । ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ

ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕੁਰਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਮਹਾਂ ਉਪਕਾਰ ਕੁਰਬਾਣੀ ਸੰਖੀ ਬੱਲੀ ਵਿਚ ਉਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਿਆਨੀ ਲੋਕ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁਰੂ ਅਰਥ ਪਏ ਕਰਨ, ਮੈਂ ਤੇ ਕੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਇਕੋ ਹੀ ਸਿੱਧਾ ਸਰਲ ਜੋ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਉਤਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਰਵਾਨ ਬਰ ਇਸ ਸਾਲ ਦਾ ਮੰਗਲ ਤੇ ਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਜ ਕਰੀ ਹੈ ਤੇ ਕੁਰਸਿੱਖਾਂ ਅਗੇ ਭੀ ਬਿਠੀ ਕਰੀ ਹੈ। 'ਆਵਹੁ ਸੇਤ ਮੇ ਗਲਿ ਮੇ ਲਾਈਐ। ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੀ ਮੇ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈਐ'। ਮੈਂ ਇਸ ਜੁਗਤ ਅਰਜਾਂ ਕਰ ਕਰ ਹੀ ਕੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਜਰਨ ਕਰ ਕਰ ਬੂਣ ਬੂਣ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਇਹ ਕੁਰੂ ਜਸ ਕੁੰਥ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਸ ਸਾਲ ਥੀਤੇ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਬਾਰਸ਼ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਜਾਨਵਰ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਭਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਤਿਹਾਏ ਮਰਦੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਐਰਕੀਂ ਚਿਕੜਾਂ ਰਕੜਾਂ ਵਿਚ ਸਰਹੋਂ ਤੇ ਛੱਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਛੋਹਲੇ। ਬੜਾ ਅਨਾਜ ਹੋਇਆ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਬਹੁਰ ਪਲੇ ਹੋਏ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਸੀ। ਸਰਹੋਂ ਤੇ ਕਈਆਂ ਦੀ ਹੋਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੱਕ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਛੱਲੇ ਬਣਕ ਬਾਅਦ ਛੇਤੀ ਹੀ ਪੱਕ ਕਈ ਸੀ। ਬੰਡੀ ਬੰਡੀ ਕਿਰਤੋਂ ਸਭ ਨਕਰੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਬਾਗੜੀਆਂ ਦਾ ਅਨ-ਪਠਾ ਹੋਇਆ। ਜਿਸੀਂ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਤ ਸੇਰੀ ਸਭ ਖਰੀਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੇ ਬਾਗੀ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਕਈ ਸੀ। ਸਰਹੋਂ ਤੋਂ ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਂਡਸਰਾਂ ਹੀ ਨਿਕਲ ਕਈਆਂ ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਝਾੜ ਪਿਛਲੇ ਸਭ ਝਿਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਏ। ਸਰਸਰੀ ਓੜਾਂ ਬੱਢੀਆਂ ਨੇ ਝਾੜ ਦਾ ਓੜਾ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ।

ਉੱਤਮ ਪੁਰਸ਼

ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਬਝਾਣੀਆਂ ਕਰੀਵਾਲਿਓਂ ਆ ਚੁਕਾਲ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਸਾਡੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀਆਂ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਜੋ ਸੰਕਰ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨ-ਵਧੇ ਦੀ ਵਿਚ ਬਰਤੀ ਕਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਹਲਾਂ ਤੋਂ ਤੇ ਬੇ-ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਬੀਜੀ ਚਮੀਨ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਆਈ ਹੈ। ਰਕਮਾਂ ਹੁਣ ਕਹਿ ਕਹਿ ਵਾਪਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਭੇਰੀ ਭੀ ਰਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲੈ ਲੈ। ਰਾਬਨ ਤਾਂ ਹੁਣ ਲੈਣ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਨਵੇਂ ਆਉਣਕੇ, ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਕੁਚਾਰਾ ਭੀ ਕੁਰੂ ਕਰੀ ਹੀ ਚਲੇਗਾ। ਤਾਂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ੧੦੦ ਰੁਪਏ ਆਪਣੇ ਪਲਿਓਂ ਖੋਲ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਧਰ ਕਿਹਾ, ਆਪ ਨੇ ਬਣਵਾਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਏਕ ਸਮੇਂ ਮੇਨੂੰ ਖੋੜਿਆਂ ਲਈ ਜਵੀ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਰਕਮ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ੧੦੦ ਵੱਧ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਹੱਥ ਕਸਾਦਾ ਹੋਣ ਕਰ ਦੇਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਹੀ ਉੱਤਮ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਹਰ ਕਾਜ

ਕਰਦਾ ਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਤੇ ਚੇਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਕਦੇ ਕੁਝਰੇ ਛਮਾਨੇ ਵਿਚ ਨੇਮ ਧਰਮ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹਨ। ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਧੰਨ ਜਨਮ ਹੈ ਤੇਰਾ। ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਹੱਥ ਜੋੜ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਸਭ ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਜਿਹਾ ਹੀ ਮੈਂ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖੋ।

ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਫਾਇਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ, ਮੇਰਾ ਸੀਰ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਵਲਾਟੇ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਸਭ ਹੋ ਪਏ ਕੁਝ ਦਾ ਰੋੜਕਾ ਦੇ। ਅਸੀਂ ਟ੍ਰੇਕਟਰ ਤੇ ਹਲਾਂ ਦੀ ਵਾਹੀ ਵਿਚੋਂ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹੀਂ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸੀਰ ਬਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਤੀਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਣਦਾ ਬਹਿ ਸਮਝਾ ਦਿਵਾਉਂਦੇ। ਦਿੱਲੀ ਰੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਜਾਏ ਤੇ ਘੋੜੇ ਜਿੱਤੇ ਦਾ ਦਿਨਾਮ ਆਏ ਤੇ ਬਹਿੰਦੇ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਘੋੜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਭੀ ਹਿੱਸਾ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਸ ਸਾਲ ਹੱਲਾ ਗੁਰੂ ਚੱਕ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਕ ਸੌ ਇਕ ਪਾਠ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਬੇ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਰਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਕਰਵਾਏ ਸੀ। ੨ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਸੀ। ਅੱਠੀ ਪਹਿਰੀਂ ਛੱਡ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਇਕ ਘੰਟੇ ੧੫ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ੫੦ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਰੇਲ ਲਾਏ ਸੀ। ਸਿੱਖ। ਛੱਕੋ ਦਿਨ ਛੁਟੀ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਕੇਸ਼ਾਂ ਕਪੜਿਆਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਹਿੱਤ। ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਐਤਨਾ ਨੀਕੇ ਰੋਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਤਖ਼ਲੋਂ ਵਿਚ ਇਕ ਘੋੜੇ ਵੱਲੋਂ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਵਿਚ ਸਫੈਦ ਥਿੰਮ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਰੰਗ ਦੇ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਇਹੋ ਰੰਗ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਵਾਰੀ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਝਦਾ ਰੰਗ ਹੈ। ਛੱਟੀ ਉਮਰੇ ਕਾਲਾ, ਜਵਾਨੀ ਵੱਲੋਂ ਸਫੈਦ, ਤੇ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰੇ ਖੰਗਸ। ਦੱਤਦਿਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੀਲਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਨੀਲਾ ਛਪੇ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਿਆਮ ਵਿਚ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਬੋੜ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਛੱਲ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਘੋੜਾਨਾਸੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਬਤਾ ਰੰਗ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ।

ਜਬ ਨਕੁ ਘਟ ਮਹਿ ਸਾਸਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੇਸਾਖੀ ਤੇ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੋਰੋਂ, ਕੁਝ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਕਾਫ਼ਰਸੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਣੇ ਆ ਚੁਰਨੀਂ ਲੜ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲਗਾ, ਸੰਗਤ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ, ਕੁਝਿਓਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਏ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਏ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਏ।

ਸੱਚੇ। ਕੁਝਿਓਂ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ !! ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ !!! ਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਉ ਭਾਣਾ ਵਰਤਣਾ ਹੈ, ਰਾਵੀ ਤੇ ਬਿਆਸਾ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਓ ਜਿਸ ਬਚਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਕੱਲ ਸੱਚੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਅਰਥ ਕੀਤੀ, ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ, ਹੁਣ ਹੋਇਆ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਜ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਤੇ ਦੱਸੋ ਭਾਣਾ ਲੰਘੇ ਦਾ ਸੁਹਾਗਾ ਵਿਰਨ ਵਾਲਾ ਰਦੋਂ ਵਰਤੇਗਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੁਹਾਡਾ ਮਾਹੀ ਕਦੋਂ ਪਰਤੇਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੜੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਨੇੜੇ ਬਹਾ ਸਭ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦੇ ਕਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਭਵਿੱਖਤ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਅਦਿਸ਼ਟ ਕੁੰਟਾ ਹਨ, ਸਮਝ ਘਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲੋਂ ਬਣੀ ਢਾਕ ਵਿਗਾੜੇ ਭੀ ਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਭਤੀ ਅਕਾਧ ਭੀ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਕੁਰਵਾਕ ਭੀ ਹੈ—‘ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤੁ। ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਖੋਅੰਤੁ’। ਤਾਂ ਕੈਰੋਂ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਕੰਦੀ ਠੰਡਾ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥਰ ਥੁ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਬੰਦਾਈ ਅਰਦਾਸੇ ਕਰੋਗੇ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਰਦਾਰਾ, ‘ਰਬ ਲਗ ਪ੍ਰਾਨੀ ਹਿਸੇ ਸਰੋਵਰੁ, ਜਬ ਲਗੁ ਘਟ ਮਹਿ ਸਾਸਾ’—ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸੁਆਸ ਤਕ ਆਸ ਹੈ। ਜਿਥਰ ਅਸੀਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਾਂਗੇ, ਉਥਰ ਰਕ ਉਡੀਕਾਂਗੇ।

ਕੈਰੋਂ ਕਿਹਾ, ਵਿਰ ਆਪ ਦਾ ਧਰਮ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਮਦਾਨ ਦਿਬਨਾਨ ਸੂਚ, ਸੇਵਾ, ਸਾਦਗੀ ਬੇਮੁਹਤਾਜੀ ਆਦਿ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਉਹ ਰਾਜਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਬਦੇਂ ਆਉਣ। ਪਰ ਆਉਣਕੇ ਬਹੁਤ ਤੇ ਮਾਰ ਭੀ ਅਨਿਕ ਭਾਤ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਤੇ ਰਦੋਂ ਬਚੇਗਾ ਭੀ ਓਹੀ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੱਰ ਸਤਿ ਧਰਮ ਦੀ ਵਰਤ ਕੁਧਰਮ ਵਲ ਪਰਤ ਕੇ ਨਾ ਤੱਕੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਸੁਮੱਰ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ ਅਸਥਿਤ ਰਹੇਗੀ ਜੋ ਦੋ ਵੇਲੇ ਅੱਠੀਂ ਪਹਿਰੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੇ ਉਸ ਭਾਣੇ ਭਾਵੇਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਿੱਖ ਢੇਤੇ ਰਖ ਚਿਤਵਦਾ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਤੇ ਜੋ ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਘੰਟਾ ਦੇ ਇਕਾਤ ਹੋ ਬਹੇਗਾ, ਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਧਿਆਨ ਧਰੇਗਾ। ਇਹ ਬਚਨ ਬਰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਗਲਾ ਭਰ ਗਿਆ ਤੇ ਚੁਪ ਕਰ ਗਏ। ਕੈਰੋਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸਿਧ ਨਿਵਾ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਹ ਬਚਨ ਮੈਨੂੰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਬਰ ਨੇ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਾਸ ਹੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਅਵੱਥ ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਅੱਖਰਾਂ ਟਾਕਾਂ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਕੈਰੋਂ ਆਦਿ ਪੁਛਣ ਆਏ ਸੀ। ਰਵਿਉਗੀ, ਸਰਨਾਰਥੀ, ਪਨਾਹੀ ਬਣੇ ਕਰਾ ਆਏ ਤਬਾਹੀ। ਵਸਨੀਕ ਰਹਾਉਂਦੇ, ਜੋ ਰਹੇ ਟਿਕਾਣੇ, ਅਗੋਂ ਕੀ ਅਖਵਾਉਣਗੇ, ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਜਾਣੇ।

ਬੁਢਲਾ ਲੱਭੋ

ਜੇ ਸਿੱਖ ਨਵਾਂ ਮਿਲਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਬਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੁਢਲਾ ਰਲ ਦੇਧਰ ਨਾ ਕੁਝੀ, ਓਧਰ ਛਮੀਨ ਦਾ ਝਾੜ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਕਿਰਤੋਂ ਆਮ ਅੰਨ-ਪਠਾ ਹੋ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਵਾਲੇ ਬਰਾਨੇ ਬਾਗ਼ੜੀ ਹਨ ਜੋ ਭਲੇ ਲੋਕ ਹਨ। ਓਧਰ ਚੋਰੀ ਜੋਰੀ ਘੱਟ ਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਿਲਿਆਂ ਤੇ ਕਰਨਾਲ ਵਲ ਵਿਰਥ ਖੋਖੁਪੁਰੇ ਚਿਲੇ ਦੇ ਤੇ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੇ ਡਿਲਿਆਂ ਦੇ ਜਥਰਦਸਤ ਜੋਰੀ ਚੋਰੀ ਹਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਹੱਥ ਨੇੜੇ ਬਹਿਣਗੇ, ਦੁਖੀ ਹੋਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲਾਟ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਪਾ ਵੰਗਾਰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ੧੮-੨੦ ਇਕੱਠੇ ਕੁਕਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਦੇ, ਅੰਤ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੋਨ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ, ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਸੁਖੀ ਰਹਿਣਗੇ ਜੇ ਖਹਿਣਗੇ ਭੀ।

ਮਮਰਾ ਵਾਲਾ ਹਿੱਤ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੰਡੀ ਸਕੇਤ ਵਲ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵੱਸਣ ਦੀ ਸਹੀਲਤ ਇਕ ਚੁੱਜੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ। ਮੰਡੀ ਵਲ ਮਿਸਤਰੀ ਤੇ ਖਰੜੀ ਅਰੋੜੇ ਦਰਜੀ, ਸੁਨਿਆਰ ਆਦਿ ਰਹੇ। ਬੁਢਲਾ ਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਣ ਤੇ ਖੁਆਣ ਪਹਿਨਣ ਤੇ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਭੇਵ ਲੱਖ। ਛਮੀਨ ਦੀ ਰਕਮ ਰੱਖੀ ਖਰਚ ਜੰਗ ਤੋਂ ਵਧ ਦਾ ਤਿਲ ਤੇਖਲਾ ਨਾ ਕਰਦੇ। ਮੇਰੀ ਕੰਮ ਇਕੱਠੀ ਹੀ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਬਚ ਗਈ ਹੈ। ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਸਕਾਇਤਾ ਭੀ ਖਾ ਵਰਤ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਮਾਂ ਦੀ ਮਮਰਾ ਵਾਲਾ ਹਿੱਤ ਪਾਲਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਜਾਨਣਗੇ ਤਾਂ ਭੀ ਅਭਸੰਸ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਰਾਮ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ।

ਭਉ ਦੀ ਰੱਖਿਆ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਰ ਤੇ ਬੁਢਲਾ ਨਹਿਰੇ ਨਹਿਰ ਸਰਸੇ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਵਾੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੰਡਦੀ ਭਉ ਅਕੇ ਆ ਵੱਟੀ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਪਸ ਕੋਠੀ ਆ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਚਵਿੰਡੇ ਦੇ ਬਾਜਵੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਇਕ ਸੌ ਦੇ ਕਿਹਾ, ਓਟ੍ਰ ਜਿਸ ਦੀ ਭਉ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ੧੦੦ ਜਾ ਦੇਹ। ਤੇ ਭਉ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੋਠੀ ਲਿਆ ਕਰੋ ਤੇ ਰਾਜੀ ਕਰੋ। ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਓਟ੍ਰ ਦੇ ਠਾਕਰ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਚਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਭਉ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਕੋਠੀ ਲਿਜਾ ਸਾਂਭਾਗਾ। ਰਕੜੀ ਰਾਜੀ ਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਆਂਗਾ। ਤਾਂ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਰਧ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਕ ਸੌ

ਤੇ ਚੁਮਾਰਾ ਨੂੰ ਦੇ ਜਾਓ, ਪਰ ਕਦੇ ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਅੰਸੇ
ਧਰਮੀਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਕਰ ਕਦੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਵਰਖਾ ਹੁਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾਲੀ ਕੰਢੇ
ਕਦੇ ਘਾਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਧਿਆਈਆਂ ਭੀ ਮਰਦੀਆਂ ਸੀ। ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਕੀਤਾ,
ਤੇ ਕਦੇ ਦਵਾਈ ਕਰਾਉਣ ਕਰ ਰਾਜੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚੇਚਾ ਪਤਾ ਕੀਤਾ
ਕਿ ਚੁਮਾਰ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕੀਮਤ ਛੇ ਲੈਣ। ਪਰ ਠਾਕਰਾ ਆਖ ਭੋਜਿਆ, ਬੇਵੱਸ ਹੋਏ
ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ, ਅਗੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਦਵਾਇਆ ਹੈ। ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁਣ
ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਰੇ ਪਾਉਣੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਕਲਜੁਗ ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਨੇਕੁਸ ਭਾਏ ਖਾਸ
ਭੁਖੀ ਭੁਟੀ ਮਾਸੀ ਜਲਿਜੁਗ ਨੂੰ ਓਠੀਕਰੇ ਜਾਂ

ਜੇਨ ਚੜ੍ਹੇ ਵੱਡੀ ਜੇਕ ਫਿਤਨ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਫਾਪਦੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ
ਇਚਰਾਈਲ ਤੇ ਅਰਬਾਂ ਦੀ ਜੇਕ ਫਿਤੀ ਸੀ। ਇਚਰਾਈਲ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਥੇ ਈਸਾ
ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੇ ਬਲਾਇਤੁ ਵਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੱਖੀ ਹਨ ਤੇ ਅਰਬਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਰੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਬਾਬਾ ਖੁਸਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਰਾਜ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਸੀ,
ਰੂਸ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਲੋਂ ਬਚਾ ਸੁਹੇਬੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕਿਤਨੀ ਹੋਂਦ ਤਕ ਰਹੇਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਮਲੋਟੀ ਅਗੇ ਬਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਰੋਤ ਬਲੀ ਕਰਕੇ, ਪਰ
ਮਾਥੇ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਕੁਟ ਲਏਗਾ। ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜੁਤ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਰੋਤੇ ਦੇ ਬਿਰਾਫੇ। ਮੈਂ
ਕਵੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, 'ਸਿੱਖੀ ਰੱਖ ਕਾਰਨ ਕੁਰ ਪਿਆਰੇ ਰਚ ਰਖੀ ਵਾੜ ਰੋਤ ਦੀ ਤੇ
ਪਾਣੀ ਖਾਏ।' ਇਹ ਟੱਪਾ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕੁੰ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੋਰ ਭੀ
ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਿਖਿਆ ਦੇ? ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਸੁਖ ਬੇਅੰਤ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦੁਖ ਭਿਟਵੇਂ
ਇਕ ਚਾਰ। ਪਾਣੀ ਦੂਰ ਵਧ ਪੂਤ ਪੂਪ ਫੋਲੇ ਰਖਮ ਅਜਾਨ। ਬਾਲਣ ਬਹੁਤ ਭੀ ਜੁਹ ਘਾਹ
ਬੋੜੀ ਕਿਰਤੋਂ ਅੰਨ, ਚੌਰੀ ਜੋਰੀ ਘੱਟ ਹੈ ਹਰਜਨ ਮਨ ਪਰਸੇਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਮੇਰਾ
ਤੁਰਤ ਬੀਤਿਆ ਸਮਾਂ ਤੇ ਕੁਝ ਮਨੋ-ਉਕਤੀ ਕੀਤੀ ਸੁਣ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਸੁਖ ਦੁਖ ਤੇ ਘਟ ਵਧ
ਜੋ ਤੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਤੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਇਹ ਸਮਾਂ ਬਦਲ
ਗਿਆ, ਅਬਾਦੀ ਵਧ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹ ਥੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਕਲਜੁਗ ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਨੇ ਭੁਖੀ
ਕਰੀਵਾਲੇ ਸੋਧੀ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਕਲ ਵਧੀ ਤੇ ਧੜੇ ਬਣ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ
ਜੀ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਸੁਖ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੁਖਾਂਦਾ। ਜਿਹਨਾ ਖਰਚ
ਲਗੇ ਮੈਥੋਂ ਲਓ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਲਿਆਉ, ਸਿੱਖ ਬਚਾਓ। ਸਿੱਖ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ।
ਵੇਖ ਸੋਧੀ ਹੀ ਛੱਡਿਆ ਹੈ। (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਸਭ ਰੋਕਾਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਕਏ ਹਨ।
ਆਇਆ ਤੇ ਹੀ ਆਰਾਮ ਹੋਵੇਗਾ।)

ਜਗਮਲੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਲੈ ਜੋਗਲ ਚਲੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸੰਤ-ਜੀ ਮੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਹੀ ਲਿਆ ਵਖਾ ਧਰਾਂਗਾ। ਸੋ ਵਾਪਸ ਓਥੇ ਹੀ ਲਿਆ ਧਰ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਓ ਨੇ। ਭਾਵ ਮਰਯਾਦਾ ਦੱਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੁਛ ਕੇ ਲਵੋ ਤੇ ਵਾਪਸ ਉਸ ਨੂੰ ਓਸੇ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਕਰੋ।

ਨਿਤਿ ਕਰਮ

ਫਸਲ ਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁਚਾਲ ਹੀ ਜੇਠ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ। ਜੇ ਬਿਤੇ ਜਾਏ ਭੀ ਛੇਤੀ ਪਰਤਦੇ। ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਲਗਦੀ। ਦੁਪਹਿਰੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਦੇ ਅੱਠੀਂ ਪਹਿਰੀਂ। ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਜਲ ਫਲ ਛਕਦੇ। ਬੈਠਾ ਬਿਰਾਜ ਦੋਹਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਦੇ। ਮਹਾਨ ਕੋਥ ਕੋਲ ਰਖਦੇ। ਆਪ ਭੀ ਪਾਠ ਕਰਦੇ, ਰਾਗ ਕੀਰਤਨ ਭੀ ਬਾਬਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣਦੇ। ੭ ਜੇਠ ਬਾਬਿਆਂ ਤੋਂ ਰਾਗ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ, ਆਪ ਰਾਉਸ ਵਜ਼ ਬਥਦ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗੇ ਤੇ ਵੇਰਾਗੀ ਹੋਇਆਂ ਕਿੰਨਾ ਬਿਰ ਵੇਰਾਗ ਭਰੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ—ਜੋ ਕੂ ਵਤਹਿ ਅੰਛਣੇ ਹਭ ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਹੋਇ। ਹਿਕਸੁ ਬੰਤੋ ਬਾਹਰੀ ਮੋਡੀ ਵਾਤ ਨਾ ਪੁਛੀ ਕੋਇ। ਤੇ ਮੈਂ ਉਡੀਕਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਕਦੀ ਆ ਕਰ ਵੇਰਾ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਟ ਹੈ ਜਾ ਆਖੇ ਜੋਹਤਾ। ਮੈਂ ਵਿਚ ਕੀ ਰਕਸੀਰ ਏ, ਮੈਂ ਬਰਦਾ ਤੇਰਾ। ਜਿਸ ਘਰ ਕੰਡ ਨਾ ਪ੍ਰਕਟਦੇ, ਉਹ ਉਜੜ ਵੇਹੜਾ। ਜੇ ਮਰਬੀ ਆ ਕਰ ਲੈ, ਕੋਈ ਉਜਰ ਨਾ ਮੇਰਾ। ਕੋਈ ਬੁਕ ਬੁਕ ਵਾਲੀਆਂ ਗਲ ਨੇਂ ਲਖ ਚੋਲਾ। ਕੂੰ ਸੁਹਾਗ ਹੈ ਮੇਰਾ ਆਵੀਂ ਨੇਰੋਂਗ ਢੱਲਾ ਆਇ ਪੰਗਤੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵੇਰਾਗੀ ਹੋ ਮਕਨ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੁਚਾਰਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਪਿੰਡੀਂ ਪਸੁਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਲਈ ਸੀਮਿੰਟ ਲਾ ਖੁਦਲੀਆਂ ਬਣਵਾਈਆਂ। ਚੁਚਾਲ ਮੋਟਰਾਂ ਲਈ ਥਾਂ ਛੱਤਿਆ। ਲੋਕ ਏਧਰ ਦੇ ਦੇਖ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਠੀਕ ਹੀ ਆਖਦੇ ਸੀ, ਇਸ ਗੁਰੂ ਬਾਵੇ ਕੋਲ ਨੱਟ ਬਠਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਸੀਨ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਏਤਨੇ ਲੱਖ ਚਮੀਨ ਤੇ ਖਰਚ ਹੋਰ ਮਸੀਨਾਂ ਹਲਾਂ, ਟ੍ਰੈਕਟਰ, ਪਾਣੀ ਤਰੋਂਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟ੍ਰਾਲੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਪਿਛ ਬਠਾਣ, ਘੱਟਾ ਬਠਾਉਣ, ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਆਦਿ ਝੱਟ ਪੁਜਦੇ ਹਨ ਸਿੱਖ। ਫਸਲ ਭਾਹਣ ਬੀਜਣ ਦਾ ਹਰ ਕੰਮ ਦੇਖ ਕਿਸੇ ਹੀ ਸਮਾਨ ਲੋਕਰ ਲੋੜ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਸਾਹਦੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਵਰਦਾ ਏ। ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਜੋ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੁਤੀ ਬਠਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਰਤਦਿਆਂ ਕੀ ਐਖ ਕਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਥਾਣੇਦਾਰ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕਹੀਵਾਲੇ ਜਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਤੇ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ

ਜੀ ਸੋਚਿਆ, ਸੋ ਹੱਥ ਜੋੜ ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਅਕੱਠੇ ਲਈ ਠੇਮ ਕਰਕੇ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਦਿਲਾਵੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਪਿਛੇ ਮੇਰਾ ਇਕ ਅਫਸਰ ਨਾਲ ਸਨੇਹ ਸੀ, ਕਈ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਆਪ ਦਾ ਜਵਾਬਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਨੇਹ ਹੈ ਤੇ ਨਵੀਂ ਤੰਦਰ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੰਬ ਹੋਵੇ, ਚਰਨੀ ਆ ਪਵੇ ਤੇ ਕੰਮ ਲਵੇ, ਤੇ ਆਪੇ ਆ ਕੇ ਕੰਮ ਦੇਵੇ। ਮੈਂ ਤੇ ਦਾੜੇ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਰਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਤੇ ਬੇਮੁਹਤਾਜ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਪਿਆਰ ਸਨੇਹ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਥੇਥਾ ਮਿਲ ਦਿਲ ਦੀ ਦੱਸ ਸੁਣ ਭੀ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਵਰਖਾ ਲੰਬ ਵੇਲੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਸੇਰ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵੰਡ ਬੀਜਣ ਲਈ ਦੇਣ ਤੇ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ, ਕਿ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਵੇਹਲਾ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਰਹੇ ਜਗਮਲੇਰੇ। ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀਰ ਰਖਿਆ ਕਿ ਵੱਖ ਚੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਵੱਖਰੇ ਬਜੀਏ ਨੂੰ ਕਈ ਜਚੀਏ ਭੀ ਭਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਹੱਥੇ ਭਾਰ ਨਾ ਕੇ ਖਹਿ ਨਾ ਵੰਡਾਰ। ਅਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਲਿਉਂ ਸਭ ਖਾਏ ਸੀ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਲਾ ਭਰਨ ਦਾ ਸਭ ਸੁਧ ਮਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਹੋਇਆ। ਵਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਬੇਬੇ ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮੀਆਂ ਕੱਟਣ ਗਏ, ਛੋਟੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੁਚਾਲ ਰਹੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੋਰੇ ਕਏ ਬੋਝਾ ਚਿਰ।

ਪਹਿਲੀ ਹਾੜ ਦੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅੱਟਾ ਸੁਣ ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਨੇਹ ਸੁਭਾ ਹੋ ਮਿਲੇ ਤੇ ਦੱਸਿਆ, ਸਿੱਖ ਏਧਰੋਂ ਭੀ ਤੇ ਕੁਝ ਪਰਤ ਗਏ ਹਨ, ਬਹੁਤੇ ਅਟਕ ਭੀ ਹੋਰ ਬਿਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕਏ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਏਥੇ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਨੇਹ ਸਾਕ ਹੀ ਲਿਆਏ ਨੇ। ਤੇ ਪਿਛਲੀ ਜਿਲੀ ਪਚਾਰਥ ਵਸਲ, ਨਹਿਰਾਂ, ਖੂਹ ਤੇ ਸਉਰੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਏਧਰ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤੀ ਖਿੱਚ ਰਖਵੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਅੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਥੋਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੇਖੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਭਾਈ ਦੇ ਸੁਰਨ - ਸਤਿਨਾਮ ਬਹੁਰ ਆਉਣਗੇ - ਆਕਾਸ਼ ਤੇ ਥਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਆਦਿ ਤੇ ਜਗਤ ਇਨ੍ਹੇ ਦੇ ਦਿਰ - ਭੀ ਕਰਨਗੇ -

ਇਕ ਸਿੱਖ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਸੱਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਉਣਗੇ ਕਿ ਆਪ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਭੁਕਤਾ ਰਹੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਨਾ ਭਾਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਉਹ ਰਾਮ ਜੀ ਬਹੁਰ ਆਉਣਗੇ। ਉਸ ਸਿੱਖ ਕਿਹਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਪ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਕਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰੇ। ਰਾਮ ਜੀ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹਾਂ। ਸੱਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਕਿਹਾ, ਕਈ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਵੇਖੇ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੋ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਸਨੇਹੀਆਂ

ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਵਰਗਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਕੋਲੋਂ ਇਕ ਮਸਤਾਨੇ ਕਿਹਾ, ਰਾਮ ਭੀ ਆਉਣਗੇ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਓਹੋ ਹੀ ਕੁਰੂ ਰੂਪ ਮੰਨਣਾ। ਉਹਨਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਹੈ। ਤੇ ਕੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਭੀ 'ਸਤੁ ਦੇਖੇ ਬਿਨ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾ ਉਪਜੇ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਈਸਾ ਨੂੰ ਸਲੀਬ ਤੇ ਕਿੱਲ ਠੱਕ ਦੁਸਮਣਾਂ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਕਬਰ ਵਿਚ ਦੱਬਿਆ ਭੀ ਗਿਆ। ਪਰ ਜੋ ਉਸ ਆਪਣੇ ਚੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਮੌਤ ਤੇ ਕਬਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਕਰ ਚੁਕੀਨ ਦੀ ਭੀ ਆ ਕਰਾਂਗਾ। (ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਚੋਲਿਆਂ ਦੇਖਿਆ, ਅਗਲੇ ਹੋਥ ਕਬਰ ਵਿਚ ਕੱਢੀ ਨਹੀਂ ਸੀ)। ਉਹਨਾਂ ਪਰਚਾਰ ਕਰ ਉਸ ਦਾ ਪੱਥ ਵਧਾ ਰਾਜ ਪਾਇਆ ਤਿਵੇਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਪਾਸੋਂ ਅਲੱਪ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਆਉਣਗੇ ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ। ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਵੇਰਾਗੀ ਹੋ ਗਏ। ਤੇ ਕਿਹੋ ਨੇ ਮੇਰਾ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਬੜਾ ਲਿਹਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਏ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪਾਟੀ ਹੋਈ ਕੱਢ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਭੀ ਉਸ ਤੇ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧਰਮ ਪੱਖ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਕੁਰੇ ਨੂੰ ਕਦੀ ਮੁਆਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਕੁਰੇ ਬਖਸ਼ੀਆ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਮ ਅੰਦਰੋਂ ਆਪਣੀ ਲੁਕਣ ਲਾ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

→ ਪਾਠ ਤੇ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਸਨਾਕੂ ਹੈ -

ਲੰਡਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਰਸਦ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ੨ ਹਾਫ਼ ਬੰਠੀ ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਸੱਦੇ। ਤੇ ਕਿਹਾ ਅਗੇ ਵਸਦਿਆਂ ਤੇ ਨਵੇਂ ਆਇਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਾਬਨ ਇਕੋ ਵਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਇਕੱਠਾ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਪੜਚੋਲ ਕਰ ਲਿਖ ਦੱਸੋ, ਕੋਈ ਪੁਜਦਾ ਨਾ ਵਿਚ ਆਵੇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ੩ ਹਾਫ਼ ਨਕੌੜੇ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਦੀ ਡਾਵੇਂ ਚਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਦਾਣੇ ਥੇਲ ਲਵੇਰਾ, ਲੰਡਵੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਪੁਛ ਪੁਛ। ਇਕ ਮਾਈ ਹੱਥ ਜੋੜ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਸਚਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੇਨੂੰ ਭੀ ਥੇਲ ਤੇ ਲਵੇਰੇ ਦੀ ਲੱਭ ਦੇ। ਪਤੀ ਜੀ ਵਾਢੇ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਲਿਖੋ ਤੇ ਦਿਓ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਬਰ ਮਾਈ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਮਾਤਾ ਦੱਸ, ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਆਂ? ਮਾਈ ਨੇ ਮਸਤ ਹੋ ਕਿਹਾ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗ ਪਈ। 'ਕੋਈ ਨਾ ਦਿਸੇ ਦਿਆਲ ਮੇਨੂੰ ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ।' ਤੇ ਲੇਟਣ ਲਗ ਪਈ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਮਗਨ ਹੋਏ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਮਾਈ ਠਾਕਰੀ ਤੇ ਸੰਤ ਕੁਣ ਗਾਈ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛੋਂ ਢੇਟੀਆਂ ਦੇ ਹਨ।

ਸੰਗਤ ਵੇਰਾਗੀ ਹੋਈ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਚਾਰ ਹਾਫ਼ ਜਗਮਲੇਰੇ ਦਾਣੇ ਵੰਡੇ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਝੋੜੇ ਸੁਟ ਫੈਸਲੇ

ਭੀ ਕੀਤੇ। ੫ ਹਾੜ੍ਹ ਅਮਰਾਸਰੀ ਦੋਹੀਂ ਦਾਣੇ ਦਿੱਤੇ। ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਖਬਰ ਤੇ ਅਰੂੜ ਸਿੰਘ ਨੁਸ਼ਹਿਰੇ ਦੇ ਜੋ ਜਗਮਲੇਰੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਰਕਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਥੇ ਧਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਛਿਆ, ਇਹ ਕੀਹੀ ਜੇ ? ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਦਾਣੇ ਸਿਆਲ ਆਪ ਤੋਂ ਲਿਆ ਖਾਧੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਰਕਮ ਹੱਥ ਆਈ ਕਰ ਸੋ ਭੇਟਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਸਾਡਾ ਗ੍ਰਿਸਤੀਆਂ ਦਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਅਰੂੜ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਜੋ ਕਹਿ ਲਵੇਰੀ ਸਿਆਲ ਵਿਚ ਆਪ ਤੋਂ ਲਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਸਭਦੀ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤੇ ਜੋ ਕਰਤੇ ਨੇ ਬੋਝੀ ਕਿਰਤੀ ਬਹੁਤਾ ਪਦਾਰਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਦੇ, ਉਸ ਦਾ ਚਸਵੰਧ ਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਪਥੇ ਕਰ ਕਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਦੇ ਜੰਮੇ ਹਾਂ, ਸੰਗਤ ਦਾ ਹੀ ਖਾ ਹੁਣ ਤੀਕ ਪਲੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਸਾਲ ਜਾਂ ਸਿਆਲ ਕੁਝ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮੋੜਾ ? ਇਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਤਾਂ ਦੇਹਾ ਸਿੱਖਾਂ ਹੱਥ ਜੋਤ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਸਾਡੀ ਅਰਜ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਲਾ ਭਰ ਗਿਆ ਤੇ ਵੇਰਾਗੀ ਹੋ ਗਿਆ, "ਜੇ ਜੋਰ ਕਰੇਗੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਟੁਰ ਜਾਂ, ਪਰ ਇਸ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ, ਸੰਗਤ ਦੀ ਨਹੀਂ ਪਰਤਾਂਦਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਭ ਸੰਗਤ ਜੀ ਵੇਰਾਗੀ ਹੋ ਗਈ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਵੇਰਾਗੀ ਸੁਭਾ ਹੋਏ ਉਨ ਟੁਰੇ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਬਿਠਾਏ। ਇਕ ਪਾਠ ਦਾ ਛੱਕ ਪਾਇਆ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸਭ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ। ਸੰਗਤ ਹੁਣ ਪੱਕੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਥਾਲੀ ਭਰੀ ਵਾਕੂ ਬਣੀ ਖਲੀ ਉਡੀਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਧੂਰਿਆਂ ਵਲ ਨਾ ਵੇਖੀਏ, ਸੁਚੇ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਪੂਰਿਆਂ ਸਾਧਾਂ ਵਲ ਵੇਖੀਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੬ ਹਾੜ੍ਹ ਪਟੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਰਬਨ ਦੇ ਦੇਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜੇ ਨੌਕ ਕਮਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਸਰ ਲਗੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ। ਪਰ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਤੇ ਹੱਥ ਦੀ ਕਿਰਤਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖੀਓ ਨਾ ਨੱਸੋ।

੭ ਹਾੜ੍ਹ ਦੋਹੀਂ ਕਰੀ-ਵਾਲੀ ਦਾਣੇ ਦੇਣ ਕਏ। ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਭੇਡੇ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਕਾਏ। ਇਕ ਮਥਹਥੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਰਾਤ ਚੁਕਣ ਆ ਪਏ ਸੀ। ਜਦ ਸਭ ਵੇਦਨ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਕਿਹਾ, ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਮੁਕਲਾਵਾ ਆਏ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਭੀ ਤੇ ਕੁੜੀ ਭੀ ਤਰਲੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਟੋਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਹੀ ਜੋਰੀ ਚੁਕਣ ਆਏ ਸਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਕੁੜੀ ਵਿਆਹ ਬਾਅਦ ਪੇਕੇ ਜਾਵੇ ਦੀ ਘੱਟ। ਤੁਸੀਂ ਭੱਕ ਆਪ ਹੀ ਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਨਾ ਮੱਤ ਆਉਣ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਸ਼ਾਦੀ ਕਮੀ ਬੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਜੇ ਰਾਤ ਵੱਢ ਫੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਦੋਵਾਂ ਘਰ ਪਏ ਰੋਂਦਿਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜਾਮਨੀ ਲੈ ਕੇ ਟੋਰ ਦਿਓ ਥੀਥੀ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਪੱਕੇ। ਪਰ ਦੇਖੋ ਆ ਕੇ ਛੱਡ ਜਾਣ ਵੇਰ।

ਸਿੱਖ ਭੁਲ ਮੰਨੀ

ਭੱਫਰਕੇ ਦਾ ਕਰਮ ਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰ ਕੇ ਥੋਲੇ । ਸਿੱਖ ਭੀ ਤੇਜ ਹੋਣ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਇਕ ਕਰਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜਾ ਨੰਭਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਰਮ ਹੋਇਆ ਭੀ ਨੰਭਾ ਹੋ, ਆਪਣੀ ਭੁਲ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਕਰਮ ਸਿੱਖ ਭੁਲ ਮੰਨੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸਿੱਖੇ ਪਿਆਰਿਓ, ਕੁਸਾ ਮੈਨੂੰ ਕਰਮ ਕਰ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਬਾਓ ਹੀ ਦੁਰਾਡਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਕਰੀਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਆਮ ਚੋਰੀ ਜੋਰੀ ਹਾਰੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ । ਜੋ ਭੁਲ ਭੀ ਨਾ ਮੰਨਦੇ ਤੇ ਮੋੜਿਆ ਮੁੜਦੇ ਭੀ ਨਾ ਸੀ । ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵਧਾੜ ਕਰਨ ਵਲ ਹੀ ਤੁਰਦੇ । ਬੁੜ ਬੁੜ ਕਰਦੇ ਤੇ ਬਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁੜਦੇ ਭੀ ਨਾ ਸੀ । ਕੁਝ ਔਸਿਆ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੱਢ ਭੀ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਸੰਗਰ ਦੇ ਸੁਖ ਦੀ ਮੱਤੋਂ ਉਲਟ ਕੁਝੇਗਾ, ਵਰਤੋਗਾ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਉਲਟ ਰਹਾਂਗਾ ।

ਮਾਯੇ ਮੁਖਤਿਆਰ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰ ਨਕਰ ਖਰੀਦੇ ਤੇ ਦਵਾਲੇ ਵਸਾਏ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਮੁਖਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ—ਮੁਖੀਆ ਮੁਖ ਸਾਚਾ ਹੀਏ ਖਾਨ ਪਾਨ ਥੋਂ ਦੇਕ । ਪਾਲੇ ਪੋਸੇ ਸਰਬ ਅੰਗ, ਕੁਲਸੀ ਸਹਿਤ ਬਥੇਕ । ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਭਰਥ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਮੰਨ 'ਪਾਤ ਸਮੁਾਰੇ ਕਾਮ ਕੇ ਰਾਤ ਸਮੁਾਰੇ ਰਾਮ' ਨਿਭਾਇਆ ਸੀ । ਕੁਸਾ ਤਿਵੇਂ ਨਿਭਾਏ ਇਹ ਅੱਖੇ ਜਿਨ ਤੇ ਬਾਅਦ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਸੁਣ ਛੇਤੀ ਥੀਤੇ ਮੁਖਤਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਹਿੰਦੇ । ਪਰ ਪਿਆਲਾ ਪੂਰ ਘੋਰਿਆ ਜਾਣ, ਫੂਠਿਆ ਕਰ ਉਕਾ ਹਟਾ ਭੀ ਦੇਂਦੇ । ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਕੱਲ ਸਦਾ ਲਈ ਮੱਥੇ ਟਿਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਦੇ । ਪਰ ਜੋ ਵਿਚ ਰਹੇ ਵੇਖ ਭਰਤਦਾ ਡਿੱਠਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਰ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ । ਕਈ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਬੜੀਆਂ ਵੰਗਾਰਾਂ ਲਈਆਂ, ਮਹਿਮਾਨੀਆਂ ਖਾਧੀਆਂ ਤੇ ਕੱਟੇ ਭੀ ਸਾਂਝੇ ਖਰਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਕੁੱਮ ਕੀਤੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਅਲਾਟ ਅਨੁਸਾਰ ਘਰ ਸੋਭੀ ਪੰਜ ਘੁਮਾਂ ਦੇ ਕੇ ਵੱਧ ਦਾ ਢਾਣਾ ਆਮਦਨ ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਲਿਆਉਣ ਜਾਂ ਉਸੇ ਨਗਰ ਇਕੋਠੀ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹਿਸਾਬ ਸੁਨਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ । ਉਸ ਨਗਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਉਸੇ ਨਗਰ ਵੇਡੀ ਵਰਤੀ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਲੱਖ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਹੋਰ ਨਗਰਾਂ ਜਾਂ ਚੁਚਾਲ ਕੋਠੀਓਂ ਦਾਣੇ ਕੁਪਟੇ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਬੁਝ ਪੂਰੀ ਕਰੀ ਦੀ ਸੀ । ਜੋ ਅੱਗੇ ਵੱਸਦਾ ਭੀ ਦੇਣ ਯੋਗ ਤੇ ਨਵਾਂ ਆਇਆ ਭੀ ਆਗੂ ਦੱਸਦੇ । ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਣਦੇ ਬੈਲ ਲਵੇਰੀ ਬੀਜ, ਅੰਨ, ਲੂਣ, ਤੇਲ, ਸਾਬਣ, ਕਪੜੇ ਆਦਿ ਸਭ ਲੱਖ ਨੂੰ ਤੇ ਉਸ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸੁਭਾ ਨੂੰ ਜਾਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ।

ਇਕ ਨਗਰ ਇਕ ਮੁਖਤਿਆਰ ਨੇ ਇਕ ਮਾਝੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕਸਰ ਲਾਈ। ਤਾਂ ਮਾਝੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਤੇਰੇ ਤੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦ ਉਸ ਨਗਰ ਕਦੇ ਤਾਂ ਮੁਖਤਾਰ ਨੇ ਮੌਕਾ ਹੀ ਮਾਝੇ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਦਾ ਨਾ ਬਣਨ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮਾਝਾ ਪਰ ਪਰੇ ਹੀ ਥਕਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਐਸੇ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਹੀ ਲਗਦੇ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਗੇ ਕੁਝ ਘੋਰਾ ਕਿ ਇਹ ਜੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਕੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠ ਚੋਰ ਕਿਉਂ ਕਰਾਏ ਤੇ ਮੱਥਾ ਕਿਉਂ ਟਿਕਾਏ ਰਹੇ ਹਨ? ਦੂਜੇ ਨਗਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਹ ਨਿੰਦਾ ਸੁਣ ਮਨ੍ਹਾ ਗੀਤਾ ਤੇ ਬਿਹਾ, ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਖਾਏਂਗਾ, ਸਿੱਧਾ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਲੈ। ਪਰ ਦੁਖੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਬਦਲ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸੇ ਪਿੰਡ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਆਸਰੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤੂੰ ਗੁਰ-ਨਿੰਦਾ ਤੋਂ ਮਾਰ ਖਾਏਂਗਾ। ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਟੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕਰੇਂਗਾ ਹੀ। ਮਾਝੇ ਦੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੇ ਇਸ਼ਰਾਰੀ ਰਲ ਬੈਠੀ ਫਰਿਆਦ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ। ਪਹਿਲੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁਖਤਾਰ ਕਸਰ ਲਾਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ, ਮੋਤਨ ਤੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ। ਅੰਤ ਇਸ਼ਰਾਰੀ ਬਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਏਸ ਮਾਰਿਆ ਕਿਉਂ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਖਤਾਰ ਨੂੰ ਭਿੜਕਿਆ, ਤੂੰ ਮੁਥ ਇਸ ਉਪਾਧੀ ਦਾ ਥੱਪਾ। ਵੱਖੇ ਨੂੰ ਦੱਖ ਦਿਤਾ। ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਨਿੰਦਾ ਨਾ ਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਕਰਨੀ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਪੁਰਾਓ ਤੇ ਇਸ਼ਰਾਰੀ ਉਸ ਦੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਦਿਤੇ ਨੇ ਕਿ ਤੇਰੇ ਪਤੀ ਨਿੰਦਾ ਗੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਤੈ ਮੈਂ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਤੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਬਾਹਰ-ਜਾਮਤਾ ਮੈਥੋਂ ਕੱਦੀ ਹੀ ਬਹੁਤੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਚਲਾਕ ਦੇਂ, ਜਾਪਦਾ ਦੇ ਗੱਲ ਕਰਾ ਕੇ ਹੀ ਮਸਾਂ ਮੁਝੇਂਗੀ ਜਿਵੇਂ ਤੀਵੀਂ ਦਾ ਸੁਤਾਅ ਦੇ। ਉਹੀ ਗੱਲ ਉਸ ਤੀਵੀਂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਲਾਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਲ ਦੇ ਮੁਹਰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਕਰੜੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਭੀ ਲਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਿ ਗਾਲਾ ਮੂੰਹ ਕਰੇ ਤੇ ਸੋਝੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਅਗੇ ਅਨਦੇਸੇ ਦੇ ਬਾਪ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣ ਕਿਹਾ, ਔਰਤ ਨੇ ਓਹੋ ਕਸਰ ਅੰਝਾਣ ਮੁੰਡੇ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਕੱਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਵੱਡੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਗਾਲਾ ਮੂੰਹ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮੇਰੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ। ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋ। ਕਿਹਾ ਜੇ ਮੁੰਡਾ ਅੰਝਾਣ ਪੁਣਾ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਤੀਵੀਂ ਪਿਛੇ ਪਈ ਫਿਰਨਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਖਤਿਆਰ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਮਨ-ਮਰਗੀ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਿੰਦਾ ਤੇ ਕਲੋਸ਼ ਦਾ ਸੀਰੀ ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੮ ਹਾਫ਼ ਦਮਦਮੇ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਦਾਣੇ ਕਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ। ਇਕ ਕਰੀਬਾਂ ਦੇ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਲ੍ਹ ਦਾ ਏਥੇ ਪਾਇਆ ਸੁਟਿਆ। ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਮਸੂਰੀ ਵਰਨਾ ਦੇ

ਕਰੀਵਾਲੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਐਸੀ ਸੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਸਨੇ ਵਸਿਸ਼ਟ ਰਿਖੀ ਵਾਂਗੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਬੋਲ ਸਹੀ ਤੋਲ ਆਪਣੇ ਪੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਭੂਣੇ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਹੋ ਨੇਮ 'ਹਮਰਾ ਹਰ ਧੜਾ ਜਿਨ ਇਹ ਧੜੇ ਸਭ ਕਵਾਏ। ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਾ ਹਰ ਧੜਾ ਧਰਮ ਹੈ' ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਕਿਹਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੱਖ ਕੂੰ ਧੰਨ ਹੈ।

੯ ਹਾਝ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਣੀਆਂ ਦਰਬਨ ਦੇ ਦਾਣੇ ਦਿੱਤੇ। ਹੋਰ ਜਿੱਥੇ ਨੇੜੇ ਪਿਛੋਂ ਆਇਆ ਸਿੱਖ ਸੁਣਿਆ, ਸੱਦ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਕਈ ਨੱਕਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕੋਠੀ ਹੀ ਸੱਦ ਦਾਣੇ ਦਿੱਤੇ। ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ੬ ਘੁਮਾਂ ਕੱਚੀ ਅਲਾਟ ਬਾਲਕ ਜਾਂ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਰੱਬੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹੀ ਤੇ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਪੰਜ ਹੀ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਈ ਚੰਬੇ ਜੀਅ ਜੋ ਮਰਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੀ, ਮੁਰੱਬੇ ਲੈ ਵਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਕਈ ਜੋ ਮੁਰੱਬਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੀ ਜੀਆਂ ਦੇ ਬੁਝੇ ਮਰਲੇ ਮਿਲੇ ਹੀ ਵਾਹੁੰਦੇ। ਕਈਆਂ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ ਬਮਾਈ ਕਰ ਘਰ ਹੀ ਪਾਏ ਹਾਂ। ਹਿੱਸਾ ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲੋਂ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂ ਹੁਣ ਹੀ ਰਹੇ। ਸਰਕਾਰੋਂ ਰਾਸ਼ਨ ਦੀ ਰਕਮ ਜਾਂ ਦਾਣੇ ਲੈਣ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦੇ ਵੇਖ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਜ ਧਨ ਰਕਤ। ਭੰਗ ਸੋਫ਼ ਨਾ ਭਿਰਕਤ। ਅਰਥਾਤ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰਾਸ਼ਨ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਰਾਏ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਪਰਹੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਤੇ 'ਹੱਕ ਪਣਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸ ਸੁਆਰ ਉਸ ਕਾਏ' ਫ਼ੁਰਵਾਕ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। ਜੋ ਹੀ ਹੋਈ। ਸਿੱਖ ਭੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵਲ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਕੁਲਵੰਤ ਕਲਵੰਤ ਵਰਤਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਲਿਆ ਉਹ ਕੋਟਵੇਂ ਹੀ ਰਹੇ। ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਤੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਵਲੋਂ ਬੇਮੁਬਾਜ਼ ਰਹੇ। ਕਈਆਂ ਤੋਂ ਅਣਹੁੰਦੇ ਬਰਾਏ ਸਭ ਕੰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਰਾਈ ਸਮੇਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਬਦਲਿਆ, ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਭੇਸ ਖੋਬ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਸੇਸ਼ ਭੀ ਪੁਰਾਣੇ ਬਦਲ ਗਏ। ਜਗਮਲੇਰੇ ਦੇ ਬੰਕਲੇ ਸਰਸੇ ਤੇ ਰਾਣੀਆਂ ਹਾਕਮ ਆ ਸੱਦਦੇ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਈ ਕਈ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ।

ਮਿਲਟਰੀ ਕੈਂਪ

ਇਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਹੋਂਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਤੇ ਅਟਾਰੀ ਸ, ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਾਸ ਤੇ ਓਧਰ ਭੀ ਕੈਂਪ ਲਗੇ ਸਨ। ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਲਈ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਦਿੱਤੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ। ਹੋਰ ਬਾਈ ਭੀ ਵਿਚ ਤੇ ਦੁਵੱਲੀ ਕੈਂਪ ਬਣੇ। ਏਧਰੋਂ ਕਪੜਾ ਤੇ ਖੰਡ ਓਧਰੋਂ ਮੇਵਾ ਲੂਣ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਰੇ ਭੀ ਲਗੇ ਸਨ, ਤੁਰਕ ਕਰਤਾਈ ਨਾਲ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਨਰਮਾਈ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਕੈਂਪ ਤੋਂ ਹਟਵੇਂ ਸਨ, ਪਰ ਲੋਕ ਆਪਸ ਵਿਚ ਖੁੰਗੀਆਂ

ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ। ਮਿਲਟਰੀਆਂ ਏਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਰਿਹਾ ਨੂੰ ਭਾਲ ਕੇ ਲਿਆਉਣ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਤਾਂ ਤੁਰਕ ਜਬਰੀ ਭੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਜੋ ਪਤਾ ਲਗੇ ਇੰ ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੀ ਜਨਾਨੀ ਬੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਪਿੰਡ ਬੰਗੇ ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਜੈਨਬ ਨੂੰ ਦੋ ਧੀਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਲੈ ਗਈ ਮਿਲਟਰੀ। ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਬਾਅਦ ਜੈਨਬ ਨੂੰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੇ ਜਾ ਨਾ ਮਿਲਦੀ ਮੁੜਦੀ ਜਾਨ ਇਕ ਕੁੜੀ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ, ਸਟੇ ਗੱਡੀ ਹੇਠ ਆ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਸ਼੍ਰੇਣ ਸਿੰਘ ਆਰਥ ਕੁਚਲਾਏ ਦੇ ਬੜੇ ਦਰਦ ਪ੍ਰੇਮ ਰਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਏ। ਪਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜੋ ਤੁਰਕ ਦੇਣ ਸੋ ਹੀ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਕੋਈ ਖੋਟੇ ਪੁਰਖ ਖੋਟਾ ਥਿਓਪਾਰ ਵੀ ਕਰਦੇ।

ਮਾਊਂਟ ਬੈਟਨ ਗਿਆ

ਦੋ ਹਾਫ਼ ੨੦੦੫ ਬਿਸ਼ਮ ੧੫ ਜੂਨ ੧੯੪੮ ਲਾਟ ਮਾਊਂਟ ਬੈਟਨ ਲਿਖਣੀ ਹੋਰ ਗਿਆ ਰਾਜਗੁਪਾਲਾਚਾਰੀਆ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਵਾਕਫ਼ਰ ਏ। ੮ ਹਾਫ਼ ਨੂੰ ਸਮੇਤ ਮੇਮ ਵਿਦਾ ਹੋਇਆ ਪਾਰਟੀਆਂ ਖਾ। ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਬਣੀ, ੧੭ ਹਾਫ਼ ੩੦ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸੁਦੀਰੀ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਛਪੀਆਂ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਰਾਚੀ ਰਾਜ ਤਖ਼ਤ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਜਿਨਾਹ ਦੀ ਹੀ ਟਿਕਟ ਤੇ ਚੋਣੋਂ ਛਾਪੀ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕਾਫ਼ੀ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਮਨ ਇਸ ਦੀ ਫੋਟੋ ਛਾਪੀ। ਓਧਰ ਖਾਨ ਅਬਦੁਲ ਗੁਫਾਰ ਜਹੇ ਤੇ ਏਧਰ ਮੋਲਾਨਾ ਆਜ਼ਾਦ ਜਹੇ ਸਾਫ਼ ਇਲ ਹਉਕੇ ਭਰ ਦਿਨ ਕੁਝਾਰਦੇ। ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਦਾ ਕੁਝ ਮੋਟਾ ਮੋਟਾ ਹਾਲ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਰੋਡੀਓ ਤੇ ਸੁਣਿਆ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੀ ਯਾਦ ਰਹਿਣ ਵਜੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਕਵਿਤਾ

ਬਰੀਕਾਫੇ ਦੇ ਸੋਧੀ ਤੇ ਬਰਾਬੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮਝਾ ਸੁਲਾਹ ਕਰਾਈ ਕਿ ਤੇਜ਼ੀ ਹੀ ਤੰਕ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਕੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਦੀ ਵਕਤ ਵੰਡ ਜੁਗਤ ਕੀਤੀ। ਕਰੀਵਾਲੇ ੭ ਹਾਫ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਧੁਨੀ ਜ਼ਿਲਾ ਕੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਕਾਕਤ ਦਿੱਤਾ। ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਤੇਰੇ ਵਾਲਾ ਏ। ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਪੜ੍ਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ, ਸਿਰਫ ਦੋ ਲਾਈਨਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। "ਅਊਸਤ ਫਿਰਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਖੁਆਰ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਡਿਗਿਆ ਆਪ ਦੇ ਦਵਾਰ ਕੁਰ ਜੀ। ਪਰੀ ਪੁਰਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਵੇ ਬਖਸ਼ਨਹਾਰ ਕੁਰ ਜੀ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਝਮੇਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਏ ਕਿ ਕੁਝ ਲਿਖਦਾ ਭੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਕੁਝ ਵਾਂ

ਤੇ ਬੜਾ ਏ, ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਵਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਹਾ। ਭਾਵੇਂ ਰਸ ਕੱਸਾ ਹੀ ਪਵੇ
ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ। ਮੈਂ ਦੇ ਛੰਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ। ਨਿਤਨੇਮ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ,
ਸੁਹੰਦਾ ਚੰਦ ਬਿਟਾ ਵਿਚ ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਵੇਦ ਦੇ ਭੇਤ ਬਤਾ ਰਿਹਾ, ਜਿਉਂ ਲਿਖੇ
ਰਿਖੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ। ਸੱਚਖੰਡ ਸੱਚਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਬੈਠਾ, ਲੇਖੇ ਪਾੜਦਾ ਏ ਜੀਆਂ
ਕਾਰਿਆਂ ਦੇ। ਮਾਲਾ ਮਣਕਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਮੋਰ੍ਹ, ਦਵਾ ਦਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਉਂ ਵਿਚੋਂ
ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ।

ਬਚਿੱਤ : ਨਿਤਨੇਮ ਨੇਮ ਜੋ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਏ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ,
ਮਹਿਮਾ ਕੇਹੜੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਲਿਖਾਂ ਇਸ ਨੇਮ ਦੀ।
ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਮਾਲਾ ਚਲੇ, ਮੁਖ ਵਿਚ ਜੇਝਾ ਹਲੇ,
ਮਾਈ ਭਾਈ ਸਭ ਬਣੇ ਮੂਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ।
ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਜੋਗ ਸਮੇਂ ਜੋਗੀ ਜਿਵੇਂ,
ਸ੍ਰੀ ਦਲਮੇਥ ਜਗ੍ਹਾ ਮਲੀ ਕੁੰਡ ਹੇਮ ਦੀ।
ਕਰਦੇ ਕਮਾਈ ਭੇਟ ਮੰਗਦੇ ਦਰਸ ਰਾਮ,
ਰਖਦੇ ਨਾ ਲੋੜ ਇਹ ਬੈਠੇਠ ਰਾਜ ਖੇਮ ਦੀ।

ਡੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਮੈਨੂੰ ਛਾਟਕ ਏ ਲੇਖੇ ਨੰਬਰਦਾਰੀ ਏ ਕੰਮ ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਡੇ
ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤੇ ਬੈਲਾਂ ਦੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ
ਆਦਿ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦਾ ਏ। ਇਸ ਲਈ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਸਮੇਂ 'ਚੋਂ ਨੱਟ ਹੀ
ਮਸਾਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜੇ ਕੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਤੈਰੇ
ਲਿਖੇ ਦੀ ਕਦਰ ਪਵੇਗੀ, ਤੂੰ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਭ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਉਪਰ ਫਿਰ ਕੇ ਨਜ਼ਰ
ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ। ਤੇ ਖੁਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪਿਆਉਣ ਦਾ ਰਵਾਜ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ
ਅੱਡੇ ਅੱਡੇ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੈਸੇ ਲਗਦੇ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਵਾਰੀ ਨਾਲ ਪਸ਼ੂ ਜੋੜਦੇ ਸੀ।
ਪਰ ਪਾਣੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੁਹੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਹੀ ਹੱਥੀਂ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਰੁਕਮ ਸੀ ਪੀਣ ਲਈ।
ਨਹੀਂ ਡੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਸਾਰੇ ਪੈਣ ਦੇਂਦੇ ਸਿੱਖ।

ਠਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ

ਸਿੱਖ ਵਰਦੇ ਖੁਹਾਂ ਤੋਂ ਤੇ ਬਾਗ਼ਤੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਜਲ ਫਕਦੇ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ
ਕੀਤਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਤਜਨ ਪੁਣ ਨੰਦ ਲਾਲ ਹਾਵਚਾਬਾਦ ਨੇ ੭੦ ਸਾਲ ਨਲਕੇ

ਦਾ ਜਲ ਨਾ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁਣ ਬੰਬਈ ਕੋਠੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕੁਝ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਹੁਣ ਅਗੋਂ ਭਰ ਸਰਵਰ ਦੇ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਫਰੀਦਕੋਟੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਭਾਈ ੨੦੦ ਮੁਹੱਬੀ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਬੁਰੇ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਜਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕਹਵੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਹੀ ਹਿਸਾਰ ਵਲ ਆ ਮੁਹੱਬੇ ਲਏ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਛ ਭੀ ਨਾ ਆਉਣ ਬੋਲੇ ਬਝਨੀ ਮਿਲੀ। ਤੇ ਮੈਂ ਕੁਝਿਆਂ ਸਮੇਤ ਕਿਤਨਾ ਸੁਖੀ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਜੋ ਰਰਸ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਜਨ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਘੰਟਾ ਨੇਮ ਨਾ ਖੁੰਝਾਏ। ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਸਰ ਤੇ ਚਿਤ ਨਾ ਫੁਲਾਏ, ਰਾਮ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਵੇਖੋ ਕੁਚਾਲ ਕੋਠੀ ਵਿਚਲਾ ਦਾਰੂ ਸਿੱਕਾ ਸਾਡਾ ਸਭ ਵਰਖਾ ਨਾਲ ਸਿਲ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਤੁਰਕ ਅਮਰਾਸਰ ਤੇ ਰਾਣੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਾਡੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹੱਕ ਨਾ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਜੇ ਬਜਨ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਹੱਕ ਦਾ ਆਸਰਾ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਾਥਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਰਾਗ ਸਭਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੧ ਹਾਝ ਪਾਠੀ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰੀਦ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਲ੍ਹਕੁੰਝੇ ਰਾਗੀ, ਰਾਗ ਸਿੰਘ ਧੁੰਨੀ ਦਾ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ, ਹਿੰਦੂ ਚੱਕ ਦਾ, ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਕੰਬੇ ਕੁਰਾਏਵਾਲੇ ਦਾ ਤੇ ਧੁਪੀਏ ਵੀ ਸਿਮਲੇ ਭੇਜੇ। ੧੨ ਨੂੰ ਆਪ ਭੀ ਸਮੇਤ ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿਆਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਈ ਵਰੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਵਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਛੱਟੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਅਦ ਪੁਜ ਗਏ। ਸੰਕਤ ਵਲੋਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸੀ। ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਮਾਈਬ ਕੋਠੀ ੧੩ ਨੂੰ ਛੁੱਡ ਪਿਆ, ਤੇ ਰਾਗ ਸਭਾ ਭਵਰਨਰ ਦੀ ਕੋਠੀ ਹੋਈ। ਟਿਕਟ ੧੦ ਤੋਂ ੩੦ ਰੁਪਏ ਤਕ ਸੀ। ਪੰਡਿਤ ਓਂਕਾਰ ਨਾਥ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਾਜੀਆਂ ਸਮੇਤ ਰਾਗ ਕੀਤਾ। ਤਬਲੇ ਵਾਲੇ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਅਨੇਖੇ ਲਾਲ ਸੀ। ਇਹ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਭੀ ਕਈਆਂ ਰਾਗ ਕੀਤਾ, ਰਾਗੀ ਰਾਗ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਬੜੀ ਹੱਥ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਐਸੀ ਕਰਦੇ ਮੁਖ ਦਾ ਬੋਲ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਸੀ।

ਦਿੱਲੀਓਂ ਕੁਚਾਲ ਆਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮੇਤ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ।

ਜਗਮਲੇਰੇ ਵਿਚ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਤੇਰੇ ਜਗਮਲੇਰੇ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਤੇ ਕਿਹਾ, ਖਿਚ ਲਗਦੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਚੌਂਸਿਆ ਕੀਤੀ ਮਸਤਾਨੀ ਗੁਜਰਾਵਾਲੇ ਦੀ ਮਦਰਾਸਿਂ ਰਾਤ ਹੀ

ਆਪ ਦੇ ਦਰਬਨ ਨੂੰ ਆਈ ਹੈ। ਏਤਨੇ ਨੂੰ ਉਹ ਭੀ ਆਇ ਚਰਨੀਂ ਲਗੀ। ਰੂਪ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਨੇਤਰ ਨਾ ਭਮਕਦੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਦੇਖਦੀ। ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਲੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਮੁਕਰਿਆ ਨਾ ਕਰੇ। ਆਪ ਤੇ ਬੜੀ ਕਰਤੇ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਕੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤ ਦੇ ਘਰ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਤ ਜੀ ਉਠ ਚਰਨੀਂ ਲਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਹੁਣ ਅਗੋਂ ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਮਹਾ ਮਸਰਾਨਾ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਸੰਤ ਕੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੱਠੀਂ ਪਹਿਰੀਂ ਭੋਰਾ ਦੇ ਅੰਨ ਤੇ ਜਲ ਦੇ ਘੁਟਾਂ ਛਕਦੇ ਹਨ। ਮੱਜਾ ਕੱਠੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜੰਗਲ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਸੁਰਤ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜੀਅ ਸੰਤੋਖੀ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਛੋਟਾ ਦੇਣ ਦਾ ਥਾਂ ਹੈ। ਸਿਥੈਂ ਅਠੇਕ ਜੀਅ ਆ ਉਦਰ ਪੂਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੈ ਵੈਸਾਖ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਪਾਠ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕੱਠੀ, ਸਮੇਤ ਦੋਨਾਂ ਬਾਬਿਆਂ ਜਦ ਸਮਾਂ ਮਿਲਦਾ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਕਰਦੇ। ਪਾਠ ਸਮੇਂ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਜੇ ਵੱਟਾਂ ਦਾ ਵੈਸਲਾ ਹੁਣ ਕੁਰਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਤਦ ਤੋਂ ਢਾਢੂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦ ਤੋਂ ਭੁੱਟੇ ਬਹੁਤ ਹੋ ਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਕੱਲ ਮੁਢੈਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਸੰਤ ਕਿਸ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ?

ਜਾਓ ਜਿਧਰ ਚਾਹੋ

ਜੈ ਸਿੱਖ ਕਦੀ ਵਾਰੀ ਚਿਆਇਤ ਕੀਤਿਆ, ਸਮਝਾਇਆ ਭੀ ਨਾ ਮੰਦੀ ਆਦਤ ਤੋਂ ਮੁਕਦਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਬਮ ਦੇ ਖਰੀਦੀ ਚਮੀਨ ਦੀ ਤੁਰਤ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ। ਲਾਗਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਰਸੀਲਦਾਰ ਅਗੇ ਸਰਸੇ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਕਿ ਸਾਡੇ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਾਲ਼ੇ ਰੱਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਕੂਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ, ਜਿਮੀਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਨੂੰ ਕੱਢਾ ਪਾ ਆਏ ਹੋ। ਬੁੱਕੇ ਤੇ ਕੁਸੇ ਕੁਸੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰੀਆਂ ਜੱਟਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸੋ, ਚੰਗੇ ਰਹੋਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣ ਤੁਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਬਮ ਮੰਤ੍ਰੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਓ ਜਿਧਰ ਚਾਹੋ। ਸਿਰਫ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਹੀ ਓਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਖਿਆ। ਜੇ ਹੁਣ ਜਗਮਲੇਰੇ ਵਾਲੀ ਵੇਚ ਬੰਬਰੀ ਚਮੀਨ ਖਰੀਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇ ਮੈਂ ਮਾਲਕੀ ਭੀ ਵਧਾ ਲਈ ਏ ਤੇ ਕੁਲ ਭੀ ਉਪਾਧੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਈ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ। ਜਿਹੜੇ ਸੁਖ ਸੁਤੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਮਾਸ ਬਰਾਬ, ਉਪਾਧੀ ਬਰਾਬਦੀ ਤੋਂ ਬੜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਭਜਨ ਥਾਣੀ ਸਤ ਸੰਤੋਖ, ਸੇਵਾ ਇਲਨਾਨ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੋਇਆ। ਬਦੀਆਂ ਤੋਂ ਨਾ ਮੁਕਦੇ ਜਾਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਖਰੀਦੇ ਤੇ ਵਸਾਏ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ, ਜੇ ਉਹ ਨੇੜੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਟਿਕਦੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਦੁਖੀ ਹੀ ਕਰਨਗੇ। ਦੂਰ ਕੱਢ ਅਜਿਹੇ।

ਜੇ ਸਿੱਖ ਬਾਗ਼ਦੀਆਂ ਤੋਂ ਆਮੀਨ ਜਾ ਲੈ ਵਾਹੁਣ ਪੈਂਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਹਿੰਸਾ ਨਾ ਦਿਓਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਜੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਲ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡੋਗੇ ਤਾਂ ਭੀ ਸਾਡੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹਵੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨੇਕ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਵਰਤੋ। ਘਰ ਦੀ ਅੱਧੀ ਹੀ ਚੋਗੀ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਸਰਕਾਰੋਂ ਤਕਾਰੀ ਦੇਣ ਆਏ ਹਾਕਮ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸਿੱਖ, ਸਥਰ ਨਾਲ ਦਿਨ ਕੱਟ ਲਵੋ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਚਾ ਕਵੇਲੇ ਔਖਾ ਕਰਦਾ ਏ।

ਧਰਮ ਦੀ ਖਾਤਰ

ਸੂਫਾ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਰਾਮਪੁਰ ਬਿਲਾ ਰੁਜਰਾਵਾਲੇ ਦੇ ਰਾਮਗੜੀਏ ਸੀ ਤੇ ਫਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੇ ਸੂਬੇ ਸੀ, ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਬਤੀ ਸੁਰਤਵੰਦ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਾ ਕਬੂਲਿਆਂ ਤਾਂ ਅੱਛ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਡ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹਦੀ ਸਤਦੀ ਦੇ ਬੁਲ੍ਹ ਕੁਲ ਨੇ ਹਿਲਦੇ ਵੇਖੇ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਇਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਬੀਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣਾ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਤੁਰਕਾਂ ਕਿਹਾ, ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਲੰਮੀ ਪੇ ਕਿਹਾ, ਮਾਰੋ ਤਲਵਾਰ, ਏਤਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰਸਵਾਨ ਮੋਮਨ ਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਹੀ ਹੈ ਸਤਿ ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਚਾਇਆ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੰਮੂ ਜਾ ਵੇਖ ਮਿਲ ਕਿਹਾ, ਬੀਬੀ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਜਿਹੀਆਂ ਸਤੀਆਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਪੁਰਾਣੀ ਸਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਰਖਾਇਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੇ ਭੋਲ ਪਾ ਕੇ ਜਾਂ ਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਤੇ ਜਾਨ ਤੇ ਖੇਡ ਕਈਆਂ ਹਨ, ਖੁਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਜੋ ਸਭ ਸਤੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਥੀ ਧਰਮ ਪਾਰੋਂ ਟੱਬਰ ਮਾਰੇ ਹਨ, ਜੋ ਮਰਦ ਭੀ ਧਰਮੀ ਹੋ ਨਿਝੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਦੀ ਖਾਤਰ ਜੋ ਕੁਝ ਕਿਸੇ ਕੀਤਾ ਏ, ਸੋ ਧਰਮ ਹੀ ਹੈ। ਮਜਹਬ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ। ਧਰਮ ਦਾ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀਓਂ ਯਾਰ ਤੇ ਜਿੰਨੇ ਆ ਸਕੇ ਅੱਥ ਆਏ ਤੇ ਜੋ ਪਾਠ ਅਰਥਾਂ

* ਇਹ ਸੂਫਾ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਤੀ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸਦੱਫ ਸੀ। ਕਰਵਾ ਦੇ ਵਾਰ ਨਿਕਲ ਗਏ, ਓਥੇ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਚ ਲਲ ਰਖ ਕੱਖਾ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਸੀ। ਕਿੰਨ ਨਾਲ ਲਕਦ ਵੀ ਲਤੇ ਰਸ ਵਿਚ ਪੈ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਰਹੇ ਸੀ ਇਹ ਕਈ ਕਈ ਵਾਰੀ।

ਸਮੇਤ ਕਰਨਾ ਰਖਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਭੋਗ ੮ ਸਉਟ ਬੁਚਾਲ ਕੋਠੀ ਪਾਇਆ। ਦਵਾਲੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਆਈ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਬਹੁਤ ਵਰਤਿਆ, ਅੰਬ ਭੀ ਵਰਤਾਏ। ਇਸ ਸਾਲ ਵਰਖਾ ਪਰ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਤੇ ਨਹਿਰਾਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਨਗਰੀਂ ਜਾ ਉੱਦਮ ਤੇ ਮਦਦ ਦੇ ਆਹਰੇ ਲਾਇਆ। ਨਾਲੀ ਤੀ ਪਰ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੜ ਆਈ। ਸਿੱਖ ਹਲ ਵਾਹੁੰਦੇ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠ ਵਿਹਾਰ ਛਡ ਕਰਦੇ। ਬਾਗ਼ਤੀ ਲੋਕ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਜਿਥੇ ਅਗੇ ਝਕਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਲੋੜ ਲਗੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਭੀ ਛਕਦੇ ਤੇ ਤੱਕਦੇ ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਬਰਚਿਆਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਏਹ ਆਉਣ ਕਰ ਅਸੀਂ ਭੀ ਸੁਖੀ ਕਈ ਤਲਵਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ। ਰੱਜ ਖਾਣ ਤੇ ਬੋਝਕਰ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਘੱਕਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣ ਲਗੇ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਅੱਡਾਂ ਫਰਮੀਆਂ ਦੀ ਬਹਾਰੇ ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਲਾ ਅਗੇ ਮੌਜ਼ੇ ਦੇ ਦੂਰ ਨਹਿਰਾਂ ਖੁਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਹੀਆਂ ਵਾਲੀ ਬਾਈਂ ਵਰ ਜਾਂਦੇ ਸਾਂ। ਸਾਰਾ ਸਉਣ ਹੀ ਠੰਢ ਰਹੀ ਇਸ ਸਾਲ।

ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਚੋਟਾਲਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੦ ਸਉਟ ਆਪਣੇ ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਹੋਲ ਰਖੋ। ਬਾਗ਼ਤੀ ਲੋਕ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਮਾਮਲਾ ਨਾ ਉਗਰਾਹੁਣ। ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਤਸੀਲੇ ਜਾ ਕਹੀ ਅਸੀਂ ਵਰਤ ਤਾਰਾਂਗੇ। ਕਈ ਪਿੰਡੀਂ ਐਸਾ ਕਰਨ ਪਏ ਸੀ ਪਟਵਾਰੀ ਤੇ ਬਾਗ਼ਤੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਉੱਦਮ ਕਰ ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਦੀ ਢਾਲਬਾਜ਼ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਲੈ ਉਗਰਾਹੀ ਤੇ ਤਾਰੀ। ਇਹ ਭੀ ਕੱਲ ਸੁਣੀ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿ ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਚੋਟਾਲੇ ਦਾ ਤਸੀਲੇ ਸਰਸੇ ਤੇ ਹਿਸਾਰ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਤੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇ ਹੋਲ ਰਖੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬੰਧਰ ਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਬੜ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਮਦਦ ਦੇਣ ਦੀ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਤੇ ਏਧਰੋਂ ਚਲੇ ਹੀ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਤੇ ਬੇ-ਧਰਮੀ ਸੀ ਤੇ ਛਪ ਕੇ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਤਕੜੇ ਰਹਿਣਾ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਨੰਗਾ ਹੋ ਕੇ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗਾ। ਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਬਾਉਂ ਬਥੇ ਰਹੀਏ।

ਸ਼ਿੰਤਾ ਬਾਲੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੰਥਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਾਕੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਹਣੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਮਾਰੇ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਕਹ ਵੋਟ ਦੋਂਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਚਮੀਨ ਵੀ ਲੈ ਦੋਵੇ। 'ਭਿੰਨ

ਪਿਛੇ ਹੋਰ ਖਾਏ ਘਨੇਰੀ।' ਵਾਕ ਕੁਰੂ ਨੇ ਸਫਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਪਿੰਡ ਮੀਖੁਵਾਲੀ ਅਹਿਲੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੇਤਾ ਵਾਲੀ ਰਖਾਂ। ਮੇਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕੰਗਣ ਪੁਰ ਵੀ ਕੰਬੇਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੀ ਵਾਹੀ ਕਰ ਦਾਣੇ ਵੰਡ ਲਏ ਹਨ। ਸੇਤਾ ਵਾਲੀ ਕਾਗਤੀ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਕਰਾ ਲਵੋ, ਕੰਬੇਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਤੇ ਹੁਣ ਤੋਂ ਸਭ ਉਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੇਤਾ ਵਾਲੀ ਕਹੋ। ਸਿੱਖਾਂ ਸਤਿਬਚਨ ਕੀਤਾ।

ਬੀਬੀ ਰਾਜੀ ਹੋਈ

ਹਿਸਾਰੋਂ ਨੌਰੋਗ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਆਇਆ ਤੇ ਰਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਨਾਲ ਬਾਟੇਦਾਰ ਤੇ ਕੁਝ ਸਿਪਾਹੀ ਵੀ ਆਏ। ਉਸ ਅਰਜ ਕਰਕੇ ੧੦੦/- ਰੁਪਿਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਭਜਨ ਮੰਗਿਆ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਸੋਰ ਗਿਆਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਭਜਨ ਦਿਵਾਇਆ। ਇਸ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਘਰੋਂ ਲਾ-ਦਵਾ ਹੋਈ ਦੇਖ ਸਰਦਾਰ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਜੇ ਜੰਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਤੇ ਬਰਧਾ ਧਾਰ ਇਹ ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਨੌਰੋਗ ਸਿੰਘ ਬਿਹਾ, ਤੂੰ ਹੀ ਹੁਣ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ। ਸ. ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਬੀਬੀ ਰਾਜੀ ਹੋਈ। ਨੌਰੋਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਫੇਰ ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਆਵੇਗੀ। ਛੱਟੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਦੀ ਸ. ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਧਿਆਨ ਧਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਭਜਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਚਾਰ ਅੱਖਰਾ।

ਬਾਟੇਦਾਰ ਰਾਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਿਹਾ, ਉਪਰੋਂ ਹੁਕਮ ਆਇਆ ਹੈ ਸਿੱਖ ਆਪ ਦੇ ਫੌਜੀ ਪਰੋਟ ਸਿੱਖਣ। ਲੰਝ ਸਮੇਂ ਕੰਮ ਆਵੇਗੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਸਿੱਖ ਆਵੇ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਜਾਣ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਕੱਠੇ ਜਾਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਦਾ ਤੇ ਖੂਹ ਦਾ ਜਲ ਡੱਕਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਹੈ ਫੌਜੀ ਪਰੋਟ ਲਈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਹੱਥਿਆ ਲਈ ਸਭ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਗੇ ਜੇ ਸਭ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ਸਾਡਾ ਧਰਮ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਾਟੀਆਂ ਦੀ ਬਿਨ ਪੁਛੇ ਬੱਕਰੀ ਚੋ ਲੈਣ ਤੇ ਤਾੜਨਾ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਕੁਲ ਮੰਨ ਮਾਛੀ ਮੰਗਵਾਈ ਤੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਮੁੱਲ ਦਿਵਾਇਆ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਕੁਤੀ ਨੂੰ ਮਖੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਖਰ ਤਾੜਨਾ ਕਰ ਮਾਛੀ ਮੰਗਵਾ ਅਗੋਂ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਵਾਇਆ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਭਾਵੇਂ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ, ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਕਰੜਾ ਕੱਢਾ ਨਾ ਬੋਲੇ। ਇਕ ਐਸੇ ਕਸੂਰੀ ਨੂੰ ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਕਰ ਜਗਮਲੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਫੇਰਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਤੇ ਇਕ ਕਤਲ

ਵਿਚ ਕਾਤਲ ਉੱਤੇ ਮੇਰੀ ਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਕੱਟਿਆ ਵਾਲੀਏ ਤੋਂ ਕਵਾਹੀ ਦਿਵਾਈ ਸੀ। ਬਾਤਲ ਭੀ ਅਸੀਂ ਹੀ ਫਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰੋਂ ਇਨਾਮ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਐਵੇਂ ਟਿਕਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖਿਆ ਯੋਗ ਜਾਣ ਫੈਸਲੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਰਹਿਣ ਕਿ ਸਾਡਾ ਇਹ ਧਰਮ ਹੈ।

ਹੱਥ ਤੇ ਰੇਖਾ

ਭਰੋਲਿਆਂ ਵਾਲੀ ਵਸਦੇ ਅਮਾਪਤ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਭੀ ਰਾਮਗੜੀਏ ਕੁਝ ਸੱਦ ਇਕੱਠ ਬੀਤਾ ਕਿ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਦੇਵੇ ਘਟ ਹਨ ਤੇ ਜੱਟਪੁਣਾ ਬਹੁਤਾ ਜਨਾਏ ਹਨ। ਕੀਦੀ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਢੇ। ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਵੀ ਇਹ ਚਰਚਾ ਸੁਣ ਸੁਭਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਭੇ ਅਰਥ ਬੀਤੀ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਥ ਬੀਤੀ ਕਿ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਤੇ ਬੁਰਦੇ ਹਨ ਕਾਰੀਗਰ ਰਜਦੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੰਮ ਚੱਲਦਾ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ। ਤੇ ਕਾਰੀਗਰ ਭੀ ਇਕੱਠ ਕਰ ਸਲਾਹੁ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਆਪ ਚੰਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਸੁਭਾ ਵੈਸਲਾ ਕਰਾਓ। ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦੇਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਕਾਰੀਗਰ ਤੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦਾ ਹੱਥ ਤੇ ਰੇਖਾ ਵਾਲਾ ਲੇਖਾ ਹੈ। ਰਲ ਟੁਰੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਬਿਨਾਂ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿਭਦਾ। ਮੈਂ ਜੋ ਸਿਖਿਆ ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਵੈਸਲਾ ਇਹ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਤੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬੋਰਵੇ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਕੁਰਾਲ ੧੨ ਸਉਣ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਏ। ਸਤਿਕਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਭਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਕਾਰੀਗਰ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਕਿਸਨ ਸਿੰਘ, ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਆਦਿ ਸੀ।*

ਵੈਸਲਾ

ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਜਕਮਲੋਰੇ, ਦਮਦਮੇ, ਸੰਤਾਂ ਵਾਲੀ ਆਦਿ ਦੇ ਸੀ। ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕੁਚਾਲੋਂ

* ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਤਾਂ ਪੁੱਛੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਰਕਾ ਹੁਣ ਚੱਕੁ ਗਿਆ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਖਾਰੇ ਡਿਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਹੈ। ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾਤੁਵਾਲ ਦਾ ਵੀ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸੱਚ ਕੋਟ ਦਾ ਬੁਧਿਆਣੇ ਸੀ ਹੁਣ ਚੱਕੁ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਲਵਾਲੀ ਦਾ ਹੁਣ ਰਾਣੀਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਬਾਠਾਵਾਲੀ ਦਾ ਹੁਣ ਨਕੋਤੇ ਹੈ। ਕਿਸਨ ਸਿੰਘ ਕੰਧਾਣ ਦਾ ਹੁਣ ਜਥਾਪੁਰੀ ਹੈ। ਪਾਲਾ ਸਿੰਘ ਬਲਵਾਲੀ ਦਾ ਹੁਣ ਸਰੋਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਰਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੀਰਵਾਲੀ ਦੇ ਹੁਣ ਮੱਝੂ ਖੱਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪਠੇ ਮਿਲੇ ਹਨ।

ਚੜ੍ਹਦੇ ਦੱਖਣ ਤਰਫ ਸੰਤਾਂ ਵਾਲੀ ਕੋਥੋਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਮਲੇਰੇ ਤੋਂ ਲਹਿੰਦੇ ਦਮਦਮੇ ਵਲ ਸੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕੱਠੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਵਾਹੁਣ ਲਈ। ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਪੰਜ ਹਾਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਸੌ ਭੀ ਇਸੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਆਏ ਸੀ। ਫੇਸਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਏ। ਦਿਹਾੜੀ ਦੇ ਰੁਪਏ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ। ਸੁਕੀ ਦਿਹਾੜੀ ਦਾਈ ਰੁਪਏ। ਸਾਲ ਦੀ ਸੋਪ ਹਲ ਪਿਛੇ ਮਣ ਪੱਕਾ ਚਾਹੇ ਜਿਨਸਾਂ। ਸਰ੍ਹੋਂ, ਛੱਲੇ ਕਣਕ ਮੱਕੀ ਆਦਿ। ਨਵੇਂ ਸੁਹਾਗੇ ਬਣਵਾਏ ਦੇ ਦੇ ਰੁਪਏ ਛੋਟੇ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦੋਵੇਂ ਵੇਲੇ। ਹਲਤ ਚੋਂ ਬੋਲ ਨਵੇਂ ਦੇ ਦੇ ਰੁਪਏ ਵੇਰ ਸੋਪ ਵਿਚ ਕਰਾਹ ਚਬੋਲੇ ਦੇ ਚਾਹ ਛੋਟੇ ਦੇ ਦੇ। ਨਵੀਂ ਮੰਜੀ ਦੀ ਨੁਕਾਈ ਤੇ ਰੁਪਏ। ਗੱਡੇ ਦੀਆਂ ਪਤੌਪੀਆਂ, ਨਵੀਆਂ ਦੇ ਦੋ, ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਇਕ। ਵਾਹਟਾ ਤੇ ਹੋਰ ਨਿੱਕੀ ਮੋਟੀ ਜੌਤਰ ਸੋਪ ਵਿਚ। ਪੰਜਾਲੀ, ਟੰਕਾ, ਕੁਹਾੜੀ ਕਹੀ, ਰੰਭਾ ਦਾਰਡੀ ਸੋਪ ਵਿਚ। ਇਕ ਇਕ ਮੁੱਲ ਵਾਧੂ ਟੋਕੇ ਦੀਆਂ ਵਰੀਆਂ ਚਾਰ ਰੁਪਏ। ਲੋਹਾ ਸਭ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਦਾ। ਬਿਲ ਕੁੰਡਾ ਤੇ ਖੂਹ ਵਿਗੜਿਆ ਸੋਪ ਵਿਚ ਬਣੇਗਾ। ਕਹੀ ਕੁਹਾੜੀ ਤੇ ਜੱਟ ਸੱਟਾਂ ਨਾ ਲਾਵੇ ਤੇ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਦੇਵੇ। ਕੁਝ ਛੋਟੇ ਤੇ ਇਕ ਦਿਹਾੜੀ ਸੋਪ ਵਿਚ। ਪਉੜੀ ਵਧੀ ੬੨, ਘੋਬਣੀ ਦਾ ਇਕ ਜੋ ਘਾਟਾ ਵਾਧਾ ਬਰੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸਮੇਤ ਮਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਭੰਨ ਭਰੇ। ਦੁਵੱਲੀ ਸੁਟਕਾ ਮਨਜ਼ਰ ਹੋਈ ਫਰਿਸ਼ਤ ਮੇਰੇ ਬੋਲ ਹੈ।

ਮਦਦ ਦੇ ਵੱਤਰ ਸੰਭਾਲੋ

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤਾਂ ਭੋਂ ਘੁਮਾਂ ਹੀ ਹਰ ਘਰ ਨੂੰ ਕੱਚੀ ਅਲਾਟ ਹੋਈ ਸੀ। ਐਰਕੀਂ ਭੋ ਨਾਲੀ ਤੇ ੧੫ ਬਰਾਨੇ ਭੀ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਹੋਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਭੀ ਬਰਾਨੇ ਜਾ ਹਿੱਸੇ ਵੰਡੇ। ਮੈਂ ਭੀ ਚੱਥਰਾਂ, ਵਿਲੋਂ ਕੇ ਮਨੇਸਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਘਰਾਂ ਨਾਲ ਦਾਹੇ ਵਾਲੇ ਜਾ ਖਪ ਭਰਝ ਕੁਝ ਬਾਜਰਾ ਆਂਦਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਬੀਜ ਲਈ ਵਿਚੋਂ ਦੇ ਕੁਝ ਰਾਜੀ ਨਾ ਸੀ। ਤਲਵਾੜੇ ਭੀ ਤੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡੀ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਜਾ ਸਉਣੀ ਵਸਲ ਵੰਡੇ ਸੀ ਸਰਕਾਰੀ ਹੁਕਮ ਨਾਲ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਦਰਬਨ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਾ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੇ ਵੱਤਰ ਸੰਭਾਲੋ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਮਦਦ ਦਿਆਂਗੇ। ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਨੇ ਹਲ ਮਦਦ ਦੇ ਲੈਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਹਲ ਬੀਜ ਦੇ ਵੱਤਰ ਸੰਭਾਲੇ ਵਸਲ ਬਿਜਾਏ।

ਲੰਗਰ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹ ਉਸਾਰੋ

ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਚੁਚਾਲ ਖੂਹੀ ਕੋਲ ਲੰਗਰ ਪੱਕੇ ਥੰਮ੍ਹ ਉਸਾਰ ਫਤਿਆ। ਸ. ਭੋਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਦੋਵਾਲੀਏ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਫੋਰ

ਪਵਾਇਆ। ੧੦੦ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਏਤਨੀ ਖੋਚਲ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਮਾਇਆ ਸਫਲ ਹੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਦ ਪੜ੍ਹਿਆ, 'ਦਰਸਨੁ ਹਰਿ ਦੇਖਣ ਕੈ ਭਾਈ' ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੜ੍ਹਿਆ, 'ਮੈਂ' ਚਖਮੀ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦਿਲਦਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜਿਸ ਨੇ ਲੁਟ ਖੜਿਆ ਦਿਲ ਮੇਰਾ, ਉਹ ਦਿਲਦਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।" ਸ. ਭੋਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੇ ਮਸਤ ਹੋ ਬਚਦ ਪੜ੍ਹੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੱਭ ਪਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਹਾ ਥਾਥਾ ਸੀ, ਤਿਹਾ ਮੇਲਾ ਈ ਰਸ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਰਾਕੀ ਸਬਦੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਏਕ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਾਲੂ ਰਾਕੀ ਹੋਰਾਂ ਸਮੇਟ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਲਾਇਆ ਤੇ ਬਚਦ ਪੜ੍ਹਦੇ, "ਸੁਧ ਜਬ ਤੇ ਹਮ ਧਰੀ ਬਚਨ ਕੁਰ ਬਦੇ ਹਮਾਰੇ।" ਰਾਜਾ ਦੁਰਾਬਾਰੀ ਸੀ। ਸਿੰਘ ਸਭੀਏ ਤੇ ਮੁਸਾਹਿਬ ਖਿਝਣ ਤੇ ਕਹਿਣ ਸਬਦ ਬੰਦ ਕਰੇ। ਸੰਤ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਕੁਰਵਾਥ ਨਹੀਂ ਸੁਖਾਂਦਾ ਸੋ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਰਸ ਕਿਉਂ ਕਵਾਈਏ। ਤੇ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਬਦ ਏਸੇ ਲਈ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਨਿਰਾ ਰਾਕੀ ਸਬਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਭੀ ਹੋ ਬਾਣੀ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਭੀ ਹਾਂ। ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਚੀ ਨਾਲ ਸਬਦ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਕੇ ਭੰਗ ਪਾਇਆ। ਹੁਣ ਦੇ ਰਾਕੀ ਸਬਦੀ ਸੱਦਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਅਸਲੇ ਵਲ ਉਕਾ ਨਹੀਂ ਵੇਂਹਦੇ।

ਸੁਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜ ਦਾ ਹਾਲ

ਇਸ ਸਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਰਸੀ ਤੇ ਖਿਮਲੇ ਰਾਗ-ਸਭਾ ਹੋਈ। ਪੁਰਾਣੀ ਸਭਿਅਤਾ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਤੇ ਅੰਤ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਭੀ ਮੁਖੀਆਂ ਅਰਥਾਂ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਪੀਕਰ ਸਾਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟੀਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਤਿਵੇਂ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਖਲੋ ਕੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤੋਂ ਟੁਰਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਬੈਠ ਕੇ ਹੀ ਬੋਲਾਂਗਾ ਕਹਿ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸਪੀਕਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਸੀ ਅਸੀਂ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਭੀ ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੀਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਬਚਣ। ਤੇ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਵਡਾਗੂਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸਾਦਗੀ ਹੀ ਆਧਾਰ

ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੇਦਾਂ ਤੇ ਬਸਤਰਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਬਿਨਾਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਣ ਦੇਂਦੇ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਲੇ ਬਸਤਰਾਂ ਵਾਲਾ ਇਸ ਸਭਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਜ਼ਨ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਤਾਵੇਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸੇਵਕ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਰਾਈਆਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਮੇਨੂੰ ਹਾਕਮ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਕਹਵੇਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, ਫਰੇ ਦੀ ਕੁਝ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਲਾਫ਼ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਹੁਣ ਦੀਆਂ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਜ਼ੋਰੇ ਵਾਲੇ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਕਰ ਕਮਾਂ ਨਹੀਂ ਵਖਾ ਰਹੀ। ਹਾਂ, ਜੇ ਸੁਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੱਚ ਤੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਗਟਨ ਕੀਤੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾ ਭੀ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਹੀਰਿੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਲਈ ਮੁਖਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਰਾਮ ਰਾਜ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹਾਂ। ਜਿਥਰ ਚਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਿਰਥਾਹ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਹੁਣ ਦੀਆਂ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਕਰਤੂਤ ਕੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਾਂ। ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਭੇ ਜ਼ੋਰੇ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਸਾਡੇ ਵਡਾਦੂ ਬਦੇਸ਼ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਰਤੇ। ਸਾਡੇ ਵਡਾਦੂਆਂ ਬਹੁਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਵਰਤਾਓ ਹੁਣ ਉਹੋ ਤੇ ਓਦੇਂ ਭੀ ਕੁਰਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਸਿਹਤਾ ਰਾਜ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਨ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕਦਾ, ਉਹਦਾ ਕੀ ਸੁਖ ਹੈ? ਰਾਕ ਪਰੇਮ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਦੇਵੇਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕੇ ਜਾਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਲਾਹੌਰ ਰੋਸ ਵਿਚ ਘੋੜਾ ਦੌੜਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਫ਼ਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਿਖਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵਾਇਸਰਾਏ ਦੀ ਧੀ ਦੀ ਘੋੜੀ ਖੀ ਦੌੜਨੀ ਸੀ। ਉਸ ਕਿਹਾ, ਹੋਰ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਓ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਰੋਂਦੇ ਵਰਤਦੇ ਹੋ, ਕਹਿ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਕਈ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਕਲ ਆਏ। ਖੇਡ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੀ ਜਾਣ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਤੇ ਪਾਜ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਕਿ ਹੋਰ ਸਫਾਰ ਰੋਂਦੇ ਕਰਾ ਖਿਚਾਣ ਲਈ ਹੀ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਸੀ। ਕਿਹੋ ਨੇ ਇਹੋ ਹਾਲ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸੁਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਸਮਝ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆ ਚਰਨੀਂ ਹੱਥ ਲਾਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਆਪ ਜੈਸਾ ਸੱਚਾ ਤੇ ਬੇਮੁਥਾਜ ਕੇਂਦ ਹੈ?

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਉਣ ਵਿਚ ਕੋਠੀ ਕੁਚਾਲ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਥਾੜੀਂ ਬੂਟੇ ਲਵਾਏ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲਾਂ ਤੇ ਫੁਲਾਂ ਵਾਲੇ। ੩੦ ਸਾਉਣ ਟਿੱਬੇ ਵਾਲੇ ਖੂਹ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ ਟੱਪ ਮਾਥ ਬਰਾਨੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ। ਹਿੱਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਥੋੜੀ ਨਹਿਰੀ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਹੀ ਬਰਾਨੀ ਚਮੀਨ ਦਿਤੀ ਖਰੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੀਜਣ ਲਈ, ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾਣੇ ਅਜੇ ਸਾਝਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸਾਝਾ ਹੀ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ। ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਲ੍ਹ ਕੇਸਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੩ ਫਾਦਰੋਂ ਦਿੱਲੀ 'ਗਉਂ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਉਨਤੀਂ ਬਾਰੇ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਤੇ ਗਏ। ਸਰ ਦਾਤਾਰ ਸਿੰਘ

ਦੀ ਬੈਠੀ ਹਰਦੇਵ ਸਹਾਏ ਤੇ ਦਾਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਭ ਕਉ ਰੱਖਿਆਕ ਧਰਮੀ ਸੱਦੇ ਸੀ।* ਸਭ ਨੇ ਰਕਰੀਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜ ਭਾਵੇਂ ਜੀਵੇ ਭਾਵੇਂ ਮਰੇ, ਪਰ ਕਾਧੀ ਵਾਂਗੂੰ ਬਦਨਾਮ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਬਦਨਾਮ ਹੋ ਹੀ ਮਰੇਗਾ। ਜਿਥਰ ਕਉ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਰਾਤ ਬੁਢਾਲ ਪਰਰ ਆਏ।

ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਆਏ

ਚਾਰ ਭਾਦਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਸੱਦੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਹਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਨਾਮ ਅਲਾਟਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਪੁਛਣ ਤੇ ਪਰੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਬਿ ਫਲਾਣਾ ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਦੱਸੇ। ਹੁੰਦੇ ਚਾਰੇ ਸਭ ਨਾਮ ਪਤੇ ਤਰੀਕਾਂ ਚਿਰੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ਕਿ ਫਿਰ ਮਾਲਕ ਬਣਾਓਗੇ। ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨਾਮ ਵਰਤਣ ਤੇ ਥਾਂ ਭਿੱਠੇ। ਦਿੱਲੀਓਂ ਹੀ ਵੱਡੇ ਵੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਚੰਟੀਆਂ ਦਾ ਸਬੋਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ। ਨਹਿਰ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਰਨੀ ਆ ਲੱਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਤੇਰੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਤੇਰੀ ਦਫਾ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਬੀਮਾਰੀ ਜਾਣਦਾ ਸਾਂ। ਦਵਾ ਦੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਛਕ ਲਈ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਤੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਦੇ ਬਚੇਗਾ ਕਿ ਨਾ। ਤੇ ਬਾਅਦ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਇਸ ਨੇ ਸੰਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸੰਕਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਾਸ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੰਡਿਆਂ ਦਾ ਰਬੋਲਾ, ਕਉਆਂ ਮੱਥਾਂ ਦਾ ਵਾੜਾ ਤੇ ਵੋਟੇ ਜਾਵਾਂ ਦਾ ਦਾ ਵਲਕਣ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਲਾਏ। ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਂਦੇ, ਸਭ ਭੰਗਰ ਅਕੌਂ ਮੂੰਹ ਚੁਕ

* ਕੀਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 19 ਨਵੰਬਰ 1947 ਨੂੰ ਵੈਟਲ ਪ੍ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਤਾਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਗਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਉ-ਧਨ ਥਾਵੇਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰ ਠਿਆ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨਵਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 18-20 ਫਰਵਰੀ 1948 ਨੂੰ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਮੀਟਿੰਗ 17 ਤੋਂ 19 ਅਪਰੈਲ 1948 ਨੂੰ ਹੋਈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਭਾਕ ਲੈਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਗਏ।

ਕਮਾਲ-

ਦੇਤ ਕੇ ਆ ਹਰਾ ਘਾਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਲੈ ਖਾ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰ ਚਰਨੀ ਵਲ ਵੇਖਦੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ, ਖੁਰਕਦੇ, ਹੱਥ ਫੇਰਦੇ। ਕਈ ਘੋੜੇ ਦੂਰੋਂ ਦੇਖ ਹੀ ਹਿਟਕੁ ਦੌੜਦੇ। ਕਈਆਂ ਬਛੜੇ ਬੱਲਦੇ ਤੇ ਉਚੇਚੇ ਆ ਪਿਆਰ ਲੈਂਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੂਹੇ ਚਰਦੇ ਪਸ਼ੂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਂ ਦੌੜ ਆ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਤੇ ਪਿਛੇ ਡੀ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ। ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਰੋਜ਼ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੇ ਕੌਤਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਦੇ ਨਾਂ ਲੱਖੇ ਹੋਏ ਸੀ ਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਯਾਦ ਸੀ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕੰਭਾ, ਜਮਨਾ, ਸੁਰਸਰੀ, ਨਵਰਤਨ, ਨੌਲੱਖੀ, ਸੱਸੀ, ਸੁਰਸਾ, ਮੀਨਾ, ਹੀਰ, ਹਰੇ ਆਦਿ ਘੋੜੀਆਂ ਦੇ ਕੰਭ, ਬਿਜਲੀ, ਪੰਜਾਬਣ ਫੈਲ, ਦਿਲਦਾਰ, ਸ਼ੀਹਣੀ, ਬਕੁੰਤਲਾ, ਵਲਭਤੀ, ਬੱਹਣੀ, ਵਲਕਾਰੀ, ਜੇਹਿੰਦ ਆਦਿ ਘੋੜੇ ਬਾਜ ਬਬਰੂਬਾਹਟ, ਜੈ ਭਾਰਤ, ਅਬਲਖ, ਪਵਨ, ਕੇਸਰੀ ਆਦਿ ਤੇ ਮੱਛਾਂ, ਮੇਰਾ, ਕੁੰਜ, ਕੰਜ, ਢੋਲੀ, ਕੁੰਢੀ, ਝਲਾਰ, ਮਨਾਰ, ਲਾਸਾਨੀ ਆਦਿ। ਸਾਢ—ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਮਸਤਾਨਾ, ਸੂਬਾ, ਕੋਢੂ ਆਦਿ। ਸੰਢੇ—ਖੰਡਾ, ਕੱਥਾ, ਲੁਭਣ, ਸਾਧੂ, ਸੋਹਣਾ ਆਦਿ ਨਾਮ ਸਭ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਰਖੇ ਲੈ ਬੁਲਾਏ ਸੀ। ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਉਹੋ ਦੂਰੋਂ ਨਾਮ ਸੁਣ ਦੌੜ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਘਾਹ ਖਾਂਦਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਖੇਲ ਪਾਣੀ ਤਬੋਲੇ ਸਭ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕਰ ਭੁਗਤਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹੇ ਹੋਏ ਸੀ।

ਬਾਰ ਮੁਖਤਿਆਰ

੧੭ ਜਿਵੇਂ ਮੁਖਤਿਆਰੀ ਸਭ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਝੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੀ, ਤਿਵੇਂ ਲਿਖਾ—ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਹਿਸਾਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਤੇ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਜੁੱਮੇ ਸੀ। ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਹੁਣ। ਨਿੱਜ ਦੇ ਲੇਖੇ ਵਾਲਾ ਮਾਸਟਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਭੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਦੇਖੇ ਹੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ। ਮੁਖਤਿਆਰੀ ਕੰਠੀ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਵਾਹੀ ਦੀ ਦਰੋਂਕਾ ਦੁਮਣ ਸਿੰਘ ਵਡਾਠੇ ਜੈਹਲਾਂ ਦਾ, ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਚਵਿੰਡਾ, ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਚੱਠਾ ਦੇ ਜੁੱਮੇ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰਸੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਤੇ ਸ. ਅਰਬੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਹਾਕਮਾਂ ਜੋਗ ਆਕੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੁਖਤਿਆਰੀ ਕੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਝਬਰ, ਪੁਰਾਣੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂਪੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਪਹਾੜਾਂ ਵੱਲ ਛਾਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਕੱਲੇ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਹੁਣ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਕੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੀਹਵਾਲ ਦਾ ਹੁਣ ਮਿਰਜਾਪੁਰ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਗੀਰੋਵਾਲੀ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਭ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹਦਾਇਤ ਸੀ ਕਿ ਸੈਖੇ ਤੇ ਬਲਾਖ ਨੂੰ ਘਟ ਜਾਣੇ, ਨਿਰਪੱਖ ਵਰਤੇ, ਗਰੀਬ ਬੁੜੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਖਾਸ ਰਖੋ। ਕੁਟੇਬ ਦੀ

ਏਸ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ, ਸੁਣ ਚੁਕਾਲ ਜਗਮਲੇਰੇ ਬੰਗਲੇ ਬੈਠ, ਸਮਝਾ ਸੁਲਾਹ ਕਰਾਂਦੇ ਸੀ ਲੜਾਈ ਮੁਕਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਸੁਟੇ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨਾ ਫੇਸਲੇ ਜੋਗ ਬਣਾਉਣਾ ਕਥੇ। ਤੇ ਨਿਆਂ ਬਣਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਭੀ ਤੁਰਤ ਦਿਓ। ਅਸਲੀ ਧਰਮ ਤੇ ਅਣਖ ਵਰਤੋ।

ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਢੋਟੀਆਂ

ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਢੋਟੀਆਂ, ਚਿਲਾ ਲਾਇਲਪੁਰ ਨਕੋੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ੨੪ ਫ਼ਾਦਰਾਂ ਦੁਪ ਕੀਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਸੁਭ ਸ਼ਬਦ ਬੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਅਕੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਆਪ ਦੁਪ ਕੀਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਐਸੇ ਸੀ 'ਸਬਰ ਅੰਦਰ ਸਾਬਰੀ ਤਨ ਏਵੇ' ਜਾਲੇਨ। ਹੋਣ ਨਜੀਕ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਭੇਰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇਣ। ਹੋਰ ਸਿਫਤਾਂ ਸਿਦਕ ਸੇਵਾ, ਉਤਸ਼ਾਹ, ਸੰਧ, ਨਾਮ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਜੋ ਵੱਡੇ ਹੋਸਲੇ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਸਤ ਸੀ, ਜੋ ਘੱਟ ਹੀ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਤ ਜੀ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਪੱਠੇ ਚੋਰੀ ਵਢਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਾਥੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਮਤੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਆਇਆ ਭੁੱਖਾ ਰਹਵੇ ਜਾਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਸੀਅ ਕਰੇ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਜਦੋਂ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਬੇਛਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਪੁਛ ਲਿਆ ਕਰ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਠ ਕੇ ਹੱਥ ਨਾ ਜੋੜਨ ਦੇਂਦੇ ਸੀ। ਸਗੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਸੰਤ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਹੀ ਭੋਜਿਆ ਕਰੋ। ਸੰਤ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਨਕੋੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਖੇਤ ਵਲ ਗਿਆ। ਅਕੇ ਚੋਰੀ ਪੱਠਿਆਂ ਦਾ ਕੱਡਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਚੋਰ ਵਢ ਲੈਂਦ ਰਹੇ ਸੀ। ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਦੂਜੇ ਰਸਤੇ ਪਾ ਪਿੰਡ ਜਾਓ ਮਤੇ ਸਾਡਾ ਹੋਰ ਜੀਅ ਵੇਖ ਕੁਝ ਕਰਵੇ। ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਵਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਇਕ ਸੰਬੰਧੀ ਚਿਮੀ ਵਾਹੁਣ ਦੇ ਪੰਜੇ ਰਾਤ ਬੋਹਲ ਤੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤਾ ਭਲਾ ਫੌਕ ਸੀ। ਬਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਬਹੁਤੀ ਭਲਮਾਣਸੀ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸਜ਼ਾ ਹੈ। ਸੋ ਹੀ ਇਸ ਘਰ ਨੂੰ ਗਵਾ ਗਈ ਹੈ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾਏ

ਇਕ ਦਿਨ ਸਿੱਖ ਦਿੱਲਾ ਮੰਜਾ ਬਦਲਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਕੱਸਵਾਂ ਲੋੜੀਏ ਤਾਂ ਤਖਤਪੋਸ਼ ਤੇ ਪਈਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ

ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾਏ ਤੇ ਅਕਲੇ ਰੋਧ ਸੁਣਏ। ਤੇ ਜੋ ਕੁਲਦਾ, ਕੁਲ ਵਰਗੀ ਕੁਲੀ ਚਪੇਤ ਮਾਰ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੂੰ ਚੋਤੇ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਤੇ ਵਰਤੋਂਗਾ ਕੀ ? ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣ ਕਦੇ ਨਾ ਕੁਲੀ ਜੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਦੇਂਦੇ ਤਾਂ ਕੁਟ ਕੇ ਭੀ ਜਗਾ ਸੁਣਾਏ ਤੇ ਆਹਦੇ, ਇਹ ਸਾਖੀਆਂ ਮੇਰੇ ਬਿਨਾ ਕੁਹਾਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀਆਂ। ਜੋ ਠੀਕ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ-ਘਾਟੇ ਜਾਨਕੀ ਦੇ ਚਾਟਕੇ ਖਾਸਮਤੀ
ਆਪਣੀ ਚੰਗੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਤੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਕਮਲੇਰੇ ਬੋਲਕੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਥਾ ਆਰੰਭੀ। ਰੋਧ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਬਥੇ ਭੀ ਮਿਲ ਸਿਫਤ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ। ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਕਾਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਘੋੜੇ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਟੁਰ ਕੇ ਹੀ ਚੱਦੇ ਮੀਲ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਵਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਜ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ—'ਵਿਧੀ ਵੱਤ ਯੋਗ ਕਰ ਜੇ ਦਿਸੈ ਸਾਧੂ ਉਤਮ ਭੋਰ। ਸੰਤ ਸਰਣ ਚਲ ਜਾਤ ਹੀ ਸੇ ਫਲ ਪਕ ਪਕ ਹੋਰ, ਦਾ ਫਲ ਹੀ ਲਈਏ। ਕਥਾ ਵਿਚ ਜੁਕਾਵਲੀ ਤੇ ਗੁਰਿੰਭਨਾਮਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਚਨ ਬੀਤੇ ਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਫਕੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰੀ ਜੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਜਾਣਕਾਰ ਕਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰ ਚੌਫੜਸ ਕਾਲਜ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਤੌਰਨ, ਵਿਗਾਸਨ ਤੇ, ਭੀ ਉਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸੀ। ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਚੋਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਮੈਂ ਕੀ ਕੀ ਕੁਝ ਤੇ ਪਦ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਘਟਾਏ ਹਨ ਤੇ ਮੂਲ ਅਸਲ ਕੀ ਸੀ। ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਹੈ, ਮੈਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਆਖੇ ਐਸਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਮਾਰਗੀਆਂ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਛਾੜੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਭੀਆਂ ਤੇ ਚੌਥ ਖਾਲਸੀਆਂ ਵਿਛਾੜੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਸੇ ਲੰਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੇਦ ਕਰੋੜੇ ਬਾਹਰੀ ਗਲ ਸੁਧੀ ਕਰਮੰਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਂਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 'ਜਾਹੀ ਕਲ ਤੇ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਏ' ਤੇ 'ਭੋਰਤ ਬੇਦਨ' ਤੋਂ ਕਥਾ ਆਰੰਭ ਤੇ 'ਹੇ ਅਚੁਤ ਹੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ' ਪੜ੍ਹ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸੰਤ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਲਕਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਬੋਲ ਮੇਂ ਅਸਲ ਗੁਰਿੰਭਨਾਮਾ ਸਿਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਤੇ ਤਲੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਉਲਥਾ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ ਲੈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਹੁਣ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਐਸੀਆਂ ਕਈ ਕਥਾਵਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਜੋ ਅਸਚਰਜਤਾ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸੀ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ।

ਡਿਪਟੀ ਚਰਨੀ ਅ ਠਕਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ੨੭ ਭਾਦਰੋਂ ਨੌਰੋਕ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਹਿਸਾਰੋਂ ਸਮੇਤ ਪਤਨੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਏ ਭੇਟਾ ਧਰੀ। ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਹੁਣ ਇਹ ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਖੁਫ਼ਟ ਤੇ ਉਸ ਬੀਬੀ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੌਸਿਆ, ਸ. ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਧ ਤੋਂ ਤਦੋਂ ਹੀ ਤਜਨ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਦ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕੁੰ ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਾ ਬਾਅਦ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਤੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਭੇਟੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾਏ।

ਜਿਨਾਹ ਦੀ ਚੜਾਈ

ਕੁਮਾਰ ਅਸ ਚੜਾਏ

੨੭ ਭਾਦਰੋਂ ਹੀ ਰੋਡੀਓ ਠਾਹੋਰੋਂ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿਨਾਹ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਦਿਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਤੇ ਖਾਨਦਾਨ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਸੀ, ਫਿਟਕਾਰਾ ਪਾਏਆਂ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਨਾਹ ਫਨਾਹ ਹੋਣਾ ਪਹਿਲੋਂ ਨਾ ਮੋਇਆ। ਮਰਿਆ ਤੇ ਬਿਆਰਤ ਵਿਚ ਸੀ ਪਰ ਕਰਾਚੀ ਲਿਆ ਦੌਬਿਆ ਖੋਜੇ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ। ਨਾੜਾਂ ਫੁੱਲ ਭਲਾ ਘੁਟਣ ਵਾਲੇ ਰੋਕ ਨਾਲ ਮਰਿਆ। ਅੰਫਰੇਡਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਰੋਕ ਸੀ। ਲੋਕ ਕਹਿਣ ਨਵਾਂ ਮੁਲਕ ਜੁ ਬਣਾਇਓ ਸੀ, ਨਵਾਂ ਰੋਕ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਤੇ ਚੜਾਈ

੨-੪ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਕਾਫ਼ਰਸ ਨੇ ਨਜ਼ਾਮ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਤੇ ਚੜਾਈ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾ ਭਾਵੇਂ ਆਕੂਆਂ, ਮੁੱਲਾਂ ਕਹੇ ਭੁੱਖਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਚਿੰਟਾ ਉੱਡਾ ਖੜਾ ਕਰ ਜਾਨ ਬਚਾਈਓ ਸੁ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਭੀ ਝਰ ਪਿਆ। ਕਲਮੀਰ ਵਲ ਵੀ ਭੇ ਪਿਆ। ਕਦੀ ਸਿੱਖ ਗੱਲਾਂ ਗੱਪਾਂ ਦੇ ਸਵਾਦ ਲੈਣੋਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਨਨਕਾਣੇ ਤੇ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡੇਰਾ ਲਾਹੌਰ ਵਾਲਾ ਜਾ ਮਲਣਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਬੇਝੋਆਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਰਜਵਾੜਿਆਂ ਬਣਵਾ ਪੜਣਾ ਨੇੜੇ ਰਖੀਆਂ। ਦਰਿਆ ਠਾਵੀਓ ਆਰ-ਪਾਰ ਹੋਣ ਨੂੰ।

ਸਖਤ ਬੁਖਾਰ

੪ ਅੱਸੂ ਚੁਰਾਲ ਤਾਰ ਆਈ ਭੇਟੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਖਤ ਬੁਖਾਰ

ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰਤ ਭੇਟੀ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਭੇ ਉਵਾਕ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਸੰਤ ਰਾਮ ਖੁਡੀ ਵਾਲਾ ਵੰਦ, ਬਰਨਾਲਿਓਂ ਸੌਂਦਿਆ। ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਦਵਾਈ ਦੇ ਹਠ ਹਾਰ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਇਹ ਹਿਕਮਤ ਦਾ ਕਸਬ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਵੇਹਦਿਆਂ ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਦਵਾਈ ਦੇਂਦਿਆਂ ਆਰਾਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੋ ਚੀਜ਼ ਥੋਂਦੇ, ਉਲਟ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਠੀਓਂ ਦੂਰ ਜਾ ਟਿਕੇ। ਹਉਂਕੇ ਲਈ ਜਾਣ। ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਛੋਟੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਘੁੱਟਣ ਦੱਬਣ ਦਵਾਈ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਤੋਰੇ, ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਵਰਨੀਆਂ ਕਰਦੀ। ਦਿੱਲੀਓਂ ਰਾਹ ਸੁਣ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੀ ਭੇਟੀ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇ। ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸੰਗਤ ਸੁਣਿਆ ਹਉਂਕਾ ਭਰਿਆ। ਐਸੇ ਸੰਕਟ ਸਮੇਂ ਐਸਾ ਸੁਨੇਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ, ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਕੀ। ਮੈਂ ਭੀ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ ਸੀ।

ਦੌਹਿਰਾ ਭਾਵੀ ਕਰਮ ਸੰਜੋਗ ਬਿਧਿ ਕੁਦਰਤ ਬਿਸਮਤ ਕਾਲ।
 ਵਰਤ ਹੁਕਮ ਹਰਿ ਕਰਤ ਜੋ ਸਕੇ ਕੰ ਨ ਕਰੇ ਹਾਲ।
 ਦਿਲ ਕੁੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਸਨਾ ਵੱਸ ਹੋਯਾ ਨੂੰ ਹੱਸ।
 ਬੈਲਨਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬੈਲਨਾ ਢੈਲਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਦੇ ਢੱਸ।

ਬੇੜੀ ਜਿਹੜੀ ਘੋਰੀ ਹੋਵੇ ਮਛਾਂ ਕਛਾਂ ਕਪਰਾਂ ਨੇ,
 ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਲ ਹੋਵੇ ਵਖਤਾਂ ਦੀ ਵਾਹੀ ਦਾ।
 ਦੁਖੀਆਂ ਯਤੀਮਾਂ ਨਿਰਧਨਾਂ ਸੰਦੀ ਸਾਰੀ ਰਾਸ,
 ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਖੀ ਰਖ ਆਸਰਾ ਦਿਲਾਹੀ ਦਾ।
 ਸੁਖਾਂ ਸੁੱਖ ਕਰਦੇ ਕਮਾਈਆਂ ਭੇਟਾ ਬੇੜੇ ਢੇੜੇ,
 ਹੋਏ ਜੋ ਸਕਾਰ ਕਈ ਵਾਰ ਨੇਂ ਤਬਾਹੀ ਦਾ।
 ਕੰਢੇ ਲਗੇ ਬੇੜੇ ਐਸੇ ਆਸ ਵੰਢੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ,
 ਹਉਂਕੇ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਨਹੀਂ ਮਲਾਹੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸੱਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੱਸੀ ਨਸੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ ਦੁਪੋਹਰ ਵੇਲੇ,
 ਹੀਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੀਰਦੀ ਜੋ ਪੰਧ ਬੇਲੇ ਕਾਹੀਦਾ।
 ਸੋਹਣੀ ਰਹੀਂ ਤਰਦੀ ਰਨਾ ਜਿਹੜੀ ਰਾਤ ਸਮੇਂ,
 ਦਾਸੀ ਜੋ ਉਦਾਸੀ ਲਾਏ ਸ਼ੋਕ ਮੇਲ ਮਾਹੀਦਾ।
 ਸੀਤਾ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੀਤਾ ਪ੍ਰੀਤ ਪਾਲਦੀ ਜੋ ਰਾਮ ਦੀ ਨੂੰ,
 ਆਮ ਚਿਰੋਂ ਥਾ ਜਿਧਾ ਖੁਸ਼ਾ ਚੂੜੇ ਬਾਹੀਦਾ।

ਦਰਦੀ ਮੰਗਤ ਐਸੀ ਸੰਕਤ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੋ,
ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਹਉਕੇ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰਾਹੀਦਾ ।

ਆਖਦੇ ਅਮਾਨਤ ਕੋਈ ਲਈਦੀ ਦੇ ਜਿਸ ਕੋਠੋਂ,
ਫੁਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਕੇ ਹੈ ਭਾਰਾ ਸਿਰੋਂ ਲਾਹੀਦਾ ।
ਆਖਦੇ ਨੇ ਅੱਖੇ ਸਮੇਂ ਫੜੀਦੀ ਦੇ ਬਾਂਹ ਜਿਵੀ,
ਸੁਖ ਦੇ ਕੇ ਦੁਖ ਸੋਹਕੇ ਸਾਭ ਹੈ ਨਿਬਾਹੀ ਦਾ ।
ਆਖਦੇ ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਨਕੀਨਾਂ ਹੋਵੇ ਦਾਨਾਂ ਬੀਨਾਂ,
ਮੰਗਦਾ ਰਤੀ ਨਾ ਮੋਕਾ ਬੋਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ।
ਆਖਦੇ ਮਲਾਹ ਬੇੜੀ ਪਾਰ ਜਿਥਰ ਕਰ ਨ ਠੈ,
ਹਉਕਾ ਭਰ ਪੂਰ ਨੂੰ ਭਰਾਨਾ ਨਹੀਂ ਜੀ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਅਗੇ ਹੋਏ ਰਹੁੰਨਾ ਜਿਸ ਭਿੰਨੇ ਦੁਖ ਆਮ ਹੋਣ,
ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ ਸੁਣ ਮਨਾ ਫੀਹਣਾ ਬਿਸੇ ਰਾਹੀ ਦਾ ।
ਅੱਗ ਦਾ ਜੋ ਸਭਿਆ ਉਹ ਭਰਦਾ ਟਟੈਣਿਓਂ ਭੀ,
ਚਾਹੀਦਾ ਦਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਤਰਠਿਆਂ ਭਰਾਹੀ ਦਾ ।
ਆਖਦੇ ਨੇ ਢੱਠਿਆਂ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਫਿਰ ਰਬ ਰੋਹਦਾ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਾਰੀਏ ਨਹੀਂ ਢੱਠਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ।
ਗਿਰਧਾਰੀ ਵਾਰੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਵਾਹੀ ਦੇ ਰੁੰ,
ਅੰਤ ਸੁਭ ਅੰਤ ਇਹ ਸੁਭਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ।

ਘਲਿਆ ਬਦੇਸ ਤੋਂ ਸੰਦੇਸ ਮਿਲਕੇਥ ਰਾਮ,
ਨਾਮ ਆਪ ਬਾਪ ਬਾਪ ਸਕੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ।
ਫੜੇ ਪ੍ਰਰਾਪ ਵਾਲਾ ਕਹੇ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਹਰਿ,
ਫਰ ਦਿਤੇ ਵਾਕਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਕਾਂ ਨਹੀਂ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ।
ਔਣ ਨ ਜਿਦਰ ਰਾਮ ਭਰਥ ਦਾ ਕਾਮ ਨਾਹੀ,
ਸਾਮ ਸੁਟੇ ਰਾਵੇਂ ਆਪ ਨਿੰਦੀ ਦਾ ਸਲਾਹੀ ਦਾ ।
ਰਾਮ ਪ੍ਰਦੇਸ ਦੇਸ ਵੇਲੇ ਬੋਲ ਅਸਾਂ ਦੇ ਭੀ,
ਹੈ ਕੀ ਦੇ ਆਪ ਬਿਨਾਂ ਸਮਾਂ ਦਾਹੋ ਪਾਹੀ ਦਾ ।

ਹਾਂ ਕਰ ਲਈਏ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈਏ ਨਾਪ ਜਿਦੀ,
ਸਾਖੀ ਹੋ ਜਾਈ ਦਾ ਉਹਦੀ ਸੋਭਾ ਬਦਰਾਹੀ ਦਾ ।

ਤਾਪ ਕੀ ਸਰਾਪ ਕੋਈ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਆਪ ਸਾਢੇ,
 ਤਾਪ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਨਾਮ ਆਪਦਾ ਲੈ ਲਾਹੀਂ ਦਾ।
 ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕੁਰੂ ਵਰ ਆਪ ਨਤ ਲਾਏ,
 ਤਰ ਕਾਹੇ ਦਖਾਵੇ ਲਾਹਵੇ ਤਰ ਹਰ ਛਾਹੀ ਦਾ।
 ਜੋਰ ਨਾਹੀ ਜੋਰ ਹੋਥ ਕਰੀਏ ਮਾਹੀ ਚਾਹੀਆ ਜੀ,
 ਚਿਤ ਢਾਣਾ ਮਿਤ ਜੀ ਨਹੀਂ ਹਿਤੀਆਂ ਦਾ ਚਾਹੀਦਾ।
 ਹੋਥ ਜੋੜ ਅਰਜ ਕਰੇ ਵਹਿਮੀ, ਦੇਹੁ ਦਰਸਨ ਤੇ ਸਿਦਕ ਹੋ ਰਹਿਮੀ।

ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ੪-੫ ਦਿਨ ਐਸੇ ਕਠਿਨ ਕੁਝਰੇ ਕਿ ਦੱਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ।
 ਰੋਕ ਚਿੱਟਾ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪੇ ਹੀ ਆਰਾਮ ਹੋਇਆ। ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ
 ਸੰਤ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਬੀਮਾਰ ਕੋਲ ਆ ਵੇਦ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਦੇ ਹੋਸਲਾ ਦੇਵੇ।
 ਤੂੰ ਸਗੋਂ ਆਪ ਹੀ ਹਨ ਹਾਰ ਥੈਠੇ।

ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਭਾਹ ਉਤਰ ਗਈ ਸੀ। ਸੰਤ ਦਿਨ ਕਝਾਹ ਥੰਨ, ਹਕੀਮ
 ਖਿੱਚੀ, ਕਝੱਕ ਹੋਇਆ। ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਹਾਏ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ੧੯ ਅੰਸੂ ਚੁਚਾਲ
 ਆ ਦਰਬਨ ਦੇ ਦੱਸਿਆ ਜਲ ਹੀ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਸੰਤਾਂ। ਇਕ ਵੇਰ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਟਿੱਥੀ ਥਿਫੂ
 ਭਾਲਾ ਲੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਹਾਏ ਨਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਦੇਹ ਦੀ ਪੀੜ
 ਤੋਂ ਪਰ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ। ਹਾਏ ਕੀਰਿਆ ਰਜਾ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰੀ ਸਮਝਦੇ
 ਹਨ। ਸੰਕਤ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਜਿਥਰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਦੇਸ਼ੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਆਪ
 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨਾ ਭੋਜਿਆ ਕਰੇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਗਾ, ਮੈਂ ਤੀ ਉਸ ਰਾਮ ਦੀ
 ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮੀ ਥੈਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਰਜਾ। (ਸੰਕਤ ਦੀ ਅਰਥ
 ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਤਾਂ ਹੀ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।)

ਮੇਲਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ

ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਚੁਚਾਲ ਦਰਬਨ ਦੇ ਦਿੱਲੀਓਂ ਹੋ ੨੭ ਅੰਸੂ ਦੁਸਹਿਰੇ ਦਾ
 ਮੇਲਾ ਰੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕਰ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਥ ਲੈ, ੪ ਕੱਤਕ, ਫਿਰ ਚੁਚਾਲ ਆ
 ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਦੇਹ ਸੋਹਣੀ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸੀ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਇਹ

ਦੁਸਹਿਰੇ ਦਾ ਮੇਲਾ ਸੰਤ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੁੱਪ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਏ। ਜਿਵੇਂ ਦੇ ਸੇ ਸੰਤ ਜੀ ਸੀ, ਤਿਵੇਂ ਦਾ ਹੀ ਮੇਲੇ ਦਾ ਰਸ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਤੇ ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਦੀ ਮਾਂਦਗੀ ਬਕੇਵਾਂ ਸਭ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਨਕਾਣੇ ਦਾ ਮੇਲਾ ਫੂਰੀ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਦੇ ਤੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਤੇ ਵੇਸਾਖੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੰਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਏ।

ਸੰਤ ਬੀਕਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛਕਣ ਸਮੇਂ ਆਮ ਨੂੰ ਕੱਲ ਘਟ ਹੀ ਆਉਣ ਦੇਂਦੇ ਸੀ। ਬੀਕਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਛਾਲੇ ਜੋਹਲਾ ਦੇ ਆਏ ਤਾਂ ਦੇਖ ਕਹਿਓ ਨੇ, ਆਓ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹਾ ਨੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਰੋਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੰਤ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਸੁਰਧਾ ਨਾਲ ਪਲੰਘ ਪਾਸ ਬੈਠ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਿਰਾਜਿਆਂ ਸਮੇਂ ਕਰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ੧੬੭੭ ਬਿਕ੍ਰਮੀ, ਸੁਹੇਵੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਸਮੇਂ ਚੱਕੀ ਆਟਾ ਪੀਹਣ ਦੀ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਤ ਜੀ ਮੱਥੀ, ਰੱਖ ਕੁਰੂ ਕੀ ਵਿਚ ਚਾਰਦੀ ਤੇ ਦੁੱਧ ਚੰਨ ਲੰਕਰ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਰਖ ਦੇ ਰਾਖੇ ਰੱਖਿਆ, ਕੁੰ ਆਪਣੇ ਪਸ਼ੂ ਏਥੇ ਕਿਉਂ ਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਰੱਖ ਵਿਚ ਚਾਰਨੇਂ ਰੋਕ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਤ ਜੀ ਮੱਤਾਂ ਵੇਚ ਰਬਮ ਕੁਰੂ ਕੀ ਲੰਕਰੇ ਪਾ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਵਛੇ। ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਕਹਿ ਕਦੇ, ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਬੇਚਿੰਤ ਹੋ ਬੈਠ ਮਾਲਾ ਢੇਰਾਯੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣ ਰੱਖ ਦੇ ਰਾਖੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੂਝ ਅੰਦਰੋਂ ਭੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ। ਰਾਖੇ ਕਿਹਾ, ਕੀ ਕਰੀਏ, ਇਹ ਪਹਿਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੀ ਐਸੀ ਹੈ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਭਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੇ ਬਿਜੇ ਵਾਗੂੰ ਸਰਾਪ ਹੀ ਨਾ ਲੈਂਦੇ ਰੋਵੀਏ 'ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਚਾਕਰੀ, ਤੇ ਰਬ ਕਾਰ ਕਮਾਏ।' ਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਰਖੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਕੁਲ ਹੀ ਜਾਈਦਾ ਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੀਕਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹਾ ਦਾ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਰਖਦੇ ਸੀ।

ਸੰਤ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਸ਼ਕ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੰਤ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਮਾਈ ਧੰਨ ਬੈਰ ਕੰਬੋਅ ਜੋ ਬਾਹੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬੁਰਜੀ ਵਿਚ ਚਿਲ੍ਹਾ ਸੋਖੁਪੁਰੇ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੰਤਾਂ ਵਾਲੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਮਾਈ ਰੋਕ ਲੱਸੀ ਕੋਠੀਓਂ ਆ ਲੇ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਮੱਝ ਮੰਗ ਲਓ। ਸੰਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੱਝ ਦਾ ਦੁੱਧ ਬੜੇ ਵੇਢੇ ਨਾਲ ਪੀਣ ਤੋਂ ਆਰਾਮ ਦੀ ਲੱਸੀ ਕੱਸੀ ਨਹੀਂ। ਮਾਈ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੇਂ ਮੱਝ ਨੂੰ ਆਪੇ ਸਾਂਭ ਲਵਾਂਗੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਈ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਦੇਖ ਪੁਛਿਆ, ਕੀ ਲਿਆਈ? ਮਾਈ ਦੱਸਿਆ ਲੱਸੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰਾ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਲੱਸੀ ਤੇ ਈ ਗੁਢਾਰਾ ਕਰੀਦਾ ਏ ? ਮਾਈ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਆਪ ਏ ਠੇਠੇ ਜੁ ਆ ਟਿਕੇ ਆਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਇਹ ਕੱਲ ਏ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਰੱਸਾ ਲਈ ਆਵੀਂ ਮੱਥ ਦਾ। ਮਾਈ ਸੰਤਾਂ ਵਾਲੀ ਜਾ ਸੰਤ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਦੱਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਲਖ ਤੋਥੇ ਹੀ ਅਖਵਾ ਲਿਆ ਏ। ਪਰ ਰੱਸਾ ਨਾ ਲਿਜਾਈਏ। ਤੇ ਹੁਣ ਸਵੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ਜੀਅ ਜਾਈਏ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਜੋੜੀ ਜਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾ ਕਿਹਾ, ਮਾਈ ਕੂੰ ਰੱਸਾ ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ। ਜਾਪਦਾ ਏ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ ਆ ਸਭ ਕਲ ਦੀਹੋਈ ਕੱਲ। ਮਾਈ ਕਿਹਾ, ਸੰਤ ਰੋਕਥੇ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਹਿਰ ਛਤ ਮੱਥਾ ਦੇ ਵਾਤੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾ, ਕਲ ਜਿਸ ਮੱਥ ਦਾ ੭੦੦ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਮੱਥ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਵਖਾ, ਸੇਵਕ ਦੇ ਅਗੇ ਲਾ ਸੰਤਾਂਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੀ। ਤਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਇਸ ਅਮੀਰ ਘਰੋਂ ਆਈ ਮੱਥ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਟਹਿਲ ਮੁਥਾਜੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਉਹੋ ਕੱਲ ਬਣੀ। ਜਿਹੜੀ ਤੈਂ ਮੈਂ ੭੦੦ ਦਾ ਸਾਂ ਤੇ ਧਨ ਕੀਰੇ ਕੂੰ ਆਹਦੀ ਸੈਂ। ਮਾਈ ਧੰਨ ਬੇਰ ਆਪੇ ਮੱਥ ਸਾਂਝਦੀ ਚੋਂਦੀ ਤੇ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਵਹਿਆ ਘਿਓ ਕੋਠੀ ਜਾ ਦੇਂਦੇ ਤੈ ਕਹਿੰਦੀ ਇਹ ਆਪ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਈ ਇਹ ਘਿਓ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸਾਧਾ ਨੂੰ ਦੇਹ, ਮੇਨੂੰ ਆਪੇ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ, ਦੰਪਤੀ ਉਸ ਮੱਥ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਪਾਲ ਕੁਝਟ ਹੋਈਆਂ ਦੇ ਰਿੰਨ ਕੋਠੀ ਜਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੀ।

ਇਹ ਸੰਤ ਜੀ ਪਿਛੋਂ ਗੋਪੀਪੁਰ ਜ਼ਿਲਾ ਬਪੁਰਬਲਾ ਦੇ ਸੀ। ਤੇ ਸੰਤ ਸੰਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟਿੱਬੀ ਜਸਵਾਲ ਦਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਧਰੇ ਸੀ। ਜੋ ਸੂਲਤਾਨਪੁਰ ਲਾਗੇ ਵੇ। ਠੇਕੇ ਤੇ ਮੁਰੱਬੇ ਲੈ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਭਤਰਦਾਰ ਵਣ ਤਲੇ ਡੇਰਾ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਜਲ ਪ੍ਰਥਾਦ ਛਕਾਂਦੇ ਸੀ। ਬਾਰ ਦੇ ਲੰਕ ਭਤਰੀਦਾਰ ਵਣ ਤੋਂ ਭਤੀ ਹੀ ਡੇਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਲਗ ਪਏ। ਜੋ ਬਾਅਦ ਪਿੰਡ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹੋ ਮੁਰੱਬੇ ਬਾਅਦ ਰਹਿਣੇ ਲੇ ਜੋ ਵਾਹੀ ਚੰਕੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਭਰਾ ਸੀ ਪਰ ਦੂਜਾ ਕਿਸਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾਬੀ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਘਰ ਬੜਾ ਸੀ ਪਰ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਕਿਆ ਨੂੰ ਹੀ ਖਵਾ ਭੜਿਆ ਹੈ। ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਖਟੀ ਤੇ ਬੜੀ ਸੂ, ਮਾਇਆ ਕਿਸਨ ਸਿੰਘ ਪਰ ਕਵਾਈ ਐਵੇਂ ਸੂ। ਬਰਾਬ ਤੇ ਬਰਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪਾ। ਸੰਤ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਸੇ। ਮੱਥ ਦੇ ਕੀ ਜੇ ਕੱਟਾ ਭੀ ਮੁਛੇ ਰਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਜੇ ਇਸ ਤੇ ਡਰਸ ਕਰ ਬੰਟ ਲਿਆ ਏ, ਉਹ ਘਾਟਾ ਪੈਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਉਕਰਾਹੀ ਨਾਲ ਹੋ ਕਰਾਉਂਦੇ। ਛੱਤੀ ਬੱਥ ਹੁੰਦੇ ਸਮੇਂ। ਭਿਖੀ ਖਾਰਿਆ ਵਾਲੇ ਤਕ ਨਾਲ ਹੋ ਉਕਰਾਹੀ ਦਾ ਉਦਮ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਲਬਦ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਏ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਭੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ।

ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਨਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੈਕ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸੰਤ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਛੋੜੀਦਾ ਏ ? ਤਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੋਂ ਨਾ, ਮੇਰਾ

ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਿਭੇ। ਮਤ ਪੁੱਤਰ ਵਿਚ ਪੈ ਉਦਾਰਤਾ ਤੇ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਲੋਂ ਖੁੰਭਾਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਠੀਕ ਹੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਸਤੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਭੀ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਸੰਤ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੇ, ਪੂਰਾ ਪਿਆਰ ਇਕ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਭਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਭੇ। ਮੇਰੀ ਇਹੋ ਮੰਗ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਕਈ ਪੁੱਤਰਾਂ ਪਿਛੇ ਕਈ ਸਾਕਾਂ ਸਨੇਹੀ ਪਿਛੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਗਿਲਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਫਰਕ ਪਾਏ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਸਤੀ ਸੁਹਾਗਣ ਵਾਂਗੂੰ ਚੁਣ ਹੋਰ ਭਾਬ ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਸੀਂ ਦਿਓ।

ਅੰਤ ਮਹੋਛਾ ਹੋਇ

ਇਹ ਸੰਤ ਜੀ ਕਦੇ ਕਦੇ ਬਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਭਜਨ ਕਰਦੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੀ ਮੰਗ ਏ, ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਦਾ ਭੀ ਅੰਤ ਮਹੋਛਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਦੀ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ, ਸੋ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਸੰਤਾਂਵਾਲੀ ਵਸਦਿਆਂ, ਨਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਖਾਧਾ ਕੁਰੰਗ ਹੀ ਸੰਤ ਜੀ ਦਾ ਬਿੰਨੀ ਇਨੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹੇ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਰਸਿਓਂ ਉਹੋ ਕਹਿ ਕੇ ਪਰਤੇ। ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਛੋਟੇਓਂ ਟੁਰਨ ਸਮੇਂ ਚੇਰਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਅੱਜ ਸੰਤਾਂਵਾਲੀ ਸੰਤ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਭੱਕ ਏ। ਭੱਕ ਸਮੇਂ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਜਿਹਾ ਉਦਾਰ ਚਿੱਤ ਤੇ ਪੰਥਕ ਹਿੱਤ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਬਰਦਾ ਹੋ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇਕ ਸਮੇਂ ਛੋਟੀ ਢੱਕ ਮੇਲਾ ਕੀਤਾ, ਇਕ ਸਿੱਖ ਅੱਖ ਵਲਾ ਕਰ ਪੀਪੇ ਵਿਚੋਂ ਘਿਓ ਦਾ ਗੜਵਾ ਭਰ ਲੈ ਤੁਰਿਆ। ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਸੰਤ ਜੀ, ਤ੍ਰਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕਰੋ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਈ। ਤਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਨਾ-ਨਾ ਉਹ ਓਰਮਿੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਨਾਲੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੁਣੇਗਾ ਤੇ ਕਹੇਗਾ ਕੁਕਿਆਂ ਵਿਚ ਭੀ ਹੋਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮੇਰੇ ਪੰਥ ਦੀ ਕੁਲਾਹ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੀ ਪਤਾ ਏ ਉਹ ਮੇਰੇ ਹੋਸਲੇ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾ ਤੋਂ ਹੀ ਐਸਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕਿਹਾ, 'ਸੁਨੀਦਮ ਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਰਾਹੇ ਖੁਦਾ। ਦਿਲੇ ਦੁਸਮਨਾਂ ਹਮਨਾ ਕਰਦੇਦ ਤੰਗ।' ਭਾਵ ਠੀਕ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਦੇ ਰਾਹ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦੁਸਮਣ ਦਾ ਦਿਲ ਭੀ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਥੋਂ ਇਹ ਵਾਰਸੀ ਦਾ ਬੇਅਰ ਸੁਣ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਦਸਮ ਜੀ ਦੀਆਂ ਹਕਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਦਸਮ ਜੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਸੁਨੀਦਮ ਕਿ ਖੁਸ਼ਦੀਂ ਦਾਨਾਇ ਨਕੜ ਕਿ ਯਕਦਾਂ ਬਨਾਸਅਸਤ ਆਜ਼ਾਦ ਮਕੜ।' ਅਰਥਾਤ ਤੂੰ ਸਮਝ ਹੀ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੁਣਿਆ ਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਕੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਦਾਨਾ ਦਿਮਾਗ ਨੇ ਤੇ ਜੋ ਰੱਬ ਦੀ ਬਨਾਸ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਖੁਲ੍ਹੇ ਵੱਡੇ ਮਕੜ 'ਦਿਮਾਗ' ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਸੰਤ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ਇਹ ਅੰਤ ਮਹੋਛਾ ਭੀ ਦੇਹ ਦਾ ਮੰਗਦੇ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ, ਮਰਨਾ ਭਲਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾ ਜਿਥੇ ਮੀਤ ਨਾ ਕੋਇ। ਕਦੁਆ ਕੁਕਰ ਖਾਇਕੇ ਅੰਤ ਮਹੋਣਾ ਹੋਇ। ਸੋ ਕਰ ਕਵੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਪੱਕੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਪੁਛ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਥੇ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚਕੂਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲਿਖੀਂ। ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਕੁਝ ਪਾਇਆ ਸੋ ਲਿਖ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ।

ਸੰਦੂਬ ਭਰੇ ਹੋਏ ਨੇ

ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਕੋਲਾ ਵਰਤਾਣ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣ ਦਾਣਿਆਂ ਤੇ, ਗੀਕੇਵਾਲੀ ਜ਼ਿਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਪੜੇ ਦੇਣ ਤੇ ਮਾਸਟਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਸਿੱਖ ਆਖਦੇ ਹਨ ਮਾਸਟਰ ਆਪ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋਏ ਤੋਂ ਭੀ ਹੱਥ ਘੁੱਟ ਕਪੜਾ ਦੇਂਦਾ ਏ। ਆਪ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਉਦਾਰ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਲਾਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਛਿਆ ਕੂੰ ਦੀ ਦੱਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਲਾਵਾਂ। ਉਸ ਕਿਹਾ ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕਪੜੇ ਦੇਣ ਤੇ ਲਾਇਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਕਪੜਾ ਵਰਤਦਾ ਵੇਖ ਮਾਸਟਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਿਆਂ ਮਤ ਬੋਝ ਆਵੇ। ਅੰਦਰ ਹੁਣ ਘੱਟ ਹੀ ਹੈ ਕਪੜਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਪੁਛਿਆ, ਕਪੜਾ ਖਮ ਹੀ ਹੈ ਮਾਸਟਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੰਕੇਚ ਵਰਤੋਂ। ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਅਜੇ ਸੰਦੂਬ ਭਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸੁਰਿਆ ਏ ਜੋ ਸਿਆਮਾਂ ਆਏ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਕਿਉਂ ਭਾਈ, ਜਾਪਦਾ ਏ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਲਾਂ ਦੇ ਭੀ ਵੰਡੇਕਾ। ਤੇ ਕਿਹਾ, ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਤੇਰੇ ਚੋਲੇ ਏਸ ਪੱਖੋਂ ਨਿੱਕੇ ਹੀ ਹਨ। ਤੇ ਇਹ ਮੇਰਾ ਸੁਭਾ ਹੀ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਸੁਣ ਸਭ ਸੰਗਤ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਹੱਸਣ ਲੱਗ ਪਈ ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਮੈਂ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਅੱਖਾਂ ਠੀਕ ਹੋਈਆਂ

ਸੰਤ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੁਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਲਾਇਲਪੁਰ ਦੇ ਰਾਣੀ ਰਹਿੰਦੇ, ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਸਾਧੂ ਆਏ ਚਰਨੀ ਲਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਦੁਖੀ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਚਰਨੀ ਲਗ ਰੋਈ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸੱਚਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸੰਗਤ ਦਾ ਦਰਬਨ ਕਰਨੀ ਭੀ ਰਹਿ ਕਈ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਦਾਰੋ ਪੁਆਓ। ਬਰਦ ਹਟ ਜਾਏਕਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਬਣਵਾਓ ਅੱਖਾਂ, ਬਣ ਤੀ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਕਿਹਾ, ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂ, ਆਪ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਕਿਰਪਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਬਿਧ ਕਰਤੇ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਸੋ ਹੀ ਹੋ ਕੰਮ ਸਉਰਦਾ ਹੈ। ਕੈਲੋਂ ਕੋਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਾ

ਚਿੰਦਾ। ਜੇ ਨਾ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਬਚੇਂਗੀ ਤਾਂ ਆ ਕਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਦੁੱਖੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਭਾਨ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਦਿਸਦਾ ਏ ਤੇ ਤੁਰਤ ਕਹਿ ਦੇਨਾ। ਸੰਤ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਭੋਲੀਏ ਕੂੰ ਅੱਖਾਂ ਛੈਣੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਆਖਾ ਮੌਤ ਮਨਮਰਚੀ ਕਰਨੀ ਆ।

ਸੰਤ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਕੇਰੀਂ ਲਿਜਾ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਰੋਂ ਬਣਵਾਈਆਂ। ਤੁਰਤ ਨਚਰ ਖੁਲੀ। ਲੋਕ ਕਹਿਣੇ ਇਹ ਤੇ ਜਾਣੇ ਆਪੇ ਹੀ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਤੇ ਸਾਦਾ ਜਿਹਾ ਹਕੀਮ ਹੈ। ਸੰਤ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ, ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਉਹ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ ਸਾਦਾ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਦੇਪਰੀ ਹੁਣ ਰਾਣੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਿਏ ਬੰਦੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੭ ਕੱਤਕ ਸਭ ਖਰੀਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੱਦ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਭਾਰੀ ਭੋਨ ਭੀ ਲਾਏ। ਤੇ ਜੋ ਵਿਠੇ ਦੀ ਜਾਏ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਛੱਡਾ ਕਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸਜਾ ਦਿਵਾਓ। ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਹੈ। ਤੇ ਕਿਹੋ ਨੇ ਜੋ ਜੇ ਨਹੀਂ ਮੁਕਦਾ, ਮੈਂ ਰਕਮ ਮੋੜ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਮੇਰੀ ਮੁਢਲੀ ਕਹੀ ਨੂੰ ਵਲ ਮੇਰੇ ਤੇ ਦੱਸ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤੇ ਹਾਫ਼ਰੀ ਭੀ ਓਥੇ ਲੱਤੀਦੀ ਏ। ਅਗੇ ਕਈਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਕਟੇਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਵੇਂ ਕੌਰ-ਹਾਫ਼ਰ ਰਹਿਣ ਤੇ ਸੋ ਭੀ ਗਿਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਰਵੇਂ ਓਥੇ ਆਉਣਾ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਨਾ ਮੰਨਦੇ ਸੀ। ਜਦ ਖਾਕਿਸਤਾਨ ਅਜੇ ਨਾ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਤੇ ਓਧਰ ਸੁਖ ਤੇ ਏਧਰ ਦੁਖ ਸੀ, ਤਿਵੇਂ ਹੁਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਸ-ਚਰਾਜ

ਤਿਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਦੀ ਜੋ ਕੁਸ਼ੀਰੀ ਸਾਕਾ ਨਾਲ ਲਬ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਏ ਹਨ, ਉਹੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਬਰੀ ਕੱਢਿਓ ਨੇ ਤਾਂ ਕਾਧੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਾਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਖੜਨ ਕੀਤਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਹੁਣ ਤਬ ਕਿਸੇ ਰੋਂ ਦੱਬ ਅਸਲਾ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਇਹ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਭਰਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣਗੇ। ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਹ ਗੋਲੀ ਅਜੇ ਬਣੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਰਨਾ। ਸਿੰਘ ਸਭੀਏ ਤੇ ਅਕਾਲੀਏ ਪੱਤਰਾ ਪਾਠ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਬੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲ ਕਚਰੀਏ ਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਮੇਥੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੰਥਕ ਬੋਰਡ ਬਣਨ ਵਿਚ ਰਲਿਆ ਸਾਂ ਤੇ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਬੋਰਡ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਟੋਰਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਾਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਰਧਾ ਜਾ ਕਿਹਾ ਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਕਿਸੇ ਜ਼ੋਰਤੀ ਵਿਚ ਗਿਣੇ ਤੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨੂੰ ਭੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰਖਣਾ। ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ੨ ਮੁੜਾਜ਼ ਨਹੀਂ।

ਇਸ ਮੁਥਾਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਮੁਥੋਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਕ। ਹਾਂ, ਕੁਝਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋ ਸਿੱਖ ਵਲ ਮੰਨ ਕੁਕਾ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਰਹੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਸੂਰੀ ਭੀ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਉਸ ਅਗੇ ਵਲ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਆਕੁੜ ਖਾਜਾਂ ਅਗੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ “ਨੀਚ ਅਫਰ ਨਿਵਣੇ ਦੁਖਦਾਈ।”

ਮੈਂ ਜਾਣ ਕੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ। ਮੁਥਲੇ ਠੋਣਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੱਲ ਨਾਮ ਹੋਨ ਮੰਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ।

ਇਸ ਸਾਲ ਅੱਧ ਕੱਤਕ ਡਕ ਨਹਿਰ ਚਲੀ। ਫਸਲ ਘੱਟ ਹੋਈ। ਸਿੱਖ ਪਿਛਲੇ ਭਿਲਿਆਂ ਵਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਬਣੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਠੀ ਸੱਦ ਸਭ ਨਕਰਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਹਾਕਮਾਂ ਕੱਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਓਤਨੀ ਮੰਗ ਫ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਰਾਂ ਜਿਤਨੇ ਰੁਸਾਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕੱਲ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਮਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕੁਸੇ ਹੋ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ, ਸਾ ਕੂੰ ਚਾਅ ਲਾਹ ਦੀ ਲੈ। ਪਰ ਮਨੋਂ ਨਹੀਂ ਵਿਛੋੜ ਕੇ ਰਾੜੀ ਹੁੰਦੀ। ਤਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦੇ ਤੇ ਵਸਾਏ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿਛੇ ਘਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਾੜੀ। ਜਿਵੇਂ ਖੁਲਿਆ ਤੇ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਚਲੇ ਜਾਓ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਇਥੇ ਦੇ ਖੂਹਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਮਚਹਬੀਆਂ ਦੇ ਭਰਨ ਦੇ ਡੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਆਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਕੁਰਕਾਂ ਤੋਂ ਏਹ ਕਈ ਦਰਜੇ ਚੰਗੇ ਹਨ। ਕਹਿ ਘਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹੁਕਾ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ, ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ, ਭਜਨ ਪ੍ਰਫੁੱਧੇ ਹਨ। ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਬਾਬਰ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਭੀ ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝੇ ਚੋਰੀ ਜੋਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਤੇ ਜੇ ਨਵੇਂ ਫ਼ਮੀਨ ਦੇ ਲਬੋਂ ਸਿੱਖ ਸਜੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਦੱਸ ਦਿਆਂਗੇ। ਕਈ ਬੁਝੇਂ ਕੇ ਇਸ ਡਰੋਂ ਮੰਦੇ ਬੰਦੇ ਚਲੇ ਕਏ ਹਨ।

ਸਭਾ ਕੁਯਤਈ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਕਈ ਕੁਝੇ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਦੇਸ਼ ਆਪਣਾ ਸਭਾ ਵਿਚ ਮੰਨ ਉਸ ਦੀ ਸਭਾ ਕੁਯਤਈ ਬਤੀ ਅੱਖੀ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਟੁਰ ਹੀ ਜਾਏ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਬਿਲੀਂ ਜਿਮੀਂ ਪੁਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਉਕਾ ਭਰ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਉਹ ਭੀ ਸਮਾਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਦੋਵਾਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਗੋੜੇ ਨਾ ਮੰਨ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੂਜੇ ਗੋੜੇ ਕਹਿਣਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੱਚ ਦੱਸਿਆ ਤੇਰੀ ਰੂਹ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੇ ਹਉਲਾ ਵਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਤੇ ਤੀਜੇ ਗੋੜੇ ਕੀਤੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਸਾਫ ਸਾਫ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸੀ। ਜੋ ਮੈਂ ਦੱਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਤੇ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਪੁਛਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਤੋਂ ਇਕ ਨੇਮ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪੜਦਾ ਹੀ ਕਰੋ। ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ

ਕਹੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁਛ ਨੇਮ ਵਿਚ ਲਾਏ। ਮੈਂ ਤੇ ਅਗੋਂ ਦੇ ਲਈ ਹੀ ਰੋਕਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਗੋਂ ਵੀ ਮੰਦੇ ਵਲੋਂ ਮੁਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜੋ ਕਾਲੇਵਾਲ ਪਿੰਡ ਜ਼ਿਲੇ ਅੰਬਾਲੇ ਦਾ ਰਿਆਸਤ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਿਚ ਨੌਕਰ ਸੀ, ਆ ਚਰਨੀਂ ਲਗਾ ਕੇ ਦੱਸਿਓ ਸੁ, ਹੁਣ ਰਾਜਾ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਾਲਾ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਓਧਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਵਲੋਂ ਹੱਦ ਤੈ ਹੈ ਤੇ ਓਧਰ ਕਾਂਗਰਸ ਕੋਈ ਹੱਕ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ੧੮੪੦ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸਭ ਜੰਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਚਿੱਠੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਵਾਈ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਰਲ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਬੰਮ ਕਰੇ। ਇਹ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣੇ। ਹੁਣ ਜੋ ਭਾਣਾ ਆਇਆ ਸੁ ਸਿਰ ਤੇ ਸਹਵੇ। ਹੁਕਮ ਦਸਵੇਂ ਕੁਠਾਂ ਦਾ ਏ ਰਾਜੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਸਾਲ ੬੦੦੦ ਦਾ ਬੀਜ ਪਵਾਇਆ ਕਟਕ ਦਾ ਸਭ ਆਏ ਕੋਲ ਵੱਸੇ ਪਿੰਡਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾ ਨੂੰ। ਜੋ ਨਿਰੇ ਕੁਸੰਗੀ ਸੀ, ਸੋ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ, ਜੋ ਚੋਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਵੀ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਭਜਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਭ ਡਰਦੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿਲਿਆਂ—ਕਰਨਾਲ, ਜਲੰਧਰ, ਅੰਬਾਲਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਨਿਕਲ ਕਏ ਸੀ ਤੇ ਜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਕੂਕੇ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿੱਲੀਓ ਰੋਸ ਤੋਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਹੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀਪਮਾਲਾ ਤੇ ੧੭ ਕੱਤਕ ਕੁਝ ਅਨੰਦ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ ਸੀ, ਮੁੜ ਤੇ ਪਾ ਜਲੰਧਰੋਂ ਹੋ ਆਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਦੁਖ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਦਸਮ ਜੀ ਤੇ ਬਾਰੂਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਤੇ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵੀ ਪਸ਼ੁਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਰਹੇਗਾ।

ਉਪਾਧੀ ਦਾ ਮੁਢ

ਜੱਗਮਲੋਰੇ ਸਵੇਰੇ ਹੋਵਾਲੀ ਲਈ ਜਾਏ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਮੱਠੋਂ ਠਾਕਰ ਵਰਨਾ ਦੇ ਨੂੰ ਘਸੋਟਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਵਾਈ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ੭ ਪਛਾਣੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਜੋ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਔਖ ਸੀ, ਸੁ ਜਾਹਰ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਇਹ ਸ਼ਕਾਇਤ ਪੁਜੀ ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ, ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਠਬੇੜਾਯੋ। ਮੇਰਾ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਹਉਕਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿ ਇਸ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਡੋੜ ਵਿੜ

ਵਡੀ ਉਪਾਧੀ ਦਾ ਮੁਖ ਬੱਝਾ। ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡ ਸਕਿਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਛ ਲਈ। ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਜਵਾਈ ਦੇ ਮਤੇ ਲਗ ਪੁੱਠੇ ਪਾਸੇ ਟੁਰਨਾ ਦੇਂਦੇ ਨੂੰ ਪਿਓਂ ਕੋਲ ਘੱਲ। ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਸ਼ਲੀ ਹੋ ਗਏ ਨੇ। ਠੰਟੇ ਮਾਣਕ ਵਾਲੇ ਤੇ ਕਰਨਾਲ ਵਿਰਕ ਜੁੜੇ ਹਨ, ਬਰਾਬੀ ਕਖਾਬੀ ਹੀ ਸਾਰੇ। ਇਸ ਮੇਰੇ ਕਰਕੇ ਕੱਛ ਅਛਾਈ ਹੋਈ ਏ। ਮੈਂ ਭਰਦਾ ਹਾਂ, ਓਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕੁੜੀ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੱਸੀਆਂ ਤੋਂ ਭੱਜਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਬਥੇਰਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਸਿਆਣੇ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਧੀ ਜੇ ਮੰਦੇ ਘਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਭੁਲ ਹੋ ਤਾਂ ਖੋਰ ਇਥੋਂ ਜੀ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਨੂੰਹ ਮੰਦੇ ਘਰ ਦੀ ਨਾ ਆਵੇ। ਖਲਣਾ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਏ ਤੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਕਿਹਾ ਏ ਘਰ ਮੰਦਾ ਜਵਾਈ ਰਖਿਆ ਭੀ ਖਲਣਾ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਏ। ਮਤੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਇਹੋ ਭਾਣਾ ਨਾ ਵਰਤੇ। ਤਾਂ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਉਰਾ ਵਰ ਕਹਿਆ, ਮੈਂ ਚਾਰਾ ਤੇ ਕਰਾਂਗਾ ਜੇ ਇਸ ਮੇਰੇ ਬਚ ਜਾਵਾਂ। ਪਰ ਜੇ ਲਹੀਕੇ ਦੀ ਸਰਕਰ ਮੇਰੇ ਨੇ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ। ਤੇ ਜੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਦੀ ਮੇਰੇ ਸ਼ਰੀਕੇ ਵਲੋਂ ਆਵੇ ਤਾਂ ਜੱਟ ਜਿੰਦ ਤੇ ਦੇ ਦੇਂਦਾ ਏ ਪਰ ਜਿੰਦ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾ ਪੈਂਦੀ ਜਾਪੇ। ਮੈਨੂੰ ਦੁਖ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਦੁਖ ਸੁਖ ਕੀਤੇ ਬਚਨ ਵਰਤੇ, ਤੇ ਨਾ ਟਲੇ ਤੇ ਅੱਜ ਉਹ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੁਰੂ ਘਰੇ ਦੂਰ ਕਰ ਆਪ ਭੀ ਲਾਭੇ ਹਾਰਨੀਓਂ ਬੈਥੀ ਜਾ ਵੱਸਿਆ ਏ ਤੇ ਕੁਝਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਜਨਮੇਜੇ ਰਾਜੇ ਤੇ ਬਿਆਸ ਦੀ ਭਾਣੇ ਭੇਡੇ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਭ ਕੁੱਲ ਦੱਸੀ ਵਾਕੂੰ, ਭਾਵੀ ਅਟੱਲ ਵਰਤੀ ਨਾ ਹੀ ਟਲੀ।

ਚੌਥੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਪਛਾਹੁਟੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੨੪ ਕੱਤਕ ਦਿੱਲੀ ਕਏ। ੨੫ ਪਟਿਆਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਰਾਜੇ ਵਲੋਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਅਰਥਾਂ ਘੱਲ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਆਇਆਂ ਦੇ ਆਦਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸੋਚ ਸਾਂਝਾ ਨਾ ਕੀਤੇ ਸੀ। ਧੂਝ, ਧੂਧ ਧੱਕੇ ਹੀ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਣ। ਵੱਡੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੁੰਦੇ ਰੋਂ ਉੱਚੀ ਸਾਹਵੇਂ ਜੋੜੇ ਸਣੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਫੌਟੋ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਵੇਂ ਆਪ ਹੀ ਖੜਾ ਖੜਾ ਮੁੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿੰਨੀ ਥਾਈਂ ਆਈ ਸੰਤਾਂ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਭੇਰੇ ਸੀ। ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜਦੇ ਰਹੇ। ਨਾ ਰਾਜਾ ਆਇਆ ਨਾ ਕੋਈ ਸੰਤ ਸਮਾਗਮ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕਾਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਸਰਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰਦਾਰ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਲਮ ਜੀ ਆਦਿ ਭੀ ਪੁਜੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਖਰੇ ਤੰਬੂ ਲਗੇ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਰਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਭੀ ਆ ਸੁਟਿਆ। ਲੰਗਰ ਭੀ ਆਪਣੀ ਰਸਦ ਦਾ ਕਰ ਛਕਿਆ। ਦੀਵਾਨ

ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਾ ਬਣਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਹੋਰ ਆਇਆ ਤੀ ਆ ਕਿਹਾ, ਜੇ ਰਾਜੇ ਸੇਤ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਸੱਦੇ ਕਿਉਂ ਭੇਜੇ। ਐਸੇ ਰਾਜੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਪਰਾਹੁਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲੇ ਆਏ।

ਜਸੋਵਾਲ ਦੀ ਮਾਈ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦ ਪਟਿਆਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਸੋਵਾਲ ਦੀ ਇਕ ਜੱਟੀ ਮਾਈ ਨੂੰ ਚਰੂਰ ਦਰਬਨ ਦੇਂਦੇ। ਇਹ ਮਾਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਜੋ ਭੇਟ ਸਰਦੀ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਪਾ ਹੱਥ ਜੋੜ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਅੰਖਰ ਉਚਾਰ ਕਰ ਸੁਣਾਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਸਤਤ ਭਰੇ। "ਓ ਉਸਤਤ ਗੁਰ ਕੀ ਕਰੀਏ, ਅ ਅਗੇ ਰਨ ਮਨ ਪਰੀਏ, ਦ ਏਸ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਸੀਤੀ, ਗੀਤੀ ਉਪਰ ਟੁਰੇ ਨਾ ਖੀਤੀ। ਸ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਕਰ ਜਪ ਕੇ। ਹ ਹੋਈਏ ਠੰਢੇ ਰਪਕੇ।" ਆਦਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਕਨ ਹੋ ਸੁਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਭਟ ਬਾਅਦ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਈ ਜੀ, ਹੁਣ ਆਕਿਆ ਇਓ ਅਗੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮਾਈ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੇਰਾ ਕੀ ਮਾਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਥੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੇਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਤੋਂ ਉਸ ਮਾਈ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਿਆ। ਤੇ ਮੈਂ ਓਹ ਮੁਸਾਫਰੀ ਨਾ ਚਲਦੀ ਕਰ ਜਸੋਵਾਲ ਪੁਜ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਕਈ ਨਗਰ ਤੇ ਸਿੱਖ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਗਿਆ ਬੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਸਨਾ ਤੇ ਕੰਤਕਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਜਲ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਖੂਹ ਦਾ ਪਰਦਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪੁਰਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਸੁਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕੀ ਪਤਾ ਏ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕੰਮ ਮੁਕ ਜਾਏ।

ਭਗਤਾ ਬੋਧ ਦਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੨੭ ਕੱਤਕ ਨੂੰ ਚੁਦਾਲ ਦਰਬਨ ਦਿੱਤੇ। ੨੮ ਨੂੰ ਸਭ ਰਬੋਲੇ, ਵਾੜੇ, ਬੋਲੇ, ਥਾਗ, ਖੂਹ ਜੁਹ ਵਰਨੀ ਵਲ ਨਿਗਾਹ ਫੇਰਾ ਕੀਤਾ। ੨੯ ਨੂੰ ਸਭ ਬੋਝਿਆ ਵਾਲੇ ਆਪੇ ਵਿਚ ਦੇ ਸੱਦੇ। ਤੇ ਹੋਰ ਨੱਗਰ ਵਸਾਇਆ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੱਦੇ। ਕਈ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਸੁਣੇ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਭੁੱਲਾਂ ਮੰਨ ਆਪੇ ਵਿਚ ਚਰਨੀ ਲਗੇ। ਭਲੇ ਮਿਲੇ, ਗਿਲੇ ਕਵਾਏ, ਪਰ ਅਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਵਾਈ ਇਕ ਤੰਦ ਸਿੱਧੀ ਨਾ ਪਾਈ। ਤੇ ਕਰਕੇ ਜਦ ਮੈਂ ਦੂਰੋਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਹੱਤਾਲੀ ਨਾ ਲੰਘਾ ਤਾਂ ਏਸ ਮੇਰੀ ਆਖੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕਹੇ, ਮੈਂ ਤੇ ਖੇਤ ਦੀ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮਝੇ ਸੀ। ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਮੱਲ ਮੇਰ ਏ। ਪਰ ਸੂਬਾ ਜੀ ਤੇ ਅਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਭੁੱਖੀ ਖਾਰ ਕੱਲ

ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਤੇ ਝਾੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਪੁਆੜਾ ਤੇ ਸਾੜਾ ਸਾਰਾ ਚੌਧਰ ਦਾ ਏ। ਮਾਤਹਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਮੁਖਤਾਰ ਕਟੇਬ ਪਾਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੁਖਤਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਹੱਦੇ ਸਾਰੇ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਕੋਕੜੂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੌਧਰ ਦੀ ਪਈ ਹੋਈ ਏ। ਨਹੁੰਦਰਾਂ ਦਾ ਭੇੜ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਸਾਵੀਂ ਵੱਟਦੇ ਹੋ, ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਏ ਚੌਧਰ ਦਾ ਰੋਲਾ ਏ। ਤੁਸੀਂ ਅੱਖੇ ਦਿਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜੁੜ ਕੇ ਕਬਦੇ। ਮੈਂ ਜਿਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਿਆ ਬਹਾਇਆ ਏ? ਵੇਖੋ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਰੋਲਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਏ। ਮੈਂ ਸਿਆਮ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕਈ ਜਾਪਦੇ ਹੋ ਤੰਗਦਸਤੀ ਤੋਂ ਹੁਸ਼ੇ, ਬੜੇ ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਜੋ ਜਾਏਗਾ ਉਹ ਔਖਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਵਲੋਂ ਵਾਇਆ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਭਿਲਾਨਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨਾ ਭਗੜਾ ਕਰਨਾ ਨਾ ਜਾਣਾ ਕਿਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਵੇਖੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਆਰ ਫਾਰਨ ਸਦਾ ਦਾ ਫਾਰਨ ਕੀਤਾ ਮਹੀਨਾ ਜਪ ਰਪ, ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਮਨ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਪ ਰਪ ਏ। ਮੈਂ ਖਪ ਖਪ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ਬਹਾਇਆ ਏ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਆਪਣਾ ਕੁਝ ਨਵਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਦਰਦ ਹੀ ਸੋਚੋ। ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਗਲਾ ਭਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਠ ਕੇ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਸੋਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕਲ੍ਹ ਸਬੋਰੇ ਹੀ ਬਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅਜਕ ਨਾ ਪਵੇ ਤਿਆਰ ਰਹੋ।

ਅਮਨ ਛਾਈ ਇਕੱਠ

ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਪੈਰਸ ਵਿਚ ਦੋਨ੍ਹਾ ਦੋਸਾਂ—ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਬਰੂਮਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਮਿਸਰ, ਤੁਰਕੀ, ਚੀਨ, ਰੂਸ, ਇਟਲੀ, ਯੋਕੋਸਲਾਵੀਆ, ਫਰਾਂਸ, ਬਰਾਜ਼ੀਲ, ਹਾਲੈਂਡ, ਸਵੀਡਨ, ਈਰਾਨ, ਅਫ਼ਰੀਕਾ, ਅਰਬ, ਯੂਰੋਪ ਆਦਿ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਮਨ ਕਮੇਟੀ ਬਣ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਦੇ ਆਪੋ ਵਿਚ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਵਿਜੇ ਲਕਸ਼ਮੀ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਜਵਰ ਅਲੀ ਪੁਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਬਰੂਮਾ, ਲੰਕਾ, ਅਰਬ ਜੁੜੇ ਕਿ ਜੰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਦੇ ਆਪੋ ਵਿਚ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਲੋਂ ਲਿਆਕਤ ਅਲੀ ਪੁਜੇ ਸੀ। ਉਪਰੋਂ ਸਭ ਹਿੱਤ ਜਟਾਏ, ਪਰ ਅੰਸਰੇ ਹੋਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ। ਮੈਂ ਇਹ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਸਿਆਮ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਨਾ, ਜਲ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਜਕ੍ਹਾ ਸਨੀਹ ਨਾਲ ਦੇਵੇ। ਥੋੜੀ ਵਾਲਾ ਤਾਰਾ ਵੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਦਖਣ ਦੀ ਕੂਠੇ

ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਲੁੱਕ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਰਵਾਂ ਖਾਂਡਵਾਂ ਜੁਧ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਹ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਤੇ ੧੯੧੪ ਦੀ
ਏ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਵੀ ਵਖਾਲੀ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੩੦ ਕੱਰਬ ਚੁਰਾਲੋਂ, ੨ ਮੱਘਰ
ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੇ ਪੂਰਬ ਦਾ ਮੇਲਾ ਭੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਠਾਉਣਾ ਕਹਿ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਚੁਰਾਲ ਭੀ
ਸੰਗਤ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਮੇਲਾ ਕੀਤਾ। ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਾ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਿਆ।

ਭੈਟੀ ਨਾ ਜਾਓ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਟਨਿਓਂ ਜਾ ਸਨੇਹਾ, ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਭੈਟੀ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜਿਆ।
ਹੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾ ਵਿਚ ਚੁਰਾਲ ਜਾ ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਤਕ ਕਿਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ
ਨਾ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਤੇ ਸੁਲਾਹ ਨਾਭ ਦਿਨ ਕੱਟਣ ਦੀ ਪੱਕੀ ਬਰਨੀ। ਮੈਂ ਆ ਕੇ ਸਭ ਦੀ
ਸੁਣਾਭਾ, ਸਭ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਾਂਗਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਚੁਰਾਲ ਆ, ਸਭ ਪਿੰਡਾ ਵਿਚ ਜਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ
ਸੌਂਦ ਬਹਾ, ਗਲ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਹੁਸੀਂ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਭੈਟੀ ਨਾ ਜਾਓ। ਮੈਨੂੰ ਭੈਟਾ
ਜਾਣ ਮੇਰੀ ਹੋਸਲਾ ਅਭਚਾਈ ਕਰੇ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਆਇਆ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕਿ ਤੂੰ
ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਜਾਇਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ। ਮੇਰੀ ਲਾਜ ਆਏ ਤੇ ਗਲ ਪੱਲਾ ਪਾਏ ਦੀ ਰੱਖੇ। ਜੇ ਪਿਛੇ
ਜਾਓਗੇ, ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੰਦਾ ਬਹੇਗਾ, ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਡੀ ਪੱਰ ਇਕ ਹੈ। ਹੁਸੀਂ
ਵਿਚੋਂ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਭੈਟੀ ਨਾ ਜਾਓ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਖ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ
ਕੱਟ ਦੇਣਗੇ। ਤੇ ਕਿਹਾ ਦੁੱਦ ਸਮਾ ਦਿਕੱਨੇ ਹੋ ਕੱਟ ਲੈਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਵਲੋਂ। ਤੇ ਦਿਨਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜੇ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਲ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਤਰਲਾ
ਕਰਕੇ ਵੀ ਮੰਡ ਲਿਆਓ। ਇਹ ਸੁਣ ਜੋ ਜੀ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਸੁੱਕੀ
ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਹੋਏ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿਆਮ 'ਚ ੨੦੦ ਪੁ. ੯ ਮਾਸ ਤੋਂ
੧੯੪੮ — ੫੯ ੨੬ ਮਾਸ ਤਕ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੈਟੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਜੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਰੋਲ ਤੇ
ਟੰਗਿਆ ਸੀ ਪਟਨੇ ਨੂੰ। ਆਪ ਭਾਈ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਤ ਕਾਨ੍ਹਪੁਰ,
ਲਖਨਊ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਦੋ ਮੱਘਰ ਨੂੰ ਪਟਨੇ ਪੁੱਜੇ। ੩ ਭੀ ਰਹੇ। ਦਲਮ ਜੀ ਦੇ ਕੁਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ
ਭੇਟਾ ਧਰੀ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਰੋਲ ਤੇ ਭਾਈ ਜੀ ਤੇ ਜੇ ਸਿੰਘ ਤੋਂ। ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ
ਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਦਿੱਲੀਓਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਨਾ ਪੁਜਣ ਕਰ ਦਿਨ ਲਫੇ ਕਲਕੱਤੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਜਹਾਜ਼
ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਸੀ ਸਿਆਮ ਸੇਠ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵਰਮ ਤੇ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ੮ ਨੂੰ ਪੁੱਜੇ, ੯ ਰਹੇ। ਸਿਆਮ ਦੀ ਸਿਫਤ ਜਿਵੇਂ ਅਛੇ ਤੇ ਹਾਰ ਤੇ ਕੰਮਰੇ ਲੈ ਕੇ

ਪੁਜੀ ਸੀ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਦੋ ਦਿਨ ਜੁੜੀ ਰਹੀ। ੧੦ ਮੱਘਰ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਲੋਕ ਸੈਰ ਨੂੰ ਗਏ, ਸਾਬ ਸੇਠ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੇਠ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਪੂਰਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੀਏ ਸੇਠਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਅਜੀਰ ਸਿੰਘ ਤਖਤ ਸਿੰਘ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਵਾਲੇ, ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਸ, ਸੰਤ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਨਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਗਰੀ ਖੰਡੂ ਵਾਲੀਆਂ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦਰਬਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰੀਏ ਪੁਜੇ। ਵਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਸਮਸੇ ਵਾਲੇ ਜੋ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਰਾਤ ਰਹੇ। ੧੧ ਨੂੰ ਲੁੱਪਾਕ ਪੁਜੇ। ੧੨ ਚੰਗਮਈ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫਿਲੋਕੇ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵਲ ਰਹੇ। ੧੫ ਨੂੰ ਥਾਪਸ ਬੇਕੋਕ ਆਏ। ਸਾਧ ਸਿੰਘ ਉਤਰਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਰਾਹੇ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਰੋਜ਼। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੨੬ ਮੱਘਰ ਨੂੰ ਥਾਪਸ ਬਲਕੱਤੇ ਆਏ। ਜਹਾਜ਼ ੧੪ ਹੁੰਗਾਰੂ ਫੁੱਟ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਚਾ ਸਾਦਾ ਸੀ। ਸਿਆਮ ਤੋਂ ਏਧਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਕਰ ਵਿਚ ਭੇਡ ਘੰਟੇ ਦਾ ਵਰਥ ਹੈ। ਓਥੋਂ ਦੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਏਥੋਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਇਕ ਦੇ ਚਾਰ ਗੁਣਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਇਥੇ ਦੇ ਓਥੋਂ ਚਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ। ੧੬ ਦਿਨ ੨

ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਭੇਟਾ

ਸੇਠ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਨੌਤਾ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਭਰਾਈਵਾਰ ਤੇ ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਨਸ਼ੀ ਰਹੇ, ਜਦ ਸੁਭਾਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਆਸ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਵੱਜੂ ਦੀ ਬਾਦਸਾਹੀ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਇਜ਼ਤ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਦਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ। ਲੰਗਰ ਦਿਸ ਸੇਠ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਸਿਆਮ ਵੱਲ 'ਪੁੱਕੀ' ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭੇਟਾ ਪੁਜਾ ਦਾ ਪਦਾਰਥ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਤੇ ਸੇਠਾਂ ਵਲੋਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। ਆਉਣ ਜਾਣ ਦਾ ਖਰਚ ਜੋ ਓਧਰ ਦਾ ਭੇਡ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ, ਸੇਠ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹੋਇਆ। ਸੇਠਾਂ ਚਾੰਦੀ ਦੇ ਪਉੜੇ ਭੇਟਾ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਹਾ, ਕਾਲਖ ਪੈਦਾ ਹੋ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਈ ਹੈ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਘੋੜੀ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਧਉਲੀ ਦਾੜੀ ਨਾਲ ਅੱਡੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਹੋਰ ਭੇਟਾ ਚਾੰਦੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਭੱਬੇ, ਟੰਕਰੀਆਂ ਪਉੜੇ, ਸਨੌਰ ਆਦਿ ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਬਸਤਰ ਭੇਟਾ ਹੋਏ। ਕੁਝ ਆਪੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਭੇਡੇ ਭੀ ਸੀ। ਸੰਸ੍ਠ ਨਬੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ। ਸੇਠ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਲਾਗਰੀ ਜੰਮਲ ਸਿੰਘ ਫਿਲੋਕਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਭ ਆਏ ਨੂੰ ਇਕ ਰਸ ਵਰਤਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਬਹਾ ਕਿਹਾ, ਆਵੇ ਦਾ ਇਹੋ ਗੁਣ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਜੋ ਸਾਕਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਸਨੌਹੀਆਂ ਸਾਧਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪਿਆ ਹੋਵੇ

ਜੋ ਕਹੇ, ਥੁੜਾ ਮੇਲੇ । ਏਸੇ ਲਈ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਮੇਲੇ ਤੇ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਬਾਦੀਆਂ ਭਰਮੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਮੇਲ ਮਿਲਣੀ, ਮੇਲਾ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਠਹੀਂ ਤੇ ਆਏ ਦਾ ਕੀ ਗੁਣ ਤੇ ਕੀਤੇ ਖਰਚ ਦੇ ਕੀ ਗੁਣ ।

ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੨੮ ਮੱਘਰ ਦਿੱਲੀ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੇ ਉਤਰੇ ਤੇ ੨੯ ਸਵੇਰੇ ਸ. ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਸੰਤ ਪਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੱਲੀ ਖਾਲਸਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਆਸਾ ਦੀ ਖਾਣ ਲਾਈ । ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਸਭ ਬੁੱਝੇ ਥਿਤਕੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇਂ ਦਿਹਾੜੀ ਦਿੰਦਾ । ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਰੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਕਰੇ । ਬਹਿੰਦਾ ਮੇਰੇ ਪੱਜੇ ਕਈਆਂ ਦਾ ਕੁਚਾਰਾ ਜੋ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕੀ ਘਟਦਾ ਏ । ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਉਟਾਲਾ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲ ਰਾਤ ਰਹੇ । ਚੁਚਾਲ ਆਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ । ੩੦ ਮੱਘਰ ਹਿਸਾਰ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਤ੍ਰਵੇਦੀ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲ ਕਿਆ, ਜੋ ਛੋੜੀ ਬੁਝਿਆ ਉਜੜਿਆ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਧਾਝਾ ਰੂਪ ਬੇਦੀਮਾਨੀ ਵਧ ਜਾਏਗੀ । ਉਝਰ ਰੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਆਵੇਗਾ । ਇਕ ਪੰਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੈਪੁਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਇਜਲਾਸ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਪਸ ਆਏ ਚੁਚਾਲ । ਸਭ ਸੰਗਤ ਚੁਫੇਰੇ ਦੀ ਨੇੜੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਆਈ । ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ ।

ਛੰਡ—ਕਹਿਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸੁਣਤੇ ਸਭ ਧੰਨ ਲਿਖਤੀ ਕੁਲ ਤਾਰਿਆ ਜੀਓ ।
ਜਿਨ ਕਉ ਸਾਧੁ ਸੰਗ ਨਾਮ ਹਰਿ ਰੰਗ ਤਿਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜੀਓ ।
ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਚਾਰਿਆ, ਜਨਮ ਸਵਾਰਿਆ, ਪੂਰਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਤ ਕਰੀ ।
ਕਰ ਕਹਿ ਲੀਨੇ ਹਰਜਸੁ ਦੀਨੇ ਜੋਨ ਨਾ ਧਾਵੈ ਨਾਹ ਮਰੀ ।
ਸਾ ਕੁੰਤ ਸੁਹਾਵੀ ਜਿਤ ਰੂਪ ਸੰਮਾਲੀ ਸੋ ਕੰਮ ਸੁਹੇਲਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਘਾਲੀ ।
ਜਿਹਾ ਛਿੱਠਾ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕਹਿਆ ਤਿਸ ਰਸ ਆਇਆ ਜਿਨ ਭੇਦ ਲਾਹਿਆ ।

ਮ: ੪—ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਤੋੜਿ ਬੰਧਨ ਮਾਇਆ ਘਰ ਧੈ ਕੰਮਿ ਲਾਇ ।
ਨਿਭ ਹਰਿ ਕੁਣ ਗਾਵਹ ਹਰਿਨਾਮਿ ਸਮਾਇ ।

ਦੁਜਰੀ ਮ ੧—ਬਡੇ ਭਾਗ ਕਰੁ ਸੇਵਹਿ ਅਪੁਨਾ, ਭੇਦੁ ਨਾਹੀ ਕਰਦੇਵ ਮੁਰਾਰ ।

ਅਥ ਭਥ ਅਵਰੁ ਨ ਮਾਗਉ ਹਰਿ ਪਹਿ, ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਦੀਜੇ ਪਿਆਰਿ ।

ਨਾਨਕ ਚਾਤਿਕੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਜਲੁ ਮਾਗੈ, ਹਰਿ ਜਸੁ ਦੀਜੇ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ।

ਮੈਂ ਇਹ ਕੁਰ ਵਾਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਅਰਜ਼ ਕਰਨ ਹਿਤ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਮੱਤ ਕਾਰਨ ਭੁੱਲਾਂ ਭੀ ਤੇ ਕਲਤ ਭਾਵ ਵਾਰਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਚਿਥ ਮਿਥ ਭੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਗੋਂ ਲਿਖਣ ਲਈ ਮੇਰੀ ਮੱਤ ਸੁਧ ਹੋਵੇ । ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਭੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਹੱਥ ਜੋੜ ਤਿਆ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ, ਵੁਲਣਹਾਰ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣ ਮੇਨੂੰ ਖਿਆ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀ ਜਾਵੇ ।

ਮੈਂ ਇਹ ਖਰਤਾ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸੁਧ ਕਰੁ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ । ਤਾਂ ਵੀ ਭੁੱਲਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸਾਖੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਨਮੋਲ ਸੇਕਤ ਦੱਸਦੀ ਹੈ । ਮੈਂ ਸਾਧਾਂ ਤੋਂ ਲਿਖ ਤੇ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਸੰਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਨੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਬਿਧ ਕਰਾਂ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ 'ਏਕ ਸਮੇਂ' ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਤੇ ਹਾਂ ਪਰ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਹੜੀ ਵਾਰਤਾ ਜੇਹੜੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਤਦੋਂ ਜੇਹੇ ਹੀ ਕੁਕਾਈ ਹੈ । ਹੋਰ ਥਾਵੇਂ ਏਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੋਹੰਦੀ । ਮੈਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਉਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ, ਰਚੇਂ ਹੀ ਨਾਲ ਲਿਖ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਭੇ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਏ ਪਰ ਹੁਣ ਮਿਲੀ ਕਰਕੇ ਕੁਰਤ ਏਵੇਂ ਹੀ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ ।

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨੋਟ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜੋ ਦੇਹ ਲਿਖਣ ਜੋਗੀ ਬਣੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾ ਹੋਇਆ ਲਿਖ ਭੀ ਚਿਆਗਾ । ਜੋ ਮੈਂ ਕਲ੍ਹ ਸਾਖੀ ਸੰਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਤ ਨਕਰ ਦੇ ਸਾਧ ਦੀ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਕੁਰਤ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ । ਸਾਖੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਾਕਸ਼ੀ ਅਰਥਾਤ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖੀ । ਸੰਤ ਜੀ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਈ ।

ਓਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਨ

੨੦੨੧ ਬਿਕ੍ਰਮ ਹੋਲੇ ਸਰਸੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਥ ਹਿਸਾਰ ਵਲੋਂ ੨੨ ਚੇਤਰ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਇਸ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਵਾਲੇ ਪੁੱਜ ਕਾਰ ਕੁਕਾਈ ਭੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਸਿੱਖੇ ਸ. ਹਵੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮਾਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਲਗੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਾਥ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਗਏ । ਘਰ ਜੋਦੇ ਵੱਜੇ ਸੀ ਸਿਰਫ ਮੱਝਾਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਹੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਸੀ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮੇਤ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮੰਜੇ

ਭਾਹ ਬੈਠੇ ਤੇ ਦੁੱਧ ਵਾਲੇ ਆਲੇ ਵੇਖੇ ਤੇ ਕਾਰ ਆਪਣੀ ਵਿਚੋਂ ਫੜਦੇ ਗਲਾਸ ਬਾਲੀਆਂ ਖੰਡ ਕੱਢ ਦੁੱਧ ਕਾਝਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾ ਪੀਤਾ। ਸਰਦਾਰ ਦੇਤਨੇ ਬਾਅਦ ਆਏ, ਚਰਨੀ ਲੱਗਾ ਤੇ ਦਸ ਦਾ ਨੰਟ ਹੱਸਦੇ ਹੱਸਦੇ ਚਰਨਾ ਤੇ ਧਰ ਅਰਜ ਕੀਤੀਓ ਸ੍ਰ, ਮੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ, ਜਲ ਦੁੱਧ ਮਿੱਠਾ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੰਦਾਂ ਤੋੜਾਂ? ਜਾਂ ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਏੜ ਕੇ ਲਿਆਵਾਂ? ਉਹ ਸੋਧਣ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਾਇਆ ਕਿਹਾ, ਅਸਾਂ ਆਪੇ ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਦੁੱਧ ਤੇ ਪੀ ਲਿਆਏ, ਜਲ ਕੋਲ ਭੀ ਹੈ ਸੀ, ਜੇ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਖੁਹ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਮਾਤਾ ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਖੇਤ ਦੱਸੋ। ਮੈਂ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਮੈਂ ਕਦੀ ਵਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਰਧਾਨੁਆਂ ਤੋਂ ਭਰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਕੁਝ ਕਹਿ ਨਾ ਦੇਣ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਮਾਤਾ ਸਿਆਮ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਵਕਤ ਵਗਾਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਤੇ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਪੁਰ ਵਾਲੇ ਕਾਰ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕੁਜਰਾਵਾਲੇ ਵਗਾਤ ਤਾਕਾ ਰਾਹੋਂ ਮੋੜ ਪੈਰੀਂ ਤੋਰਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਾਖੀਆਂ ਇਸੇ ਜੱਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿਛੇ ਤੇ ਇਕ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਦਾਰ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਕਾਰ ਤੇ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹ ਬਾਕ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਜਾ ਖਲ੍ਹਾਰੀ। ਮਾਤਾ ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ ਨੂੰਹਾਂ ਧੀਆਂ ਜਮੇਤ ਬਾਗ ਵਿਚੋਂ ਨੱਸ ਆ ਚਰਨੀ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਤੁਰਤ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ, ਚਲੇ ਘਰ। ਜਲ ਦੁੱਧ ਆਪ ਛਕੋ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਓ। ਮੈਂ ਤੇ ਸੰਧ ਹੀ ਏਸੇ ਅਰਥ ਰਖੀ ਹੋਈ ਏ। ਨੂੰਹਾਂ ਧੀਆਂ ਤੇ ਅਗੋਂ ਨਵੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਤੋਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਸਦਿਆਂ ਸ, ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਂਗੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਿਥ ਵਰਥ ਕੱਢ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਤਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਛੀ ਕਿਆ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲ ਇਕ ਵੇਰ ਜਾ ਆਪੇ ਭਾਇਆਂ ਵਿਚੋਂ ਰਸਦ ਲੈ ਪੱਕਾ ਛਕਿਆ ਸੀ ਲੱਕਰ। ਤਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਰਾ ਦੁੱਧ ਆਪੇ ਪਾ ਪੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨੇ? ਇਹ ਉਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕਮਲੋਰ ਜਿਹੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤ ਹੁਣ ਵੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਦੇ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੀ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਕੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਅਰਜਨੁ ਕਾਇਆ ਪਲਟ ਕੇ ਮੂਰਤ ਹਰਿਗੰਥਿੰਦ ਸਵਾਰੀ।' ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀ ਬਰਧਾ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ ਮਾਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ ਦੋ ਕੋਲਾਂ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਰਤ ਕਿਹਾ, ਚਲੋ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਚਲੀਏ। ਇਹ ਮਾਤਾ ਤੇ ਹੁਣੇ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਕਹੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਸੀ, ਮੈਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹਾਂ।

ਆਪ ਜਲ ਏਂ ਛਰੇ

ਸੰਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਸਿਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਸੰਤ ਚਰਿਤੋਂ ਵਾਲੇ ਆਂਹਦੇ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਵੱਲ ਗਿਆ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਖਾਲੀ ਨਾ ਮੁੜੇ, ਕੁਝ ਖਾਧੇ ਪੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਜੇ ਘਰ ਸਿੱਖ ਨਾ ਹੋ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪ ਜਲ ਲਿਆ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਬੈਠ ਛੱਕ ਮੁੜੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਵੱਲੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਨੇਮ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਸੁੰਦ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਾਖੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਹੋਰ ਸਾਖੀਆਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਰਧਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਪਰਤੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਬਿਨਾਂ ਫਾਰਜ ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ

ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ, "ਕਾਰਜੁ ਦੇਇ ਸਭਾਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਬੁ ਸਾਖੀਐ" ਤੇ ਧੀਰਮੱਲ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੈਗਾਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਕੁਝ ਸਾਹਿਬ ਉੱਚਰ ਨਾ ਬਿਆਸ ਝਿਓਂ ਹੱਥ ਆਇਆ ਸੀ। ਜਿਚਰ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ ਤੈਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾ ਜਿਮਰਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ ਤੇ ਮੁਨਕਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ (ਹੋਰੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ ਜੋ ਫਿਛਣੇ ਤਿਨ ਛੇ ਦਰ ਏਦੀ ਨਾਹੀ)। ਦਰ ਏਥੇ ਦਾ ਭੀ ਤੇ ਦਰਭਾਹ ਦਾ ਭੀ ਇਕ ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸਾਖੀਆਂ ਏਥੇ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਭੀ ਏਥੇ ਅਰਥ ਚਿਤਾਰੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹਥਿਆਰ ਫਿਹਾਰ ਤੇ ਲਯਨ ਵਾਲਾ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੇਜ ਬਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਸੁੱਧ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਤਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਬਰਨ ਤੇ ਗੁਰਜੱਸ ਲਿਖੇ। ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੇਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਸਾਰਿ ਪਕਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਛਕਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਟੈਸਾ ਹੀ ਸਵਾਦ ਪਦਾਰਥ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਰਸ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਏ। ਕਿੱਸੇ ਤੇ ਬਾਣੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹਨ, ਮੈਂ ਵਰਤ ਕਈ ਸਾਖੀਆਂ ਏਸ ਭਰੋਸਿਓਂ ਭੀ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਖੀ ਥੜੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਮੱਤ ਮੇਰੇ ਚੇਤਿਓਂ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਰਹੱਸ ਨਾ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ 'ਲਿਖੇ ਬਾਝੋਂ ਸੁਰਤ ਨਾਹੀ', ਭਾਵ ਲਿਖੇ ਬਾਝੋਂ ਸੁਰਤ ਚੇਤਾ ਚੰਗੀ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਭੱਲ ਦਾ ਭੀ ਝੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਭਾਈ ਭਗਤੁ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਗੋਰੇਸਾਲ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਵਾਹੇ ਦੀ ਮੋਤ ਨਾਲ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਸਰਾਪ ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਖ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਗਤ ਇਹ ਨਾ ਕਹਵੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿਹੜਾ ਫਾਕ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਇਵ ਹੀ ਬਨ ਆਵੇ।

ਆਪਣੀ ਜਾਣੇ ਮੈਂ ਤੇ ਅਜਮਾ ਕੇ ਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹਾਗਾ। ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਭੀ ਇਕ ਦੁਸਮ ਜੀ ਦੇ ਅਸਵਾਰ ਘਾਟ ਵਾਂਗੂੰ ਦਾ ਸਾਡਾ ਸਰੋਵਰ ਦੇ। ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਤੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਜਲ ਫਕਟਾ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਭੀ ਸੁਣਿਆ।

ਜਹ ਸਾਧ ਪਗ ਧਰਹਿ

ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਕਤਿਆਲ ਖਿਲੇ ਸੇਖੂਪੁਰੇ ਦਾ ਸਾਧ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਵਾਲਾ ਇਕਾਠੀ ਜਿਹਾ ਜਲ ਫਕਟਾ ਖੁਹੀ ਦੇ ਉਪਰ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਤੇ ਸੇਵਾ ਡਿਊਟੀ ਬਾਅਦ ਜੀਵਨ ਨਗਰੋਂ ਦੱਖਣ ਉਸੇ ਛੱਪੜ ਤੇ ਕੁਟੀਆ ਪਾਈ ਵਿਚ ਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜਬਰੂ ਢੋਟੀਆਂ ਦੇ ਭੀ ਉਸ ਤੋਂ ਲਾਭੇ ਆ ਛੱਪੜੀ ਛੱਤ ਛੇਰਾ ਲਾਇਆ ਤੇ ਭਜਨ ਕਰਦਾ। ਬਾਅਦ ਇਕ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਕੋਨਰੀ ਨਾਲੇ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖ ਨਕੱਛੇ ਵਲੋਂ ਆਏ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸਾਧਾਂ ਚਰਸਨ ਕਰ ਚਰਨੀਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਜਲ ਭੀ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਪੜੀ ਵਿਚੋਂ ਛਕਾਇਆ। ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਟਿਕਨ ਕਰ ਜਲ ਭੀ ਨਹਿਰੋਂ ਆ ਪੇਟ ਕਰ ਤੇ ਰਾਖੀ ਰਿਹਾਇਸ ਹੋਣ ਕਰ ਸੋਤਾ ਕੁਝ ਛੱਪੜ ਭਾਲ ਦੀ ਬਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਖਿੱਚਰਾਂ ਦੇ ਤੇ ਜਾਲਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਿਛ ਭੀ ਸਾਏਦਾਰ ਹੋਏ ਸੀ। ਸੋ ਦੇਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਛੱਪੜ ਤੇ ਹੁਣ 'ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਜਹ ਸਾਧ ਪਗ ਧਰਹਿ' ਸਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੇ ਇਥੋਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਬਚਨਕੇ।

ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਵਸਾਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ, ਏਥੋਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਕਰਨਕੇ, ਮੈਂ ਭੀ ਵੇਖਾਂ। ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਵਿੱਛੇ ਵਾਲੇ ਮੇਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਕੁਟੀਆ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਸਾਧਾਂ ਦੀਆਂ ਮੈਂ ਭੀ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸੁਤੀਂ ਲੋਕੀਂ ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਲਕੜ ਉਸ ਛੱਪੜ ਵਿਚ ਪਈ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠ ਚਰਨ ਓਸੇ ਜਲ ਨਾਲ ਪੈ ਚੁਲਾ ਕਰ ਭਜਨ ਕਰਦੇ। ਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਘੋਹੇ ਅਚਲਵਾਲੀ ਦਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੀ ਤੇ ਮੈਂ ਘੋਏ ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਕਈ ਰਾਤਾਂ ਜਾ ਬੈਠਦੇ ਰਹੇ। ਤੇ ਕਿਹੋ ਨੇ ਅਜੇ ਮੈਂ ਚੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਫੁਲੜੀਆਂ ਤੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਕਸ ਸਫ਼ੀਕੀ ਆਇ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ ਪਕਾ ਛੱਕ ਪਕਾ ਸਕਦਾ ਸਾਂ, ਪਰ ਹੁਣ ਅੰਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭਾਜੀ ਹੋਣ ਭੀ ਕੱਚਾ ਪੱਕਾ ਪਥਣ ਲਫ ਪਿਆ ਹੈ।

ਮੈਂ ਉਸ ਤੀਥਰ ਦਾ ਜਲ ਭੀ ਆਉਣ ਲਗਾ ਦੋ ਚਾਰ ਘੁਟਾਂ ਫਕਟਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਦਸਮ ਜੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਜਲ ਛਕਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਵੇਂ ਨਾ, ਕਿਹੜੇ ਦਸਮ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗਾਹੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇ ਬਿਸਰਾਮ ਕਾ ਲਿਖੇ ਕਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੁਹੇਵੇ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੌਹਰੇ ਪਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਸੁਰਪੁਰ ਭੀ ਥੜਾ ਦਸਮ ਜੀ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਏਥੇ ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਪੋਥੀ

ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਲੀ ਤੇ ਟਿਕਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭੀ ਹੈ, ਸੁਹੇਵੇ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਤ ਪਰ ਮੇਨੂੰ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਛੱਪੜ ਤੇ ਹੁਣ 'ਅਠਸਿੰਠ ਤੀਰਥ ਜਹ ਸਾਧ ਧਰਹਿ' ਸਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦੋਬੋਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਹੀ ਸਰ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ। ਤਾਂ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸੁਖ ਹੋਏ ਵਲੋਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ।

ਦੇਹ ਸੁ ਕੰਚਨ ਚੰਗੜੀਆ

ਸ਼ਰਮ ਸਿੰਘ ਪੱਖੋਂ ਕੋ ਡਿਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪਾਠੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਚਨ ਹੋਇਆ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਹੋਰ ਵੇਦਾਂ ਛਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੇਹ ਤੇ ਬੁਧੀ ਭੀ ਸਕੋਂ ਭਵਾਚ ਰਈਆਂ। ਉਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਕੇ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ, ਜਾਂ ਦੇਹ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਰਾਜੀ ਹੋਵਾਂ। ਹੁਣ ਤੇ ਕੰਦੀ ਕੋਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਖਲੋਣ ਦੋਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਮੰਜੀ ਤੇ ਹੀ ਪੈਣ ਜੋਗਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਹੱਥ ਉਥਾ ਕਲ ਕਏ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਏਸ ਦਾ ਮੰਜਾ ਉਸ ਸਾਧ ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਜਾ ਟਿਕਾ। ਤੇ ਕੋਲ ਗੰਢੇ ਧਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਭਰ ਕੇ ਛੋਨਾ ਦੇ ਆ ਤੇ ਏਸ ਨੂੰ ਓਥੇ ਹੀ ਦੋ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲੰਗਰ ਪੁਰਾ ਦੇਣਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਹੋ, ਓਹੋ ਜਲ ਵਰਤੇ।

ਮੰਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਆਤਮ ਸਿੰਘ ਟਿਕਾ ਕਿਹਾ, ਬਾਪੂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਏਸੇ ਜਲ ਨਾਲ ਹੱਥ, ਪੈਰ ਮੂੰਹ ਧੋਣਾ ਹੈ ਤੇ ਵਰਤਣਾ ਛੱਕਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਗੰਢੇ ਤੇ ਘੜਾ ਭਰ ਧਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਕੁੰ ਭਜਨ ਕਰੀ ਜਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰਖ। ਸਿੰਘ ਆਖਦੇ ਹਨ ਇਥੋਂ ਨਹਾਤਿਆਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਹਟੇ ਹਨ ਖੁਰਕ ਛੱਡੇ ਆਇ। ਚੇਤਰ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਇਆ ਤੇ ਛਾਦਰੋਂ ਨੂੰ ਕੰਚਨ ਹਟ ਰਾਜੀ ਹੋ ਆਪੇ ਟੁਰ ਕੇ ਆਇਆ ਛੋਨੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਲਗ ਕਿਹੋ ਸੁ ਜੋ ਗੁਰਵਾਕ ਦੇ, 'ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਬਡ ਪੁੰਨੇ ਪਾਇਆ, ਦੇਹ ਸੁ ਕੰਚਨ ਚੰਗੜੀਆ।' ਇਹ ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੁੜ ਦੇਹ ਕੰਚਨ ਚੰਗੜੀਆ ਵਾਲਾ ਲਾਭ ਪਾਇਆ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੁੰਨ ਤਾਂ ਮੁਕ ਗਏ ਹੋਏ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਸਭਨਾ ਵਡੂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਸ਼ਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੰਚਨ ਭੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜੀ ਹੋਇਆ ਭੀ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਚੰਗਾ ਕੱਸਟੀ ਸੀ ਤੇ ਸੰਤ ਸੁਭਾਵੀ ਵੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਬੰਦਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੱਟ ਪੁਰੋਵਾਲ ਗਿਮੀਂਦਾਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਪ ਨਗਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਠੰਡੇ ਤੇ ਸ਼ਰਮ ਸਿੰਘ ੨੦੧੩ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਹੋ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਭਾਪ ਨਗਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਹੋਏ ਨੇ ੨੦੧੯ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਰੋਗੀ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਪੁੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਰੱਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਹਰ ਮਸਿਆ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸਰਸੇ ਦਸਮ ਜੀ ਦੇ

ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣੇ ਤਾਲਾਬ ਤੇ ਜਾ ਨਹਾਉਂਦੀਆਂ ਸੀ, ਤੇ ਅਰੋੜ ਭੀ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਏਥੇ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈਰ ਖੁੜਦੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਪੱਕਾ ਬਣਨ ਲਗਾ ਹੈ ੨੦੨੩ ਜੇਠ ਹਾੜੀ ਵੇਖੀਏ ਕਰਤੋਂ ਦੀ ਕੀ ਰਜਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਈ ਖਾਣ ਲਈ ਜਿਉਂਦੇ ਨੇ ਕਈ ਜੀਉਣ ਲਈ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੁਰੂ ਜੱਸ ਲਿਖਣ ਲਈ ਜਿਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਛੱਕਦਾ ਹਾਂ। ਜੀਅ ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੀ ਜੱਸ ਲਿਖ ਹੀ ਜਾਵਾਂ, ਪਰ ਰਜਾ ਰਾਮ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਏਹੋ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਏਕ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਚਿਲੇ ਦੌਰੇ ਲਈ ਨਾਲ ਕਰ ਆਪ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ ਸੀ। ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਤ ਭੇਟਾ ਧਰ ਮੱਥੇ ਰੇ ਟੇਕਦੀ ਫਹੀ, ਸਤਿਜੁਗ ਲਾਹੌਰੇ ਨਿਕਲਦੇ ਦੇ ਪਤਰੇ ਪਛੂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੀਦਾ ਏ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁਕਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਏਕ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਜਾਰਕ ਕੁਜਰਾਵਾਲੀਏ ਜੋ ਮੰਜੂ ਖੇੜੇ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਆਪਣੇ ਮੇਲੀ ਨੂੰ ਪੁਛ ਲੈ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਨਾ ਕਹਵੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਨਾ ਕੁਝ ਢਿੱਤਾ ਸੂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਸੂ। ਮਹੀਨੇ ਚਾਅਦ ਫਿਰ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਚੇਤਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮੇਲੀ ਨੂੰ ਪੁਛ ਲੈ ਕੀ ਲੈਣਾ ਸੂ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਛਹਿਰੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕਿਹਾ, ਇਹੋ ਚਾਹੀਦਾ ਏ। ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਮੇਨੂੰ ਵੀ ਕਾਥੇ ਤੋਂ ਇਹੀ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਤੂੰ ਇਹ ਕੱਲ ਜੀਅ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੀ। ਸੋ ਕਛਹਿਰੇ ਦਾ ਭਾਵ ਸਿੱਖੀ ਹੈ। ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਪ ਪੂਰੇ ਸਿੱਖ ਹਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ।

ਏਕ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਮੁਖਤਾਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਚ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੱਢੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੜੀ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਏਹ ਸੁਣ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਲਿੱਸੇ ਜਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਜੋ ? ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਇਹੋ ਦੁੱਖ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਉਹ ਸਾਰ ਸੀ ਜੋ ਅਸਕ ਮਜਨੂੰ ਨੇ ਲੈਲਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਤੇਨੂੰ ਐਥ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਮੇਰਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਗੁਨਾਹ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ। ਅਰਥਾਤ ਮੁਝ ਅਵਕੁਣ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਦ ਭੇਟਾ ਸਾਹਿਬ ਕੋਠੀ ਵਾਲੇ ਲੰਗਰ ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪੱਕਾ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ

ਪਵਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕ ਦੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਨਿਆਂ ਭੀ ਦੁਆਏ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੱਥ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਭੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੇਕ ਸਮੇਂ ਫਕਰਵਾੜੀ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸੇਵਕ ਕੇਂ ਕੜਵਾ ਖੂਹ ਵਿਚ ਤਿੱਕ ਪਿਆ। ਕੋਈ ਨਾ ਵੇਖੇ। ਤਾਂ ਆਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਕਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਟ ਵੱਧੇ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਮਾਹਲ ਥਾਣੀ ਉੱਤਰ ਟੁੱਝੀ ਮਾਰ ਕੜਵਾ ਕੱਢ ਕੜਵਾ ਉਪਰ ਲੈ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਵਿਦਿਆ ਦੇਸੇ ਅਰਥ ਸਿਖਾਈਆਂ ਹਨ। ਲੰਕਰ ਝਾੜੂ ਘੋੜਸਵਾਰੀ, ਬਸਤਰ ਧੋਣੇ, ਵਾਜਾ ਰਾਉਸ, ਜੋੜੀ, ਤਾਰ ਰਾਗ ਤੇ ਬਈ ਕੂਣ ਲਿਖਣ ਹਿਸਾਬ ਤੇ ਨਹਿਰ ਵਿਚ ਤਰ ਪਾਰ ਹੋਣੇ ਆਦਿ। ਜਲ ਤੇ ਤਰਨਾ ਭੀ ਇਕ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਕੇਮ ਆਈ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਝਕਦੇ ਹੀ ਇਸਨਾਨ ਨੂੰ ਕੁਵੇਲਾ ਕਰ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ ਸਾਹਿਬੀ, ਸੇਵਕੀ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕਰੇ ਸੇ ਸੇਖਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਮਨ ਕਾਨਫ਼ਰੰਸ ਹੈਲਸਿੰਕੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ ਉਸ ਤੇ ਇਕੱਲੇ ਜਾ ਪ੍ਰੈਸਾਂ ਵਿਚ ਸੋਧ ਨਿਭਾ ਕਈ ਦਿਨ ਕੱਟ ਆਏ। ਜੇ ਜਾਬ ਸਭ ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਹੀ ਇਹ ਨੇਮ ਨਿਭ ਸਕਿਆ। ਮੈਂ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਇਸ ਲਈ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣੀ ਹੈ, ਤੇ ਇਹ ਅਣ-ਲਿਖੀਆਂ ਹੀ ਨਾ ਪਈਆਂ ਰਹਿਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ ਜੰਗਲ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਗੁਰੂ-ਜੱਸ ਨਾਲ ਗੁਰ ਸੁਤਾਂ ਦਾ ਭੀ ਜੱਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਇਹ ੨-੩ ਪਤਰੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਮੇਲੇ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਆਸ ਹੈ ਅੱਗੋਂ ਸਵਾਦ ਹੁਣ ਟੁਰ ਪਏਗਾ। ਕਿਰਪਾ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਾਲ। 'ਗੁਰੂ ਸੇਵਉ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰ। ਆਜੁ ਹਮਾਰੇ ਮੰਗਲਚਾਰ।'

ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧ ਸੁਧ ਹੋ ਗੁਰੂ ਜੱਸ ਲਿਖਣ ਜੋਕ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਦਸਮ ਜੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਉਪਮਾ ਕੇ ਜਥੇ ਉਮਰੀ ਮਨ ਤਉ ਉਪਮਾ ਭਰਵਾਨ ਹੀ ਕੀ ਕਰੀਏ।' ਤੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਜਨ ਕੀ ਉਪਮਾ ਤੁਝਹਿ ਵਡਈਆ' ਵਾਲਾ ਮਨ ਮੇਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਵਾਕ—'ਸੁ ਥਾਉ ਸੋਧੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਏ। ਸਚਿ ਨਿਵਾਸੁ ਕਰੇ ਸਭੁ ਸੋਇ।' ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸੱਚ ਸੱਚ ਲਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੱਸ ਅਰੰਭਦਾ ਹਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇਕ ਸਮੇਂ ਮੰਡੀਓਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰ ਕਾਰ ਪਾਸ ਸੜਕ ਤੇ ਆ ਖੜੇ ਸੀ। ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਰਧ ਸਰੀਰ ਤਲਿਓਂ ਬਿਆਸ ਕੇਇਓ ਉਪਰ ਨੂੰ ਮਸਾਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਦੂਜੇ ਫਾਪਰ ਵਿਚੋਂ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਦੇਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੋਂ ਹੋ ਹੱਥ ਜੋੜ, ਆਪਣਾ ਨੇਮ ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਤੋੜ ਕਿਹਾ, "ਸੰਤ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਚੋਕ ਜੋ

ਰੁਸਾਂ ਖਿਲਾਰੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਹ ਚੁਕ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਸੰਤ ਜੀ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਪਰਤ ਪਏ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਿਸਮਪੁਰੀ, ਜੋ ਉਸ ਵਕਤ ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਸੀ, ਨੇ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ, ਤੇ ਮੈਨੂੰ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਿਹਾ, ਦੇਵਾ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਸੀ ਤਾਂ ਤੁਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਚੋਤੇ ਆਈ—ਜਹਿ ਪਸਰਿਓ ਪਾਸਾਰ, ਸੰਤ ਪਰਤਾਪ ਦਾ ਹੋਰ ਕੀ ਅਰਥ ਏ ?

ਸਿਰਝ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਰਹੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਐਸੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੀ ਏਕ ਸਮੇਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਮਹੀਨੇ ਜਪ ਤਪ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨਠਦੇ ਨੇ ਆ ਕਿਹਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੋ, ਤਬੇਲੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾਈਆਂ ਬੱਚੇ ਵਿਚ ਨੇਮ ਲਈ ਟਿਕੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥਾਰੇ ਨਾਲ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਕੁਝ ਥਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜਟਾਇਆ, ਕੰਈ ਨਾ ਹਿਲੇ। ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਆਇ ਢੁੱਸਿਆ ਕਿ ਮਾਈਆਂ ਬੱਚੇ ਸਭ ਚੱਜ ਨਿਕਲੇ ਸੋ। ਸਿਰਝ ਇਕ ਮਾਈ ਚੌਂਕੜਾ ਲਾ ਮਾਲਾ ਵੇਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਭੀ ਸੁਧੀ ਬਚੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਬੀਤਾ, ਸੁਕਰ ਹੈ ਸਿਰਝ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੇ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਬਚਨ ਬੀਤਾ ਜੋ ਇਹ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਨੇਮ ਨਾਲ ਬਰੇਗਾ, ਜੋ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਭਰੇਗਾ। ਇਹ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਬੈਠ ਬਾਹਰ ਇਕਾਤ ਜਾ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਹੀ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਖੁਹੀ ਤਬੇਲੇ ਵਾਲੀ ਭਾਈ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਪਰ ਅੰਦਰ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ। ਮੁੜ ਤਬੇਲਾ ਫਰਟ ਵੇਲੇ ਜਲ ਨੈਥੇ ਕੀਤਾ ਲੰਗਰ ਦੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ।

ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਸਿਫਤ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿਆਮ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਚਾਅ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਹੀ ਚਾਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹਾ ਏ। ਇਹ ਸਿਫਤ ਮੈਂ ਵੇਖੀ ਹੈ। ਹੋਈ ਭੀ ਠੀਕ ਸੀ। ਸੁਹੇਲ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਕਿਤੇ ਖਾਸ ਵਿਹਾਰੇ ਗਿਆ ਸਿਆਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਬਾਅਦ ਬਈ ਹਜ਼ਾਰ ਖਰਚ ਕੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਰਾਏਪੁਰ ਭੱਬੇ ਕਰ ਕੇ ਚੁਚਾਲੇ ਹੋ ਸਿਆਮ ਗਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਖਰੀਦੀਂ ਨਗਰੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁਟੇ ਤੇ ਬੁੜਾਂ ਦੇਖ ਜੋ

ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਯੋਗ ਸੀ, ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ । ਤੇ ਜੋ ਵਸਾਏ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਿਛਲੀ ਵਸਨੀਕੀ ਨਗਰੀਂ ਢਲੇ ਗਏ ਸੁਣੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਤੇ ਕਰ ਹਉਂਕਾ ਲੈ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਅੰਖੇ ਹੋਣਗੇ । ਇਸ ਥਾਂ ਹੀ ਹਰ ਰੋਲਿਉਂ ਚੌਕਿਆ ਰਹਿਣਾ ਹੈ । ਹਰੀਪੁਰ ਦੀ ਖੂਹੀ ਜੇਕਰ ਰਕਮ ਭੀ ਕਹੀ ਦੇਣੀ । ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਬੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਖੂਹੀ ਪਾਣੀ ਸੁਧ ਨਾ ਦੇਂਦੀ ਸੀ । ਹੋਰ ਭੇਤੇ ਭੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਪੋ ਵਿਚ ਦੇ ਸਹਿਜ ਭਾ ਸਮਝਾ ਕਰ ਨਬੋਤੇ ।

ਦੇਰਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੬ ਪੰਧ ਜਗਮਲੇਰੇ ਕਉਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਦੁੱਧ ਸਿਨਸਾ ਏਖ ਇਨਾਮ ੨੫ ਰੁ. ਡਕ ਚੱਟਵੇਂ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਤੇ ਇਕ ਇਕ ਹਰ ਆਏ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਮਲੇਰੇ ਫੇਰਾ ਭੀ ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਏ ਰਖਦੇ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਿਆਈਂ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੭ ਪੰਧ ਰੋਹਤਕ ਦੇ ਚਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੇਰੀ, ਦਰੇਕੇ ਦੁਮਣ ਸਿੰਘ ਕਉਆਂ ਲੈਣ ਗਏ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਹੋ ਕਰਨਾਲ ਸ. ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਕਪੜਾਨ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਰਾਜੇ ਜੰਗੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਰਾਤ ਰਹੇ । ਅਗਲੇ ਰੋਜ਼ ਬੀੜ, ਨਹਿਰ ਤੇ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਾਤ ਛੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ । ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਤੋਰਿਆ । ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਕੀ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੌਦੀ ਖਾਲਸੇ ਵਾਲੇ ਵਾਰ ਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਟੋਰ ਆਪ ੨੧ ਪੰਧ ਨੂੰ ਰੋੜ ਸਤਕੁਲ ਤੇ ਬੁਢੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਬਿਚਾਲੇ ਜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ । ਲੰਗਰ ਕੀਤਾ, ਬੂਥ ਗਥੁ ਸਸਰਾਲੀ, ਮਰਾਲੀ ਆਦਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਲੋਂ ਰੋੜ ਹੀ ਬਚਿਤਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਮੇਲਾ ਹੋਇਆ । ੨੨ ਨੂੰ ਮੌਰੋਂ ਜ਼ਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਕੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪੀਰ ਵੱਲ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ, ਲੰਗਰ ਹੋਇਆ । ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਭੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਾਥੀ ਤੇ ਆਗੂ ਰਹੇ । ੨੩ ਨੂੰ ਭਧਾਣੇ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਸਿਹਣ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ, ਲੰਗਰ ਹੋਇਆ । ੨੪ ਰਾਏਪੁਰ ਭਧੇ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ । ੨੫ ਸੰਧਵੀਂ ਝਗਤ ਸਿੰਘ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ, ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਤੇ ਵਿਹਵਾ ਬੀਬੀਆਂ ਚੇਨਣ ਕੌਰ ਧਰਮ ਕੌਰ, ਰਲ ਮੇਲੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ । ੨੬ ਗੜੀ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਧਮ ਸਿੰਘ, ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਵਲ । ੨੭ ਜੰਡਿਆਲੀ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਸਿੱਖ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਵਲ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ । ਇਸ ਨੇ ਸਭ ਵਸਤਾਂ ਪੰਜੇ ਕੰਘੇ, ਪੰਜ ਸਵਾਜੇਕ, ਪੰਜ ਬਰਛੇ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਗੜਵੇ ਤੇ ਪੰਜ ਪੁਸ਼ਾਕੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਖੰਡੇ ਮਿਆਨਾਂ ਸਮੇਤ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਤੇ ਅਰਚ ਕੀਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਆਪ ਦੇ ਭੋਟਾ ਹੈ । ੨੮ ਲੁਹਾਰ,

ਪ੍ਰਤਾਪਪੁਰੇ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਵਲ ਦਰਸਨ ਦੇ ਮਾਘੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਮੁਕਤਸਰ ਥੀਤਾ ।
 ਦੋ ਵਕਤ ਦੀਵਾਨ ਤੋ ਘੰਟਾ ਠਾਮ ਸਿਮਰਨ ਆਪ ਕਰਦੇ ਸੰਕਤ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
 ੨ ਮਾਘ ਬੁਢਾਲ ਆ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ ।

ਹੋਰ ਸਾਧ ਵੀ ਦੁੱਧ ਪੀਓ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਭੋਰੇ ਜਗਮਲੇਰੇ
 ਤੁਰਤ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ । ਸਭ ਨਗਰ ਦੀ ਸੰਕਤ ਹੁਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਰ ਚਰਨੀ ਲੱਗੀ ।
 ਸੰਤ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਰਬ ਥੀਤੀ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੋ ਭਾਉਆਂ ਹਨ ਲਵੇਰੀਆਂ । ਆਪ ਇਕ
 ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਧ ਨੂੰ ਦਿਓ । ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਭੀ ਸੁਖਾਈਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ
 ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ, ਤੂੰ ਆਏ ਕਿਸੇ ਓਮੀ ਪਰਾਏ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਾਧ ਨੂੰ ਜਲ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਭਕਾਇ ਬਿਨਾ
 ਘਰੇ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ । ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ ਮੇਰਾ ਜੀ ਕਰਦਾ ਏ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਧ
 ਜੀ ਦੁੱਧ ਪੀਓ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਥੀਤਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਲੈ ਲਓ ਭਾਈ । ਕੋਈ ਨਾ ਬੋਲਿਆ
 ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜਿਹੜਾ ਆ ਮੰਗੀਯਾ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇ
 ਦੇਵੀ, ਘਸੀਟਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਓਥੇ ਹੀ ਕੀਤਾ । ਜਿਨ ਆ ਮੰਗੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ।

ਮਾਘ ਮਹੀਨਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੩ ਮਾਘ ਜਗਮਲੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ ਦੀ ਫਕਾ ਥੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ,
 ਮਾਘ ਵਿਚ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮਾਘ ਵਿਚ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਕਏ । ਮਾਘ
 ਵਿਚ ਸਹੀਦ ਮਲੋਰਕੋਟਲੇ ਤੰਪਾ ਅਕੇ ਖੜੇ ਉਭੇ ਤੇ ਬਚਨ ਥੀਤਾ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ
 ਸਮੇਂ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਬੁਢਾਵੇਂ ਭਉਰਾ ਦੇ ਬਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਜੂਠ ਬੋਲਿਆ ਮੰਨਿਆ ਸੀ । ਤੇ
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ, ਲਹਿਣਾ ਦੇ ਹਰਜ ਭਰ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ, ਲਹਿਣੇਦਾਰ ਤੋਂ । ਤੇ
 ਬਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਮੁੱਧ ਕਾਲਾ ਕਰ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਜੂਠ ਬੋਲਿਆ ਸੀ । ਹੁਣ
 ਬਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਸਿੱਖ ਬੰਨ੍ਹੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਕੋਲੋਂ ਜੂਠ ਬੋਲਦੇ ਹਨ । ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਕਿਹਾ ਭੀ
 ਦੇਣਾ ਤੇ ਕਸੂਰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ।

ਲੱਤ ਬਚ ਗਈ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਚੋਨ ਸਿੰਘ ਕੰਕਾ ਦੇ ਜੋ ਜੂਟ ਕੰਜੋਹਰੀ ਨਾਭੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ

ਨੇ ਅਰਥ ਕੀਤੀ, ਮੈਥੋਂ ਬੱਕਰੀ ਦੀ ਲੱਤ ਕੱਢੇ ਤਲੇ ਆ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਮਨੋਂ ਤਾਂ ਪਛਤਾਵਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਪਰੋਂ ਉਪਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਮੇਰੀ ਲੱਤ ਤਦੋਂ ਦੀ ਹੀ ਫੱਟੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਦਵਾ ਜਤਨ ਕੀਤਿਆਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਬੱਕਰੀ ਤੇ ਕਰੜੇ ਦਾ ਭੈ ਵੀ ਸਾਹਕੋਂ ਖੜੇ ਡਰਾਏ ਹਨ। ਕੀ ਜਾਣਾ ਕੀ ਹੋਵੇ, ਕਿਤੇ ਲੱਤ ਦਵਾਉਣੀ ਨਾ ਪਵੇ, ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਮਨ ਟੁਰਦਾ ਭੀ ਗਾਵਲੀ ਨਾਲ ਏ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਗਾਵਲੀ ਕਰਦਾ ਏ। ਤੂੰ ਜੀਆਂ ਦੇ ਸਾਈਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾ ਤੇ ਜੇ ਮਿਲ ਸਕਣ ਤੇ ਬੱਕਰੀ ਤੇ ਓਹਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਭੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਖੁਸ਼ ਕਰ। ਚੈਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੱਤ ਤੇ ਬਰ ਕਈ ਦੇ ਮੈਂ ਵੇਖੀ ਦੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਬਚਨ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਮੰਨਿਆ ਗੁਰੂ ਕਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੬ ਮਾਘ ਭੀ ਜਗਮਲੇਰੇ ਕਥਾ ਕੀਤੀ। ੬ ਮਾਘ ਨੂੰ ਸਹੀਦਾ ਮਲੋਰ ਕੋਟਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ਮਨਾਇਆ ਤੇ ਚੁਵੇਰੇ ਤੋਂ ਆਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਮਰਕੱਸਾ ਕਰ ਮੱਟੇ ਪ੍ਰਥਾਇਆ ਪਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਥਾਏ ਚੁਰਾਲ ਵਰਤਾਇਆ।

ਦਸਤਾਰ ਜੂਝੇ ਦੀ ਜੁਝਾਰ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਇਕ ਸਿੱਖ ਦਾ ਜੂਝਾ ਕੈਸਾ ਵਿਚੋਂ ਨੰਗਾ ਤੇ ਦਸਤਾਰਾ ਦਿਲਾ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕੇਸ ਖਿੱਲਰੇ ਢੇਖ ਕਿਹਾ, ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਮਸਤਾਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੱਲ ਦੇ, ਮੱਥ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਕੈਸ ਹਰੇ ਬਰਨ ਬਿਨਾ ਨੇਕੇ ਰਖੇ। ਤੇ ਕਿਹਾ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੀਸ ਤੇ ਪੱਲਾ ਲੈ ਕੇਸ ਸਮੇਟ ਪੇਚ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਿਛੋਂ ਖਿੱਚ ਪਲਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਥਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਕਈ ਨਿਕਲ ਭੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੱਛ ਭੀ ਪੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖ ਜੂਝੇ ਦੁਆਲੇ ਪੇਚ ਪਹਿਲੇ ਮਾਰ ਫੇਰ ਦਸਤਾਰ ਸਾਰੇ ਸਜਾਏ ਸੀ। ਤੇ ਖੱਬਾ ਜੂਝਾ ਕਦੇ ਨਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਖੱਬੇ ਜੂਝੇ ਦਾ ਘੁਟਾਅ ਦਸਤਾਰ ਥੰਨੁਣ ਲਗਿਆ ਪੱਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੱਬਾ ਜੂਝਾ ਜਨਾਨੀ ਸਾਥ ਦੇ। ਮਾਈਆਂ ਜੰਮ ਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ ਖੱਬਾ ਹੀ ਜੂਝਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਮੈਂ ਏਸੇ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ੫-੭ ਸਾਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਡਕਵਾ ਕੇ ਉਚੇਚਾ ਭਜਨ ਸਾਧ ਤੋਂ ਦਵਾਉਣਾ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਵਾਉਣੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਏਸੇ ਘਾਟੋਂ ਖੱਬੀ ਦਸਤਾਰ ਹੀ ਬੱਚੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਅਨਫੱਥ ਲਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਖੱਬੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਜਿਉਣ ਕੇਰ ਜੀ ਜੰਮ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਜਾ ਜੂਝਾ ਕਰਨਾ ਵਟ ਦੇ ਕੇ ਸਖਾਇਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਦੇਂਦੇ ਸੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਅਨੰਦ ਮਰਯਾਦਾ ਸਮੇਂ ਫੇਰੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਟੰਗੇ ਸੀ। ਤੇ ਆਪ ਜੂਝਾ ਭੀ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੀ ਸੱਜਾ ਹੀ ਜੂਝਾ ਕਰਦੇ ਸਨ,

ਮੈਂ ਆਪ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਭੀ ਕਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਜਾ ਜੂੜਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੋਲ ਖੜਿਆਂ ਅਰਜ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਨੇ ਬੜੀ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਇਹ ਦਸਤਾਰ ਜੂੜੇ ਦੀ ਜੁਗਤ ਸਮਝਾਈ ਹੈ। ਬੜੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ ਮੈਂ ਤੇ ਕਹਿਨੇ ਕੁੰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਵੇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੱਲੂ ਕੇ ਲਿਖੀ। ਸੇ ਮੈਂ ਸੇ ਹੀ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਮੰਨ ਕੇ।

ਸਾਧ ਦੀ ਸੰਗਤ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਾਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜੇ ਆਪ ਨਾ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸਕਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੁਣੀ ਸਾਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਗਤ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਉਚੇਚਾ ਕਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵਾਮੀ ਤਖਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁੰਜਰਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੁਝ ਚਿਰ ਕਰਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਤ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਲਬ ਮਸਰ ਤੇ ਬੜੀ ਲਕਤੀ ਸਹਿਜ ਸੁਖ ਵਾਲੇ ਸੀ। ਤੇ ਕਿਹੋ ਨੇ ਮੈਂ ਸਿਆਮ ਵਲ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਏਸੇ ਲਈ ਸਭ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਾਧ ਬਣਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਰਾਜਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇ। ਸਿਆਮ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਬਚਾਰ, ਟੇਸਨ, ਹੱਟੀ ਤੇ ਧੱਕਾ ਨਹੀਂ ਵਜਦਾ। ਐਸੇ ਬਣੇ ਸੁਧ ਸੁਭਾ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਸਾਫ਼ਾ ਦੇਸ਼ ਬੜਾ ਮੋਟੀ ਮੋਰ, ਮੋਟੇ ਖਿਆਲਾਂ ਤੇ ਕੰਧੇਸ ਪੱਕੇ ਖੋਰਾ ਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਿਆਮ ਬਾਬਰ ਕੀਤੇ, ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁਛੇ ਕਿ ਕੁੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਥ ਦੇਕ ਸਮੇਂ ਸਿਆਮ ਗਿਆ ਸੀ, ਠੀਕ ਇਹੋ ਹੀ ਵਰਤਾਣਾ ਕੇ ਗੀਤੀ ਤੇ ਸਭਿਅਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ। ਤਾਂ ਉਸ ਦਸਿਆ ਜਦ ਅਸੀਂ ਬਲਕੱਤੇ ਆਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਛੋਕਾਂ ਦੀ ਤੋਰ, ਭੀਤ, ਓਪਰੀ ਜਿਹੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਸਿਆਮ ਵਲ ਦਾ ਸੁਚੱਜ, ਟੁਰਨ ਫਿਰਨ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇਖ ਆਏ ਸਾਂ।

ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਦਿਨ ਕਥਾ ਭੀ ਚੁਢਾਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ੬ ਮਾਘ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੋਗ ਵਿਆਖਿਆ ਭੀ ਬਹੁਤ ਰਸ ਭਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਉਹ ਸਦਾ ਥਿੰਦੇ ਭਾਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵੇਖੋ ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇਸਰ ਕਿੱਲੀ

ਮਹਾਵੇ ਵਾਲਿਆ ਦੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਖਾਪ ਦਾਦਾ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਸੇਵਾ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਕਹੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਨਿਰਮਲਤਾ ਲਈ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਤਥਾਰੀ ਜਾਣ ਸਮੁੰਦਰ ਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਤੇ ਟੈਕਸ ਲੈਣ ਤੇ ਲਾਇਆ। ਇਕੋ ਬੱਚਾ ਜਵਾਨ ਸੋਹਣਾ ਚੰਗੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਮਝ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਭਾਣਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਨ ਸਬਰ ਨਾਲ ਹੋਣ ਫੁਲ੍ਹਣ ਤੇ ਬਿਨਾ ਦਾਹ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਈ ਰਿਖਾਰੀ ਮੰਨਦਾ ਵਾਂ।

ਜਿਗਰਾ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਘੁਕੇ ਵਾਲੀਏ ਦੀ ਸਿੱਖਣੀ ਇਕ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਕੋ ਲੈ ਗਿਆ। ਭਰੀਕਾ ਕਹੇ ਮਾਰ ਕੇ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕੁੰ ਜਿਗਰਾ ਕਰ। ਉਸ ਜਿਗਰਾ ਕੀਰਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜਿਥੇ ਅਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਉਕਰਾਹੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਲੈਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਿਥੇ ਹੀ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸਮਝਣਾ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੀਵੀਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਕੀ ਉਕਰਾਹੀ ਕਰਦਾ ਉਸ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਸ਼ਰਮ ਜਿਹੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਸੁ ਭੱਲਿਓ, ਸ਼ਰਮ ਝਾਕੇ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਦੇ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜੋਸ਼ਿਆ ਜੋੜ ਦੇ। ਅਨੰਦ ਭੀ ਗੁਰੂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਉਪੇਸ਼ ਚਿੱਤਾ ਦੇ ਮੇਰਾ, ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਦੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੁ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨਮੁਖ ਜਾਵੀਂ ਤਾਂ ਰੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਬਕਦੇ ਹੋ? ਜਾਂ ਇਹ ਵਣਜ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਵੇਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਭੀ ਭਾਰ ਲਾਹ ਇਤੋਂ ਸੁ। ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਜਿਗਰਾ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਪੂਰਾ ਸਿੱਖ

ਹੁਣ ਵੇਖ ਲਓ ਇਸੇ ਚੁਚਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੇਵੇਂ ਜੇ ਮਾਨਾਵਾਲਿਆ ਦੀ ਬਰਜੀ ਵਿਚ ਦੁਆਬੀਆ ਦੇ ਭੇਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਸੂਝਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇ ਦੇ ਦੁਲਕਈ ਅਨੇਖ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਭਿਖੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈ ਗਿਆ। ਸਾਧ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਹਿ ਰਹੇ ਕੁੰ ਅਨੇਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘਰੇਂ ਰੋਕ ਦੇ। ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਧ ਮਨ ਚੁਕਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਭਕ ਭੱਲ ਆਈ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਭੇਜਿਆ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹੋ ਜਾਂ ਅਨੇਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘਰ ਵੜਨੋਂ ਰੋਕ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਥ ਵਿਚ ਕੁਚਰਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਨੇਖ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਾ ਆਪ ਗ੍ਰਿਸਤ ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। 'ਸੰਤ ਨਾ ਛੱਡਹਿ ਸੰਤਈ' ਤੇ 'ਹਮ ਨਾ

ਮਾਨੇਂਗੇ ਬੁਰਾ ਵੱਧ ਜਿਸ ਕੇ ਹਛਾ ਬਤਾ ਦੁਕੇ ਹੈ।" ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਹੈ ਮੁਨਸਵੀ ਹਮ ਤੇ ਗਰਦਨ ਝੁਕਾ ਦੁਕੇ ਹੈ।" ਪੂਰੀ ਕਰ ਵਖਾਈ। ਵੇਖੋ ਅਜੇ ਤੁਰ ਅਨੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਤ ਜਾਣ ਕਦ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲਸਦਾ, ਤੇ ਠੰਢੇ ਦਿਲ ਰਹਿੰਦਾ ਏ। ਜੇ ਅਨੁਖ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਕੁਝ ਸ਼ਰਮ ਕਰਨ ਲਗੇ ਤਾਂ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗੂੰ ਕਿਹੋ ਸੂ, ਭੋਲਿਓ ਗੁਰੂ ਹੀ ਅਨੰਦ ਕਰਦਾ ਏ, ਜੋ ਹੁਕਮ ਗੁਰੀ ਅਰਦਾਸੇ ਦਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਮੈਂ ਬਰ ਦਿਤਾ ਏ। ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਬਰਮ ਕੇਹੀ। ਧਰਮ ਗੋ ਸਭ ਗੁਰੂ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਕਿਹੋ ਸੂ, ਜੋ ਹੁਣ ਝਕਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਦਿਹ ਵਣਜ ਨਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲੋਂ ਭਾਰ ਲਾਹ ਦਿਤੇ ਸੂ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਮੇਂ ਕਿਸਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਿੱਖ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਮੰਝ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਤੀਵੀਂ ਏ ਕੇ ਤੋਰਾ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਵਾਂਗੂੰ ਦਾ।

ਜਿੰਦਾ ਸਤੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬਾ ਵਿਚ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸੰਤ ਕੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਰ ਵਰਨਾਂ ਵਾਲੇ ਜੋ ਹੁਣ ਜਕਮਲੇਰੇ ਤੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੇਂ ਮਾਈ ਬੰਤ ਬੰਤ ਜਿੰਦਾ ਸਤੀ ਹੈ। ਬੈਂਪ ਵਿਚੋਂ ਜਾ ਕਿਹੋ ਸੂ, ਕੁਟਬ ਤੇ ਪੁੱਤਰਾ ਧੀਆਂ ਦੀ ਲੱਤ ਨਹੀਂ। ਤੇਰੇ ਕੱਲ ਹੀ ਮਰਾਕੀ ਕਹਿ ਬੰਨ ਬੰਨ ਲਈ। ਬਰਾਦਰੀ ਜਾਂ ਮਸਤ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪਤ ਦੀ ਲਾਜ ਜਣਾ ਬੈਂਪ ਵਿਚ ਆਂਦਾ। ਦਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਜਿੰਦਾ ਸਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਪਤੀ ਸੇਵਾ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਰਮ ਮੰਨਣ।

ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਧੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਵੇਖੋ ਸਾਨੰਕਤੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਜਦ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸੰਕਤ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਆ ਕਰਦਾ ਏ, ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਏ, ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਤੇ ਰਸਨਾ ਟੁੱਕ ਟੁੱਕ ਭਜਨ ਕਰਦੀ, ਕਿਡੀ ਸੋਹਣੀ ਲਗਦੀ ਏ ਤੇ ਸਾਨਾ ਦੀਵਾਨ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਭਮਕਦਾ। ਕਿਹੋ ਨੇ ਰਸਨਾ ਹਿਲਾ ਕੇ ਸਭ ਭਜਨ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਜਿਵੇਂ ਉੱਚੀ ਬਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਚਿਤ ਕਿਡੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤਿਵੇਂ ਰਸਨਾ ਹਿਲਾ ਭਜਨ ਕੀਤਿਆਂ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਕਿਸਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਲੜਕਾ ਪਿਛਲੇ ਪਾਠਾਂ ਤੋਂ ਇਸਨਾਨ, ਭਜਨ, ਬਾਣੀ ਵਲ ਲੱਗਾ ਕਿਹਾ ਸੋਹਣਾ ਚੌਕਤਾ ਮਾਰ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਲਗਦਾ ਏ। ਦਿਹੋ ਜਿਹੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਧੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਉਹੋ ਹੀ ਆ ਫਿਰ ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਸਾਧ ਸੰਕਤ ਵਲ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਘ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਅੱਜ ਜਿਵੇਂ ਪਿਆਰ ਤੇ ਪਰਮ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਤਿਵੇਂ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹਾ ਵਰਤਿਆ। ਬਾਲਕਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਬਦਾਮ ਮੰਗਾਏ। ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਖਾ ਸੇਵਕ ਵੰਡਣ ਲਾਏ। ਬਾਲ ਨੇੜੇ ਆ ਆ ਖੁਫ਼ ਖੁਫ਼ ਬੁਕ ਕਰ ਸਿੱਧੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਮੰਗਣ ਲਗ ਪਏ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਕਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਬਾਅਦ ਭੀੜ ਭਰੀ ਤੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਸੁੱਟਣ ਲਗ ਪਏ। ਮਾਨ ਮੋਹਰ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਪਿਛੇ ਨਾ ਜਾਓ

ਦੇਸ਼ ਇਨ ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇਂਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਹਬੇਂ ਖੜੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਹੋ ਕਿਆ, ਮੈਂ ਸਰਸੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਸਿੱਖ ਬੜੇ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ, ਇਹ ਪਿਛਾਹ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣ, ਅੱਖੇ ਚੁੱਟਕੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਉਕਾ ਭਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਰਾਮ ਸਭ ਘਟੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਆਪ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲ ਇਤਨਿਆਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੁ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਓ, ਅੱਖੇ ਚੁੱਟਕੇ। ਮੈਂ ਤੇ ਸਿਆਮ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਉਚੇਚਾ ਵੱਡੇ ਥਾਕੇ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਤਰਲਾ ਕਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬੋਂ ਤੇ ਉਸ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਹਰ ਦੁੱਖ ਕੁੱਖ ਦਾ ਜਾਮਨ ਹਾਂ। ਆਇਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਕੰਮ ਕਰਾਯਾ ਕੁਝੇ ਕੁਝਾਏ। ਜੋ ਕਾਕੇ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਭਰੋਸੇ, ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਤੋਂ ਜੋ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਸੋ ਪੂਰਾ ਕਰ ਕਰਾ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਾਕੇ ਮੇਰੇ ਭਰੋਸੇ ਬਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਆਇਆਂ ਤੋਂ ਸਭ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਾਯਾ, ਤਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ। ਅਵਲ ਤੇ ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਉਸ ਦੀ ਰਚਾ ਤੋਂ ਉਲਟ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮੈਥੋਂ ਕੋਈ ਸਹਿਜੇ ਬਚਨ ਹੋ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 'ਬਹੁਤ ਪਿਤਾ ਕੇ ਲਾਜ' ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂ ਸੰਤ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੁਜਿਆਂ ਵਾਲੀਏ ਜੋ ਹੁਣ ਰਾਣੀਏ ਹਨ, ਦੇ ਸਾਲੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਖਾਣਖਾਸੇ ਦੇ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਕਤਲ ਹੋਏ ਤੋਂ ਫਾਹੇ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਬਾਅਦ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦਾਰੋਕੇ ਜੰਦਾ ਨਾ ਕੋਠੀ ਦਾ ਲਾਹਿਆ। ਤੇ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਹੋ ਕਿਆ, ਜੇ ਜੰਦਾ ਲਾਹਿਆ ਦਰੋਕਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੰਤ ਦਾ ਮੱਥਾ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਧਰ ਟੇਕ ਲੈਂਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਰੋਣਾ ਤੇ ਸਭਾ ਦਿਲ ਸੁਟ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੱਛਾ, ਮੈਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਾ ਜੰਦਾ ਲੁਹਾ ਲਵਾਯਾ ਤੇ ਧਰਵਾਸ ਦੇਣ ਲਈ ਕੰਡ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ। ਤੇ ਕੋਠੀ ਡੋਰੇ ਆ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਜਦ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਘੰਟਾ ਕਰਨ ਬੰਨਾ ਤਾਂ ਚੋਰਾ ਆਇਆ ਤੂੰ ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹੋ ਜੋ ਜਥਾਨ ਜੋਹਲ ਵਿਚ ਕਰ ਆਇਆਂ ਏ।

ਮੇਂ ਹਉਕਾ ਲੈ ਕਿਹਾ, ਤੇਰੇ ਭਰੋਸੇ ਪਿਆਰੇ ਮੇਂ ਲਾਭ ਲਭਾਇਆ ਏ । ਤੇ ਕਿੰਕਰਤਵਿਮੂਕ
ਕੀ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕੀ ਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ, ਈ ਸੱਚ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ । ਉਹ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ
ਸਤਿਗੁਰਾ ਬਰੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮੂੰਹੋਂ ਕਹਿ ਸੁਤੇ ਦੀ ਪੱਤ ਭਰੀ । ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਕਿਹਾ, ਜਿਹਤੇ ਹੁਣ ਮੋੜਦਿਆਂ ਜਾਂਦੇ ਹੁਨ, ਫੇਰ ਮੇਂ ਆਇਆ ਵਖ਼ਨ ਨਹੀਂ ਏਏ । ਕਹੇ
ਵੇਰਾਗ ਸੁਭਾਅ ਹੋਇਆਂ ਦਾ ਗਲਾ ਹੁਕ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਨਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ,
ਕੁਸੀਂ ਇਹ ਨਾ ਕਹੋ ਤਾਂ ਕਿਹੋ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਤੁਰੇ ਰਬਾ, ਇਹ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਣ ਸਰਸੇ ਹੈ ।

ਇਸ ਸ਼ਹੀਦੀ ਮੇਲੇ ਤੇ ਚੁਚਾਲ ਮੇਂ ਭੀ ਦੋ ਕੁ ਕਥਿਤ ਲਿਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ
ਸੁਣਾਏ ਸੀ ।

ਕਥਿਤ ਸੱਤਾ ਰੇ ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਹੋਇ ਗੋਇ ਦੀਨਾ ਹਿਤ,
ਵਿਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸੀ ਸ਼ਹੀਦਾ ਦੀ ।
ਦੋਸਣਾ ਕੀ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ, ਰੁੱਤ ਫਿਰੀ ਪੱਤ ਉਥੇ,
ਫਲ ਲਭੇ ਟਹਿਟੀ, ਅੱਖ ਪੁਟ ਭਰੀ ਉਮੀਦਾਂ ਦੀ ।
ਆਉਣ ਸੇ ਬਸੰਤੀ ਚੰਨ, ਚੰਨ ਭਾਗ ਹੋਣ ਸਾਥੇ,
ਠੰਢ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨ ਨੂੰ ਹੋਇ ਕਈ ਚੰਨ ਦੀਦਾਂ ਦੀ ।
ਕੱਕਰ ਕਈ ਪਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਸਰੇ ਸਫਰ ਜਾਏ,
ਆਉਣ ਫਲ ਲਾਉਣ ਅਰਜ਼ ਵਹਿਮੀਆਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦੀ ।
ਭਿੰਨਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਥੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਜਿਸ ਦੀਦ ਕਰੀ,
ਰੱਖਦਾ ਉਹ ਭਾਬ ਨਹੀਂ ਨਾਪਾਕ ਹੋਰ ਦੀਦਾਂ ਦੀ ।
ਈਸੇ ਦਾ ਮੁਰੀਦੇ ਦੇ ਸਹਾਇਤ ਏ ਬੇਮਿਸਾਲ,
ਹੋਈ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੇਰੇ ਲਾਲ ਚੇ ਖਰੀਦਾਂ ਦੀ ।
ਧੁਰ ਦੀ ਰਸੀਦ ਕੁਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੁਧ ਦਿੱਤੀ ਆਪ,
ਜਾਪਦੀ ਨਹੀਂ ਲੋੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਰਸੀਦਾਂ ਦੀ ।
ਆਓ ਭਾਗ ਲਾਓ ਜੀ, ਮਨਾਓ ਇਹ ਸ਼ਹੀਦੀ ਇਨ,
ਬਿਨ ਆਪ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰ ਵਹਿਮੀਆਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਇਥੇ ਵਹਿਮੀਆਂ, ਸੁਦਾਈਆਂ, ਕਮਲਿਆਂ ਦਾ ਅਰਥ
ਬੜਾ ਥੁਕਦਾ ਏ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਰਵਾਕ ਏ, 'ਫਿਰਓ ਦੀਵਾਨੀ ਆਵਲ ਬਾਵਲ' ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਰਾਗੀ ਹੋਏ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੭ ਮਾਘ ਜਗਮਲੇਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਝਗੜੇ ਆਪੇ ਵਿਚ ਦੇ ਨਬੇੜੇ ਤੇ ਕਥਾ

ਦੁਬਾਲ ਹੀ ਆ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਕੀਤੀ। ਨਿਕੇ ਨਿਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਆਏ। ਚੌਕਲਾ ਲਾ ਬੈਠੇ ਦੇਖ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਹੁਣ ਹਮਾਤਰ ਮੇਲ ਤੇ ਬੁਤਾਂ ਲਗਾਂ ਭੱਜਿਆਂ ਜੱਕਾ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੇ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਡੇ ਤੇ ਭੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ। ਸੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੇਖੂਪੁਰੀਏ ਜੋ ਪਿਛੋਂ ਸਖਾਣਿਆਂ ਦੇ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਾਹ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੰਭਰੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤੋਂ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਬੜੇ ਰਾਮ ਲਗਨ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਸੀ। ਪੁੱਤਰ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਅਕਦੀਂ ਹੀ ਏਧਰ ਨਿਕਲ ਆਏ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕੋਦ ਬਿਨਾਂ ਕਿਤੇ ਨਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੀ। ਜਦ ਉਹ ਬਚਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰਦੇ, ਤਦੇ ਹੀ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਕਹਿ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਵਲ ਹੱਥ ਕਰ ਭਰੇ ਗਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹੋਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੇ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ। ਇਹ ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਉਤੀਕਵਾਨ ਤੇ ਭਲਨੀਕ ਹਨ। ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕ੍ਰਿਪ ਕ੍ਰਿਪ ਨੇਤਰ ਮੀਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮੌਤੀਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਰਨ ਲਗ ਪਏ ਤੇ ਕਿਹੋਂ ਨੇ, ਹੁਕਮ ਤੇ ਉਸ ਚੋਲਣ ਦਾ ਹੈ, ਭੇਰੋਂ ਭੋਲਣਾ ਨਾ ਪਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭੋਲਣ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਹੈ ਹੀ ਕੀ। ਕਹਿ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋਇਆਂ ਹੀ 'ਹੋ ਅਬੁਤ' ਪਥੁ ਕਥਾ ਦਾ ਫੌਕ ਪਾਇਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੮ ਮਾਘ ਕਰੀਵਾਲੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਜਗਮਲੋਰੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ, ਸਹਿਜ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰੀਵਾਲੇ ਲੋਭੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਜੋਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਖੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੰਨ ਲਾਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਕਬੂਚੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਵਾਦੀ ਪਈ ਹੋਈ ਦੇ ਤੇ ਬੜੀ ਘਾਟੇ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਘਰ ਜਾ ਚੁੱਖੀ ਕਰਨਾ। ਬਿਜੇ ਮੁਥਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਧੀਆਂ ਮੰਗਣ ਟੋਰਨ ਜਿਹੜੇ ਪੋਹ ਦੀ ਮਹੀਨੇ, ਜੇਹੇ ਜੱਟ ਉਹ ਤੇਹੇ ਕਮੀਨੇ।

ਪੁਲਸ ਅਭਾਸਰ ਚਰਨੀਂ ਲਗੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ੯ ਮਾਘ ਸੰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਸੁੱਪਤਨੀ ਪੁਲਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤੇ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਹਿਸਾਰ ਤੋਂ ਆਇ ਚਰਨੀਂ ਲਗੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਅਭਾਸਰ ਭੀ ਆਏ। ਸਭ ਨੇ ਭੋਟਾ ਧਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪੁਛ ਨਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਮੱਝਾਂ ਘੋੜੇ ਬੋਲ, ਬਾਗ ਲੰਗਰ ਵਰਨੀ ਆਇ ਦਿਖਾਏ। ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ, ਇਸ ਵੱਡੇ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਸੁੱਪਤਨੀ ਆਖ ਲਿਖ ਕੇ ਸੋ ਸਾਖੀ ਪਾਸ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੜੀ ਸਤਿਮੰਗਣ ਤੇ ਨਾਮ ਰੋਗਣ ਵਾਲੀ ਦੇ।

੧੩ ਮਾਘ ਡਿਪਟੀ ਨਵਾਬ ਸਿੰਘ, ਸਮੇਤ ਸੁੱਪਤਨੀ ਆਇ ਚਰਨੀਂ ਲਗਾ ਤੇ ਸਭ ਗਏ। ਮੱਝਾਂ ਮੱਝਾਂ ਬੋਲ ਬਫਰੇ, ਬਾਗ ਦੇਖ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਛਕ ਚਲੇ ਗਏ।

੧੪ ਮਾਘ ਦਮਦਮੇ ਮਾਈਆਂ ਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਤੇ ਨਿੱਤਨੇਮ ਰਖੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦੇ ਭੰਗ ਤੇ

ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮਾਨ ਸਾਢੀਂ ਬੰਦਗੀ ਤੇ ਕੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨੇਮ ਪਾਠ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਸਤਿਸੰਗ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਹੋ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਕਈ ਹਾਕਮ ਕਈ ਕਾਂਕਰਸੀ ਆਉਂਦੇ, ਛੋਟਾ ਧਰਦੇ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕਰਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਖਹਿ ਘਟੀ ਸੀ ਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜ ਮਹਿਲ ਤੇ ਕਚਹਿਰੀ ਤੋਂ ਰਾਜਕੀ ਭੰਡਾ ਲਾਹ ਕੇ ਕਾਂਕਰਸੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹੀ ਦਿਨੀਂ ਚੀਨ ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵਪਾਰ ਆਉਣ ਜਾਣ ਪਰਮਟ ਬਣਵਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕਾਅਬ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਪਤੇ ਲਾਣ ਲਗਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀਓਂ ਸਭ ਢਿਲੀ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵੁਗਤ ਆਪਣੀ ਮਾਲਕੀ ਪਿੰਡ ਅੱਸ ਦੇ ਵਡਾਧੂ ਤੇ ਕੱਚੀ ਅਲਾਟ ਜਿਥੇ ਹੈ, ਤੇ ਅਕੈਂ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਪੁਆਟੀ ਬਾਹੁੰਦਾ ਤੇ ਜਿਥੇ ਟਿਕਿਆ ਹੈ, ਪਤਾ ਦੇਣ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਮਿਥੇ ਕਦੇ ਸੀ ਤੇ ਲੋਕ ਵੁਗਤ ਸਭ ਦੱਸਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਵਜ੍ਹਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਜੇ ਠੀਕ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਾ ਸੀ, ਬਰਾਦਰੀ ਸਾਕਾ ਸਨੇਹੀਆਂ ਦਾ ਸੀ ਭੀ ਮਿਲੇ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਹਿੰਦੂ ਚੱਕ ਢਿਲੇ ਵੁਜਰਾਵਾਲੇ ਦੀ ਵੁਗਤਾ ਬਨੇਸਰ ਹੋਈ ਤੇ ਬਰਾਦਰੀ ਭੀ ਮਿਲੀ। ਤੇ ਕੁਲ ਬਾਜਦੇ ਢਿਲੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਸਹੂਰਿਆਵਾਲੀ ਖਰੋਦੀ ਮਾਲਕੀ ਸੋ ਕਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸੀ, ਉਸ ਬਾਬਰ ਮੈਂ ਬਟਾਲੇ ਜਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹਿਸਾਰ ਦੇ ਢਿਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਟਿਕਿਆ ਤੇ ਜਕਮਲੇਰੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਆਉਣੀ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ।

ਅਸਰ ਬਹੁਤ ਪਿਆ

ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਈ ਤੇ ਸੁਖੀ ਸੀ, ਕਈ ਅਜੇ ਲੋਕ ਰੁਲੇ ਰੁਲੇ ਹੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੱਸ ਭੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਭੇਖ ਦੇਸ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਆ ਚਲਾਣ ਉਤੇ ਏਰਨੇ ਉਜੜਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਤੇ ਕਾਂਕਰਸੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਰੋਸਟ ਪੁਰਖਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਿਸਾਰ ਰੋਹਤਕ ਤੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਰਚਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਤੋਪ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਓਥੇ ਤਵੇ ਦੀ ਪਾਏ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਤੇ ਜਿਥੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ, ਓਥੇ ਉਦਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਕੱਲ ਵਖਰੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਖੋਹਾ ਮੋਹੀ ਉਕਾ ਨਹੀਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾ ਧੱਕਾ, ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਨੇ ਤੇ ਨਾ ਮਾਸ ਖਰਾਬ ਵਰਤਦੇ ਹਨ।

ਗੋਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਏ

ਪਿੰਡ ਨਾਰਨੌਂਦ ਚਿਲਾ ਹਿਸਾਰ ਰਸੀਲ ਹਾਸੀ ਤੋਂ ਦੋ ਵੱਡੇ ਪੁਰਖ ਪੰਡਿਤ ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ ਵੰਦ ਤੇ ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੋਤਮ ਰਿਖੀ ਗੋਤਮ ਦੀ ਅੱਸ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਸਗੋਰ ਸਾਥ ਚੁੱਚਾਲ ਆਏ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦੇ ਬਨਾਇਆ ਤੇ ਜਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪੁਡਿਆ। ਬਚਨ ਬਲਾਸ ਪਹਿਲੋਂ ਓਪਰੇ ਜੇਹੇ ਸਮੇਂ ਬਾਬਤ ਹੋਏ ਤੇ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆਂ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਲਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਰਸਨਾ ਭੀ ਹਲਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੰਡਿਤ ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ ਵੰਦ ਜੀ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਆਪ ਕਿਨੇ ਕੁ ਅਕਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਦੁਰਾਡੇ ਜਾ ਨੇੜੇ ਹੋ, ਤੇ ਖਾਸ ਆਪ ਦਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਕ ਕੀ ਦੇ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਅਸੀਂ ਸਦ ਪੀੜੀ ਕੁਰੂ ਚਲਦੀ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ। ਤੇ ਉਹ ਦਸਮ ਜੀ ਤਕ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜਾ ਵਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪੰਥ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਕੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥ ਦਾ ਪੂਰਨ ਪੇਰੇਕਾਰ ਦੇ। ਤਾਂ ਗੋਤਮ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਬਿਹਾ, ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਕੁਹਾਡਾ ਤੇ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੈਸੇ ਰਖਣ ਦਾ ਹੀ ਵਰਕ ਤੇ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਦਾ ਸਰਾ ਭੇਦ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਹਾ, ਦੂਸੀਂ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰੇ ਹੋ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਭ ਸਿਕਰਟ ਰੰਥਾਬੂ, ਮਾਸ ਬਰਾਬ ਦੇ ਆਦਿ ਹੋ ਕਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਵੰਦ ਸੀ ਤੇ ਗੋਤਮ ਜੀ ਚੌਂਸਿਆ, ਸਾਡਾ ਗੋਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ੨੦੦ ਘਰ ਹੈ। ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਅਸੀਂ ਸਭ ਥੀੜੀ, ਸਿਕਰਟ, ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ। ਮਾਸ ਬਰਾਬ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ। ਸਿਨੇਮਾ ਨਹੀਂ ਵੇਂਹਦੇ ਤੇ ਸਾਕ ਭੀ ਐਸੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਅਕੀਂ ਤੋਂ ਨੇਮ ਕਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਧੀ ਦੇ ਧਰਮ ਵਲ ਲਾਦੇ ਹਾਂ। ਤੇ ਗੋਵੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਕਰੇਚੀ ਲਿਬਾਸ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣ ਦੇਂਦੇ। ਪਰ ਹੁਣ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਬਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਸਹਿਰੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਬੱਚੇ ਸਿਨੇਮਾ ਵੇਖਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ। ਤੇ ਗੋਵੀਆਂ ਬਹੁਆਂ ਨੂੰ ਚੀਰ ਡਿੱਗੇ ਤੇ ਛੱਟੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਅਧ ਕਲੇ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਤੇ ਪਛਾਉਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵਡੇਰੇ ਧਰਮੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੇ, ਉਹ ਉੱਜ ਬਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਹਾ, ਕੁਹਾਡਾ ਧਨ ਜਨਮ ਹੈ। ਦੇਤ ਕਰੁਣ ਦੂਜੇ ਮਈ, ਤੀਜੇ ਧਨ ਅਰ ਧਾਮ ਪਾਪ ਕਰਨ ਤੇ ਤਿਉਂ ਬਚੇ ਬਚੇ ਬਚਾਵੇ ਰਾਮ। ਆਪ ਤੇ ਰਾਮ ਦੀ ਬੜੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ।

ਬੋਰੀ ਕਰਨਾ ਸੂਲਮ ਦੇ

ਉਹ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਚਲੇ ਕਦੇ ਤੇ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਰੀ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਮੁਖਕ ਕੁਰਹਿਤ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੀ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦੂ ਮਿਲੇ

ਹਨ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਉਸ ਤੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਖੁਲਦੀ ਦੇ ਪੋਰਕਾਰ ਹਾਂ। ਉਹ ਵਡਾ ਲੋ ਸੰਧੂਆਂ ਦੇ ਫੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਵਲੋਂ ਜੋ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਸਰਕ ਸੀ, ਉਸ ਤੇ ਕਸਬਾ ਸੀ। ਹੁੱਕਾਂ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ, ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਜੋ ਹੀ ਫੈਣ ਦਾ ਪੈਸਾ ਲਏ, ਵੁਟਾ ਕਰੇ, ਚੋਰੀ ਕਰੇ, ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਤੁਹਾਡੇ ਪੀਰ ਇਹ ਕੁਣ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆ ? ਤਾਂ ਉਸ ਦੱਸਿਆ, 'ਹਦੀਸ' ਵਖਾਰੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜ ਫੁਲਦਾਰ ਰੁੱਖ ਕੱਟਦਾ ਦੇ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੂਦ ਲੈਂਦਾ ਦੇ, ਤੀਵੀਂ ਵੇਚਦਾ ਦੇ, ਉਹ ਹਰਾਮ ਖਾਂਦਾ ਦੇ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ। ਸ਼ੇਖ ਸਾਹਦੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਲਾਹਮਿ ਸਯੀਦ, ਕੁਫਰ ਸਲਾਹੇ ਜਹਾਂ ਲਾਹਮਿ ਖੁਦ ਚੁਫਤਾ, ਨਾ ਲਾਹਮਿ ਦੀਕਰਾ। ਅਰਥਾਤ ਜਹਾਨ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਖਾਣਿਆਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਕੱਸਤ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੱਸਤ ਆਪਣੇ ਨੂੰ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਨੂੰ ਨਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਈਦ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ? ਤਾਂ ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਜਦ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਵਿਚ ਸੁਖਨ ਦੇ, ਲਾਏਕੁ ਰਾਹ ਫਿਦੀਨ ਅਰਥਾਤ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਕੁਲਮ ਜਾਇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰੀਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਖੁਭ ਹੋ ਤੇ ਲੋਟ ਨਹੀਂ ਜਿਥਾਹ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਪੀਰ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜੋਗੀ ਕਰਨਾ ਕੁਲਮ ਦੇ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਖੁਲਦੀ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਕਲਾਮ ਤੇ ਸੁਣਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ।

ਕੋਏ ਨਾਲੋਂ ਰੁੱਖ ਚੰਗੇਰਾ, ਲਕ ਪਿਆ ਬਿਨ ਲਾਇਓਂ ਇਣਾ ਖਾਏ ਫਲ ਖਵਾਏ, ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ ਸਾਇਓਂ। ਲਕਤੀ ਉਸ ਦੀ ਸੋ ਕੰਮ ਆਏ, ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸਿਰ ਪਾਇਓਂ। ਮੋਇਆਂ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਮੀਆਂ ਖੁਲਦੀ, ਤੂੰ ਕੇਹੜੇ ਕੰਮ ਆਇਓਂ। ਉਠੋਂ ਪੜ੍ਹੋਂ ਨਿਮਾਯਾਂ ਤੇ ਰੁਖੇਂ ਰੁੱਖੇਂ, ਵਿਚੋਂ ਕਲਮਿਓਂ ਵੀ ਅਵਾਜ਼ਾਰ ਹੈ ਤੂੰ ਖੁਲਦੀ ਪਾਕ ਪਲੀਤੀਆਂ ਪੁਛਨਾ ਦੇਂ, ਸਿਰ ਪੈਰ ਤੰਤੀ ਮੁਰਦਾਰ ਹੈ ਤੂੰ।

ਹਰਨੀ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ

ਮਾਸ ਅਯਾਤ ਖਾਖਾ।

ਇਹ ਮੈਥੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਜਿਥੋਂ ਸਾਡੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਹਾਮਦ ਨਾਮ ਟਿੱਪੀ ਲਾਹ ਕੰਨਾ ਬਿੰਦੀ ਲਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਦੇ, ਤਿਥੋਂ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬੁਝ ਪੁਝਤਾ ਬਾਅਦ ਜਾਪਦਾ ਏ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਰਾਜ ਮਦ ਵਿਚ ਪੈ ਖਲੀਫਿਆਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਦੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਕਰੇਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਜੀ ਨੂੰ ਭਰਸਵੰਦ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। 'ਅਵਲ ਅਉਲਦੀਨ ਕੋ ਸਾਹਿਬ, ਜੋਰ ਨਹੀਂ ਕੁਰਮਾਏ।' ਤੇ ਜਨਮਸਾਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, 'ਸਾਗੀ ਉਮਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਸੇਰ ਜਵਾਂ ਦਾ ਖਾਇਆ। ਡਰਦੇ ਰਹੇ ਖੁਦਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਭਲਾ ਕਟਾਇਆ।'

ਮਾਸ ਸਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਆਪ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਤਰਨ ਸਿੰਘਾ, ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਆਲਮ ਜੀ ਮਾਸ ਖੰਡਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਵਿਚ ਇਬਰਾਹੀਮ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੋਹਜ਼ਬਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਸੱਚੀ ਵਾਰਤਾ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਕਿ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਹਰਨੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫਸਾਈ ਤੇ ਹਰਨੀ ਖੁਦਾ ਅਭੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਸਜਾਏ ਹਨ, ਉਹ ਮਰ ਜਾਣਗੇ। ਤਾਂ ਹਚਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਵਲੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾ ਹੋਇਆ, ਤੂੰ ਵੇਲੇ ਦਾ ਹਾਦੀ ਹੈ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾਹ ਹਰਨੀ ਨੂੰ ਬਚਾ। ਤਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਜੀ ਆਪਣੀ ਲੱਤ ਫਾਹੀ ਵਿਚ ਫਸਾ ਹਰਨੀ ਨੂੰ ਰੁਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਰਨੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਮੁਹੰਮਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੱਤ ਫਸਾ, ਮੈਨੂੰ ਰੁਹਾਭੇ ਲਈ ਫੁਡਾਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਰਾਗੇ ਜਿਸ ਸਾਡੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਜੋਖੋ ਵਿਚ ਪਾਈ ਹੈ। ਹਰਨੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਮੁਹੰਮਦ ਜੀ ਕੋਲ ਆਏ ਤਾਂ ਏਤਨੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਭੀ ਆਇਆ। ਉਸ ਸਾਰਾ ਮਾਜਰਾ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਜੀ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੇ ਅਗੋਂ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

ਦੀਮਾਨ ਆਪ ਚਈਦਾ ਹੈ

ਮੈਂ ਅਰਥ ਕੀਤੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੇ ਮੈਂ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਉਰਦੂ ਵਿਚ 'ਸਕਦਾ ਚਾਨਣ' ਪਸਰੂਰ ਦੇ ਅਹਿਮਦੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਮੁਹੰਮਦ ਜੀ ਜਿਸ ਗੋਲੀ ਦੇ ਬਣ ਤੇ ਪਲੇ ਸੀ, ਇਕ ਪੀਂਝੇ ਸੀ ਦੂਜਾ ਉਸੇ ਦੇ ਬਾਲਕ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਤੇ ਇਕ ਜੰਗ ਵਿਚ ਘੇਰੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਹਚਰਤ ਅਲੀ ਜੋ ਚੌਥੇ ਯਾਰ ਭੀ ਸੀ, ਅਬੂ ਬਕਰ ਉਮਰ ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਗਨੀ ਆਦਿ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੇ ਮੈਂ ਬਹੀਦ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਆਹ ਆਹ ਅਮਾਨਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਰੂਰ ਦੇਣੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਰਖੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਆਏ ਹਨ। ਤਾਂ ਅਲੀ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਵੇਰੀ ਹੋ ਆਏ ਹਨ, ਤੇ ਆਪ ਅਮਾਨਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣੀਆਂ ਮਾਨੂੰ ਪੱਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜਾਨ ਵੇਰੀ ਜੇਰੀ ਤੇ ਧੋਖਾ ਕਰਕੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਦੀਮਾਨ ਆਪਣਾ ਆਪ ਚਈਦਾ ਏ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਅਮਾਨਤਾਂ ਬਰੂਰ ਦੇਣੀਆਂ ਕਿਉਂ ਕਿ ਹੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਭੀ ਦੇਣ ਦਾ ਖੁਦਾ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਸਮਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤਰਨ ਸਿੰਘਾ, ਜੇ ਹੋ ਸਕੀ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਲਿਖ ਦੇਈ। ਕਿਤੇ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਮਨ ਦੇ ਪਰਚੇ ਤੇ ਹੱਕੀ ਪਾਰਖੂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਸੋ ਬਚਨ ਮੈਨਿਆ ਹੈ।

ਮਾਲਕੀ ਨਦੀ ਕਰੂਪ ਬਧੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੧੫ ਮਾਘ ਜਗਮਲੋਰੇ ਦੇ ਬੈਠਲੇ ਸਭ ਖਰੀਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਦੇ। ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭ ਆਪ ਆਪਣੇ ਕਰੂਪ ਬਣਾਓ। ਜਿਥੇ ਸਮੇਤ ਪਿਛਲੀ ਮਾਲਕੀ ਠੋਟੀ ਹੈ। ਤੇ ਦੱਸੇ ਤੇ ਲਿਖ ਦਿਓ ਕਿ ਨਹਿਰੀ ਨਿਰੀ ਕਿ ਬਰਾਨੀ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੀ ਠੋਟੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਠੋਟੀ। ਕੰਥਿਆਂ ਤੇ ਸੈਣੀਆਂ ਤੇ ਛੋਟੇ ਖਰੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਰਚੀ ਨਾਲ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਮੈਂ ਉਤਨਾ ਤੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥਾ ਕਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਦਾ ਮਤ ਹੋਰ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਾਤ ਦੇਵੇ। ਇਹ ਜਾਵੇ ਕੁਝ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਫਿਰਰ ਦੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਵੇਲੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੁਨਾਬੀ ਬਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਤੇ ਲਾਇਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬੈਠ ਮਨ ਮਿਲਦੇ ਕਰੂਪ ਬੱਧੇ। ਤੇ ਅੰਕੂਣੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ, ਕਿ ਅਸਾਂ ਫਲਾਣੇ ਫਲਾਣੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਵੇਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁਛਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਵੰਡੋਗੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ? ਗੋਣਤੀ ਤਾਂ ਰੂਹਾਨੂੰ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਲਿਖਤੀ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਕਿੰਨੀ ਕਿੰਨੀ ਕਿਸੇ ਕਰੂਪ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਾਥੋਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਵੰਡ ਤੇ ਨੁਕ ਹੋਣਾ ਆਪ ਜਿੱਥੇ ਦਿਓਗੇ ਲਵਾਂਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਅੰਕੂਣੇ ਲਾ ਦਿਓ ਕਿ ਰੋਗੀ ਦਿਹੀ ਕਰੂਪ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਤੇ ਮਾਲਕੀ ਮਗਰੋਂ ਆਈ ਵੀ ਲਵਾਂਗੇ। ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਅੰਕੂਣੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਦਾ ਹੋਏ ਦਿੱਲੀ, ਚੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਫਤ ਬੈਠਲੇ ਭੀ ਇਸ ਦਿਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਅਗੇ ਭੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਚੰਨੋਂ ਸੰਤ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਬੰਮੂ ਹਨ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੇ ੨੨ ਮਾਘ ਨੂੰ ਵਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਵਿਚ ਸਭ ਨਗਰੀਂ ਬਸੇਰ ਦਾ ਮੇਲਾ ਬਣਾਓ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਕੀਤਾ। ਤੇ 'ਮੀਂਹ ਪਿਆ ਪਰਮੇਸਰ ਪਾਇਆ, ਜੀਅ ਸੰਤ ਸਭ ਸੁਖੀ ਰਸਾਇਆ।' ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਬਾਛਾਟੀਆਂ ਕਹਾਟੀਆਂ ਭੀ ਕੀਤੀਆਂ। ਜੋ ਮੈਂ ਦਿਨਾਂ ਸੰਤਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਤ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਸਾਧਾਂ ਬਾਛਤ ਸੁਣਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਤੋਂ ਸੋ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ।

ਨਾਮ ਜਪ ਜਨਮ ਸਵਾਰ ਲੈ

ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਜੋਕੇ ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਸੰਤ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਤੰਗ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਸੁਧਰੇ ਤੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਸਾਥ ਰਹੇ ਸੇਵਾ ਸੰਗਤ, ਸੇਲ, ਹਟਨ ਭੀ ਕੀਤਾ। ੯੭ ਚੰਦ ਲਾਇਲਪੁਰ ਭੋਰਾ ਭੁਇੰ 'ਚ ਪੁੱਟ ਕੁਝ ਚਿਰ ਬੰਦਗੀ ਭੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੋਟੀ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਰਹੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਭੀ ਕੁਝ ਚਿਰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਬਜਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵਾਮੀ ਤੁਖਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਹਾ ਕੋਲ ਰੱਖ ਕਰਾਈ। ਇਹ ਜਾਣ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਗਰਮੀ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਸਿੰਘਏ, ਗਾਹੜੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਕ ਸਾਧੇ ਵਾਲੇ ਬਿਛ ਦੇ ਡਲੇ ਬਚਾ ਸੁਖ, ਧੁਪ ਵਲੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਚੰਗੇਰੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਲਾਭ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸੰਤ ਜੀ ਮੰਡੀ ਭੀ ਕੁਝ ਚਿਰ ਰਹੇ। ਰਾਜੇ ਦੇਕ ਸਮੇਂ ਅਰਜ ਕਰ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸੱਦ ਪੁਡਿਆ, ਕਿਵੇਂ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। ਬੰਦੀ ਕਲੇਸ਼ ਭੀ ਨਾ ਜਾਪੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਧੂ ਹੋ, ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਜਾਂ ਵਰ ਦਿਓ। ਸੰਤ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਹੈਂ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੰਗ। ਹਾਂ, ਮੁਕਤ ਜੁਕਤ ਲੋਕਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਹੋਥ ਜੋੜ ਅਸੀਂ ਲੈ ਦੁਆ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਤੇ ਸੋਚਾ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਜੁਕਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਪੁਛ। ਫਿਰ ਰਾਜੇ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਤੇ ਕਹਵੋ। ਸੰਤ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸੁਕਰ ਕਰ ਰੇਰਾ ਵਾਧੂ ਹੋਦਾ ਘਟਣ ਲਗਾ ਦੇ। ਰਾਜ ਦੁਖ ਕੁਪੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਚਿਰ ਭੋਵਿਕਰ ਹੋ ਨਾਮ ਜਪ ਜਨਮ ਸਵਾਰ ਲੈ। ਅੰਨ ਬਸਤਰ ਘਰ ਬਸੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੋਗਾ ਬਥੇਰਾ ਰਹੇਗਾ। ਸੁਣ ਰਾਜੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਮਜ਼ਹਬਾਂ, ਰਹਿਤਾਂ ਤੇ ਉਪਰ

੯੭ਵੇਂ ਚਕ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦਿਨ ਸੰਤ ਜੀ ਖੂਹੀ ਤੋਂ ਜਲ ਲੈਣ ਕਦੇ ਤੇ ਮੀਂਹ ਹਨੇਰੀ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਇਕ ਅੰਨ੍ਹੀ ਮਾਈ ਢੇਖੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਘੜਾ ਕੋਲ ਧਰਿਆ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਤੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਮਾਈ ਦਾ ਜਲ ਭਰਿਆ ਭਾਂਡਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁਕ ਲਿਆ ਤੇ ਮਾਈ ਨੂੰ ਉੱਗਲੀ ਫੜਾ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਭਖੜ ਵਿਚੋਂ ਪੁਚਾ ਵੇਰ ਆਪ ਆ ਜਲ ਆਪਣਾ ਕੜਕਾ ਮਾਂਜ ਭਰਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਮਾਈ ਬੂਹੜੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਦਾ ਜਲ ਉਛਲ ਉਛਲ ਪੈਂਦਾ ਅਸਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵਰਕੇ ਕਰਨੀ। ਤਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਉੱਗਰ ਦਿਤਾ ਮੈਂ ਤੇ ਅਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵਰਤੋਂ ਕੋਭ ਅੱਭ ਬੂਟੀਆ ਪਾ ਹੋ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਉਚੇਚੀ ਆਖੀ ਏ। ਮੈਂ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਕਸਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਉਤਲੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਅਕੇ ਹੀ ਲਾਭੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਾਥਾ ਸਾਥ ਰਖੋ। ਮੈਂ ਮਾਈ ਦਾ ਤਰਸ ਕਰ ਕੁਝ ਖਟਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹੱਟਾਂ ਤੇ ਬਹਿ ਇਕੇ ਪਿਆਲੇ ਪੀ ਘਾਟਾ ਪਾ ਆਉਂਦੇ ਹੋ। ਸੁਣ ਸਭ ਬੁਧ ਕਰ ਚਲੇ ਭਏ।

ਠਿਰਠਲ ਦੀ ਸੋਚਾ

ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟਿੱਬੀ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਇਕ ਦਿਨ ਕੁਵੇਲੇ ਖਰਾਸ ਬੈਠੀ ਬੁੱਢੀ

ਰੋੜੀ ਰੋਂਦੀ ਸੁਣੀ। ਮਾਈ ਚੂਹੜੀ ਰੋਂਦੇ ਤੇ ਕਹਦੇ, ਜੇ ਮੇਰਾ ਭੀ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਦਾਣੇ ਪੀਂਹ ਦੇਂਦਾ। ਅੱਜ ਮੈਂ ਕੀ ਪਕਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਵਾਂਗੀ। ਮੇਰੇ ਤਰਲੇ ਕਰਦਿਆਂ ਖਰਾਸ ਤੋਂ ਜੋੜ ਜੁੱਟ ਲੈ ਫਿਰਿਆ ਹੈ। ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਸੁ ਕੀਤਾ। ਸੰਤ ਜੀ ਮਾਈ ਤੋਂ ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਫੇਹਲਾ ਫੜ ਕਿਹਾ, ਮਾਈ ਤੂੰ ਘਰ ਚਲ। ਏਨਾ ਆਟਾ ਤੇਨੂੰ ਮੈਂ ਪੁਚਾ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ। ਸੰਤ ਜੀ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਉਹੋ ਥੋਹਲਾ ਆਟੇ ਦਾ ਚਰ ਮਾਈ ਵੱਲ ਜਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਅੱਠਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਜੋਗੇ ਦਾਣੇ ਮੇਨੂੰ ਦੇਹ। ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਦੂਜੇ ਰੋਥੇ ਦਿਨ ਆਟਾ ਪੁਚਾ ਦਿਆਂਗਾ ਸਾਰਾ ਰੋ ਫੇਰ ਅੱਠਾਂ ਹੋਰ ਦਾਣੇ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮਾਈ ਦਾਣੇ ਛਿਕੂ ਭਰ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਤ ਜੀ ਰੋਥ ਚੱਕੀ ਪੀਂਹਦੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਭੀਜੇ ਦਿਨ ਉਸ ਮਾਈ ਵੱਲ ਆਟਾ ਪੁਚਾ ਆਉਂਦੇ। ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਖਰਾਸੋਂ ਪੀਂਹ ਦੇਣ ਨਾਲੋਂ ਆਪ ਚੱਕੀ ਦਾਣੇ ਪੀਂਹ ਦੇਣ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਜਾਣ ਨਿਰਧਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਿੱਖ ਸੇਭਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਮੇਰਾ ਨੈਮ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਮਾਈ ਦੇ ਦਾਣੇ ਮੈਂ ਸਭਾ ਖਰਾਸੋਂ ਪੀਂਹ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪੁਚਾਇਆ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਪਿਛਲੀ ਕਾਢਲੀ ਦੀ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਉਂਤਰ ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਮਾਫੀ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੇ? ਇਹ ਤੇ ਕਾਫੀ ਆਮਦਨ ਵਾਲਾ ਵੱਲ ਦੇ। ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮੈਂ ਇਹ ਚਾਰ ਦਿਨ ਨਿਰਧਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਹ ਲਿਆ ਵੇ ਤੇ ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਸਮਝ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਥੁਥੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੜੀ ਲਾਹੇਵੇਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਦੇ।

ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੂਰੀ ਵਾਲੇ

ਇਕ ਸਿੱਖ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀ ਵਾਰਤਾ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੂਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਾਈ ਸਤਿਸੇਭਾ ਕੱਸਦਿ ਕਰਦਿਆਂ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਰਾਮਸਰ ਕੋਢੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਮੇਲੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਜਵਾਨ ਅਲੜ ਹੱਥ ਜੋੜ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪਰਰਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਖੜੀ ਤੇ ਬੜੀ ਦੁੱਖੀ ਸੁਭਾ ਹੋਇਆ, ਦਿਲ ਦੱਸਣ ਹਿੱਤ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਉਹ ਹੁਣ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਕਦੇ ਨੇ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਪੁੱਛਿਆ ਕੌਣ? ਉਸ ਬੀਬੀ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਖੂਹ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਲਿਆ ਵਾਇਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਮੇਰਾ ਵਹਿਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਦੇ। ਤਾਂ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ ਬੀਬੀ ਉਹ ਪਿਆਰ ਪਵੇਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਉਸ ਬੀਬੀ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਪਹਿਲੋਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਹਿ ਮਨਾਇਆ ਸੀ ਨਿਭਾਵਾਂਗੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਬਾਜੀ ਆਪਣੇ ਦਮ ਨਾਲ। ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਰੱਥੇ ਸਿਭਾਣੇ। ਵਰਤ ਨਿਭਾ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੇ ਪਾ ਨਿਭਾਣਾ ਦੇ। ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਤੰਦ ਨੂੰ ਹੁੜਕਾ ਨਹੀਂ ਲਗਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸੇ, ਮੇਰਾ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੜਦਾ ਬਣੇ ਤੇ ਮੂੰਹ ਸੁਰਖਰੂ ਰਹੇ। ਆਪ ਦੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦਾ ਦਰਬਨ ਕਰਦੀ ਰਹਵਾਂ। ਸਤਿਕੁਰੂ ਪਰਰਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ

ਕੀ ਜਾਨਤ, ਹਉਂਕਾ ਭਰ ਠੈਠਾ ਮੂੰਦ ਲਏ ਤੇ ਬੀਬੀ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਸਾਹਵੇਂ ਹੀ ਖੜੀ ਰਹੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਬੀਬੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ, ਬੁਰਿਆਂ ਦੇ 'ਹਰ ਫਾਸ ਸਫਾਰੇ' ਵਾਲਾ ਬੰਦੀ ਡੇਰਾ ਪੱਖ ਕਰੇ ਤੇ। ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮੋਹਰ ਪਾਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰਸ ਨੂੰ ਤੇਰਾ ਦਰਦਾ ਆਵੇ ਤੇ ਤੇਰੀ ਪਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਦੁਰਗਤ ਕਰਾਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਸੰਤ ਭੂਰੀ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਗਲ ਵਿਚ ਕਪੜਾ ਪਾਈ ਬੀਬੀ ਤੋਂ ਜਰਾ ਪਛੇਰੇ ਹੋ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਖੜੋ ਕਦੇ ਤੇ ਭਰੇ ਗਠੇ ਨਾਲ ਮਸਾਂ ਜਿਹੇ ਬੋਲੇ, ਕਿ ਹੇ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੋ, ਸਭ ਮੇਰਾ ਖਸਰੂ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਸਭਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਹਫਾ ਸੰਤ ਜੀ ਆਪ ਦੀ ਰਚਾ। ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਵਾਂ, ਕਿਧਰ ਜਾਵਾਂ। ਤਾਂ ਹੁਸੀਂ ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਸੰਤ ਜੀ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭੇਰੇ ਲਿਆ ਬਹਾਇਆ। ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨਾ ਲਗੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਬੀਬੀ ਦੇ ਉਸ ਮਿਤਰ ਨੂੰ ਜਾ ਦਸਿਆ ਤੇਰ ਪਸ਼ਦੇ ਰਖਣ ਪਾਉਂ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਮਰ ਤੇ ਜਾਵਾਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੇਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਆਰ ਬੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਿਭਾਵਾਭੀ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਰਾਮ ਰਸੇ, ਤੇਰਾ ਦਰਦ ਆਵੇ। ਇਕ ਸੰਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਾਪਦਾ ਦੇ ਧੀ ਜਾਣ ਹੀ ਸੰਭਾਲੇਗਾ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚੋੜਿਆ ਤੇ ਸੰਤ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਉਸ ਬੀਬੀ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਝੁਲ ਮੰਨੇ ਜੋ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ ਸਾਸੂ। ਸੰਤ ਜੀ ਤੋਂ ਅਰਜ ਕਰ ਭਜਨ ਪੜ ਲਿਆ। ਤੇ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਬੱਚਾ ਖੁਫ਼ਤ ਲੈ ਉਹ ਬੀਬੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗੁਬਰੂ ਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੋ, ਇਹ ਸਭ ਮੇਰਾ ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੂਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਬੀਤਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹਾ ਤੇ ਹੋਰ ਬੰਦੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬੀਤਾ।

ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਸਾਰੀ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸਾਧੇ ਦੱਸ ਇਸ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, ਕਿ ਮੈਂ ਦਯਾ ਰਾਮ ਗਦੂ ਮਲ ਬੰਬਦੀ ਦੇ ਜੱਜ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਮਫ਼ਤੂਨ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਹੱਥਬੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕਤ ਬਲੀ ਦਾਨ ਨਾਮ ਹੇਠ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਭੀ ਇਕ ਬੀਬੀ ਦੀ ਪੱਤ ਪਿਛੇ ਜੱਜ ਹੁੰਦੇ ਵੱਖਰੇ ਕੋਠੀ ਬੈ ਰਖੀ ਸੀ। ਤੇ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕੱਲ ਲਿਆ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਤੇ ਬਾਅਦ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਮਰਨ ਸਮੇਂ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਇਸ ਮਹਾਪੁਰਖ ਦਯਾ ਰਾਮ ਜੱਜ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪੱਤ ਰਖਿਆ ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਖਾਤਰ ਆਪਣੀ ਇਕਤ ਦਾ ਬਲੀਦਾਨ ਹੁਣ ਤਕ ਕੀਤੀ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਜੰਜਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਇਹ ਪਰਮ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਿਰਲੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ।

ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ

ਇਕ ਸਾਧ ਕਿਹਾ, 'ਨਾਨਕ, ਦਾਦਕ, ਸਾਹੁਰੇ, ਮੁਢ ਕਦੀਮੀ ਧਾਰ। ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਧ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਇਹ ਚਾਰ।' ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਹੈ ਜਾਂ ਕਲਤ। ਇਕ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਲਾ ਕਿਹਾ, ਜਦ ਸਾਧ ਪੂਰਾ ਪਰਖਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਪਖ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਏ। ਤਾਂ ਸੰਦੀ ਹੀ ਹਠੀ ਭਾਵੇਂ ਮਨ ਹਠ ਫਰ ਮੁਨਕਰ ਰਹੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ 'ਹਰਿ ਕਾ ਭਰਤ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਛਪੇ।' ਤੇ 'ਨਾਮ ਜਪਤੁ ਚਹੁ ਕੁੰਟੀ ਮਾਨੋ' ਵਾਲੇ ਵਾਕ ਪੂਰੇ ਉਤਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਧ ਹੋਇਆ ਸੁਣ ਬਾਣੇਦਾਰ ਸੋਇਆ ਨੱਕਰ ਦੇ ਬਾਣੇ। ਸੰਤ ਨਾ ਕਦੇ ਕਾ ਉਹ ਆਪ ਆਇਆ ਤੇ ਸਭ ਬਰਾਦਰੀ ਤੋਂ ਪੁਛ, ਸੰਤ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਪਹਿਲੇ ਬਦੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਾਫ਼ਰ ਪਾਠ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੇ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਨਕਰ ਵਰਨਾ ਨੇ ਸੰਤ ਮੰਨ ਪੁਜਿਆ ਹੈ ਸਦਾ।

ਸੰਤ ਰਾਮ ਮੇਂ ਭੇਦ ਕਿਥੁ ਨਾਹੀ

ਸੰਤ ਕੇਸਰ ਕਿੱਲੀ ਠਾਕਰ ਜੀ ਮਹਾਵੇ ਵਾਲੇ ਮਸਤ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਫਲੀਆ ਵਿਚ ਥਿਰਦੇ ਨਕਨ ਤੇ ਘਰ ਤੀ ਆਪਣੇ ਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੂੰਹਾਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ, ਬਚੀਓ ਅਜ ਮੈਂ ਬਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਲੋਕ ਭੀ ਤੇ ਨੂੰਹਾਂ ਧੀਆਂ ਭੀ ਚਰਨੀ ਲਗਦੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਪੁਰਖ ਮੰਨਦੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਸਾਧੋ, ਮੈਂ ਸੰਤ ਚਵਿੱਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦਰਸਨ ਬਹੁਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚਵਿੱਡੇ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਵੇਖਣ ਦੀ ਗੱਲ ਏ, ਸੰਤਾ ਨੂੰ ਸਭ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਪਿੰਡ ਬੀ ਪਰਗਣਾ ਪੰਥ ਸਾਧ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਏਥੋਂ ਰੱਕ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਦੀ ਵੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਮੇਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਸੰਤਾ ਚਵਿੱਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਬਰਧਾ ਪੂਰੀ ਟਿਕੀ ਹੈ ਤੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਮੇਂ ਭੇਦ ਕਿਥੁ ਨਾਹੀ ਹੀ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ।

ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕਾ ਛਾਸਾ

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸੰਤ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੰਡੂਵਾਲੀਏ ਜੋ ਹੁਣ ਝਲੀ ਪਟਿਆਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਖੰਡੂਵਾਲੀ ਜਾ ਰਹਿ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਓਥੇ ਮਾਸੀ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਨੱਕਰ ਤੇ ਭਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਭ ਸੰਤ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸੰਤ ਵਰਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਛੀ ਕੇ ਚਿਲਾ ਖੇਮਪੁਰੇ ਤੋਂ ਉਰਲੇ ਟੇਬਨ ਵਾਲੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਸਾਧਾਂ

ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਰਕਤੀ ਆਬਕੀ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ, ਤੇਰਾ ਅਨੰਦ ਭਾਰਜ ਫਰੀਏ ਕੁਝ ਸੁਖੱਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਹੁਣ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਫਰਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਸੰਤ ਜੀ ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋਗਤ ਕੀ ਖਾਣਾ ਹੈ? ਉਹ ਕੀ ਰਸ ਦੇ ਜਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨੂੰ ਜੋਗਤ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਸਾਧੂ ਕਿਹਾ, 'ਹਰਿ ਰਸ ਕਾ ਕੂੰ ਚਾਖਹਿ ਸਾਧੂ। ਚਾਖਤ ਹੋਇ ਰਹਹਿ ਬਿਸਮਾਦੁ॥' ਆਇ ਕੁੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ 'ਜੋ ਕਾ ਰਸ ਕੋ ਚਸਕੇ ਰਸ ਹੈ' ਤੇਉ ਕੂਲ ਨਾ ਕਾਲ ਫਦਾ ਫਸ ਹੈ।' ਦਸਮ ਕੁੰਥ ਵਿਚ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਹੋ ਸੇ ਰਸ ਹੈ। ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਾਧ ਕੋਲੋਂ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਰਸ ਵੇਖਿਆ ਹੈ 'ਜਿਹੋ ਰਸ ਬਿਸਰ ਗਈ ਰਸ ਅਉਰ।' ਜਦੋਂ ਮਨ ਪੂਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਗਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਾਮ ਰੂਪ ਆਇ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੇ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਾਪਦਾ ਦੇ ਪੁਰਤ ਕਲਿਤ੍ਰ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕਾ ਫਾਸ। ਹੋਣ ਨ ਪਾਈਏ ਰਾਮ ਕੀ ਦਾਸ। ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਸਾਧੂ ਕਿਹਾ, ਐਸਾ ਹੁਣ ਭੀ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਹੈ ਜੋ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਰਸ ਤਿਆਗ ਨਾਮਰਸ ਵਿਚ ਰੁਤਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਰਸ ਮਿਲਦੇ ਤਿਆਗੇ ਹੋ ਸੂ। ਮੈਂ ਅਰਜ ਕੀਤੀ, ਸੰਤ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਨਿਆਰੇ ਸਿੱਖ ਸੂਬਾ ਫਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਸੁਧਰੇ ਹੋਏ ਜਗਮਲੇਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਉਹ ਨਾਮ ਢਲ ਲਗੇ ਸੀ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਜਨ ਭਾਣੀ ਦਾ ਰਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਇਆ ਸੀ ਓਦੋਂ ਜੰਬਨਵਾਲ ਚਿੰਟੇ ਗੋਰੇ ਜਾਣ ਇਕ ਸਿੱਖ ਮੰਗੇ ਦੇ ਸੁਨਿਆਰੇ ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੂਰਤਵਾਨ ਧੀਆਂ ਸੂਬਾ ਜੀ ਸਾਹਵੇਂ ਖਲਾਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿ ਜਿਹੜੀ ਚਾਹੇਵੇਂ ਮੈਂ ਓਸੇ ਦਾ ਅਨੰਦ ਇਸ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਤਾਂ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਹੱਥ ਜੋੜ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਸੂਬਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਤੇ ਸੇਵਾ ਸਾਧਾ ਦੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਲੈਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੁਟੰਬ ਸਭ ਸੁਨਿਆਰਾ ਦੀ ਏ। ਕੁਝ ਸਾਲਾ ਭਾਅਦ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸੇਖਵਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਬੈਕਿਆ ਦੇ ਸੁਨਿਆਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਪਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਮ ਰਸ ਲੈ ਬਿਹੰਗਮੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਹੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਤੇ ਵੇਖ ਲਓ ਅਜੇ ਉਸੇ ਰਸ ਵਿਚ ਘੋਮੁਥਾਜ ਅਨੰਦੀ ਰਾਜ ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੇ ਭੇਰੇ ਨੇੜੇ ਵੱਖਰੀ ਬੁਟੀਆਂ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਾਮ ਰਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਤਿਸ ਨਾਮ ਪਨ ਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਬਚਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਜੀਅ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਭ ਸਾਧਾਂ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਰਸ ਮਹਿ ਮਗਨ ਹੋਤ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਜੋ ਕੁਰਵਾਕ ਹੈ, ਠੀਕ ਐਸ ਸਾਧਾਂ ਤੇ ਹੀ ਘਟਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਗੱਲਟ ਕੂਚਾਲ ਹੋਈ ਸੀ।

ਕਸੰਤ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਮੈਂ ਦੇਸੇ ਖੋਜ ਹਿਤ ਓਥੇ ਸਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਤਿਆਗ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਰੋਝ ਤੇ ਚਾਅ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਨਿਭਾਇਆ ਤੇ ਬਦੇਈ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਨ ਕਰ ਕੁਕਮਨਾਮੇ ਲਿਆਏ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਮਾਈ ਤੇ ਭਜਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਤੇ ਗੁਪਤੀ ਤੋਰ ਅਢਾਈ ਦੀ ਲਗਨ ਹਿੱਤ ਜਤਨ ਤੇ ਉਸੇ ਬਾਈਕਾਟ ਗੋਰੇ ਦੇ ਨੂੰ ਨਿਭਾਇਆ,

ਸਖਤੀਆਂ ਬੰਦਸ਼ਾਂ, ਆਪਣੇ ਰਿਗਾਨੇ, ਸਭ ਦੀਆਂ ਖਲਾਫੀਆਂ ਸਹੇ। ਤਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ ਸਬਦੀ ਜਥਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਢੋਲਕ ਛੋਟਿਆਂ ਦੀ ਗਤਰੋਂ ਸਜ ਧਜ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਆਪ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਹੈ। ਜਥੇ ਢੋਲਕ ਵਜਾ ਕੇ ਦੁੱਧ ਚਿੱਟੇ ਹੋਸਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਣੇ ਸਜਾ ਕੇ ਆਉਣਾ ਤੇ ਸਭ ਨਗਰ ਦੇ ਕੂਕਿਆਂ ਮਾਈ ਬਾਈ ਬੱਚਿਆਂ ਅਗੋਂ ਜਾ ਚਰਨੀਂ ਹੋਥ ਲਾਉਣੇ। ਈਵਾਨ ਲਗਣਾ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਖੁਲ੍ਹੇ ਘਰਾਂ ਸਿੱਖ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੱਜ ਜਾਣਾ। ਬਾਦੀਆਂ ਤੇ ਭੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਬਦ ਤੇ ਪਰਚਾਰ ਹੋਣਾ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਦਰਬਨ ਕਰ ਸਭ ਨੇ ਮੋਹਿਆ ਜਾਣਾ।

ਪ੍ਰਚਾਰਕ

ਸੰਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਤੇ ਵਾਲੀਏ, ਸੰਤ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਵਿੰਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਭਜਨ ਲੈ ਕੇ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕੁਝੇ ਸਿੱਖ ਸਜੇ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਦੇ, ਇਹ ਸਭ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨਾਲ ਨਿਭਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਕੋਈ ਅਭ ਨਹੀਂ ਸਥੀਤਾ। ਇਹ ਚਾਤੇਵਾਲ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਕੀ ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਹੋਣ। ਸੰਤ ਜੀ ਦਸਦੇ, ਤੰਗੀ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੇ ਅਰਜੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝੇ ਕੋਝੇ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਰਲ ੧੯੫੬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਚੱਕ ਦੇ ਹੋਲੇ ਰੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੀ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਹੋਲੇ ਜੁੜ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਚੌਥੀ ਸਾਹਿਬ ਮੁਸਾਇਕੇ ਵਾਲੀ ਹਿੰਦੂ ਚੱਕ ਗੁਜਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਚਿਲੇ ਛੋਟੇ ਵਾਲੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਚਿਲੇ ਤੇ ਕੋਠੀਂ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਚਿਲੇ ਆਦਿ ਨਾ ਮਾਲੂਮ ਕੋਪ੍ਰਸਿੰਧ ਹੋਲੇ ਪੁਜਦੇ। ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਸਿੱਖ ਇਕ ਦੇ ਰਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਚੌਥੀ ਸੰਗਤ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਰਬਨ ਨਾ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੂਤਾ ਭਲਾ, ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁੰਗਾਂ ਵਾਲੇ, ਬੋਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੂਜਵਾਲੀ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਤੇ ਵਾਲ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰੂਹੀ ਚੱਕ, ਸੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੂਹੀ ਵਾਲੇ ਸਮੇਰ ਪੁਰੀਏ, ਸੰਤ ਨਥਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਤੰਕ, ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਜ਼ਹਬੀ ਬਾਵੇ ਦਾ ਚੱਕ, ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਥਲਿਆਲ ਸੰਤ ਅਰੂੜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਉਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਸੰਤ ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਸਾ, ਸੰਤ ਆਲਾ ਜੀ ਕਰਨ, ਪੰਡਿਤ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਧਾਨਾ, ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਧਾ ਤਰਕਾ, ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸਹਿਸਰਾ, ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਂਗਾ, ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੁਕਲ, ਖਜਾਨ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ, ਦਸੋਧਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਗਿਆਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਜਾਦਾ, ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੱਟੀ ਖਾਲਸਾ, ਆਲਮ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਨੇ ਜੋ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਨੇ ਸਿੱਖੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮਾਰਗ ਵਲੋਂ ਕੁਮਰਾਹ ਕਰ ਚੌਥੀ ਮੁਜਲੀ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਵਲ ਪਰੇਰਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਕੁਝ ਮੋੜ, ਮੁੜ ਸਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ

ਜੀ ਦੇ ਮਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਰਗ ਵਲ ਲਾਇਆ, ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਔਖ ਆਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਆਲਮ ਜੀ ਤੇ ਚਕੁਵਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾਏ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਪਾਏ ਵਿੱਚ ਕੱਢ ਕੁਰਮਖ ਛਾਈ ਰਾਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਤਿਵੇਂ ਸੰਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ੧੯੬੩ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੱਲੇ ਨੁਸ਼ਹਿਰੇ ਬਿਲਾ ਕੁਜਰਾਤ ਸੰਤ ਕੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤੇ ਮਾਦੀ ਕੰਗਾ ਦੇਵੀ ਦੇ ਹੱਲੇ ਤੇ ਖੜੋ ਕੇ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਨਬ ਕੇ ਦੋਵਾਨ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਏਸ ਦੋਪਤੀ ਨੁਸ਼ਹਿਰੇ ਵਾਲੀ ਜੋੜੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੁਣ ਭਾਲਟਨ ਕੰਜ ਸੰਤ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਰਧ ਜੋ ਸਦਾ ਏਧਰੋਂ ਜਥੇ ਸੰਦ ਪਾਠ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਬਹੁਤ ਮੇਲੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਪੋਤਰੇ ਦਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਇ ਢੰਗੇ ਦੇ ਚੰਦੁ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ ਭੀ ਲਿਖਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਇਆ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭਾਹੋਰੋਂ ਔਖ, ਬਸਟ, ਜਬਤੀਆਂ ਜਮਾਨਤਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਭਲਦਾ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਆ ਉਹੋ ਜਮਾਨਤਾਂ ਤੇ ਬਸੰਤ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ ਦੀ ਛਬਤੀ ਜਮਾਨਤ ਭਰਦਿਆਂ ਉੱਘਾ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ ਹੀ ਮੁੜ ਅਨੰਦ ਮਰਯਾਦਾ ਮੁਵਲੀ ਬੋਟਿਆਂ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਵੇਬਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚੀ ਸੀ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਮੁੜ ਸੂਚ ਸੰਧ ਤੇ ਭਜਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ ਹੜ੍ਹ ਪਰਵਾਹ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤਿਆਗ ਤੇ ਹੀਰ ਢਾਅ ਦੇ ਤੇ ਸਮਾਈ ਕਮਾਈ ਦੇ ਵਫੇ ਸੀ, ਤਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ ਸੁੱਚ ਸੰਧ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਿਆ। ਪੰਡਿਤ ਕੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਠੀਕ ਹੀ ਅਰਦਾਸੇ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ 'ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੂਚ ਸੰਧ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦਿੱਤਾ ਚਲਾਏ।' ਹੁਣ ਮਨ ਮੰਨਦਾ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਠੀਕ ਹੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪਰਖਿਆ ਡਿੱਠਾ ਸਵਾਦ ਸਮਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਉਠੇ ਸੀ, ਸ਼ਹਿਰ ਸ਼ਹਿਰ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਮਕੜੀ ਨਿਆਈਂ ਜਮਾਨਟੇ ਫਿਰਦੇ, ਪਰਚਾਰ ਬਾਲੇ ਬਾਣੇ ਦਾ ਕੁਰ ਕਾਲੀਆਂ ਪਕਾਂ ਬਨਾ ਰਹੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਮੁਸਲੀ ਨਾਲ ਰਲਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਤਦ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਹਿੰਦੂਚਕ ਸੰਤ ਨਥਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਤੋਗ ਹੋਰਾਂ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ੧੫ ਦਿਨ-ਰਹਿ ਰੋੜ ਰਾਤ ਸਾਥੇ ਕੋਠੇ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਭਜਨ ਦੱਸ ਸ਼ੇਕਰ ਵਰਣ (ਇਕ ਵਰਨ) ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਸੀ। ਤੇ ਮਾਵਾਂ ਨੇ ਪੁਰਰਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਭੀਵੀਆਂ ਨੇ ਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹਿ ਬਹਿ ਕੁਝੇ ਸਜਾਇਆ ਸੀ। ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਭਜਨ ਪੁਛ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਹੀ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਖਾਣੇ ਬਚੰਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਘਰਾਂ, ਨੰਗਰਾਂ, ਇਕ ਇਕ ਦੇ ਆਸਰੇ ਕਾਲੀ ਪੰਝ ਪੁਣੇ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਫਿਰ ਟਿਕ ਟਿਕ ਰੋਕਿਆ ਸੀ (ਨਹੀਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੋਭ ਮਰਿਆ ਦੇ ਵਜੋਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ)। ਕੁਰੂ

ਭਾ ਬਾਣਾ ਕਹਿ ਗਲੀ ਪੋਸ ਬੜਾ ਪੁਛਾਰਦੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਚਲਦੇ ਗੁਰੂ ਜਸ ਵਲ ਹੀ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੨੪ ਮਾਘ ਸਮੇਤ ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਜਲੇਧਰ ਵਲੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਡੋਰ ਰਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕਰੀਵਾਲੇ ਤਕ ਨਾਲੀ ਦੇ ਲਾਗੇ ਦੇ ਪਿੰਡੀਂ ਕੂਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਸਾਉਣ ਦਾ ਸਾਥਾ ਕਰ ਆਏ। ਤੇ ਜੋ ਕੁਝਾ-ਕਪਟੀ ਵਿਚ ਧੌਕੇ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਗਾਝ ਕਰ ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ ਚਾਹੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਲੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਅਥਤਿਆਰ ਲੈ ਆਏ। ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਸਭ ਸਾਥਾ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੇ, ਤਿਵੇਂ ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਫਿਕਰ ਆਪ ਹੀ ਕੀਤਾ। ੨੫ ਨੂੰ ਸਭ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਕੁਚਾਲ ਸਦ ਗ੍ਰਿਹਾ ਸਭ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿਓ ਜਿਸ ਕਲ ਨੂੰ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਚਾਹਵੇ ਚਲਾ ਜਾਵੇ।

ਭਾਈ ਵਡੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਕੁਹਾਰ ਪਿੰਡੀ ਦਾਸ ਦਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੇਮ ਬੋਠੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਭਟੇਵੇਂ ਜੁਛਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਸਤੋਲ ਦੀ ਗੋਲੀ ਭਲੇਖੇ ਨਾਲ ਘੋੜਾ ਦਬੇ ਕਰ ਖਥੇ ਪਟ ਵਿਚ ਵਜੀ। ਪਰ ਸਰਸੇ ਜਾ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਜੀ ਰਾਜੀ ਹੋ ਗਏ।

ਸਰਸੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਅਰਜ ਮੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੨੬-੩੦ ਮਾਘ ਬਸੰਤ ਦੇ ਨਮਿਤ ਮੇਲੇ ਭੀਤੇ ਤੇ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਸ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਜਲੂਸ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਰਲ ਖੇਡਾਂ ਕਰਦਾ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਪਿਸਤੌਲਾਂ ਦੇ ਖੜਾਕ ਕਰਦਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਨਾਲੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਆਇਆ। ਪਹਾੜਾਂ ਵਲ ਵਰਖਾ ਆਮ ਹੋਈ। ਏਸ ਘਗਰ ਦੇ ਮੁਢ ਤੇ। ਏਧਰ ਭੀ ਕੁਝ ਵਰਖਾ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਮਲੇਰੇ ਡਿਗੀ ਦੀ ਕਾਰ ਕਢਾਈ। ਹੋਲੇ ਲਈ ਜਲ ਜਮ੍ਹਾ ਕੀਤਾ, ਦਵਾਲੇ ਵਾਝ ਕਰਾਈ ਸੰਗਤ ਹੈ। ਫਈਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਫਸਲ ਭੀ ਹਾਲੀ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕੁਵੇਲੇ ਹਥ ਆਏ ਕਾਰਨ। ਟਾਹਲੇ ਸਾਹਿਬ ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ੧ ਫਗਣ ਹੈ ਪਾਠੀ ਜੋਤ ਸੰਤ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਤਰੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪਾਠੀ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਸੀ। ੬ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਸਮੇਤ ਸੰਤ ਗਿਆਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਜਥੇ ਦੇ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ੩ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੀਤੇ। ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਰੂਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਰਕੋਟ ਤੇ ਸਰਧਾ ਸਿੰਘ ਕਰੀਵਾਲੀਏ। ੧੦੮ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਠ ਸੁਣੇ ਸੀ।

ਰਹਾਉ ਨਾ ਪੜਨਾ
ਤਨਾਹੀ ਹੈ॥

ਰਹਾਉ ਦੀ ਵਲ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹਾਉ ਬੰਨ੍ਹਨਾ
ਚਾਹੀਏ

ਸਰਧਾ ਸਿੰਘ ਪਾਠ ਵਿਚ ਰਹਾਉ ਪੜ੍ਹਦਾ ਦੀ ਨਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ

ਕੁੰ ਰਹਾਉ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ? ਬਰਧਾ ਸਿੰਘ ਬਿਹਾ ਮੇਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵਿਚ ਅਕੇ
ਭੀ ਕਦ ਰਹਾਉ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ੧੩ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ੧੬ ਵਿਚ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਪਾਠ ਹੋਏ ਸੀ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਰਧਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕੁੰ ਰੋਜ਼ ੪੦-੫੦ ਦਿਨ ਮਾਲਾ ਫੇਰ ਰਹਾਉ
ਦੀ। ਕੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਰਹਾਉ ਰਹਾਉ ਮਾਲਾ ਨਾਲ
ਪੜ੍ਹ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੋਂ ਵਲ ਹੁੰਦੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮੰਗੇ। ਬਰਧਾ ਸਿੰਘ ਸਤਿ ਬਚਨ ਤੇ ਕੀਤਾ
ਪਰ ਕੁਝ ਹੈਰਾਨ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਭੀ ਦਿੱਸਿਆ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਕੁੰ ਹੈਰਾਨ
ਨਾ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਪੁੰਨ ਭਾਗ ਸਮਝ। ਤੇਥੋਂ ਕੁਰੂ ਨੇ ਸੰਕਤ ਵਿਚ ਸੱਚ ਕਹਾ ਮ ਫੀ ਜੋਗ ਤੈਨੂੰ
ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਐਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਤਾਂ ਸੱਚ
ਕਹਿਣੇ ਦਸਣੇ ਭਰਦੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਲੈ ਹੀ ਮਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਚਨ
ਬੀਰੇ ਨੇ, ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਪਾਠ ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹਨ, ਅਸੀਂ ੧੦੫ ਹੀ ਹੋਏ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਤੇ ਕਿਹੀ ਨੇ ਮੈਂ
ਭੀ ਏਕ ਸਮੇਂ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਇਕੱਲਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਗਾ। ਤਾਂ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੁਕਮ
ਕਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਥਾਕਾ ਕੁਰਬਾਣੀ ਨਿਮਤਾ ਦਿਤਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ
ਰੂਪ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਮਨ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਹਲ ਨਾਲ ਅਖਰ ਭੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਕੁਮਾਨ ਨਾ ਵੂਰੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸੰਤ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਦਰਾਬਾਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਬਿਲਾਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਭਿਦਿਆ ਭੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਨੇ ਸੰਤ ਲਭਮਣ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਜਟਾਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋ ਲਲੀਂ ਕੁਰੂ ਸਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਾਧ ਬੜੇ ਸੂਝ ਕੁਰਬਾਣੀ ਦੇ
ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠੀ ਸੰਕਤ ਵਿਚ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਅਠਾਂ
ਪਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਆਦਿ ਕੁਝ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਸੇ
ਲਗਾ ਸਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਭੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਰਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ
ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਹਰ ਦਾਨ ਬਰਿਆਂ ਕੁਮਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਜਾਹਰ ਭੀ ਕਰੇ। ਜਾਹਰ ਦਾਨ ਤੋਂ
ਹੋਰ ਨੂੰ ਜੱਸ ਸੁਣ ਚਾਅ ਉਕਦਾ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਤਿੱਖਾ ਪਾਠ ਸੋ ਕਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਮਾਨ ਨਾ ਵੂਰੇ।
ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਭੀ ਐਸਾ ਬਣਨਾ ਲੋੜਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਵਿਚ ਲਕੇ ਸਾਧੂਆਂ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਲੜਕਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਭੀ ਅਖੰਡ
ਪਾਠੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦਸਿਆ ਸੀ ਡਿਫੀਆਂ ਦੇ ਜਲ
ਬੜੇ ਠੰਡੇ ਸੀ। ਕੱਕਰ ਭੇਨ ਕੇ ਕੜਵਾ ਭਰੀ ਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਏਰੇ ਦੌੜ ਡਾਲ ਮਾਰ
ਦਿਸਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਸੀਸ ਵੱਟ। ਝਟ ਬਾਹਰ ਆ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਨਮੂਨਿਆਂ
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਚੂਚਾਲ ਮਾਈ ਬੰਤ ਕੌਰ ਸੰਤ ਛੁਲਾਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤ ਦੇ ਘਰੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਧੂੜ ਮਥੇ ਤੇ ਲਾ ਜਣਾ ਮਾਰ ਲਿਆ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਈ ਨੂੰ ਕੰਭ ਤੇ ਥਾਪੀ ਦੇ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਰਾਬੀ ਹੋ ਗਈ ਏ ?

ਕਾਟੀ ਵੰਡ

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਛੋਟ ਕੇ ਡੇਰੇਤ ਕੀਤੀ ਇਕ ਸਾਧ ਦੇਖ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਏ। ਮੈਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇਖ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਕਾਟੀ ਵੰਡ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਏ ? ਮੈਂ ਉਪਰੋਂ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿਹਾ ਤੁਸਾਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਏ ? ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਰਤ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਵੀ ਕੀਤੀ ਏ ? ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਠੇ ਰਹੋਂ ਕਹਿੰਨਾ ਏ ? ਤੇ ਇਸ ਮਾਈ ਨੇ ਜੱਥਾ ਪਾ ਲਈ ਏ ਤਾਂ ਤੀ ਕੰਭ ਤੇ ਥਾਪੀ ਦਿੱਤੀ ਆ। ਮੈਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਥਾਂ ਜੀਅ ਵਿਚ ਆਈ ਅਛੋਕ ਆਖ ਏਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ। ਤੇ ਸੂਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਵੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਕਾ ਰਖਿਆ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਅਦਬ ਵਿਚ ਵਰਕ ਪੈਣ ਦਾ ਦੌਸ ਲਗਦਾ ਏ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸੰਤ ਜੀ ਦੀ ਅਛੋਦ ਅਵਸਥਾ ਏ ਤੇ ਸੂਬਾ ਜੀ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਵਾਲੀ ਏ। ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੁੱਪ ਤੇ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਢਿੰਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਕਤ ਕੁਜਰਾ ਵਾਲਾ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਰਿਵੇਂ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੂਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੰਕਤ ਭੀ ਜੇ ਸਰਧਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀਓਂ ਦੀ ਤਾਂ ਆਪ ਭੀ ਸੁਖ ਲਵੋਂਗਾ ਤੇ ਔਲਾਦ ਦੀ ਮਤ ਭੀ ਸਵਾਰੇਂਗਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਜੋਗ ਭੀ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਲਿਖ ਸਕੇਂਗਾ। ਮੈਂ ਅਰਚ ਕੀਤੀ, ਸਭ ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਪਲੇ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਪੰਜਵਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਕੁਝ ਸੋਭੀ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗਿਣ ਲੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਤਾ ਸੰਤਾਂ ਸਾਧਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਪੈਨ ਤਾਕ ਜੇ ਆਪ ਮੇਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਹੁ ਸਾਧਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸਿਖਿਆ ਦਾਤੇ ਬਣੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਲਾ ਫੂਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉੱਚੀ ਸੰਕਤ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਪਰਾਪਤੀ ਹੋਇਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਮਝਾਂਗਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸ ਕੀ ਹੈ ?

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੪ ਫਕਟ ਕਥਾ ਵਿਚ ਚੂਚਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਗਿਲਾਨ

ਕਮਾਏ (ਖਾਸ) ਬਿਲਾਨਕ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਵਾਸਤੇ - ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਪੁ ਜੀ ਸਿਖਾਂ ਵਿਚੋਂ
 (੨੩੩) ਸਤਿਗੁਰੂ ਖਿਚਕੇ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜੰਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਪੁਰੀ ਕਰਾ
 ਵਾਸਤੇ - ਜਾਪੁ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਤਾਜੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ ਹੋਣ

ਕਰਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਦੇਤਨਾ ਐਖ, ਖੇਚਲ, ਮੁਥਾਜੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ
 ਮਨ ਮਰਚੀ ਕਿਉਂ ਬਰਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਵੇਰ ਭੰਟੀ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਵਰਸਨ ਦੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸਿੱਖ ਤੇਰੇ ਵਰਗ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀ
 ਭੱਜੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਹਰ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ। ਜੋ
 ਕਿਹਾ ਹੈ 'ਰੂੜੀ ਵਿਚ ਭੀ ਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣੀ।' ਮੈਂ ਉਸੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਦੇ ਬੁਝਾਰੇ ਸਾਹਵੇਂ ਖਤੇ ਹੋ ਅਰਦਾਸਾ ਕੀਤਾ, ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਮੇਰੇ
 ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਆਵੇ। ਜੋ ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਤੇ ਗਿਲਾਲ
 ਕੀਤੀ, ਆਪਣੇ ਤੇ ਪੈ ਜਾਦੀ ਹੈ। ਫਰੂ ਬੋਲੇ ਬਖਸ਼ਿਸ ਮੰਗੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਦਾ ਹੋਵੇ ਈ
 ਨਾ। ਸੋ ਆਪ ਭੀ ਵਰਤਾਂ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੇਰਾ ਇਹ ਨੇਮ ਨਿਭਾ ਦੇਵੇ। ਤੇ
 ਆਖ ਨਾ ਆਵੇ ਸੋ ਭਲੀ, ਖੁਰੀ ਬਾਭ ਮਨ ਮਾਹੋ, ਪਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਆਪ ਬੁਰਾ ਹੋ
 ਜਾਇ। ਦੇ ਦੇਖ ਤੋਂ ਬਚਾਈ ਰਖੇ ਗੁਰੂ। (ਮੰਟੇ ਆਰੁ ਕੇ ਜਲਨ ਕਿ ਭੀਮਾਰੀਆ ਨੂੰ ਖੁਨੀ
 ਛੁਟੀ ਤੇ ਲਾਏ ਸੀ - ਰਾਜੇ ਦੀ ਧਾਮ ਕਰਨੇ ਸੋ ਤੀ ਹੋਰਾਏ -

ਖਾਸ ਗਾਥੀ ਦੀਆਂ ਗਮੀਆਂ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਪ ਵਕਟ ਜ਼ਰਾਇਤ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਅਫ਼ਸਰ ਆਇਆ। ਗਾਥੀ
 ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਪਿਛਲੇ ਸਭ ਰਾਮ ਬਿਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
 ਆਦਿ ਅਵਤਾਰਾਂ ਤੋਂ ਭੀ ਬਹੁਤੇ ਕਲਾਧਾਰੀ ਉਪਕਾਰੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇਜ਼ ਹੋ
 ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਗਾਥੀ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋ ਅਸੀਆਂ ਗਮੀਆਂ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਨੂੰ
 ਕੋਬਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਕ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਉਚੇ ਮੱਤ ਦਾ ਉਕਾ ਵਾਕਫ਼ ਨਾ ਸੀ।
 ਉਸ ਕਿਹਾ ਹੈ, 'ਸਾਥ ਕੋ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਚੇਤੇ ਤੇ ਨਿਕੰਮੇ ਕੇ।' ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ਼ ਭੀ
 ਨਾ ਹੋਵੇ। ਭਲਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰੀਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਈ? ਫਿਰ ਹਿੰਦੂ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣਾ
 ਮਾਰ ਦਿਓ ਗੋਬੇ ਕੋ। ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ। ਦੂਜਾ ਗਾਥੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ
 ਧਾਰ ਸੀ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਸਭਾ ਦੇ ਨਾਬੂ ਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਨੇ ਲਾਜਵਾਬ ਕਰ
 ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਤੇ ਜੇ ਗਾਥੀ ਨਾ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਤੁਰਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਨਾ
 ਹੋਈ। ਗਾਥੀ ਨੇ ਹੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਸੁਭਾਸ਼ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨੇਮ
 ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਾ ਛਡਿਆ ਸੀ। ਗਾਥੀ ਜੋ ਨਾ ਮੰਨਦਾ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ
 ਬਣਨਾ। ਤੇ ਦੇਤਨੀ ਕਤਲਾਮ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਦੋ-ਤਰਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਮੈਂ
 ਆਪ ਜਾ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮਹਾਤਮਾ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਵਲੋਂ ਹੀ ਵੇਖੋ, ਤਾਂ ਉਸ
 ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯੇਹ ਤੇ ਸੁਰਨ ਕੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਪਰ ਸਚਿਆ ਕੁਝ ਨਾ। ਸੋ ਅਫ਼ਸਰ ਸਭ ਚੁੱਪ
 ਹੋ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਤੇ ਕਿਹੋ ਨੇ ਮੈਂ ਠੀਕ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਠੱਕ

ਨੰਬਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਦਾਈਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨੇਮ ਧਰਮ ਦੇ ?

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਦੁਫ਼ੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਠਾਕਰ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਆਇਆ ਕੇ ਟਿੱਬੇ ਵਾਲੇ ਖੂਹ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਰੋਤ ਦਿਓ, ਲੱਤ ਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਓ। ਮੈਂ ਹਾਂਸੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ੧੦੦ ਯਤੀਮਾਂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਦਾ ਬਚਨ ਦੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਪ ਕੁਆਟਰ ਪਾਵੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਬਪੂਰਬਲੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਧੀ ਹੈ। ਜੇ ਆਪ ਦੀਨਾਈ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਦੀਨਾਈ ਮੁਕ ਹੀ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਹਕਮ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਲਈ ਸੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ। ਫੇਰ ਆਪ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕੇਮ ਲੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੱਤਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਰਾਜ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤੋਂ ਮੱਤ ਲੈ ਹਰ ਕੇਮ 'ਚੋਂ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕੱਢਣਾ ਹੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ।

ਸਿੰਦਰ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਤੇਇ ਇਸਾਈ - ਆਪਣੇ ਸਿੰਦਰ ਕੀ ਆਖੇ ਰਾਖੇ-
ਪਾਕ ਅਲਾਪਾਏ ਇਹ ਆਪ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤਤਾ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨੂੰ ਮਿਰਜਾਪੁਰ, ਮੁਲਤਾਨ ਤੇ ਲਾਹਿਲਪੁਰ ਮਿਟਕੁਮਰੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮਾਈਆ ਆਏ। ੯੫ ਚੱਕ ਦੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਚੇਨਣ ਸਿੰਘ, ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ, ਤੇਜ ਕੌਰ, ਬਿਅੰਤ ਕੌਰ, ਮਹੇਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਪਿਛਾਹ ਘਟੀਏਕੇ ਜ਼ਿਲਾ ਕੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਤੇ ਨਾਲ ਇਕ ਬਾਲਕ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਿਅੰਤ ਕੌਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਉਸ ਬਾਲਕ ਦੁਰੋਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰ ਕਿਹਾ, ਬਾਪੂ, ਉਹੋ ਆਹ ਬਾਬਾ ਦੇ ਜਿਸ ਮੈਨੂੰ ਖੂਹ ਗੋਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਿਆਇਆ ਸੀ। ਤੇ ਠਹਿਰ ਵਿਚ ਰੋਂਦੇ ਨੂੰ ਲੰਮੀ ਬਾਹ ਕਰ ਕਿਲਾ ਫਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਏਸ ਨੂੰ ਵਤੀ ਰਖ, ਹੁਣੇ ਜਨਾਨੀਆਂ ਤੈਨੂੰ ਕੱਢ ਲਿਜਾਣਗੀਆਂ। ਤਾਂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ, ਬਾਕਾ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ। ਤੂੰ ਚਰਨੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ। ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਇਸ ਰੂਪ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਅਬਦੁਲ ਰਹੀਮ ਸਟੇਸਨ ਤੋਂ ਕੁਰਕਾ ਗਈਓਂ ਪਿੱਛ ਲਾਹ ਕੇ ਇਸ ਕਾਫੇ ਦੀ ਮਾਸੀ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਤੇ ਇਹ ਛੱਟਣ ਹੋ ਗੋਂਦਾ ਇਕ ਖੂਹ ਤੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਰੇਹ ਲਗੀ ਤੇ ਖੂਹ ਛੋੜ, ਬਿਰਧ ਪਾਣੀ ਪਿਆਲ ਕਿਹਾ ਸੀ ਜੇ ਵੇਰ ਤਰੇਹ ਲਗੀ ਤਾਂ ਪਾਸ਼ਫੇ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲਵੀਂ। ਓਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੁਰਕਾ ਇਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮਾਸੀ ਤੇਜ ਕੌਰ ਉਥੇ ਹੀ ਇਕ ਅੰਦਰ ਛੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੇ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੇਲ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਰਕਾ ਜਾਤਾ ਇਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਲਿਖਣੇ ਤਾਂ ਮਨੋਗੀ। ਕੁਰਕਾ ਮੁੰਡਾ ਠਹਿਰ ਵਿਚ ਸੁਟਿਆ। ਕਈ ਮੀਲ ਦੂਰ ਦਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਿਰਧ ਸਰੂਪ ਨੇ ਗੋਂਦਾ ਸੁਟ ਕੇਓ ਤਾਂ ਲੰਮੀ ਬਾਹ ਕਰ ਕਿਲਾ ਫਲਾ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਮਾਈਆਂ ਕੱਢ ਲੈਣਗੀਆਂ। ਜਿਸ ਮਾਈ ਕੱਢਿਆ, ਉਸ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬੁਝੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਸਾਭਿਆ ਤੇ ਮਿਲਣਗੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਜਾ ਪੁਕ ਪਤਾ ਲਗਣ ਤੇ ਲਿਆਏ ਤੇ ਤੇਜ

ਕੋਰ ਦੂਜੇ ਵੇਰੇ ਆਈ। ਤੁਰਕਾ ਬੁਰੇ ਪਵਾਏ ਸੀ। ਮਿਲਟਰੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹਵੇ, ਭੇ ਹਿੰਦੀ ਸਿੱਖਣੀ ਹੋਵੇ, ਹੱਥ ਖੜਾ ਕਰੋ। ਤੇਜ਼ ਕੋਰ ਹੱਥ ਖੜਾ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੂੰਹ ਇਸ ਥਾਂਵੇ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਸੀ ਮਿਲਟਰੀ ਨੇ ਲਿਆਈ।

ਇਹ ਸਭ ਵਾਰਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ੧੭ ਕੱਤਕ ੨੦੧੮ ਦੇ ਚਾਰ ਪੰਨੇ ਤੇ ਜੰਗੀਰ ਕੋਰ ਨੇ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਵਾਰਤਾ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ। ਜੰਗੀਰ ਕੋਰ ਮੇਰੀ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਹੁਣ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੇ ਇਹ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਬਿਅੰਤ ਕੋਰ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸਭ ਮੇਰੀ ਵਾਲੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਜਿਵੇਂ ਦਸਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਮੈਂ ਆਪ ਇਹ ਮਾਈ ਰਾਜੇ ਦੀ ਫਟਕ ਕੱਟੀ ਵੱਢੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਭੈਣਾਂ ਫਟਕ ਹੋਈਆਂ ਖੂਹ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਕਈਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਭੱਲੇ ਨਾ। ਹੁਸੀਂ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੁੱਜ ਜਾਓਗੀਆਂ। ਮਿਲਟਰੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਬੇਫਿਕਰ ਹੀ ਸਾਂ।

ਮਾਮਲਾ ਵਿਸਾਖੀ ਆਨ ਸਾਖ਼ਾਤ ਸਮੇਂ ਨਿਰਲੇ - ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੀਸ ਸਭਾਤ ਸਮੇਂ ਟੀਕੇ ਕਤਲ - ਤਾਹੀ ਤੇ ਕਾਜ਼ਤ ਪਦੇ ਸਿੱਖ ਮਾਤਾ ਜੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦਾਵੇ ਪੁਰੀ ਮੰਗਾਈ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਸਰਸੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਰਾਮ ਅਰਥ, ਬਸੰਤ ਨਮਿਤ ਮੇਲਾ ੨੬-੩੦ ਮਾਘ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤਿਵੇਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਰਾਮ ਪਾਰੋਂ ੧੬-੧੭ ਫਰਵਰੀ ੨੨ ਮਾਘ ਮਾਲੀ ਬਸੰਤ ਕੀਤੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਦਿੱਲੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀਸ਼ਰ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਨੇਤਾ ਜੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਆਦਿ ਵਾਕ ਅਕਾਹ ਕਧੂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂ ਸੀ। ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ, ਡਾ. ਕਿਚਲੂ, ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਆਦਿ ਆਏ ਸੀ ਤੇ ਬਸੰਤ ਕੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਬੋਲੇ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇ ਫਰੂਰੀ ਦੇਭੇ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਸਮਝ ਕੇ ਕੀਤੇ ਸੀ ਆਪੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ। ਇਕ ਨਿਰਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਸਮ ਜੀ ਤੇਭੁ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਭੱਕਰੇ ਮਾਰੇ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਗੁਲਤ ਕੱਲ ਹੈ। ਦਸਮ ਜੀ ਸਰੇ ਮੈਦਾਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਲੱਭੀ ਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਉਤਾਰੇ। ਤੇ ਸੂਫੇ ਹਰੇ ਕੀਏ ਖਿਨ ਮਾਰੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੰਚਿ ਜੀਵਾਏ। ਵਾਕ ਵਰਤ ਜੋ ਸਿਸ ਧੜ ਤੇ ਚਾਹਿਆ ਲਾ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤੇ ਸੀ। ਆਪੋ ਵਿਚ ਪਿਓਂਦ ਵਾਲੂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿਰ ਧੜ ਤੇ ਸਾਝੇ ਕੀਤੇ ਸੀ। ਖੂਨ ਪੜਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਮਦਾਰੀ ਦੀ ਖੇਡ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਬਕਰੇ ਤੇ ਪੜਦਾ ਹੀ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਜਨਮ ਤਲਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ, ਕਪਟ ਖੂਨ ਤੋਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਨਾ ਬਿਕਮੇ ਦਿਗਰ ਦਰਦਹਾਨੇ ਦਿਗਰ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਦੇ ਦਸਮ ਜੀ ਕਰਦੇ ਸੀ ਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਠ ਪੱਕੀ ਪ੍ਰਗਤ

ਹੀ ਬਣਦੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮਰੱਥ ਸਰਬ ਸਕਤ 'ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ ਮਾਰ ਜੀਵਾਲੇ', ਵਾਲੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਸਕਤ ਨਾ ਦੇਖਦੇ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਸੁਕਰ ਹੈ ਸੋਧਵਾਨ ਤੇ ਸੁਭਵਾਨ ਹੁਣ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ ਕਿ ਦਸਮ ਜੀ ਸਿੱਖ ਹੀ ਮਾਰੇ ਸੀ ਜਦ ਤੋਂ ਮੈਂ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਕਢਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮਾਸ ਖਾਣ ਦੇ ਬੋਧੀ ਤੇ ਅਜੇ ਭੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਬਕਰੇ ਮਾਰੇ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਗੁਰੂ ਪਿਆ ਝੂਠਾ ਤੇ ਕਪਟੀ ਜਾਪੇ। ਅਰਦਾਸਾ ਪਾਤ: ੧੨ ਵੇਂ ਕਿਵੇਂ

ਦੂਜਾ ਨਿਰਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੨ਵੀਂ ਕਹਿ ਕੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਕੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਸਬੰਟੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਦੇਸ਼ੀ ਲਿਖ ਭੇਜੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਥਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਸਹਾਇ। ਸਭ ਥਾਈਂ ਹੋਇ ਸਹਾਇ। ਇਹ ਦੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਕੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਦੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਸਿਹਾ ਵਿ 'ਆਦਿ ਸਾਚੁ, ਸੁਯਾਦਿ ਸਚੁ ਵਾਲੀ ਤੁਕ' ਤੇ ਪਉੜੀ 'ਪਉਣ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ' ਵਾਲੀ, ਰਉੜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੪ ਦੀ ਥਾਰਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤੇ ਮਹਲਾ ੫ ਦੀ ੩੧ ਪਉੜੀ ਦਾ ਫਰਕ ਦੇਖ ਭਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਫਰਕ ਪਾ ਮੁਹੱਲਾ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੇ 'ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਵਰ ਦੇਖ ਜਾਣ' ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਥਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਸਹਾਇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਾਰੀ ਤੋਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੨ਵੀਂ ਕਹਿ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰਨਾ ਤੋਰਿਆ। ਜਿਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦਾ ਹੋਰ ਨਾਮ ਅਰਦਾਸੇ ਵਿਚ ਲੈਣ ਜੰਗ ਇੰਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਆਪ ਲਿਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੁਖ ਵਾਕ ਨੂੰ ਵਰਤ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜੋਧਰਮ ਹੈ, ਸੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝੇ ਮੰਨਦੇ ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਦਸਵੇਂ ਦੇ ਥਾਂ ਮੁਹੱਲਾ ੧੨ਵਾਂ, ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਮਰਯਾਦਾ ਆਦਿ ਕੁਝ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਜਵਾਹਰ ਨਾਮ ਜੀ ਤੋਂ ਜਾਹਰ

ਪਰਵੀਰੇ ਬੋਲੇ

ਸ੍ਰੀ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਕੂਰ ਬੋਲਿਆ। ਮੈਂ ਨਾ ਵੇਹਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਆ ਸਾਂ। ਤੇ ਹੁਣ ਭੀ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਅਸਥਾਨ ਦੇਖੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਪ ਕੀਤਾ ਹੋਣ ਕੀਤਾ, ਲੋਹ ਲਾਈ ਹੈ। ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਮਲੇਰ-ਕੋਟਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੋਈ ਛਕਾਣ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਟਰੇ, ਗੱਡੇ ਤੇ ਕਮਲੀ ਪਾ ਇਲਾਹਬਾਦ ਰੇਲੂਨ ਨੂੰ ਟੁਰੇ ਸੀ। ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ

ਦੇ ਦਰਬਨ ਕਰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਜਿਹਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਹਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁੱਚਾ ਉੱਚਾ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਨਹੀਂ ਮਨੋਂ ਜਾਣਦਾ। ਭਾਕਟਰ ਕਿਚਲੂ ਬੋਲਿਆ, ਅਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਸਭ ਕਿਛ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮੀ ਬੰਦੇ ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਸੁੰਦਰ ਦਾਸ ਜੀ ਬੋਲੇ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਿੱਠੇ ਮਹਾਨ ਬਿਰਭ ਵਲਦਾਰ ਤੇ ਵਲ ਸਰੂਪ ਸੀ ਤੇ ਗਾਧੀ ਜੀ ਉਸੇ ਬਿਰਭ ਦਾ ਸਾਇਆ ਸੀ। ਤੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਏ, ਦੱਖੇ ਕਲ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਪਰ ਤੇ ਭਲੇ ਮੇਦਾਨ ਵਿਚ ਆਪੇ ਵਿਚ ਦਿੱਟੀ ਵੱਟੇ ਤੇ ਪਸਤਲ ਚਲਾਏ ਹਨ ਤੇ ਗੋਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਹਨ। ਬੂਹੇ ਭੇਨੇ ਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਸੁਤੀਆਂ ਹਨ। ਮਲੇਰ ਮਤ ਵਰਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨੇ ਮੱਤ ਮਾਰ ਲਈ ਹੈ। ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸਰ ਬੋਲਿਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾਤਾ ਮੰਨ ਸਭ ਸਿੱਖ ਮਾਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਣੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ੧੮੫੭ ਦੀ ਫ਼ਾਲਖ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਥੇ ਤੇ ਲਗਾ ਸੀ ਸੋ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ ਅਖਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾ ਕੇ ਤੇ ਬੁਕਿਆ ਦੀਆਂ ਅੰਕਰੇੜੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਭਾਸੀਆਂ ਦੇ ਰੱਸੇ ਕਲੀ ਪਾ ਕੇ ਤੋਪਾਂ ਅਤੇ ਖੜੇ ਉਭ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਉਹ ਫ਼ਾਲਖ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਲਾਹਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਭ ਵਲੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ੧੯੨੯ ਸੰਨ ਦੇ ਇਕੱਠ ਸਮੇਂ ਲਾਹੌਰ ੧੦੦ ਘੋੜਾ ਲੇ ਕੇ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਸਾਥ ਵਖਾਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਲੰਕਰ ਲਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਜਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਪਤ ਨੂੰ ਰਾਵੀ ਕੇਚੇ ਪਾਲ ਵਖਾਇਆ। ਨਹੀਂ ਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਬੇਤਾਜ ਥਾਦਾਹ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਾਂ ਕਾਗਰਸ ਦਾ ਵਾਈਬਾਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਢੇਰਨਾ ਮੋਹਨਾ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ। ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਕਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਕਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਰਕੇ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। ਆਲਿਮ ਜੀ ਭੀ ਬੋਲੇ ਤੇ ਸਭ ਆਏ ਦਾ ਹਿਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਸੰਤ ਗਿਆਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਰਾ ਲਾਇਆ। ਪੰਜ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੰਗ ਪਾਏ ਆਦਿ ਕੁਝ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤੇ ਅਰਦਾਸਾ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਆਏ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਅਗੋਂ ਹੋ ਮਾਲਾ ਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਹਿਨਾਏ ਸੀ, ਤਿਥੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕੁਝ ਕਦਮ ਨਾਲ ਹੋ ਵਿਦਾ ਭੀ ਕੀਤਾ। ਹਵਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਿਆ, ਮੇਲੇ ਦਾ ਭੰਗ ਪਿਆ।

ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਨਾ ਵਰਤੀ

ਏਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਾਖੀ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੱਲੀ ਖਾਲਸਾ ਵਾਲਿਆਂ ਅੱਖੀਂ ਢਿੱਠੀ ਸੁਣਾਈ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਲੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਬਾਹੂਕਾਰ ਫਰਕਵਾੜੇ ਰਹਿੰਦਾ ਜੋ ਖੱਬੜਾਂ ਦੇ ਕੁਛੇ ਮਸਤਾਨੇ ਸਉਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਸਤਾਨਾ ਭੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਭੀ ਹੱਤਏ ਪਰ ਉਹ ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਖਾਣਾ ਨਾ ਮੰਡਦਾ। ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਗੁਰੂ ਅਗੇ ਗੁਪਤ ਅਰਦਾਸੇ ਵੀ ਕਰਦੀ। ਏਕ ਸਮੇਂ ਉਹ ਬੀਮਾਰ ਹੋਇਆ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਭੇਜਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਮਿਲੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਅਉਣ ਤਾਈਂ ਨਹੀਂ ਉਹ ਮਰਦਾ। ਤੇ ਬਾਅਦ ਵੱਖੀ ਜਾਏਗੀ। ਡਾਕਟਰ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਕੱਢੇਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਰਕਵਾੜੇ ਆਏ ਤੇ ਉਹ ਹੋ ਕੇ ਚਰਨੀ ਲਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਚੁਰਨ ਫੁਹਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਨਾ ਵਰਤੀ, ਬਚਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਜੇ ਵਰਤਿਓ ਦੀ ਤਾਂ ਫੁੱਟ ਜਾਣੀ। ਤੂੰ ਰੱਬ ਰੂਪ ਮਸਤਾਨੇ ਸਉਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਦਾ ਤਰਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਜੇ ਪੀਏਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਵਲ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗੇ। ਡਾਕਟਰ ਹੋਰਾਨ ਹੋਏ ਕਿ ਉਹ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਹੋ ਭਰਵਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸਨਾਨ ਚਮਨ ਬਾਣੀ ਵੀ ਕਰੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਵੇਰ ਕੁਸੇਕੁਝ ਵਿਚ ਰੱਲ ਮਾਸ ਸਰਾਬ ਵਰਤਣ ਲਗਾ ਤੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਜਾਹ। ਅੰਤ ਭੰਗ ਹੋਇ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਭੇਟੀ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਵਲ ਨਾ ਲਏ। ਤੇ ਉਹ ਧੀ ਵੇ ਨਾ ਜਾਇਦਾਦ ਫਰਕਵਾੜੇ ਵਾਲੀ ਲਾ ਰਹੁ ਗਿਆ ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਦਾ ਮਰਿਆ। ਸੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲ ਦੀ ਜਨਮੇਗਾ।

ਮਤ੍ਰ-ਲਾਜੇ ਇਕ ਨੰਬਰ ਆਈ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੱਝ ਲਾਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਸੂਰਤ ਵਲੋਂ ਇਕ ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਹਰ ਭੇਹਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਗੋਰੇ ਤੇ ਸਵੇਦ ਕੀਮਤੀ ਚੰਗੀ ਨਸਲ ਦੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਇਸ ਸਮੇਂ ਫੜੀਆਂ ਗੱਰੀਆਂ, ਮਿੱਟ-ਗੁਮਰੀ ਤੇ ਸਵੇਦ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਨਸਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੀ ਤੇ ਮੱਝਾ ਠੀਲੀ ਦੀਆਂ ਜੇਹਣੀਆਂ, ਮੱਥਾ ਪੂਛ ਚੰਦੇ ਰਿਟੀ, ਸਿੰਗ ਕੁਛੇ, ਅੱਖਾਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਤੇ ਰੋਹੜਕ ਦੀ ਮੁਰਾ ਨਸਲ ਉਕਾ ਕਾਲੀਆਂ ਦੁਧਾਨੂੰ ਸੀ। ਸਾਢ ਕਿਤੇ ਮੁਰਤ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੋਂਦੇ ਸੀ।

ਬਿਛਾਈ ਨਾ ਕਰੋ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮੇਤ ਨਿੱਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਤੇ ਮੁਖਤਾਰਾਂ ਜਲੇਧਰ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਫੇਰ ਵਸਾਉ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਅਫਸਰ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਆਈ। ਸੀ. ਐਸ. ਦੇ ਬੰਗਲੇ, ਉਹ ਘਰ ਨਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਸੁਪੱਤਨੀ ਆ ਚਰਨੀ ਲਗੀ। ਕੁਰਸੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਬੂਹੇ ਲਾਹ ਦਿੱਤੇ। ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਭੀ ਆ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਉਣ ਵਸਾਉਣ ਵਿਚ ਬਿਲਿਆਈ ਨਾ ਕਰੋ। ਬਿਲਿਆਈ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਸਾਧਾਂਗੇ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਬੇਫਿਕਰ ਰਹੋ। ਪਰ ਲੋਕ ਏਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰਦੇ ਬੁਝ ਬੁਝ ਕਰਦੇ ਖਰਾਬੀ ਵਧਾਏ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਛੇੜੀ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਭੀ ਏਸੇ ਲਈ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲਿਆਏ ਨੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਗਮਲੇਰੇ ਸਭ ਲੰਗਰ ਜਲ ਭੇਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇਖ ਹੋਲੇ ਜੋਗ ਕਿਹਾ, ਸਭ ਮਿਲ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਕੋਈ ਤੋੜ ਬੁਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ੧, ੨, ੩ ਚੇਤਰ ਹੋਲਾ ਸੀ, ਪਰ ੨੯ ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਸੋਭ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਰਦਾਸਾ ਕਰ ਲੰਗਰ ਖੋਲਿਆ। ਇਕ ਸਾਧ ਕਿਹਾ, ਜਗਮਲੇਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਅਜੇ ਲੰਗਰੋਂ ਡਕੇ। ਘਰੋਂ ਡਕ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਜਦ ਅਰਦਾਸਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੀ ਫਰਵਰੀ ਤੋੜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਪਰ ਘਰੀਂ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੀ ਲੰਟੀ ਨਾ ਪਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਤਿਜੁਗ ਤੇ ਛਪਵਾਇਆ ਸੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਜੋੜੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਫੇਰ ਕੋਈ ਵੇਲੇ ਬੁਢੇਲੇ ਅਉਖ ਨਾ ਮੰਨੇ।

ਹੋਲਾ ਜਗ ਮਲੇਰੇ

ਮਾਈਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਭਜਨ ਦਾ ਨੈਮ ੧੫ ਦਿਨ ਪਹਿਲੋਂ ਦਾ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਮੰਡੀ ਚੂੜਕਾਣੇ ਵਾਲੀ ਦੇ ਘਰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ ਜਗ ਮਲੇਰੇ। ਉਸ ਨੇਮ ਦਾ ਭੋਗ ਪਿਆ। ਦੀਵਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰੇ ਕਥਾ ਬਾਅਦ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਪੰਜ ਦਿਨ ਪਹਿਲੋਂ ਦਾ ਵਿਚਾਲੇ ਦਲਾਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਹੀ। ਸੂਬਾ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੋਤੇ ਤੇ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸਣਖਤਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੀਥੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਦੀ ਲਾਈ ਸੀ। ਮਾਈਆਂ ਦੇ ਅਭ ਲੰਗਰ ਦੇ ਛੱਪਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗੀ ਤੇ ਧੁਪੇ ਹੀ ਫੇਰ ਉਥੇ ਲੰਗਰ ਪਕਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਲ ਖੁਹੀਆਂ ਤੇ ਡਿੱਕੀ ਤੋਂ ਵਰਤਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਮਸਤਾਨੇ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਭਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਰਨਾ ਦੇ ਲਾਗਰੀ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਝੜਵਾ ਮਸਤਾਨੇ ਦਾ ਵਛਾਹਿਆ ਲਗਾ ਸੀ। ਬੜੀ ਰੱਤ ਵਗੀ।

ਮੇਲੇ ਵਿਚ ੩ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਰੋਟਕਾਂ ਰਹੀਆਂ। ੧੫ ਸੱਲਾਂ ਬਰਸਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ, ੧੮-੨੦ ਬਰਸਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਵੇਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ੧੭ ਜੋੜਿਆਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਭਜਨ ਦੱਸ ਵੱਡੇ ਸਾਇਬਾਨ ਵਿਚਲੇ ਹਵਾਨ ਦੁਆਲੇ ਠਾਵਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਨਾਲ ਹੋਏ। ਕੁਝ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਅਨੰਦਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਜੋੜਿਆਂ ਵਲੋਂ ਗਿਣ ੫੫ ਪਾਠਾਂ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਪਾਏ ਤੇ ਅਰਦਾਸੇ ਸਮੇਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਗੋਂ ਹੋਲਾ ਸੇਠ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸਿਆਮ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੈਂ ਕੋਠਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸਾਂ। ਤੇ ਅਠੀ ਪਹਿਰੀਂ ਭਰੇ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੇਲ ਕੈ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਸਾਂ। ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਬੜੇ ਸਵਾਦ ਵਿਚ ਭਰੇ ਸੁਭਾ ਹੋਇਆ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਸਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਬਚਨ ਬਲਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਤੈਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਬੋਲਾ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਤੇ ਸੁਆਦ ਦੇਂਦਾ ਸੀ। ਜੋ ਸਵਾਦ ਤੈਨੂੰ ਸੀ, ਸੋ ਤੂੰ ਜਾਣ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰੂ ਸੋਹਲੇ ਮਹਲਾ 5 ਦੇ ਵਾਕ ਜੋ ੧੦੭੮ ਪੰਨੇ ਕੁਝ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀ ਸਹੀ ਸੂਰਤ ਸਾਖਿਆਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਸਦੀ ਸੀ। “ਜਾ ਕੀ ਸੰਦਿ ਸੁਣੀ ਮਨੁ ਜੀਵੈ। ਰਿਦੈ ਵਸੈ ਤਾਂ ਠੰਢਾ ਥੀਵੈ ॥ ਗੁਰੂ ਮੁਖਹੁ ਅਲਾਏ ਤਾਂ ਸੰਭਾ ਪਾਏ ਤਿਸੁ ਜਮ ਕੈ ਪਾਂਥਿ ਨ ਪਾਇਣਾ।” ਅਰਥਾਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਰਿਦੈ/ਹਿਰਦੈ ਵਸ ਕੇ ਠੰਢ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਤੇ ਤੂੰ ਬੜਾ ਸੁਹਣਾ ਤੇ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਜਮ ਕਾ ਪਾਂਥ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ, ਪਰ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਨਾਲ ਇਹ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿਆਲਪੁਰਖ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਬਾਅਦ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿਆਲਪੁਰਖ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਬਖਸ਼ ਦਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿਤਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ, ਮੋਹਰਬਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਦ ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਦ ਹੀ ਐਸੇ ਰਸ ਦਾ ਭਟ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ੧

ਇਸ ਹੋਲੇ ਤੇ ਸਾਧੇ ਬਸਤਰ ਗੁਰਮਤ ਸੁਭਾ ਅਨੰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਜੋੜਿਆਂ ਦਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰਾ ਮੇਲਾ ਰਸ ਦਾ ਐਸਾ ਨਿਭਿਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੁਝ ਲੋੜ ਹੀ ਨਾ ਪਈ। ਸੰਤ ਇਸੇ ਧਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤਾਨੇ ਖਿਆਲੇ ਵਾਲੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮਸਤ ਹੋਇ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੇ ਕਿਤਨੇ ਹੋਣ। ਪਰ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਸੁਹੇਵੇ ਸਾਹਿਬ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੋਣਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਅਨੰਦ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਸੁਭ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬਚਨ ਉਚੇਰਾ ਕਹਿ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਜੋਗ। ਇਕ ਘੁੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮੇਰੀਆਂ ਦੋ ਛੱਲਾਂ ਯਾਦ ਰਖੇਗਾ, ਉਹ ਕਦੀ ਬੇਸੁਆਦ ਤੇ

ਬਰਬਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ । ੧ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੋਛ ਨੇਮ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਨਿਭਾਵੇਗਾ ਤੇ ਦੂਜਾ ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਤੇ ਸਬਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਥ ਦਾ ਮਾਲ ਲਾਲਚ ਕਦੀ ਨਾ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਪੱਖੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਆਪ ਰਹੇਗਾ । ੧,੨,੩ ਚੇਤਰ ਹੋਲਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਭੋਗ ਪਿਆ ।

੨੦੦੫ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੋ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ।

